

ADVOKATRÅDETS RETSUDVALG

Reform af voldgiftsloven

Udarbejdet af

Peter Arnt Nielsen
Jesper Lett
Stig Bigaard
Karsten Havkrog Pedersen
Karsten Kristoffersen
Rasmus Møller Madsen

2003

Reform af voldgiftsloven

1. udgave

© 2003 Advokatsamfundet

Grafisk tilrettelæggelse og produktion:

Jørn Thomsen Offset, Kolding

ISBN: 87-89741-14-7

Forord

Erhvervslivets foretrukne måde at afgøre tvister på er ved voldgift. Det gælder både i nationale og internationale retsforhold. Det er derfor afgørende, at reguleringen af voldgift er tidssvarende, retssikkerhedsmæssig forsvarlig og lever op til de internationale standarder.

Det vil fremgå af denne redegørelse, at den danske voldgiftslov er forældet og utilstrækkelig. Derfor er der et stærkt behov for en revision af voldgiftsloven. I konsekvens heraf indeholder redegørelsen også et udkast til en ny voldgiftslov.

Det er Advokatrådets håb, at redegørelsen og lovudkastet kan føre til revision af voldgiftsloven.

Redegørelsen er udarbejdet med støtte fra Margot og Thorvald Dreyers Fond. Advokatrådet er meget taknemmelig for denne støtte.

København, den 3. april 2003

Knud K. Damsgaard
Formand for Advokatrådet

Oversigt

Kapitel 1 Advokatrådets Retsudvalg

Kapitel 2 Sammenfatning

Kapitel 3 Voldgift

Kapitel 4 Dansk ret

Kapitel 5 International ret

Kapitel 6 Fremmed ret

Kapitel 7 Arbejdsgruppens principielle
overvejelser og forslag

Kapitel 8 Udkast til ny lov om voldgift

Kapitel 9 Bemærkninger til ny lov
om voldgift

Bilag

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Oversigt	7
Indholdsfortegnelse	8

Kapitel 1 Advokatrådets Retsudvalg

1. Advokatrådets Retsudvalg	17
2. Arbejdsgruppens nedsættelse og kommissorium	17
3. Arbejdsgruppens sammensætning	19
4. Arbejdsgruppens arbejde	19

Kapitel 2 Sammenfatning

1. Sammenfatning	21
2. Advokatrådets Retsudvalg	21
3. Voldgift	22
4. Dansk ret	22
5. International ret	24
6. Fremmed ret	25
7. Arbejdsgruppens principielle overvejelser og forslag	25
8. Udkast til ny lov om voldgift	28
9. Bemærkninger til ny lov om voldgift	28
9.1. Anvendelsesområde	28
9.2. Voldgiftsaftalen	29
9.3. Voldgiftsretten	29
9.4. Voldgiftsrettens kompetence	30
9.5. Voldgiftsrettens sagsbehandling	30
9.6. Voldgiftskendelsen	30
9.7. Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse	31
9.8. Ugyldighed	31
9.9. Anerkendelse og fuldbyrdelse	31
9.10. Processuelle bestemmelser	32
9.11. Ikrafttrædelse mv.	32

Kapitel 3 Voldgift

1. Voldgift	33
2. Valget mellem voldgift og domstolsbehandling	34
2.1. Fordele ved voldgift	35
2.1.1. <i>Særlig sagkundskab</i>	35
2.1.2. <i>Diskretion</i>	35
2.1.3. <i>Processuel partsautonomi</i>	35
2.1.4. <i>Manglende appelmulighed</i>	36
2.1.5. <i>Procesomkostninger</i>	36
2.1.6. <i>Voldgiftens natur</i>	36
2.1.7. <i>Voldgiftens retsanvendelse</i>	37
2.1.8. <i>Internationale tvister</i>	37
2.2. Ulemper ved voldgift	38
2.2.1. <i>Manglende appelmulighed</i>	38
2.2.2. <i>Retssikkerhedsmæssige aspekter</i>	38
2.2.3. <i>Procesomkostninger i mindre sager</i>	38
2.2.4. <i>Retsudviklingen</i>	39
3. Voldgift i praksis	39
3.1. Retsplejerådets undersøgelse	39
3.2. Det Danske Voldgiftsinstituts og Advokatrådets undersøgelse	41
3.3. Konklusion	41
4. Institutionel voldgift	41
4.1. Det Danske Voldgiftsinstitut	42
4.2. Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed	43
4.3. Det Danske Handelskammers Voldgift	44
4.4. Udenlandske voldgiftsinstitutter	45
4.4.1. <i>The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce</i>	45
4.4.2. <i>Oslo Handelskammers Institutt for Voldgift og Alternativ Tvisteløsning</i>	46
4.4.3. <i>The London Court of International Arbitration</i>	47
4.4.4. <i>The Arbitration Institute of the International Chamber of Commerce</i>	47
5. Ad hoc voldgift	49

Kapitel 4 Dansk ret

1. Lovgrundlaget	51
2. Retshistorisk oversigt	51
3. Voldgiftslovens baggrund og formål	52
4. Voldgiftsloven	55
4.1. Anvendelsesområde	55
4.2. Voldgiftsaftalen	55
4.3. Voldgiftsaftalens ugyldighed	56
4.3.1. <i>Hvilke sager kan afgøres ved voldgift?</i>	57
4.3.2. <i>Retfærdig sagsbehandling</i>	58
4.4. Voldgiftsrettens kompetence	59
4.5. Domstolenes bistand	60
4.5.1. <i>Eablering af voldgiftsretten</i>	60
4.5.2. <i>Habilitetsindsigelse</i>	60
4.5.3. <i>Bevisoptagelse</i>	62
4.5.4. <i>Honorarprøvelse og sagsomkostninger</i>	62
4.5.5. <i>Fremgangsmåden ved anmodning om bistand</i>	63
4.6. Voldgiftskendelsens ugyldighed	64
4.6.1. <i>Ugyldig voldgiftsaftale</i>	65
4.6.2. <i>Voldgiftsrettens sagsbehandling</i>	65
4.6.3. <i>Kompetenceoverskridelse</i>	66
4.6.4. <i>Ufravigelige retsgrundsætninger</i>	66
4.7. Fuldbyrkelse af voldgiftskendelser	66
4.8. Genoptagelse af voldgiftssagen	67
5. Voldgiftsbekendtgørelsen	68
5.1. Voldgiftens sæde	69
5.2. Lex arbitri	70
5.3. Lex causae	70
5.4. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser	71
5.5. International voldgift	73
5.6. Domstolenes kompetence	74
6. Særlige regelsæt mv.	74

Kapitel 5 International ret

1. De internationale regler	77
2. Det globale samarbejde	77
2.1. Genève-protokollen og Genève-overenskomsten	78
2.2. New York-konventionen	79

2.2.1. Anvendelsesområde	80
2.2.2. Voldgiftsaftaler.	80
2.2.3. Anerkendelse og fuldbyrdelse	81
2.2.4. Hindringer for anerkendelse og fuldbyrdelse.	81
2.3. UNCITRAL Arbitration Rules.	83
2.4. UNCITRAL Conciliation Rules.	83
2.5. Modelloven.	83
2.5.1. Modellovens formål og struktur.	83
2.5.2. Almindelige bestemmelser.	84
2.5.3. Voldgiftsaftalen	84
2.5.4. Voldgiftsretten	85
2.5.5. Voldgiftsrettens kompetence.	86
2.5.6. Voldgiftsrettens sagsbehandling	87
2.5.7. Voldgiftskendelsen	89
2.5.8. Voldgiftskendelsens ugyldighed	90
2.5.9. Anerkendelse og fuldbyrdelse	92
2.6. UNCITRAL Notes on Organizing Arbitral Proceedings	92
2.7. UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation	93
3. Det regionale samarbejde	93
3.1. Genève-konventionen og Europaråds-overenskomsten	93
3.1.1. Genève-konventionen.	93
3.1.2. Europaråds-overenskomsten	96
3.2. Genève-reglementet	96
3.3. Europarådets modellov	96
4. Internationale regelsæt	97
4.1. IBA Rules of Ethics	97
4.2. ILA International Principles	98
4.3. IBA Rules of Evidence	98
5. Særlige voldgiftsordninger	98

Kapitel 6 Fremmed ret

1. Fremmed ret	101
2. Svensk ret	101
2.1. Lovens baggrund	102
2.2. Lovens hovedindhold	103
3. Norsk ret.	105

3.1.	Hovedtræk af gældende ret	106
3.2.	Lovudkastets baggrund	107
	3.2.1. <i>Grundlæggende hensyn</i>	107
	3.2.2. <i>Nationale og internationale tvister</i>	108
	3.2.3. <i>Internationale konventioner</i>	108
	3.2.4. <i>Modellovens betydning</i>	109
3.3.	Lovudkastets hovedindhold	110
4.	Tysk ret	112
	4.1. Lovens baggrund	112
	4.2. Lovens hovedindhold	112
5.	Engelsk ret	114
	5.1. Lovens baggrund	114
	5.2. Lovens hovedindhold	115
	5.2.1. <i>Lovens 1. del</i>	115
	5.2.2. <i>Lovens 2. del</i>	118

Kapitel 7 Arbejdsgruppens principielle overvejelser og forslag

1.	Arbejdsgruppens overvejelser og forslag	119
2.	Principielle overvejelser	119
	2.1. En moderne og komplet lov	120
	2.2. Retssikkerhed	121
	2.3. Internationale standarder	122
	2.4. Erhvervshensyn	123
	2.5. Klarhed	125
3.	Lovudkastets struktur	126
4.	Lovudkastets anvendelsesområde mv.	127
	4.1. Lovens anvendelsesområde	127
	4.2. Forholdet til domstolene	127
	4.3. Lovens fravigelighed	127
	4.4. Tab af indsigelser	128
5.	Voldgiftsaftalen	128
	5.1. Genstanden for voldgift	128
	5.2. Voldgiftsaftalen	128
	5.3. Formkrav	129
	5.4. Sagsanlæg for domstolene	130
	5.5. Foreløbige retsmidler	130
6.	Voldgiftsretten	130
	6.1. Voldgiftsrettens etablering	130

6.2. Habilitet mv.	130
6.3. Ophør mv. af hvervet som voldgiftsdommer.	131
7. Voldgiftsrettens kompetence mv.	131
7.1. Voldgiftsrettens kompetence	132
7.2. Foreløbige retsmidler	133
8. Voldgiftsrettens sagsbehandling	133
8.1. Voldgiftens sæde	134
8.2. Indledning af voldgiftssag	134
8.3. Klageskrift og svarskrift	134
8.4. Sagkyndige	135
9. Voldgiftskendelsen	135
9.1. Lovvalg	135
9.2. Dispositionsmaksimen og bevisbedømmelse	137
9.3. Forlig	137
9.4. Formkrav til kendelsen	137
10. Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse	138
10.1. Sagsomkostninger	138
10.2. Sikkerhedsstillelse	138
11. Ugyldighed	138
12. Anerkendelse og fuldbyrdelse	139
12.1. Fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser	139
12.2. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser	140
13. Processuelle bestemmelser	140
13.1. Domstolenes bistand	141
13.2. Ugyldighedssøgsmål	141
13.3. Anerkendelse og fuldbyrdelse	142
14. Økonomiske og administrative konsekvenser	142

Kapitel 8 Udkast til ny lov om voldgift

1. Udkast til ny lov om voldgift	143
2. Lovudkast	143

Kapitel 9 Bemærkninger til udkast til ny lov om voldgift

1. Bemærkninger til udkast til ny lov om voldgift	163
2. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser ...	163
Til kapitel 1. Almindelige bestemmelser	163
Til § 1. Lovens anvendelsesområde	163

Til § 2. Forholdet til domstolene	165
Til § 3. Lovens fravigelighed	165
Til § 4. Tab af indsigelser	167
Til kapitel 2. Voldgiftsaftalen	167
Til § 5. Genstanden for voldgift	168
Til § 6. Voldgiftsaftalen	169
Til § 7. Sagsanlæg for domstolene	170
Til § 8. Domstolenes foreløbige retsmidler	171
Til kapitel 3. Voldgiftsretten	172
Til § 9. Etablering af voldgiftsretten	172
Til § 10. Habilitet og oplysningspligt	173
Til § 11. Behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommer	175
Til § 12. Ophør mv. af voldgiftsdommerhvervet	177
Til § 13. Udpegning af ny voldgiftsdommer	177
Til kapitel 4. Voldgiftsrettens kompetence	178
Til § 14. Voldgiftsrettens afgørelse af sin kompetence	178
Til § 15. Voldgiftsrettens foreløbige retsmidler	180
Til kapitel 5. Voldgiftsrettens sagsbehandling	181
Til § 16. Ligebehandling af parterne	182
Til § 17. Regler for sagsbehandlingen	183
Til § 18. Voldgiftens sæde	184
Til § 19. Indledning af voldgiftssag	185
Til § 20. Sprog	186
Til § 21. Klageskrift og svarskrift	186
Til § 22. Mundtlig og skriftlig behandling	188
Til § 23. Parternes forsømmelse	189
Til § 24. Bevis	190
Til § 25. Sagkyndige udpeget af voldgiftsretten	191
Til § 26. Bistand til optagelse af bevis	192
Til kapitel 6. Voldgiftskendelsen	192
Til § 27. Retsanvendelse	193
Til § 28. Parternes proceshandling. Bevisbedømmelse	194
Til § 29. Opdeling af sagens genstand	194
Til § 30. Voldgiftsrettens afgørelser	195
Til § 31. Forlig	196

Til § 32. Voldgiftskendelsens form og indhold	196
Til § 33. Afslutning af voldgiftssagen	197
Til § 34. Rettelse af voldgiftskendelsen. Tillægskendelse	198
Til kapitel 7. Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse . . .	200
Til § 35. Sagsomkostninger	200
Til § 36. Sikkerhedsstillelse	202
Til kapitel 8. Ugyldighed	203
Til § 37. Ugyldighed	203
Til § 38. Søgsmålsfrist og indsigelser	205
Til kapitel 9. Anerkendelse og fuldbyrdelse	207
Til § 39. Fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser	207
Til § 40. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser	208
Til § 41. Hindringer for anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser	209
Til § 42. Udsættelse og sikkerhedsstillelse	212
Til kapitel 10. Processuelle bestemmelser	212
Til § 43. Domstolenes bistand	214
Til § 44. Ugyldighedssøgsmål	214
Til § 45. Anerkendelse og fuldbyrdelse	215
Til kapitel 11. Ikrafttrædelsesbestemmelser mv.	216
Til § 46. Ikrafttrædelse mv.	217
Til § 47. Færøerne og Grønland	217

Bilag

Love mv.

1. Voldgiftsloven 1972	220
2. Voldgiftsbekendtgørelsen 1973	222
3. Lag om skiljeförfarande 1999	226
4. Uddrag af tvistemålsloven (kapitel 32)	236
5. Utkast til lov om voldgift 2001	239
6. Uddrag af Zivilprozessordnung (Zehntes Buch) 1998 ...	249
7. The Arbitration Act 1996	261
8. UNCITRAL Modellov 1985	305

Konventioner

9. Genève-protokollen 1923	315
10. Genève-overenskomsten 1927	318
11. New York-konventionen 1958	325
12. Genève-konventionen 1961	329
13. Europaråds-overenskomsten 1962	334

Regelsæt

14. UNCITRAL Arbitration Rules 1976	336
15. UNCITRAL Conciliation Rules 1980	348
16. UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation 2002	353
17. IBA Rules of Ethics 1986	358
18. ILA International Law 1992	360
19. IBA Rules of Evidence 1999	361

Kapitel 1

Advokatrådets Retsudvalg

1. Advokatrådets Retsudvalg

Advokatrådets Retsudvalg varetager Advokatrådets erhvervspolitiske interesser på en række retsområder. Fagområdet for udvalget svarer i det væsentligste til Justitsministeriets fagområde, og udvalget dækker således navnlig statsret, almindelig forvaltningsret, formueret (obligations- og ejendomsret), strafferet og retsplejelovgivning. Retsplejelovgivningen omfatter udover strafferetsplejen også den civile retspleje, herunder voldgift.

Retsudvalget deltager på Advokatrådets vegne aktivt i den retspolitiske udvikling bl.a. ved at stille medlemmer til rådighed for udvalg, kommissioner, arbejdsgrupper mv. og ved afgivelse af hørings svar på forskellige lovgivningsinitiativer. Retsudvalget kan endvidere, når der efter Advokatrådets opfattelse er behov herfor, foreslå selvstændige lovgivningsinitiativer på de retsområder, udvalget dækker. Dette er baggrunden for, at en arbejdsgruppe under Advokatrådets Retsudvalg har udarbejdet denne redegørelse om voldgift, hvori det foreslås at lave en ny voldgiftslov.

2. Arbejdsgruppens nedsættelse og kommissorium

Efter indstilling fra Advokatrådets Retsudvalg besluttede Advokatrådet den 22. maj 2002 at etablere en arbejdsgruppe om revision af voldgiftsloven. Arbejdsgruppen fik i opdrag at udarbejde et udkast til en ny voldgiftslov. Det blev endvidere bestemt, at lovudkastet skal overgives til Justitsministeriet samtidig med Advokatrådets forslag om iværksættelse af et lovgivningsinitiativ. Arbejdsgruppen fik følgende kommissorium (sammendrag):

”Arbejdsgruppen skal arbejde for en moderne lov om voldgift i Danmark, fordi voldgift er erhvervslivets foretrukne måde at afgøre tvister. Dette gælder både i sager mellem danske virksomheder og i tvister mellem danske og udenlandske virksomheder.

Baggrunden for Retsudvalgets beslutning er, at en moderne dansk voldgiftslov i stedet for den gældende lov fra 1972 vil forbedre retssikkerheden væsentligt under voldgiftssagen. Den eksisterende voldgiftslov, som kun regulerer visse dele af voldgift, må anses for at være forældet, navnlig fordi en række vigtige regler og principper for voldgift ikke er lovfæstet. I en ny lov bør sådanne grundlæggende regler og principper være indeholdt i loven. Endvidere vil en moderne dansk voldgiftslov i høj grad kunne medvirke til, at Danmark fremstår som et attraktivt land at føre voldgiftssager i, ligesom en moderne lov vil være til betydelig gavn for erhvervslivet, herunder import- og eksportsektorerne, da en sådan lov vil være et betydeligt juridisk konkurrenceparameter. Endelig vil en ny voldgiftslov medvirke til, at voldgift fremstår som et brugbart, sagkyndigt og effektivt alternativ til domstolene i både nationale og internationale erhvervstvister.

Det er Retsudvalgets opfattelse, at reformarbejdet bør tage udgangspunkt i UNCITRAL's Modellov fra 1985, den nye svenske voldgiftslov fra 1999 og de nuværende overvejelser i Norge om reform af voldgiftsområdet.”

Efter arbejdsgruppens opfattelse kan kommissoriet bedst opfyldes ved at udarbejde en redegørelse om voldgift indeholdende et udkast til en ny dansk voldgiftslov.

Det er hensigten med redegørelsen at skabe debat om behovet for en moderne voldgiftslov i Danmark ved at belyse de områder og problemstillinger, hvor den gældende voldgiftslov ikke lever op til de krav, der med rette kan stilles af især erhvervslivet til reguleringen af voldgift. Udkastet til en moderne voldgiftslov giver i modsætning til den kortfattede voldgiftslov fra 1972 svar på alle spørgsmål af væsentlig retssikkerhedsmæssig og praktisk betydning forbundet med gennemførelsen af en voldgiftssag.

Redegørelsen beskæftiger sig i kapitel 1 nærmere med baggrunden for redegørelsen, mens kapitel 2 er en sammenfatning af redegørelsen. I kapitel 3 redegøres for voldgift i praksis. Herefter følger i kapitel 4 en beskrivelse af gældende dansk ret, mens de internationale regler om voldgift er beskrevet i kapitel 5. Fremmed ret, i særdeleshed svensk ret og de norske reformovervejelser, er beskrevet i kapitel 6. På baggrund heraf følger i kapitel 7 en redegørelse for arbejdsgruppens principielle overvejelser. Arbejdsgruppens udkast til ny voldgiftslov er gengivet i kapitel 8. Bemærkningerne til lovudkastets enkelte bestemmelser findes i kapitel 9.

3. Arbejdsgruppens sammensætning

Arbejdsgruppen om revision af voldgiftsloven består af:

Lektor Peter Arnt Nielsen (formand).
Advokat Jesper Lett.
Advokat Karsten Havkrog Pedersen.
Advokat Stig Bigaard.
Advokat Karsten Kristoffersen.
Juridisk konsulent Rasmus Møller Madsen.

Peter Arnt Nielsen, Jesper Lett, Karsten Havkrog Pedersen og Stig Bigaard er medlemmer af Advokatrådets Retsudvalg, mens Rasmus Møller Madsen er sekretær for Retsudvalget.

4. Arbejdsgruppens arbejde

Arbejdsgruppen holdt sit første møde den 20. juni 2002 og det sidste møde den 4. februar 2003. Arbejdsgruppen har i alt afholdt ni møder.

Endvidere har arbejdsgruppen afholdt møder om udkastet til ny voldgiftslov med formanden for Det Danske Voldgiftsinstitut, professor, dr.jur. Bernhard Gomard samt advokat, dr.jur. Allan Philip.

Advokatrådet godkendte den 27. februar 2003 redegørelsen og lovudkastet.

Peter Arnt Nielsen har på arbejdsgruppens vegne redegjort for baggrunden for Advokatrådets initiativ og for hovedtrækkene af udkastet til ny voldgiftslov på "Voldgiftens Dag", der blev afholdt den 31. oktober 2002 i København. Konferencen var arrangeret af Det Danske Voldgiftsinstitut og Advokatsamfundet.

Til brug for udarbejdelsen af redegørelsen og publiceringen heraf mv. har arbejdsgruppen modtaget økonomisk støtte fra Margot og Thorvald Dreyers Fond.

Kapitel 2

Sammenfatning

1. Sammenfatning

Dette kapitel indeholder en sammenfatning af arbejdsgruppens redegørelse.

Redegørelsens kapitel 1 omhandler arbejdsgruppens mandat og arbejde mv. Dette er der kort redegjort for i afsnit 2.

Kapitel 3 handler om voldgift i praksis. Sammendraget heraf findes i afsnit 3. Gældende ret er beskrevet i kapitel 4. Sammendraget findes i afsnit 4.

Udviklingen i hhv. international ret og fremmed ret er beskrevet i kapitel 5 og 6. Sammendrag af disse kapitler findes i afsnit 5 og 6.

Arbejdsgruppens principielle overvejelser om at lave en moderne voldgiftslov er gengivet i kapitel 7. Afsnit 7 indeholder en sammenfatning af disse overvejelser.

Udkastet til ny voldgiftslov findes i kapitel 8, mens bemærkningerne til lovudkastets enkelte bestemmelser findes i kapitel 9. Mens lovudkastets struktur er skitseret i afsnit 8, er der kort redegjort for de væsentligste aspekter af lovudkastets enkelte kapitler i afsnit 9.

2. Advokatrådets Retsudvalg

Redegørelsens kapitel 2 indeholder en gengivelse af arbejdsgruppens etablering og mandat mv.

Efter indstilling fra Advokatrådets Retsudvalg besluttede Advokatrådet den 22. maj 2002 at etablere en arbejdsgruppe, der fik i opdrag at udarbejde en redegørelse om reform af voldgiftsloven, herunder at lave et udkast til en ny voldgiftslov. Arbejdsgruppen skulle navnlig tage FN's modellov og den svenske lovreform fra 1999 i betragtning.

Redegørelsen er godkendt af Advokatrådet den 27. februar 2003.

Arbejdsgruppen har modtaget økonomisk støtte fra Margot og Thorvald Dreyers Fond til brug for udarbejdelsen af redegørelsen og publiceringen heraf.

3. Voldgift

I kapitel 3 redegøres for voldgift i praksis.

Voldgift har gennem århundreder været accepteret og anvendt som alternativ til domstolene ved løsning af civile tvister.

Der er flere årsager hertil, men navnlig parternes mulighed for at udpege sagkyndige voldgiftsdommere og det forhold, at sagen behandles for lukkede døre er vigtige for erhvervslivet. Også muligheden for at "skræddersy" voldgiftsrettens sagsbehandling til den enkelte tvists forhold har stor betydning. Endelig er voldgift særlig udbredt i internationale handelsforhold.

På den anden side kan voldgift være forbundet med visse ulemper. Navnlig kan den manglende appelmulighed opleves som problematisk, ligesom en voldgiftsbehandling ikke fuldt ud har samme retssikkerhedsmæssige garantier, som en domstolsbehandling af tvisten giver.

Det er arbejdsgruppens skøn, at voldgift er meget udbredt i Danmark, fordi det er et anerkendt og fleksibelt alternativ til domstolene. Dette skøn understøttes af forskellige undersøgelser om voldgift i praksis.

I kapitel 3 redegøres der også for forskellige voldgiftsinstitutter i Danmark og udlandet samt for ad hoc voldgift.

4. Dansk ret

Kapitel 4 indeholder en redegørelse om dansk ret.

Indtil 1972 var voldgift i Danmark alene reguleret ved Danske Lov 1-6-1 og den retspraksis, der havde udviklet sig i tilknytning til bestemmelsen.

I 1972 fik Danmark en voldgiftslov. Hovedformålet med voldgiftsloven var at indføre enkelte regler, som kunne styrke voldgiftens funktioner. Der var navnlig tale om at indføre regler om domstolenes bistand til voldgiftsretter og regler, hvorefter danske voldgiftskendelser kan fuldbyrdes efter de samme regler, som gælder for domme. Endvidere blev forskellige grundlæggende regler om voldgift kodificeret ved voldgiftsloven. Endelig åbnede loven op for, at Danmark kunne tiltræde og gennemføre internationale regler om voldgift.

Hensigten med voldgiftsloven var derimod ikke at indføre en detaljeret lovgivning om voldgift. Det blev i stedet understreget, at man burde afvente udviklingen i det internationale samarbejde.

Voldgiftsloven indeholder 13 bestemmelser. Loven suppleres af

voldgiftsbekendtgørelsen fra 1973, hvor Genève-konventionen af 1961 og New York-konventionen af 1958 blev gennemført i dansk ret.

I forbindelse med redegørelsen for gældende ret påpeger arbejdsgruppen, at voldgiftsloven kun indeholder en delvis regulering af voldgift, og at mange væsentlige spørgsmål ikke er reguleret i loven. I stedet er disse spørgsmål overladt til retspraksis og teori. Der kan fremhæves manglende lovbestemmelser om:

- 1) hvilke tvister, der kan afgøres ved voldgift,
- 2) forholdet til domstolene,
- 3) brug af domstolenes foreløbige retsmidler,
- 4) hvilke krav, der stilles til voldgiftsaftaler,
- 5) "the Doctrine of Separability",
- 6) habilitetskrav til voldgiftsdommere,
- 7) voldgiftsrettens kompetence til at afgøre sin kompetence,
- 8) voldgiftsrettens foreløbige retsmidler
- 9) grundlæggende retssikkerhedsprincipper, herunder ligebehandling af parterne,
- 10) voldgiftens sæde,
- 11) skriftveksling for voldgiftsretten,
- 12) parternes forsømmelse,
- 13) bevisbedømmelse,
- 14) sagkyndige udpeget af voldgiftsretten,
- 15) voldgiftsrettens retsanvendelse,
- 16) voldgiftsrettens voteringer,
- 17) form- og indholdskrav til voldgiftskendelsen,
- 18) retsvirkninger af forlig indgået for voldgiftsretten,
- 19) afsigelse af tillægskendelse mv.,
- 20) sagsomkostninger,
- 21) sikkerhedsstillelse,
- 22) udtømmende angivelse af ugyldighedsgrunde,
- 23) frist for anlæg af ugyldighedssøgsmål, og
- 24) klare kompetenceregler for domstolene.

Endelig peges der på, at Danmark opretholder en række internationale regler, der har mistet deres betydning i praksis. Det er Genève-protokollen fra 1923, Genève-overenskomsten fra 1927 og Genève-konventionen af 1961.

5. International ret

Kapitel 5 indeholder en oversigt over udviklingen i det internationale samarbejde om voldgift. Endvidere skitseres hovedtrækkene af de internationale regler.

Det internationale voldgiftssamarbejde begyndte i 1920-erne med udarbejdelsen af en protokol om voldgiftsklausuler i handelskontrakter og en overenskomst om eksekution af voldgiftskendelser afsagt i udlandet. Efter Den 2. Verdenskrig blev behovet for international regulering af voldgiftsområdet større. Navnlig UNCITRAL og Europarådet arbejdede i den følgende periode for hhv. global og regional harmonisering af voldgift. Det globale samarbejde, som UNCITRAL står for, er en betydelig større succes end samarbejdet i Europarådet.

I UNCITRAL's regi er navnlig følgende instrumenter udarbejdet:

- 1) New York-konventionen (1958),
- 2) UNCITRAL Arbitration Rules (1976),
- 3) UNCITRAL Conciliation Rules (1980),
- 4) Modelloven (1985), og
- 5) UNCITRAL Notes on Organizing Arbitral Proceedings (1996).

Under Europarådet og FN's Økonomiske Kommission for Europa er der udarbejdet følgende regelsæt:

- 1) Genève-konventionen (1961),
- 2) Genève-reglementet (årstal ukendt),
- 3) Europaråds-overenskomsten (1962), og
- 4) Europarådets modellov (1966).

Udover de nævnte institutioner har forskellige internationale organisationer inden for de seneste 20 år udarbejdet regelsæt af betydning for international voldgift. Der er navnlig tale om:

- 1) IBA Rules of Ethics (1986),
- 2) ILA International Principles (1992), og
- 3) IBA Rules of Evidence (1999).

Den internationale udvikling skete navnlig efter 1972, hvor Dan-

marks voldgiftslov trådte i kraft. Den europæiske udvikling synes derimod at være stoppet i 1966 med en modellov, der ikke blev en succes.

6. Fremmed ret

Kapitel 6 indeholder en oversigt over reguleringen af voldgift i fremmed ret.

Oversigten er begrænset til lande, som Danmark ofte sammenlignes med. De udvalgte lande er Sverige, Norge, Tyskland, og England. Disse lande er samtidig nogle af Danmarks vigtigste eksportmarkeder. Mens Sverige, Tyskland og England fik nye voldgiftslove i hhv. 1999, 1998 og 1997, blev et reformarbejde iværksat i Norge i 2001.

Det er et gennemgående træk i disse landes retsudvikling, at voldgift nu reguleres ved love bygget over modelloven. Den tyske voldgiftslov er således nærmest en afskrift af modelloven, mens de engelske og svenske voldgiftslove i vid udstrækning kopierer regler og afsnit fra modelloven. I Norge, hvor de gældende regler svarer godt til gældende dansk ret, overvejes en reform på baggrund af et lovudkast, der er i overensstemmelse med modelloven.

Et andet karakteristisk træk ved de nye voldgiftslove i England, Tyskland og Sverige er, at voldgift reguleres fra voldgiftsaftalens indgåelse over sagens behandling og afsigelse af kendelse til eventuel fuldbyrdelse af kendelsen. Lovene er omfattende og indeholder 42 – 110 bestemmelser (Tyskland 42, Sverige 60, og England 110). Disse forhold gør sig også gældende i en række andre europæiske lande såsom Schweiz, Belgien, Østrig, Holland, Spanien og Italien, hvor voldgiftsreguleringen er af nyere dato.

I de fleste af de nævnte lande er hovedårsagerne til en iværksat reform dels behovet for at give voldgift de bedst mulige vilkår under iagttagelse af retssikkerhedsmæssige garantier, dels ønsket om aktivt at tage del i løsningen af tvister i internationale handelsforhold.

7. Arbejdsgruppens principielle overvejelser og forslag

I kapitel 7 redegør arbejdsgruppen for sine principielle overvejelser og forslag.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at voldgiftsloven i sin tid indebar en tiltrængt modernisering af voldgift, der ikke gik længere end strengt nødvendigt.

Den internationale udvikling, dvs. navnlig modelloven og de seneste nye voldgiftslove i Sverige, England og Tyskland, og den internationale og komparative retsudvikling i den mellemliggende periode, har ført til mere detaljeret og udpræget ensartet lovgivning på voldgiftsområdet i andre lande.

Disse udenlandske reformer aktualiserer spørgsmålet om, hvorvidt den danske voldgiftslov stadig er tidssvarende og dækker de behov og krav, som erhvervslivet og retssektoeren stiller til voldgift i det 21. århundrede.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at den eksisterende voldgiftslov på en række områder er forældet og utilstrækkelig. Henset til den store betydning voldgift har for erhvervslivet, finder arbejdsgruppen behovet for reform åbenbart.

Voldgiftsloven bør efter arbejdsgruppens vurdering revideres ud fra følgende principielle overvejelser:

- 1) Mange spørgsmål og problemstillinger af væsentlig betydning for en voldgiftssag er ikke lovreguleret. Der er et klart behov for en moderne og komplet lov om voldgift.
- 2) Voldgiftsloven sikrer ikke virksomheder og andre, der deltager i en voldgiftssag, den fornødne retssikkerhed. I lovgivningsmæssig henseende er der derfor et væsentligt behov for regler, der sikrer respekten for og overholdelse af fundamentale retssikkerhedsmæssige principper under en voldgiftssag.
- 3) Voldgiftsloven lever ikke op til de internationale standarder for voldgift. Brugere af voldgift her i landet er derfor væsentlig dårligere stillet end brugere af voldgift i lande, der opfylder de internationale krav. Sverige, England og Tyskland har i de seneste år foretaget gennemgribende moderniseringer af deres voldgiftsregulering. Disse lande lever i modsætning til Danmark op til de internationale standarder for voldgift. Voldgiftsloven skal opfylde de internationale standarder.
- 4) En række erhvervsmæssige hensyn understreger behovet for, at den danske voldgiftslov er "konkurrencedygtig" sammenlignet med førende udenlandske voldgiftslove.
- 5) Reguleringen af voldgift i Danmark er usammenhængende og uklar, navnlig fordi reglerne findes i forskellige regelsæt, og fordi Danmark stadig opretholder internationale regler

fra 1920-erne og 1960-erne, som i dag er uden praktisk betydning. Voldgiftsloven skal være klar og enkel med fokus på erhvervslivets aktuelle behov.

Arbejdsgruppen anbefaler på denne baggrund, at der udarbejdes en voldgiftslov efter følgende retningslinier:

- 1) Loven skal være moderne og komplet, så alle væsentlige problemstillinger og spørgsmål, der opstår under en voldgiftssag, er reguleret i loven. Af disse spørgsmål skal fremhæves spørgsmålene om, i hvilke sager voldgift kan aftales, hvilke krav der stilles til voldgiftsaftaler, hvorledes voldgiftsretten etableres, hvorledes voldgiftsrettens kompetence fastlægges, voldgiftsrettens sagsbehandling, herunder fremskaffelse af beviser og brug af foreløbige retsmidler, voldgiftsrettens retsanvendelse, hvilke krav der stilles til voldgiftskendelsen og forlig indgået for voldgiftsretten, og hvad der gælder for sagsomkostninger mv. Endelig er der behov for klare regler om ugyldighed og frister for ugyldighedssøgsmål.
- 2) Loven skal sikre den fornødne retssikkerhed under voldgiftssager, så de grundlæggende processuelle principper overholdes under en voldgiftssag. Der er navnlig behov for at lovfæste princippet om en uafhængig og upartisk dømmende myndighed og princippet om ligebehandling af parterne.
- 3) Loven skal leve op til de internationale standarder. Det er arbejdsgruppens klare anbefaling, at navnlig modelloven skal anvendes som vejledende standard. Den stigende økonomiske og retlige internationalisering har afgørende betydning for erhvervslivet. Det er derfor fundamentalt, at voldgiftslovgivningen afspejler denne internationalisering, og at lovgiver sikrer voldgift de bedst mulige rammer efter anerkendte standarder.
- 4) Loven skal give erhvervslivet klare retssikkerhedsmæssige og konkurrencemæssige fordele. Voldgiftsloven skal derfor også leve op til reformerne i Sverige, Tyskland og England.
- 5) Regler uden praktisk betydning og forældede regler skal afskaffes. Danmark bør derfor opgive Genève-protokollen fra 1923 og Genève-overenskomsten fra 1927, der begge er erstattet af New York-konventionen. Også Genève-konventio-

nen fra 1961 bør opsiges, navnlig fordi den har begrænset betydning, fordi de politiske forudsætninger for konventionen i et forenet Europa ikke længere er til stede, og fordi mange af dens regler er forældede.

8. Udkast til ny lov om voldgift

Kapitel 8 indeholder arbejdsgruppens udkast til en moderne, dansk voldgiftslov.

Lovudkastet er bygget over modelloven. Endvidere er udkastet meget tæt på den nye svenske voldgiftslov og det norske lovudkast.

I modsætning til voldgiftsloven er lovudkastet inddelt i kapitler med hver sit emne. Dette skyldes navnlig, at lovudkastet indeholder betydelig flere bestemmelser end voldgiftsloven. Mens voldgiftsloven har 13 bestemmelser, indeholder lovudkastet 47 bestemmelser. Der knytter sig ikke bekendtgørelser til lovudkastet. Lovudkastets omfang skyldes også, at det regulerer en voldgiftssag fra voldgiftsaftalens indgåelse til en eventuel tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen.

Lovudkastet indledes med en indholdsfortegnelse. Den har til formål at skabe overblik over loven.

De enkelte kapitler fastsætter i tidsmæssig rækkefølge bestemmelser om problemstillinger og aspekter af en voldgiftssag i takt med dens foretagelse. Kapitel 1 indeholder almindelige bestemmelser om voldgift, mens kapitel 2 regulerer voldgiftsaftalen. Etablering mv. af voldgiftsretten og forhold vedrørende dens kompetence er reguleret ved kapitel 3 og 4. Kapitel 5 indeholder sagsbehandlingsregler for voldgiftsretten, mens kapitel 6 regulerer forhold af betydning for voldgiftskendelsen. Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse behandles i kapitel 7. Voldgiftskendelsens ugyldighed reguleres i kapitel 8, mens anerkendelse og fuldbyrdelse er behandlet i kapitel 9. Kapitel 10 indeholder processuelle bestemmelser, mens kapitel 11 regulerer ikrafttrædelse mv.

9. Bemærkninger til udkast til ny lov om voldgift

Kapitel 9 indeholder arbejdsgruppens bemærkninger til de enkelte bestemmelser i lovudkastet.

9.1 Anvendelsesområde

Lovudkastets anvendelsesområde er fastlagt i udkastets kapitel 1.

Udgangspunktet er, at lovudkastet kun gælder for voldgift, der finder sted i Danmark. I visse tilfælde skal de danske domstole dog kunne yde retshjælp til voldgift i udlandet.

Det er også fastsat, at domstolene som hovedregel ikke har nogen kompetence i tvister, der afgøres ved voldgift.

Det foreslås, at lovudkastets regler om voldgiftsrettens sagsbehandling, dvs. reglerne i kapitel 3 – 7, bortset fra de grundlæggende regler om upartiske og uafhængige voldgiftsdommere samt principper om ligebehandling af parterne, skal kunne fraviges ved aftale.

Endelig indeholder kapitel 1 en regel om tab af visse indsigelser.

9.2 Voldgiftsaftalen

Lovudkastets kapitel 2 indeholder bestemmelser om voldgiftsaftalen.

Det foreslås at lovfæste princippet om, at voldgift kan aftales i retsforhold, som parterne har fri rådighed over. Det foreslås også at kodificere retspraksis, hvorefter voldgift kun kan aftales for allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et konkret retsforhold. Lovudkastet har også en regel, hvorefter voldgiftsaftaler indgået før tvistens opståen ikke er bindende for en forbruger.

Der er endvidere fastsat bestemmelser om voldgiftsaftalens processuelle afvisningsvirkning og en regel om voldgiftsrettens mulighed for at fortsætte med sagen uanset en verserende retssag. Endelig foreslås det, at en voldgiftsaftale eller en verserende voldgiftssag ikke er til hinder for at anmode domstolene om iværksættelse af foreløbige retsskridt.

9.3 Voldgiftsretten

Lovudkastets kapitel 3 fastsætter regler om voldgiftsretten og voldgiftsdommerne.

Der foreslås en regel, der skal sikre, at voldgiftsretten kan blive etableret om nødvendigt med bistand fra domstolene. Endvidere foreslås det at lovfæste habilitetsregler for voldgiftsdommere og en procedure for behandling af habilitetsindsigelser, hvorefter voldgiftsretten først tager stilling til indsigelsen. Tages indsigelsen ikke til følge, kan spørgsmålet indbringes for domstolene.

Lovudkastets kapitel 3 indeholder også regler om ophør mv. af hvervet som voldgiftsdommer og om udpegning af en ny voldgiftsdommer.

9.4 Voldgiftsrettens kompetence

Voldgiftsrettens kompetence er reguleret i lovudkastets kapitel 4.

Det foreslås at lovfæste princippet om voldgiftsrettens ret til at afgøre sin kompetence, herunder indsigelser mod voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed. Det foreslås også at lovfæste "The Doctrine of Separability". Endvidere indføres der en procedure, hvor en part inden for en frist kan indbringe voldgiftsrettens afgørelse af sin kompetence for domstolene.

Endelig foreslås det, at voldgiftsretten skal kunne iværksætte foreløbige retsmidler, der kan tvangsfuldbyrdes af domstolene.

9.5 Voldgiftsrettens sagsbehandling

Lovudkastets kapitel 5 indeholder bestemmelser om voldgiftsrettens sagsbehandling.

Indledningsvis slås det fast, at parterne skal behandles lige, og at parterne kan aftale, hvilke regler for sagsbehandlingen voldgiftsretten skal følge. Det foreslås, at parterne kan aftale voldgiftens sæde, og at voldgiftsretten i mangel af parternes aftale herom skal bestemme sædet.

Endvidere indeholder lovudkastets kapitel 5 regler om, hvornår en voldgiftssag er indledt, og der fastsættes formkrav til begæringen om voldgift og parternes processkrifter. Endvidere foreslås det, at voldgiftsretten skal afgøre, hvilket sprog der skal anvendes ved sagens behandling, hvis ikke parterne har aftalt dette. Der foreslås en regel, hvorefter voldgiftsretten afgør, om der skal afholdes mundtlige eller skriftlige bevisoptagelser og forhandlinger i sagen.

Lovudkastets kapitel 5 indeholder endvidere regler om retsvirkninger af parternes forsømmelse, bevisførelse, brug af sagkyndige udpeget af voldgiftsretten, samt om domstolenes bistand til bevisoptagelse.

9.6 Voldgiftskendelsen

Lovudkastets kapitel 6 indeholder bestemmelser om voldgiftsrettens retsanvendelse, parternes proceshandling, bevisbedømmelse, og opdeling af sagen.

Endvidere er der regler om voldgiftsrettens afgørelser, hvorefter disse træffes efter flertallets mening. Det foreslås også, at de øvrige voldgiftsdommere kan afgøre sagen, hvis én voldgiftsdommer nægter at deltage i en afstemning.

Der foreslås regler om forlig indgået for voldgiftsretten, hvorefter disse på en parts anmodning kan stadfæstes som en voldgiftskendelse.

Endvidere fastsættes der minimumskrav til en voldgiftskendelse, hvorefter den skal være skriftlig og som hovedregel underskrevet af alle voldgiftsdommerne. Kendelsen skal endvidere som udgangspunkt være begrundet. Kendelsen skal også dateres og angive voldgiftens sæde.

Lovudkastets kapitel 6 afsluttes med bestemmelser om afslutning af voldgiftssagen og om muligheden for at få rettet voldgiftskendelsen eller afsagt en tillægskendelse.

9.7 Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse

Det foreslås i lovudkastets kapitel 7 at fastsætte regler om sagsomkostninger.

Hovedprincipperne heri er, at parterne hæfter solidarisk for voldgiftsrettens honorar og omkostningerne ved sagens behandling, at voldgiftsretten fastsætter fordelingen mellem parterne af sagsomkostningerne, at voldgiftsretten kan pålægge en part helt eller delvist at betale modpartens udgifter til voldgiftssagen, at voldgiftsrettens afgørelse om sagsomkostninger kan fuldbyrdes af domstolene, og at voldgiftsrettens honorar kan prøves af domstolene.

Kapitel 7 indeholder også en regel om sikkerhedsstillelse.

9.8 Ugyldighed

Lovudkastets kapitel 8 regulerer ugyldighed af voldgiftskendelsen.

Det foreslås, at ugyldighedsgrundene skal svare til de internationalt anerkendte ugyldighedsgrunde, at loven udtømmende skal angive ugyldighedsgrundene, og at der sondres mellem grunde, som domstolene prøver af egen drift, og grunde, der kun prøves, hvis de gøres gældende.

Endvidere foreslås en frist for anlæg af ugyldighedssøgsmål.

9.9 Anerkendelse og fuldbyrdelse

Anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser er reguleret ved lovudkastets kapitel 9.

Det foreslås, at danske voldgiftskendelser skal fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af domme, at voldgiftsrettens afgørelse af sagsomkostningerne skal fuldbyrdes efter retsplejelovens

regler om fuldbyrdelse af sagsomkostninger, og at voldgiftsrettens foreløbige retsskridt skal fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af foreløbige retsmidler.

Det foreslås endvidere, at udenlandske kendelser kun skal anerkendes og fuldbyrdes, hvis de er afsagt i en stat, der har ratificeret eller tiltrådt New York-konventionen. Konventionens bestemmelser om hindringer for anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser foreslås lovfæstet.

Endelig indeholder lovudkastets kapitel 9 en regel om udsættelse og sikkerhedsstillelse.

9.10 Processuelle bestemmelser

Lovudkastets kapitel 10 indeholder tre bestemmelser om domstolens saglige og stedlige kompetence.

Det foreslås, at Sø- og Handelsretten skal have eksklusiv kompetence til at behandle sager om domstolens bistand til voldgiftsretter bortset fra sager om bevisoptagelse, der behandles efter retsplejelovens regler om bevisoptagelse. De sager, hvor Sø- og Handelsretten skal have enekompetence, er sager om etablering af voldgiftsretten, habilitetsindsigelse for voldgiftsdommere og sagkyndige udpeget af voldgiftsretten, udskiftning af en voldgiftsdommer, prøvelse af voldgiftsrettens kompetence samt prøvelse af voldgiftsrettens honorar.

Det foreslås også, at Sø- og Handelsretten skal tillægges eksklusiv kompetence til at behandle ugyldighedssøgsmål, hvorimod anmodning om anerkendelse og fuldbyrdelse af danske og udenlandske voldgiftskendelser fortsat skal indgives til fogedretten.

Endelig foreslås det, at Sø- og Handelsrettens afgørelser skal kunne indbringes for Højesteret, og at fogedretternes afgørelse om anerkendelse og fuldbyrdelse skal indbringes for Sø- og Handelsretten.

9.11 Ikrafttrædelse mv.

Lovudkastets kapitel 11 indeholder ikrafttrædelsesbestemmelser mv.

Det skal fremhæves, at Genève-protokollen, Genève-overenskomsten og Genève-konventionen foreslås opsagt fra dansk side.

Kapitel 3

Voldgift

1. Voldgift

Udgangspunktet i dansk ret er, at civile tvister afgøres af domstolene. Det står enhver af parterne frit for at indbringe en tvist for domstolene, hvor sagsbehandlingen sker efter retsplejelovens regler. Den afsagte dom kan tvangsfuldbyrdes af fogedretten, hvis domfældte ikke frivilligt efterlever dommen.

En anden mulighed for tvistløsning er voldgift. Brugen af voldgift som middel til at løse tvister forudsætter i modsætning til domstolsbehandling, at parterne er enige om at lade tvisten afgøre ved voldgift. Har parterne indgået aftale om, at en bestemt tvist eller eventuelle fremtidige tvister i et bestemt retsforhold skal afgøres ved voldgift, indebærer aftalen, at tvisten ikke skal løses af domstolene, men derimod af den ved parternes aftale etablerede voldgiftsret bestående af en eller flere voldgiftsdommere, som parterne selv vælger. Voldgift er således karakteriseret ved, at parterne i stedet for at gå til domstolene nedsætter en privat ret, voldgiftsretten, som afgør tvisten med bindende virkning for parterne. Voldgiftsretten kan enten etableres gennem et voldgiftsinstitut (institutionel voldgift) eller på et selvstændigt grundlag (ad hoc voldgift).

Afgørelse af tvister ved private voldgiftsretter har gennem århundreder været accepteret og anerkendt. Voldgiftsinstituttet er tilmed ældre end den offentlige domstolsproces. Den væsentligste årsag til anerkendelsen af voldgift fra statsmagts side er hensynet til kontraktsfriheden eller "det frie samfunds princip". Heri ligger – inden for den civile retspleje – en anerkendelse af vægten og legitimiteten af de grunde, der får personer og virksomheder til at vælge en privat voldgiftsret i stedet for de offentlige domstole. Udover dette hovedhensyn kan anerkendelsen af voldgiftsinstituttet også begrundes med procesøkonomiske betragtninger, navnlig fordi private voldgiftsretter i betydeligt omfang aflaster statens domstole.

En aftale om voldgift indsættes ofte i kontrakter, hvorfor voldgift

som regel vil være aftalt, før tvisten opstår. Parterne har imidlertid også mulighed for at aftale voldgift efter tvistens opståen.

Voldgiftsretten behandler tvisten i overensstemmelse med de retningslinier, som parterne har aftalt for sagens behandling. Har parterne valgt institutionel voldgift, anvendes som altovervejende hovedregel den valgte institutions procesregler, mens parterne ved ad hoc voldgift i de fleste tilfælde anvender nogle standardprocedureregler. Voldgiftsretten forsøger eventuelt at mægle forlig. Voldgiftsretten afgør sagen ved kendelse, og kendelsen kan, ligesom en dom afsagt af domstolene, tvangsfuldbyrdes af fogedretten.

Selv om voldgift fremstår som et egentligt alternativ til domstolsbehandling, foregår der dog et vigtigt samspil mellem domstolene og de private voldgiftsretter. Som nævnt tvangsfuldbyrder domstolene voldgiftsretternes kendelser, men domstolene kan også yde voldgiftsretterne bistand til f.eks. etablering af voldgiftsretten og optagelse af bevis. Domstolene har også en vigtig kontrolfunktion over for voldgiftsretterne. Domstolene kan således i visse tilfælde tilside-sætte en voldgiftskendelse som ugyldig, f.eks. fordi voldgiftsdommerne har overskredet deres mandat, eller fordi voldgiftsretten ikke har givet parterne eller en af dem en retfærdig sagsbehandling. Domstolene fører også kontrol med at sager, der efter deres art ikke kan afgøres ved voldgift, ikke henskydes til en voldgiftsret.

Særligt i internationale sager er voldgift særdeles udbredt, navnlig fordi parterne gennem voldgift kan vælge et neutralt forum, hvor de har indflydelse på voldgiftsrettens sammensætning, sagsbehandling og retsanvendelse. Hertil kommer, at voldgiftskendelser som følge af internationalt samarbejde i meget større udstrækning end domme er sikret mulighed for tvangsfuldbyrdelse i andre lande.

Voldgift er på denne baggrund et særdeles vigtigt alternativ til domstolene i sagstyper, som kan afgøres ved voldgift.

2. Valget mellem voldgift og domstolsbehandling

Voldgift er forbundet med både fordele og ulemper sammenlignet med tvistløsning ved domstolene. Det beror først og fremmest på parternes individuelle behov i det konkrete retsforhold, om voldgift eller domstolsbehandling bør foretrækkes, men der kan peges på en række forhold, som generelt har betydning for valget mellem voldgift og domstolsbehandling.

2.1 Fordele ved voldgift

Der er mange aspekter af voldgift, som traditionelt fremhæves som fordele. De pågældende forhold er nært knyttet til voldgiftens særlige karakter, hvorefter parternes aftale er hovedelementet for processen. Også andre mere praktiske forhold opfattes ofte som fordele ved voldgift.

2.1.1 Særlig sagkundskab

En betydelig fordel ved voldgiftsbehandling er, at parterne har mulighed for at udpege voldgiftsdommere, som besidder en særlig kundskab i netop det sagsområde, tvisten angår. Mens dommere ved domstolene i almindelighed er generalister, åbner voldgift op for at etablere en privat ret bestående af specialister. Der kan f.eks. udpeges jurister med særlig sagkundskab, f.eks. i søret, entrepriseret eller andre specielle retsområder, ligesom der kan udpeges personer med et særligt branchekendskab eller med en bestemt teknisk eller erhvervmæssig indsigt.

Adgangen til at sammensætte voldgiftsretten sådan, at den besidder den nødvendige faglige og juridiske viden, øger i øvrigt muligheden for, at voldgiftsretten når et materielt "rigtigt" resultat, ligesom forhandlingerne kan koncentreres om det væsentlige i tvisten.

2.1.2 Diskretion

En anden betydelig fordel ved voldgift er, at voldgift foregår for lukkede døre, mens den civile retspleje ved domstolene er baseret på et offentlighedsprincip, hvor der som hovedregel er fri adgang til forhandlingerne i retten. Den diskretion, som voldgift indebærer, betyder, at f.eks. konkurrenter og pressen ikke får kendskab til sagen. Diskretionen er dog ikke absolut, idet voldgiftskendelsen vil blive offentligt tilgængelig i forbindelse med et ugyldighedssøgsmål ved domstolene eller en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af kendelsen ved fogedretten. Hertil kommer, at visse voldgiftsinstitutioner rent faktisk offentliggør voldgiftskendelser afsagt i deres regi i anonymiseret form.

2.1.3 Processuel partsautonomi

Parternes mulighed for selv at aftale voldgiftsprocessen er en væsentlig fordel ved voldgift, fordi parterne herved kan tilpasse sagsbehandlingen i overensstemmelse med, hvad den konkrete tvist tilsi-

ger. En sådan fleksibilitet er ikke altid mulig for domstolene, hvis sagsbehandling ofte er meget detailreguleret og ufravigelig.

Mulighederne for at anvende moderne tekniske hjælpe- og kommunikationsmidler er gode i voldgiftssager, da det alene forudsætter parternes aftale herom, mens det ved domstolene typisk kræver lov-hjemmel og tilstrækkelige budgetmæssige rammer. Anvendelse af videokonferencer samt brug af video mv. ved afgivelse af parts- og vidneafhøringer samt on-line stenografi o.lign. er på denne baggrund mere udbredt i voldgiftsretter end ved nationale domstole.

2.1.4 Manglende appelmulighed

Et andet aspekt af voldgift, som typisk fremhæves som en fordel, er, at voldgiftskendelsen er endelig. I modsætning til domstolsbehandling, hvor en dom som altovervejende hovedregel kan appelleres, aftaler parterne i en voldgiftssag stort set undtagelsesfrit, at kendelsen er endelig og dermed ikke kan appelleres til en "appel"-voldgiftsret. Principielt set kan et sådant appelsystem dog etableres af parterne.

Voldgiftskendelsens endelighed indebærer, at tvister alt andet lige bliver hurtigere afgjort ved voldgift end ved domstolsbehandling, fordi en ofte tidskrævende appel afskæres.

2.1.5 Procesomkostninger

Med hensyn til procesomkostningerne er det ofte anført, at voldgift er billigere end domstolsbehandling. Hvorvidt dette rent faktisk er tilfældet, afhænger af mange faktorer, herunder sagens karakter. Voldgiftsbehandling indebærer udover advokatsalærer, typisk udgifter til administration, voldgiftsdommernes honorarer, leje af lokaler og sekretærhold mv., gebyr, hvis der er tale om institutionel voldgift, rejseudgifter o.lign. Domstolsbehandling indebærer ikke tilsvarende udgifter bortset fra retsafgift og advokatsalærer, da staten afholder de administrative omkostninger forbundet med domstolene, herunder løn- og lokaleudgifter. Disse forskelle skyldes, at voldgift er behovsbestemt, mens domstolene som offentlig myndighed altid står til rådighed for parterne. Den manglende appelmulighed ved voldgiftsbehandling har i sig selv en omkostningsbegrænsende virkning.

2.1.6 Voldgiftens natur

Voldgiftens natur, hvor dommerne er valgt af parterne, og hvor for-

handlingerne foregår for lukkede døre, er et forhold, der bidrager til, at parterne under og efter tvistens afslutning kan bevare deres forretningsforbindelser. Dette skyldes, at procesformen af de involverede kan opleves som mindre konfliktfyldt.

Samtidig kan kendelsens indhold og præmisser også bidrage til at opretholde eller forbedre parternes forretningsforhold, fordi præmisserne i en voldgiftskendelse kan være mere fyldige og dermed af parterne i visse tilfælde opfattes som bedre og mere overbevisende end en tilsvarende dom fra domstolene. Voldgift forbedrer således muligheden for, at parterne betragter afgørelsen som rigtig ud fra den konkrete sags omstændigheder.

2.1.7 Voldgiftens retsanvendelse

Voldgiftsrettens retsanvendelse er også et forhold, der overvejes ved valget mellem voldgiftsbehandling og domstolsbehandling. Ligesom domstolene anvender voldgiftsretterne gældende ret. Imidlertid er der i modsætning til domstolene, der altid skal afgøre tvister efter gældende ret, ved voldgift mulighed for at aftale, at voldgiftsretten skal afgøre sagen efter billighed, dvs. friere overvejelser, herunder hvad voldgiftsretten finder rimeligt og retfærdigt i den konkrete sag. Valg af voldgift kan uden særskilt bemyndigelse til voldgiftsretten også indebære, at sagen afgøres på grundlag af en friere anvendelse af gældende ret, herunder ved inddragelse af navnlig erhvervs- og forretningsmæssige hensyn.

2.1.8 Internationale tvister

I internationale sager anses voldgift i almindelighed for at være et bedre middel end domstolsbehandling af tvisten. Dette skyldes flere forhold. Først og fremmest kan parterne aftale et "neutralt forum", dvs., at voldgiften skal finde sted i et land, som ingen af parterne kommer fra eller i et land, hvor reguleringen af voldgift er særligt betryggende eller anerkendt. Endvidere har parterne indflydelse på voldgiftsrettens nationale sammensætning, så det f.eks. undgås, at en eller flere af dommerne har samme nationalitet som en af parterne. I modsætning til domstolene, hvor processproget følger domstolens nationalitet, kan parterne ved voldgift aftale processproget.

En anden vigtig grund til at aftale voldgift i internationale sager er, at det internationale retssystem er bedre udbygget for voldgiftskendelsers vedkommende end for domme. Voldgiftskendelser er således

sikret anerkendelse og tvangsfuldbyrdelse i flere end 132 stater, som har tiltrådt eller ratificeret den såkaldte New York-konvention fra 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser. New York-konventionen, der behandles i kap. 5, afsnit 2.2, er tiltrådt af Danmark og dets betydeligste samhandelspartnere.

For domme findes der endnu ikke et tilsvarende formaliseret internationalt retligt samarbejde på det globale plan, hvorimod civilretlige domme i EU- og EFTA-staterne er sikret gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse ("fri bevægelighed") efter de europæiske regler herom, dvs. efter Domsforordningen, EF-Domskonventionen og Luganokonventionen.

2.2 Ulemper ved voldgift

Voldgift kan være forbundet med visse ulemper.

2.2.1 Manglende appelmulighed

For det første kan den manglende appelmulighed opfattes som uhenigtsmæssig af den tabende part, hvis denne finder, at voldgiftskendelsen er forkert. Herved afskæres den tabende part fra at få sagen bedømt på ny. Den manglende appelmulighed indebærer dog ikke, at der ikke er mulighed for at få voldgiftskendelsen tilsidesat som ugyldig, men den kan opleves som et problem i det "mellemområde", der kan være mellem "forkerte" og ugyldige voldgiftskendelser.

2.2.2 Retssikkerhedsmæssige aspekter

For det andet kan det være et problem, at voldgiftsbehandling ikke nødvendigvis fuldt ud har samme retssikkerhedsmæssige garantier, navnlig i forhold til sagsbehandling, som domstolsbehandling indebærer. Dette skyldes, at parterne ved voldgift enten selv fastsætter de processuelle rammer eller vælger en fast voldgiftsinstitutions procesregler, der typisk er meget kortere og mindre detaljerede end de procesregler, der gælder ved de civile domstole.

2.2.3 Procesomkostninger i mindre sager

For det tredje kan procesomkostningerne specielt i mindre sager være uforholdsmæssigt store ved voldgift. Dette skyldes, at parterne skal betale voldgiftsrettens honorar, hvorfor kun større sager som regel kan bære de med en voldgiftssag forbundne omkostninger og udgifter.

2.2.4 Retsudviklingen

For det fjerde kan voldgift være et problem for retsudviklingen, fordi voldgiftsprocessens fortrolige karakter indebærer, at offentligheden, herunder retsanvenderne, ikke får kendskab til afsagte voldgiftskendelser. Hermed kommer der til at mangle præjudikater på de sagsområder, hvor voldgift er den foretrukne måde at afgøre tvister på. Denne ulempe afhjælpes dog i et vist omfang, fordi nogle voldgiftsinstitutioner offentliggør et betydeligt antal kendelser. Dette er bl.a. tilfældet for Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed og Det Internationale Handelskammers voldgiftsinstitution.

3. Voldgift i praksis

Voldgift er efter arbejdsgruppens skøn meget udbredt i Danmark, fordi voldgift er et anerkendt og fleksibelt alternativ til domstolene. Voldgift foregår dels ved voldgiftsretter nedsat gennem de faste voldgiftsinstitutioner (institutionel voldgift), dels ved voldgiftsretter etableret på parternes eget initiativ uden tilknytning til eller assistance fra en fast voldgiftsinstitution (ad hoc voldgift).

Arbejdsgruppen har ikke særskilt indhentet oplysninger om udbredelsen af voldgift i Danmark, men alene støttet sig til eksisterende oplysninger. Der foreligger to undersøgelser, som belyser aspekter af brugen af voldgift. Den ene undersøgelse er foretaget af Retsplejerådet, mens den anden undersøgelse er foretaget af det af Det Danske Voldgiftsinstitut og Advokatrådet nedsatte "Udvalg om international voldgift".

3.1 Retsplejerådets undersøgelse

I forbindelse med udarbejdelsen af "Betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I" foretog Retsplejerådet en spørgeskemaundersøgelse om krav og forventninger til domstolene som forum for løsning af tvister i civile sager. Voldgift som alternativ til domstolene indgik i undersøgelsen, og der blev om voldgift stillet følgende 5 spørgsmål:

- 1) Har De konkrete erfaringer med voldgiftsbehandlinger? Hvis ja, hvordan er Deres erfaringer med effektivitet og kvalitet i sammenligning med Deres erfaringer med domstolene? (spørgsmål 14).

- 2) Hvilke fordele og ulemper er der efter Deres erfaringer inden for Deres erhvervs-/interesseområder forbundet med afgørelse ved voldgift fremfor afgørelse ved domstolene? (spørgsmål 15).
- 3) Oplever De det mest som en fordel eller som en ulempe, at dørene er lukkede i voldgiftssager? (spørgsmål 16).
- 4) Oplever De det mest som en fordel eller en ulempe, at der ikke er nogen mulighed for at appellere en voldgiftskendelse? (spørgsmål 17).
- 5) Hvis De også har erfaringer med voldgift i udlandet, bedes De angive Deres væsentligste erfaringer vedrørende effektivitet og kvalitet, sammenholdt med voldgift og domstolsbehandling i Danmark? (spørgsmål 18).

I Betænkning 1401/2001, s. 114-115 er de indkomne svar på de fem spørgsmål sammenfattet således:

"Af Retsplejerådets spørgeskemaundersøgelse blandt følgegruppens medlemmer fremgår, at en række organisationer har erfaring med voldgift, og at der generelt er stor tilfredshed med voldgiftsbehandling, der opleves som mere effektiv end domstolsbehandling, jf. bilag 2. Nogle organisationer finder også, at kvaliteten i afgørelserne er højere, navnlig som følge af større sagkyndighed.

Den væsentligste fordel ved voldgiftsbehandling sammenlignet med domstolsbehandling er efter organisationernes opfattelse, at afgørelsen træffes af personer, der er særligt kyndige i netop det, sagen angår. Hertil kommer, at parterne selv er med til at udpege voldgiftsdommerne.

Dernæst opleves det generelt som en fordel i den enkelte sag, at voldgift behandles for lukkede døre.

Blandt andre fordele nævnes hurtighed (navnlig på grund af den manglende mulighed for appel), smidighed (herunder i internationale sager), bedre præmisser end i domme og mulighed for billighedsafgørelser.

Med hensyn til ulemper ved voldgiftsbehandling nævner en række organisationer omkostningerne, der navnlig i mindre sager kan være betydelig højere end ved domstolsbehandling (Det bemærkes, at spørgeskemaundersøgelsen er gennemført før den nævnte fordobling af retsafgiften). Dernæst nævner flere organisationer, at de lukkede døre, der er en fordel for parterne i den enkelte sag, kan blive et problem for retsudviklingen, fordi der kommer til at mangle præjudikater. (Retsplejerådet bemærker i den forbindelse,

at en betydelig del af de voldgiftskendelser, der afsiges ved Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed, faktisk offentliggøres).

Nogle organisationer nævner, at der generelt set ikke er samme retssikkerhedsmæssige garantier ved voldgiftsbehandling som ved domstolsbehandling. I den forbindelse fremhæves den manglende appelmulighed.”

3.2 Det Danske Voldgiftsinstituts og Advokatrådets undersøgelse

Den anden undersøgelse er som nævnt foretaget af ”Udvalget om international voldgift” nedsat af Det Danske Voldgiftsinstitut og Advokatrådet. Dette udvalg foretog i forlængelse af Retsplejerådets undersøgelse en spørgeskemaundersøgelse til en række større danske virksomheder. Konklusionerne af denne undersøgelse i forhold til brugen af voldgift kan gengives således, jf. ”Rapport om international voldgift i Danmark”, 2001, bilag 7, s. 12:

”Voldgiftsklausuler anvendes i mange aftaler, såvel mellem danske parter og udenlandske parter.

Virksomhederne foretrækker institutionel voldgift fremfor ad hoc voldgift – dog oftest udenlandsk.

Brugen af voldgift er en reaktion på kritikken af de almindelige domstole.

Der er hos de danske virksomheder en sagsmængde, der giver grundlag for at fremme voldgiftsbehandlingsmulighederne i Danmark.”

3.3 Konklusion

Hovedindtrykket af de to undersøgelser er efter arbejdsgruppens vurdering, at voldgift er en meget udbredt måde at afgøre tvister på i dansk erhvervsliv i både nationale og internationale retsforhold, at der generelt er stor tilfredshed med voldgift som tvistløsningsorgan, men at retssikkerheden under voldgiftssagen kan forbedres. Disse betragtninger synes at gøre sig gældende, hvad enten der er tale om institutionel eller ad hoc voldgift.

4. Institutionel voldgift

Ved institutionel voldgift forstås, at en tvist afgøres af en voldgiftsret nedsat gennem en fast voldgiftsinstitution. Den faste voldgiftsinstitution medvirker typisk ved voldgiftsrettens etablering og under voldgiftssagen, der som regel følger det pågældende instituts procesregler for voldgiftssager. Den væsentligste fordel ved institutionel

voldgift er, at sagen er i faste rammer, navnlig fordi den pågældende voldgiftsinstitutions procesregler gælder i det omfang, parterne ikke har fraveget dem.

Der findes i Danmark to større faste voldgiftsinstitutioner; Det Danske Voldgiftsinstitut og Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed. En mindre, fast voldgiftsinstitution er Det Danske Handelskammers Voldgift. De tre voldgiftsinstitutioner er private. Endvidere findes der en række anerkendte voldgiftsinstitutioner i udlandet.

4.1 Det Danske Voldgiftsinstitut

Det Danske Voldgiftsinstitut (DDV), der er en selvejende fond, blev stiftet i 1981 af en række brugere af voldgift. I dag står otte organisationer bag instituttet: Det Danske Advokatsamfund, Dansk Ingeniørforening, Den Danske Dommerforening, Håndværksrådet, Ingeniørsammenslutningen, EDB-Systemleverandørernes Forening (ESF), Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (FSR) og Byggeriets Arbejdsgivere (BYG). DDV ledes af et repræsentantskab og en bestyrelse, og det har et sekretariat bestående af en sekretariatsleder samt 13 medarbejdere.

DDV's formål er at virke for og administrere voldgift efter institutionens egne regler ved voldgiftsretter, der udnævnes af instituttet for den enkelte sag. Fagområdet for disse voldgiftsretter er ikke begrænset, bortset fra spørgsmål, der ved lov er forbeholdt de almindelige domstole. Enhver form for national og international tvist kan således – med den nævnte begrænsning – afgøres af voldgiftsretter nedsat af DDV.

DDV har udarbejdet ”Regler for behandling af sager ved Det Danske Voldgiftsinstitut”, der senest blev revideret i 1990. Disse procesregler er udarbejdet på baggrund af DDV's erfaringer som voldgiftsinstitution, og de bygger navnlig på, at voldgiftsretten skal anvende gældende ret, at anerkendte retsplejeprincipper skal ligge til grund for sagsbehandlingen, og at formanden for voldgiftsretten skal være jurist.

Ved sammensætningen af den enkelte voldgiftsret søger DDV at sikre den bedst mulige, objektive og materielt rigtige afgørelse i sagen. Voldgiftsretten sammensættes af personer, som besidder den højeste faglige og juridiske sagkundskab og nyder almindelig anerkendelse inden for deres fagområde. En voldgiftsret nedsat af DDV

består som udgangspunkt af tre dommere, hvoraf DDV udpeger formanden og, medmindre parterne har aftalt andet, rettens øvrige to medlemmer. Parterne kan aftale et andet antal dommere, og DDV kan foreslå, at retten alene nedsættes med én dommer, hvis tvisten ikke angår principielle spørgsmål, eller tvisten drejer sig om mindre beløb, og det i øvrigt skønnes forsvarligt og hensigtsmæssigt med kun én voldgiftsdommer.

DDV anvender ikke registreringsafgift, men parterne skal stille sikkerhed for sagens omkostninger og honorar til voldgiftsdommerne, før voldgiftsretten nedsættes. Disse administrationsomkostninger og honorarer fastsættes af DDV med udgangspunkt i de for retssager gældende proceduretakster.

DDV har i 1995 endvidere udarbejdet "Regler for frivillig mægling ved Det Danske Voldgiftsinstitut".

Der anlægges ved DDV ca. 40 sager årligt, hvoraf en mindre del er internationale sager, dvs. sager, hvor mindst én part er udenlandsk. Der indbringes kun sjældent sager, hvor samtlige parter er hjemmehørende i udlandet. Den gennemsnitlige sagsgenstand er ca. 1 mio. kr., hvis der ses bort fra atypiske sager. Sagerne omfatter navnlig kontraktsfortolkning, herunder af aktionæroverenskomster. Andre typiske sager er tvister om misligholdelse af distributør- og agentaftaler. Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid er ca. et år, og der udfoldes store forligsbestræbelser under sagens behandling, hvorfor mange sager bliver forligt undervejs.

4.2 Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed
Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed (Voldgiftsnævnet), der er en videreførelse af bl.a. den i 1951 stiftede Dansk Ingeniørforenings Voldgiftsret, blev etableret i 1982 i tilknytning til de "Almindelige Betingelser for bygge- og anlægsvirksomhed" (AB 72). Det er, ligesom DDV, en selvejende fond. Institutionen er formelt set opdelt i Voldgiftsnævnet og Voldgiftsretten. Voldgiftsnævnet administrerer tvistløsningsordningen og nedsætter den enkelte voldgiftsret, mens Voldgiftsretten udgøres af et præsidium, hvorunder tvisterne afgøres. Voldgiftsnævnet har 11 medlemmer, som alle er udpeget af Økonomi- og Erhvervsministeriet. Ni af medlemmerne udpeges efter indstilling af de tilknyttede organisationer. Økonomi- og Erhvervsministeriet godkender Voldgiftsnævnets vedtægter.

Voldgiftsnævnet har et sekretariat, hvori der er ansat i alt 14 medarbejdere, herunder en sekretariatsleder.

Voldgiftsnævnets funktion hviler på de branchefastsatte standardbetingelser, der anvendes inden for bygge- og anlægsvirksomhed, og som er godkendt af Økonomi- og Erhvervsministeriet. Disse er "Almindelige Betingelser for Bygge- og Anlægsvirksomhed" (AB 92), "Almindelige Betingelser for Totalentreprise" (ABT 93) og "Almindelige bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand" (ABR 89). Samtlige disse regelsæt indeholder bestemmelser, hvorefter eventuelle tvister skal afgøres ved Voldgiftsnævnet. Voldgiftsnævnets fagområde er således tvister inden for bygge- og anlægsvirksomhed.

Voldgiftssager under Voldgiftsnævnet behandles efter "Regelsæt for behandling af sager ved de af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed nedsatte voldgiftsretter", der senest er revideret i 1998. Voldgiftsnævnet har endvidere udarbejdet en "Vejledning for syns- og skøns mænd". Voldgiftsnævnet opkræver ikke en registreringsafgift, men det fastsætter sagens administrationsomkostninger (sagens samlede omkostninger), som parterne skal stille sikkerhed for. Voldgiftsdommernes honorarer fastsættes af voldgiftsretten og godkendes af Voldgiftsnævnet. Det er hovedreglen, at sager afgøres af en voldgiftsret bestående af tre medlemmer, hvoraf formanden udpeges af Voldgiftsnævnets præsidium blandt dets medlemmer og suppleanter, mens de øvrige to medlemmer, såkaldt faglige dommere, udpeges af Voldgiftsnævnet. Nævnet kan nedsætte voldgiftsretten med kun én dommer udpeget af nævnet, hvis parterne er enige herom.

Der anlægges i gennemsnit ca. 400 sager om året ved Voldgiftsnævnet. Der verserer i dag flere store internationale sager for Voldgiftsnævnet, herunder sager i forbindelse med konsortierne for Storbælts- og Øresundsprojekterne. Ud af de ca. 400 sager føres ca. 240 til domsforhandling, mens de øvrige forliges. Sagsgenstanden varierer meget, men sagerne drejer sig ofte om betydelige beløb.

4.3 Det Danske Handelskammers Voldgift

Det Danske Handelskammers Voldgift er navnlig til rådighed for tvister inden for handelsforhold. Institutionen ledes af en bestyrelse og har et sekretariat fælles med Handelskammeret. Der er næsten ingen aktivitet i Det Danske Handelskammers Voldgift. Institutionens væsentligste aktivitet er i stedet knyttet til voldgiftssager under

The International Chamber of Commerce (ICC), hvor Handelskammerets sekretariat yder bistand. ICC's voldgiftsinstitution er nærmere omtalt ndf. i afsnit 4.4.4.

4.4 Udenlandske voldgiftsinstitutter

De fleste lande har faste voldgiftsinstitutioner etableret i privat regi. Mange af institutionerne behandler både nationale og internationale sager. I det følgende redegøres for de fra et dansk synspunkt vigtigste udenlandske voldgiftsinstitutioner. En række danske virksomheder har erfaring med voldgift under de pågældende institutioner.

4.4.1 The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce

Et af de mest anerkendte voldgiftsinstitutter er "The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce" (Stockholms Voldgiftsinstitut). Instituttet blev stiftet i 1917 og ledes af en bestyrelse på seks medlemmer udpeget af Stockholms Handelskammer. Formanden er dommer i den svenske højesteret. Et sekretariat bistår instituttet.

Gennem de sidste 30 år har Stockholms Voldgiftsinstitut opbygget et særligt grundlag for at behandle internationale sager. Dette skyldes først og fremmest, at instituttet i 1970-erne som følge af Sveriges neutralitet blev anerkendt som et neutralt center for løsning af tvister mellem parter i hhv. de daværende øst- og vesteuropæiske lande. Uanset kommunismens fald i Østeuropa og Sveriges medlemskab af EU har Stockholms Voldgiftsinstitut formået at fastholde og udbygge positionen som et internationalt anerkendt voldgiftsinstitut.

Stockholms Voldgiftsinstitut behandler alle former for tvister, herunder sager, der involverer betydelige beløb.

Stockholms Voldgiftsinstitut har udarbejdet forskellige regelsæt, som alle er tilpasset den nye svenske voldgiftslov fra 1999. For almindelig voldgift gælder "Rules of the Arbitration of the Stockholm Chamber of Commerce", mens "Rules for Expedited Arbitration" anvendes i sager, hvor parterne har valgt en særlig hurtig sagsbehandling (såkaldt "Fast Track Arbitration"). Endvidere har institutionen særlige procesregler for forsikringssager samt ad hoc voldgift, hvor reglerne er udarbejdet på baggrund af "The UNCITRAL Arbitration Rules". Endelig har Stockholm Arbitration regler om mægling.

Voldgiftsretter etableret under Stockholms Voldgiftsinstitut består af tre medlemmer, hvoraf hver part vælger én dommer og instituttet formanden. Instituttet kan i øvrigt forhøje eller nedsætte antallet af voldgiftsdommere, hvis sagens karakter tilsiger dette, og det ikke strider mod parternes voldgiftsaftale. Instituttet opkræver en registreringsafgift og de med sagen forbundne administrationsomkostninger, der beregnes på baggrund af sagens genstand efter en grundtakst og et procenttillæg. Tilsvarende gælder for voldgiftsrettens honorar.

Stockholm Arbitration har en stadig stigende sagstilgang på væsentligt over 100 sager om året. I 1999 blev der ved institutionen anlagt 135 sager.

4.4.2 Oslo Handelskammers Institutt for Voldgift og Alternativ Tvisteløsning

Oslo Handelskammer stiftede i 1984 "Oslo Handelskammers Institutt for Voldgift og Alternativ Tvisteløsning" (Voldgiftsinstituttet i Oslo). Instituttet ledes af en bestyrelse på 10 medlemmer, som alle udpeges af Handelskammeret. Der er tilknyttet et sekretariat med syv sagsbehandlere. Voldgiftsinstituttet i Oslo har som mål at bistå ved afgørelse af voldgiftstvister i nationale eller internationale forhold i tilknytning til industri, handel, skibsfart eller anden forretningsvirksomhed.

Voldgiftsinstituttet i Oslo har udarbejdet "Regler for Oslo Handelskammers Institutt for Voldgift og Alternativ Tvisteløsning", der indeholder regler om instituttet, om sagsbehandling i voldgiftssager under instituttet, om forenklet voldgiftsbehandling, om retsmægling og om såkaldte "minitrials", hvor formålet med processen er at opnå en bindende forligsaftale mellem parterne. Minitrials kan beskrives som "fast track" mægling.

I mangel af anden aftale mellem parterne består en voldgiftsret nedsat af Voldgiftsinstituttet i Oslo af tre dommere, hvoraf hver part vælger én og institutionen formanden. Voldgiftsretten kan efter instituttets skøn etableres med kun én dommer, når sagens forhold taler herfor. Voldgiftsdommeren udpeges da af parterne, subsidiært af instituttet. I forbindelse med iværksættelsen af en voldgiftssag ved Voldgiftsinstituttet i Oslo opkræves der et registreringsgebyr, og voldgiftsretten fastsætter en administrationsgodtgørelse til dækning af de med sagen forbundne omkostninger. Instituttet kan forlange

deponering af beløb til dækning af omkostningerne. Voldgiftsrettens honorar fastsættes af voldgiftsretten.

Antallet af voldgiftssager anlagt ved Voldgiftsinstituttet i Oslo er begrænset. Dette skyldes, at de fleste voldgiftssager i Norge behandles af ad hoc voldgiftsretter.

4.4.3 The London Court of International Arbitration

Et af de ældste voldgiftsinstitutter er "The London Court of International Arbitration" (LCIA), der blev stiftet i 1892. I 1985 blev det omdannet til et aktieselskab. Det ledes af en "Court" bestående af en præsident, fire næstformænd og op til 25 øvrige medlemmer, som udpeges blandt de større handelsnationer. LCIA bistås af et sekretariat med i alt seks medarbejdere. LCIA er en særdeles anerkendt voldgiftsinstitution, der arrangerer voldgift ikke alene i England, men også i andre lande. Der er organiseret fem regionale "User's Committees" i hhv. Europa, Nordamerika, Sydamerika, Asien og Afrika.

LCIA har udarbejdet forskellige regelsæt, som alle er revideret på baggrund af den nye engelske voldgiftslov fra 1996. Voldgiftssager føres efter "The LCIA Rules", der i øvrigt også indeholder bestemmelser om "fast track" voldgift. Endvidere har LCIA udarbejdet regler om mægling, og instituttet anvender "UNCITRAL Arbitration Rules" til ad hoc voldgift.

Voldgiftsretter nedsat i LCIA's regi består af én voldgiftsdommer, medmindre parterne har aftalt andet eller sagens omstændigheder tilsiger, at retten bør bestå af tre dommere. I så fald indstilles alle tre dommere af LCIA, men parterne kan dog indstille de to menige medlemmer af voldgiftsretten. Instituttet har fastsat et registreringsgebyr, og administrationsomkostningerne beregnes dels som en fast procentdel af voldgiftsrettens honorar, dels efter medgået tid. Voldgiftsrettens honorar fastsættes efter medgået tid, og timesatsen varierer inden for faste rammer. Honorarklager afgøres af LCIA.

Der indbringes et betydeligt antal sager for LCIA, hvor antallet af internationale sager årligt ligger på 60 – 70.

4.4.4 The Arbitration Institute of the International Chamber of Commerce

Det Internationale Handelskammer (ICC), der er en betydelig, verdensomspændende organisation for erhvervslivet, arbejder for et liberalt og internationalt marked for handel og investeringer. ICC

blev stiftet i 1919, og det har gennem årene udarbejdet vigtige regler og kodificeret væsentlige kutyper på det internationale handelsområde. ICC virker bl.a. gennem nationale komitéer. ICC stiftede i 1923 "The Arbitration Institute of the International Chamber of Commerce" (ICC Arbitration Institute). Dette voldgiftsinstitut opererer uafhængigt af ICC. Voldgiftsinstitutts hovedkvarter er beliggende i Paris.

Ledelsen af ICC Arbitration Institute består af 65 medlemmer fra over 55 nationer. Formanden og næstformanden udpeges af rådet i ICC, mens de øvrige medlemmer udpeges af rådet i ICC efter indstilling fra de nationale komitéer under ICC. Der er til ICC Arbitration Institute knyttet et større sekretariat. Den daglige drift ledes af en generalsekretær.

Der er udarbejdet to procesregler for hhv. voldgift og mægling under ICC Arbitration Institute; "Rules of Arbitration" og "Rules of Conciliation". Reglerne er senest revideret i 1998. Det, der særligt kendetegner voldgift ved ICC Arbitration Institute, er, at institutionen skal godkende kendelsen, inden den afsiges. Formålet hermed er at sikre kvaliteten af afgørelserne. Et andet særkende ved voldgift under ICC Arbitration Institute er, at der under sagens indledende forberedelse skal fastlægges såkaldte "Terms of Reference", dvs. en nærmere angivelse af sagens stridspunkter, faktuelle som juridiske. Hensigten hermed er at få sagen "skåret til" fra starten af.

En voldgiftsret etableret under ICC Arbitration Institute består af én dommer udpeget af ICC Arbitration Institute, medmindre parterne har aftalt andet. Institutionen kan dog, hvis sagens omstændigheder tilsiger det, etablere retten med tre dommere. I så fald indstiller parterne hver én dommer, men samtlige dommere, herunder formanden udpeges af institutionen, medmindre parterne har aftalt andet. Der betales et registreringsgebyr, når sagen indgives. Administrationsomkostningerne fastsættes efter en grundtakst og en procentdel, som begge bestemmes ud fra sagens genstand. Endelig kan sekretariatet anmode parterne om at deponere et beløb som sikkerhed for sagens omkostninger. Også voldgiftsdommernes honorarer beregnes på baggrund af en grundtakst og en procentdel fastsat efter sagens genstand. Institutionen fastsætter de endelige omkostninger.

ICC Arbitration Institute udgiver samlinger med kendelser samt afgørelser om processuelle forhold. Offentliggørelsen af afgørelserne sker i anonymiseret form.

ICC Arbitration Institute betragtes som den mest anerkendte internationale voldgiftsinstitution, hvilket bekræftes af antallet af anlagte og verserende sager. I 1997 blev der anlagt 452 sager ved instituttet, i 1998 466 sager, i 1999 529 sager og i 2000 541 sager. Der verserede ved udgangen af 2000 1.036 sager ved ICC Arbitration Institute, og dermed er det samlede antal sager ved institutionen oppe på 11.362 sager. Disse tal skal sammenholdes med, at der i 1950 var registreret under 300 sager ved institutionen. Sagerne registreret i 2000 involverede 1.398 parter fra 120 forskellige lande. I 1999 blev der afsagt 269 kendelser ved institutionen, og i 2000 var antallet af afsagte kendelser oppe på 334.

Ud af de i 2000 ved ICC Arbitration Institute anlagte voldgiftssager angik 54% løsekontrakter, herunder produktion, distribution og salg, 16% tjenesteydelser, herunder forsikring, handelsagentaftaler, rådgivning, 15% selskabsmæssige forhold som joint venture, aktionæroverenskomster og virksomhedsoverdragelser, 5% immaterielle ophavsrettigheder og de resterende 10% andre sager. Sagsgenstandens værdi ligger mellem 50.000 USD og 100 mio. USD. Mere end halvdelen af de i 2000 anlagte sager er om værdier på over 1 mio. USD.

5. Ad hoc voldgift

Ved ad hoc voldgift forstås, at parterne i en konkret tvist etablerer en voldgiftsret på eget initiativ og uden nogen tilknytning til eller assistance fra en fast voldgiftsinstitution.

Begrundelsen for at vælge ad hoc voldgift kan bl.a. være omkostningsmæssige forhold, fordi parterne ved ad hoc voldgift selv kan bestemme, hvorledes sagsomkostningerne skal fastsættes og fordeles. En anden grund til at vælge ad hoc voldgift er, at de processuelle rammer kan fastsættes fuldt ud på baggrund af parternes behov og tvistens genstand i den konkrete sag. Mens proceduren ved institutionel voldgift som udgangspunkt er fastlagt på forhånd i den valgte institutions procesregler, har parterne ved ad hoc voldgift større mulighed for at "skræddersy" procesgrundlaget.

I sagens natur er det vanskeligt at angive, hvor mange tvister, der årligt finder deres afgørelse, enten ved forlig eller dom gennem ad hoc voldgift. Det er dog arbejdsgruppens opfattelse, at der er tale om et ikke ubetydeligt antal nationale og internationale sager.

I modsætning til institutionel voldgift kræver valget af ad hoc voldgift, at parterne aftaler hvilke processuelle regler, der skal gælde

for sagen. Typisk enes parterne om reglernes indhold, eller de overlader det til voldgiftsretten selv at fastsætte det processuelle grundlag for sagsbehandlingen. Der er i øvrigt intet til hinder for, at parterne aftaler, at en bestemt institutions procesregler, eventuelt med visse aftalte begrænsninger, skal gælde for sagen.

I internationale sager vil det ofte være hensigtsmæssigt at vælge de af UNCITRAL i 1976 udarbejdede regler om ad hoc voldgift, "The UNCITRAL Arbitration Rules". Også i dette tilfælde kan parterne fravige dele af reglerne, hvis det findes hensigtsmæssigt. UNCITRAL Arbitration Rules er gengivet i bilag 14 og omtalt i kapitel 5, afsnit 2.3.

Kapitel 4

Dansk ret

1. Lovgrundlaget

Reguleringen af voldgift i dansk ret er forholdsvis sparsom. Den gældende voldgiftslov, der blev vedtaget for over 30 år siden, består af blot 13 bestemmelser, og den regulerer kun visse, fundamentale aspekter af voldgift. Voldgiftsloven suppleres af voldgiftsbekendtgørelsen, der blev udstedt i 1973 i medfør af lovens § 10, hvorefter justitsministeren kan fastsætte regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser og regler om international voldgift. Denne bekendtgørelse, der indeholder 17 bestemmelser, gør to konventioner om voldgift til en del af dansk ret. Voldgiftsloven og bekendtgørelsen er gengivet i bilag 1 og 2. Før vedtagelsen af voldgiftsloven og udstedelsen af voldgiftsbekendtgørelsen var voldgift alene generelt reguleret ved én regel i Danske Lov fra 1683.

2. Retshistorisk oversigt

Voldgift har været anvendt gennem århundreder i Danmark som alternativ til at afgøre tvister ved domstolene. Det rækker formentlig tilbage til 1000-tallet.

Der fandtes ikke nogen lovbestemmelser om voldgift i de danske landskabslove fra det 13. århundrede, hvorfor voldgift udvikledes på baggrund af retspraksis og forskellige sædvaner og handelskutymer. Voldgift blev først reguleret ved lov i Danske Lov fra 1683 i bestemmelsen 1-6-1, som i vidt omfang blot kodificerede den gældende retstilstand. Den næste lovgivning om voldgift, på nær visse særbestemmelser, fremkom i 1972, hvor voldgiftsloven blev vedtaget og Danske Lov 1-6-1 ophævet. Danske Lov 1-6-1 havde dette indhold:

”Dersom Parterne voldgive deris Sag og Tvistighed paa Dannemænd, enten med Opmand eller uden, da hvad de sige og kiende, saa vit deris Fuldmagt dennem tillader at giøre, det staa fast og kand ej for nogen Ret til Underkiendelse indstævnis, dog Kongen sin sag forbeholden.”

Bestemmelsen slog nogle væsentlige grundregler fast for voldgift. Det fulgte således af bestemmelsen, at voldgift kunne aftales, at en voldgiftskendelse var bindende for parterne, at en gyldig voldgiftsaftale medførte, at sag anlagt ved domstolene blev afvist, og at voldgiftskendelsen kunne anfægtes for domstolene, hvis voldgiftsretten havde overskredet sit mandat.

Af Danske Lov 1-6-1 blev det endvidere udledt, at en voldgiftskendelse kunne tilsidesættes, hvis voldgiftsaftalen var ugyldig, hvis der forelå brud på fundamentale retsplejeregler, eller hvis voldgiftsretten ikke var sammensat på en sådan måde, at den frembød tilstrækkelige garantier for en upartisk afgørelse.

Der var ikke i Danske Lov 1-6-1 taget stilling til, hvorvidt en voldgiftskendelse kunne tvangsfuldbyrdes umiddelbart. Imidlertid stod det klart på baggrund af Danske Lovs bestemmelser om tvangsfuldbyrdelse, at voldgiftskendelser ikke direkte kunne tvangsfuldbyrdes af domstolene. For at få en voldgiftskendelse tvangsfuldbyrdet var det derfor nødvendigt at anlægge et fuldbyrdelsessøgsmål ved de almindelige domstole. Under et sådant søgsmål blev kendelsen uprøvet lagt til grund af retten, således at der ikke blev foretaget en realitetsprøvelse af sagen, men alene en prøvelse af, om sagsbehandlingen ved voldgiftsretten havde været betryggende.

På grundlag af Danske Lov 1-6-1 udviklede voldgiftsinstituttet sig gennem retspraksis i de følgende knap 300 år. Reguleringen af voldgift var således i dansk ret frem til 1972 i det væsentligste baseret på retspraksis. Hertil kom dog gennem det 20. århundrede enkelte regler om voldgift på særlige retsområder, bl.a. i forsikringsaftaleloven, aktieselskabsloven, stærkstrømsloven, jagtloven og luftfartsloven. En speciallov om voldgift var husdyrvoldgiftsloven fra 1939, hvorefter de såkaldte husdyrvoldgiftsretter havde enekompetence til at behandle sager om mangler ved dyr. Loven blev ophævet i 1999, fordi der ikke længere var behov for disse særlige voldgiftsretter.

3. Voldgiftslovens baggrund og formål

Voldgiftsloven blev vedtaget i 1972. Loven bygger på "Betænkning 414/1966 vedrørende lovgivning om voldgift" (Betænkning 414/1966), som blev afgivet i 1966 af et under Justitsministeriet i 1962 nedsat udvalg (Voldgiftsudvalget). Betænkningen blev i 1966 sendt i høring hos en række organisationer, der imidlertid udtrykte tvivl om behovet for en lovgivning om voldgift.

På denne baggrund anmodede Justitsministeriet det daværende Handelsministerium om en fornyet udtalelse, fordi Justitsministeriet fandt, at fremsættelsen af et lovforslag om voldgift måtte forudsætte et stærkt ønske fra erhvervsorganisationerne om en sådan lov. Efter forhandlinger med organisationerne meddelte Handelsministeriet, at hovedparten af organisationerne var stærkt interesseret i en særlig lovgivning om voldgift.

Justitsministeriet anmodede herefter Retsplejerådet om at gennemgå Voldgiftsudvalgets lovudkast, hvorefter Retsplejerådet efter gennemgangen fremkom med et ændret lovudkast.

Justitsministeriets forslag til voldgiftslov svarede bortset fra enkelte sproglige ændringer til Retsplejerådets lovudkast, idet en udtrykkelig regel, hvorefter loven ikke finder anvendelse på faglig voldgift, dog blev indsat i lovforslaget. I lovforslagets almindelige bemærkninger (FT 1971/72, tillæg A, s. 89), er det om lovens formål anført:

”I overensstemmelse med voldgiftsudvalgets betænkning og de indhentede udtalelser indeholder forslaget ikke en detaljeret lovgivning om voldgift. Forslaget indeholder alene nogle bestemmelser, som hidtil har været savnet i dansk ret, og som kan anses for egnede til at styrke voldgiftens funktioner samt forskellige grundlæggende regler, som i det væsentlige svarer til gældende ret. De vigtigste nye bestemmelser er § 2, stk. 1, hvorefter domstolene ikke, medens en voldgiftssag verserer, kan tage stilling til, om tvisten henhører under voldgiftsrettens kompetence, § 3 om bistand fra domstolene til gennemførelse af en voldgiftssag i tilfælde, hvor den ene part nægter at medvirke til behandlingen, § 9 om fuldbyrdelse af voldgiftskendelser og § 10 om fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser og voldgift i internationale forhold.”

Hovedformålet bag voldgiftsloven var således alene at indføre nogle få nye regler, som kunne styrke voldgiftens funktioner. Der var navnlig tale om at indføre regler om domstolenes bistand til voldgiftsretterne og regler, hvorefter danske voldgiftskendelser kan fuldbyrdes efter de samme regler, som gælder for domme. Endvidere kodificeredes i loven forskellige grundlæggende regler om voldgift, som allerede var indeholdt i gældende retspraksis. Endelig åbnede loven op for, at Danmark kunne gennemføre internationale regler om voldgift.

Hensigten med voldgiftsloven var derimod ikke at indføre en detaljeret regulering af voldgift. Om grundene til dette hedder det i Betænkning 414/1966, s. 30-31:

”Gennemgangen af de forskellige voldgiftsretlige problemer har ført udvalget til den opfattelse, at der ikke er trang til at gennemføre en detaljeret lovgivning om voldgift her i landet.

Udvalget har herved lagt vægt på, at det gennem århundreder ikke blot har været muligt at bilægge retstvister ved voldgift uden detaljerede lovgivelser herom, men at det netop på grund af den manglende lovgivning har været muligt på basis af bestemmelsen i D.L. 1-6-1 og under domstolenes kontrol at etablere en smidig og hensigtsmæssig retstilstand på dette område. Betænelighederne ved at foreslå en udførlig lovgivning skyldes derfor ikke blot ønsket om at undgå påkrævede lovgivelser, men også risikoen for at sådanne regler kan lægge utilsigtede hindringer i vejen for en fremtidig hensigtsmæssig udvikling i retspraksis. I denne forbindelse bør det også erindres, at der stadig finder en betydelig udvikling af voldgiftsinstituttet sted på det internationalt-privatretnlige område, og at denne udvikling – der også vil sætte sine spor på de nationale voldgiftsreglers område – må forudses at ville fortsætte i lang tid fremover.

Det må herved fremdeles tages i betragtning, at der på basis af den således udviklede samtidig faste og frie retstilstand på en række områder er etableret institutionelle voldgiftsdomstole, som inden for væsentlige dele af samfundet – ikke mindst inden for erhvervslivet – udfylder en betydningsfuld plads i retsudøvelsen, og som i ikke ubetydeligt omfang aflaster de ordinære domstole i deres arbejde. En detaljeret, indgribende ny lov ville formentlig medføre væsentlige omlægninger af denne struktur.”

Det skal fremhæves, at Voldgiftsudvalget begrundede den begrænsede lovgivning med flere forhold.

For det første blev der lagt vægt på, at lovgivning ud over Danske Lov 1-6-1 ikke havde vist sig påkrævet siden bestemmelsens indførelse i dansk ret i 1683.

For det andet blev det fremhævet, at domstolene gennem århundreder havde formået at udvikle voldgiftsområdet på en sådan måde, at lovgivning ikke havde vist sig påkrævet.

For det tredje var det vigtigt for Voldgiftsudvalget ikke at indføre unødvendige regler, som ville hindre den frie retsudvikling i retspraksis.

For det fjerde blev den daværende og kommende betydelige internationalt-privatretnlige udvikling af voldgift af udvalget fremhævet som et forhold, hvis resultater man burde afvente, før end der blev iværksat nye lovgivningsinitiativer.

For det femte var det Voldgiftsudvalgets opfattelse, at en detaljeret, indgribende ny voldgiftslov burde undgås, da en sådan formentlig ville kræve væsentlige omlægninger for de institutionelle voldgiftsinstitutioner.

Af Voldgiftsudvalgets betænkning fremgår endvidere (s. 31), at udvalget ved udarbejdelsen af anbefalingen lagde betydelig vægt på holdningen blandt repræsentanter for erhvervslivets organisationer. I forbindelse hermed oplyste udvalget erhvervsrepræsentanterne om Europarådets daværende bestræbelser for at fremme en ensartet og omfattende voldgiftslovgivning. Udvalget konstaterede, at erhvervslivets organisationer tog klar afstand fra en omfattende lovgivning baseret på Europarådets udkast til en fælleseuropæisk voldgiftslov. Europarådets udkast er omtalt i kap. 5, afsnit 3.3.

4. Voldgiftsloven

I det følgende gennemgås hovedindholdet af voldgiftslovens enkelte bestemmelser. Voldgiftsloven er ikke inddelt i kapitler, men der er i det følgende anvendt en emnemæssig systematisering af lovens bestemmelser. En række voldgiftsretlige forhold er ikke reguleret i voldgiftsloven, hvorfor gældende ret på disse områder er søgt beskrevet i de relevante afsnit.

4.1 Anvendelsesområde

Voldgiftsloven indeholder ikke en regel om lovens positive anvendelsesområde, men derimod bestemmelser i § 11, hvorefter loven ikke finder anvendelse på tvister, der i henhold til faglige overenskomster behandles ved Arbejdsretten, eller tvister, der behandles ved husdyr- eller lærlingevoldgiftsretter eller andre voldgiftsretter, der er oprettet ved lov til afgørelse af tvister på særlige områder. Voldgiftslovens anvendelsesområde er således enhver form for frivillig voldgift, der ikke ved lov er henlagt til særlige domstole eller specielle voldgiftsretter. Loven omfatter både institutionel og ad hoc voldgift.

4.2 Voldgiftsaftalen

Voldgiftslovens § 1, stk. 1 indeholder en grundlæggende regel om

voldgift, hvorefter retssag om tvister, der efter aftale mellem parterne skal afgøres ved voldgift, efter påstand skal afvises fra domstolene. Bestemmelsen fastslår, at domstolene ikke har kompetence til at afgøre en tvist, som efter en gyldig aftale mellem parterne skal afgøres ved voldgift. Anlægges der på trods af voldgiftsaftalen retssag, afviser retten efter sagsøgtes påstand sagen.

Retspraksis viser, at voldgiftsaftaler generelt fortolkes indskrænkende. Det skyldes, at parterne ved en sådan aftale fralægger sig muligheden for at få tvisten behandlet ved domstolene og dermed dels giver afkald på den grundlovssikrede ret til at få en sag prøvet ved domstolene, dels giver afkald på de retssikkerhedsgarantier, der gælder for domstolenes sagsbehandling.

Der fastsættes hverken i voldgiftslovens § 1, stk. 1 eller i dansk ret i øvrigt formkrav til voldgiftsaftaler. Voldgiftsaftaler kan således principielt indgås mundtligt. I praksis indgås voldgiftsaftaler dog altid skriftligt eller mundtligt med en skriftlig bekræftelse.

Hvorvidt en voldgiftsaftale er indgået, og om den er gyldig, bedømmes efter almindelige aftaleretlige regler og principper. Hertil kommer dog den ulovfæstede såkaldte "Doctrine of Separability", hvorefter den kontrakt, som voldgiftsaftalen typisk indgår i, og selve voldgiftsaftalen betragtes som to selvstændige kontrakter, der fastlægger hhv. parternes materielle og processuelle retsstilling. Doktrinen indebærer, at den ene aftales ugyldighed ikke i sig selv medfører den andens ugyldighed. En voldgiftsaftale i en kontrakt kan derfor håndhæves, selv om den ene part ikke er bundet af kontrakten. Doktrinen, hvis formål er at gøre voldgiftsprocessen mere effektiv, hindrer en part i at komme uden om voldgiftsaftalen ved at påstå, at kontrakten er ugyldig eller på anden måde ikke bindende for den pågældende.

Der er i retspraksis opstillet et krav om, at voldgiftsaftalen skal være begrænset til et bestemt retsforhold, dvs. enten en allerede opstået tvist eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold.

4.3 Voldgiftsaftalens ugyldighed

En anden grundlæggende regel er voldgiftslovens § 1, stk. 2 om voldgiftsaftalens ugyldighed. Efter bestemmelsen er en voldgiftsaftale ugyldig, såfremt tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller aftalen foreskriver en sammensætning af voldgiftsretten eller en sagsbehandling, som ikke er betryggende for parterne eller en af disse.

Bestemmelsen fastslår alene de særlige ugyldighedsgrunde, der kan gøres gældende over for voldgiftsaftaler. Ugyldighed reguleres også af de almindelige regler om aftalers ugyldighed, herunder aftalelovens regler. Ugyldighedsreglen vedrørende voldgiftsaftalen er affattet i overensstemmelse med voldgiftslovens § 7, nr. 1 og 2 om en voldgiftskendelses ugyldighed. Den første ugyldighedsgrund i § 1, stk. 2 angår spørgsmålet om, hvilke sager der kan afgøres ved voldgift, dvs. hvilke sager der er "arbitrable", mens den anden ugyldighedsgrund indebærer et krav om retfærdig sagsbehandling.

4.3.1 Hvilke sager kan afgøres ved voldgift?

Den første særlige ugyldighedsgrund i voldgiftslovens § 1, stk. 2 er, at sagen efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift. Der er hverken i voldgiftsloven eller bemærkningerne til lovforslaget anført nærmere om, hvilke sager der ikke kan afgøres ved voldgift, eller hvilke kriterier der bør anvendes ved afgørelsen af, om en sag kan henskydes til en voldgiftsret. Om spørgsmålet er det dog i Betænkning 414/1966, s. 12 anført:

"I Danmark kan aftale om voldgift indgås vedrørende alle civilretlige forhold, som parterne har fri rådighed over. Hvad parterne ikke kan indgå aftale om, kan de heller ikke slutte voldgiftsaftale om. Særligt inden for familierettens område vil adgangen til at slutte aftale om voldgift derfor ofte være udelukket, f.eks. om afgørelse af spørgsmål vedrørende faderskab, adoption eller ægteskabs ophævelse."

Det er således udgangspunktet i dansk ret, at parterne kun kan henskyde civilretlige sager til en voldgiftsret, hvis parterne har fuld rådighed over sagens genstand, dvs. de såkaldt dispositive sager, hvorimod parterne ikke kan aftale voldgift i indispositive sager. Voldgift er ikke i sig selv udelukket, blot fordi tvisten er helt eller delvist reguleret af regler, der ikke kan fraviges ved aftale. Strafferetlige sager kan naturligvis ikke afgøres ved voldgift, og det samme er tilfældet for sager om forældremyndighed.

For så vidt angår dispositive sager er der særlig grund til at fremhæve sager om størrelsen af underholdsbidrag, forbrugersager og lejesager.

Det antages, at sager om størrelsen af underholdsbidrag kan afgøres ved voldgift.

Voldgift er ligeledes mulig i forbrugersager, selv om Forbrugerklagenævnets kompetence ikke derved kan afskæres. Det har tidligere været overvejet, om voldgift i forbrugersager burde udelukkes eller begrænses til voldgiftsaftaler indgået efter tvistens opståen, men overvejelserne har ikke udmøntet sig i lovændringer.

Det har tidligere været uklart, om der kunne aftales voldgift i sager om beboelseslejemål, men med en ændring af lejeloven i 2000, er det nu klart, at voldgift ikke kan aftales i sådanne tvister, jf. lejelovens § 112 a. Derimod kan voldgift gyldigt aftales i lejemål omfattet af erhvervslejeloven, jf. dennes § 77.

Voldgift kan ikke aftales i tvister reguleret af offentligretlige regler, som varetager almene interesser, jf. Højesterets dom i U 1999.829. I sagen tilsidesatte Højesteret en kendelse afsagt af en kollegial voldgiftsret, hvori der var taget stilling til, hvorvidt en part havde overtrådt en bekendtgørelse om beregning af forbrugerpriser på lægemidler udstedt med hjemmel i apotekerlovens § 44. Tilsidesættelsen blev begrundet med, at dette retsforhold efter rettens opfattelse ikke kunne afgøres ved voldgift. Endvidere henviste Højesteret til voldgiftslovens § 7, nr. 3, hvorefter en kendelse kan tilsidesættes som ugyldig, hvis voldgiftsretten har overskredet sin kompetence.

Det er i dansk ret usikkert, om en voldgiftsret kan afgøre sager om overtrædelse af konkurrencelovgivningen, særligt konkurrencelovens regler om forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler og misbrug af dominerende stilling. Da disse sagstyper involverer betydelige offentlige og almene interesser, kan der næppe være tvivl om, at de offentligretlige aspekter af denne lovgivning ikke kan afgøres ved voldgift. Derimod er der efter arbejdsgruppens opfattelse næppe noget til hinder for, at en voldgiftsret mellem parterne afgør de civilretlige aspekter af overtrædelser af konkurrencelovgivningen, eller tager stilling til offentligretlige regler som led i afgørelse af præjudicielle spørgsmål eller bispørgsmål under sagen.

4.3.2 Retfærdig sagsbehandling

Efter voldgiftslovens § 1, stk. 2 er en voldgiftsaftale bl.a. ugyldig, såfremt aftalen foreskriver en sammensætning af voldgiftsretten eller en sagsbehandling, som ikke er betryggende for parterne eller en af disse. Bestemmelsen er en kodifikation af den retspraksis, som udviklede sig på baggrund af den ved voldgiftsloven ophævede § 32 i den daværende forsikringsaftalelov.

Ifølge den ophævede § 32 kunne en domstol tilsidesætte en aftale om, at fremtidige tvister skulle være unddraget domstolenes afgørelse, såfremt bestemmelserne om, hvorledes den myndighed, til hvilken afgørelsen er henlagt, skulle sammensættes og behandle sagen, ikke var betryggende for den sikrede.

Ifølge forarbejderne til voldgiftslovens § 1, stk. 2 skal reglen anvendes, hvor voldgiftsrettens sammensætning ikke giver en rimelig garanti for en upartisk afgørelse, eller hvis voldgiftsretten har tilsidesat fundamentale retsplejeprincipper, navnlig grundsætningen om partsoffentlighed og kontradiktion.

4.4 Voldgiftsrettens kompetence

Voldgiftslovens § 2, stk. 1 om voldgiftsrettens kompetence skal ses i sammenhæng med lovens § 1, stk. 1, hvorefter domstolene efter påstand skal afvise søgsmål i tvister omfattet af en voldgiftsaftale.

Efter voldgiftslovens § 2, stk. 1 kan domstolene under en retssag anlagt efter, at tvisten er indbragt for en voldgiftsret, ikke tage stilling til, om tvisten i sin helhed eller for en del hører under voldgiftsrettens kompetence. Ifølge § 2, stk. 2, gælder dette kun, indtil voldgiftsretten har truffet sin afgørelse, og stk. 1 kan fraviges, hvis vægtige grunde taler derfor.

Voldgiftslovens § 2, stk. 1 afgør spørgsmålet om, hvem der er kompetent til at afgøre omfanget af voldgiftsrettens kompetence, og det er hovedreglen, at voldgiftsretten har enekompetence til at afgøre spørgsmålet, såfremt voldgiftssagen er anlagt før den pågældende retssag.

Formålet med voldgiftslovens § 2, stk. 1 er at undgå, at der anlægges sag ved domstolene om en voldgiftsaftales omfang, når voldgiftssagen allerede er iværksat. Det følger modsætningsvis af § 2, stk. 1, at domstolene fuldt ud kan afgøre, hvorvidt en tvist er omfattet af en voldgiftsaftale, så længe voldgiftssag ikke er iværksat. Bestemmelsen omfatter enhver tvist om voldgiftsrettens kompetence, hvad enten tvivlen om dens kompetence beror på, om der overhovedet er indgået en voldgiftsaftale, om en indgået voldgiftsaftale er bortfaldet eller ugyldig, eller om sagen er omfattet af en indgået og gyldig voldgiftsaftale.

I voldgiftslovens § 2, stk. 2 er det fastsat, at en sag anses for indbragt for en voldgiftsret, når en af parterne har fremsat anmodning om udpegning af voldgiftsmand eller, hvis voldgiftsrettens medlemmer på forhånd er udpeget, har indgivet klageskrift til voldgiftsret-

ten. Bestemmelsen, der er meget praktisk, har bl.a. væsentlig betydning for reglen i § 2, stk. 1 og for spørgsmål om afbrydelse af forældelsesfrister og andet.

4.5 Domstolenes bistand

Voldgiftsloven indeholder fire regler, hvorefter domstolene kan bistå parterne og voldgiftsretten med forskellige forhold. Det overordnede formål med disse regler er at styrke voldgiftens funktion som tvistløsningsorgan.

Domstolens bistand ydes efter anmodning til etablering af voldgiftsretten, til prøvelse af habilitetsindsigelser mod en voldgiftsmand, til optagelse af bevis, og til særskilt prøvelse af voldgiftsrettens fastsættelse af sit honorar. De processuelle regler, der er fælles for bstanden bortset fra bevisoptagelse, er omtalt i afsnit 4.5.5.

4.5.1 Etablering af voldgiftsretten

Ifølge voldgiftslovens § 3 yder domstolene efter anmodning bistand til gennemførelse af en voldgiftssag. Bistanden gives efter bestemmelsen bl.a. i to tilfælde, som er nævnt § 3, nr. 1 og 2. Opregningen er ikke udtømmende.

Voldgiftslovens § 3, nr. 1 og 2 angår begge etablering af voldgiftsretten. Efter § 3, nr. 1 træffer retten den nødvendige afgørelse, hvis antallet af voldgiftsmænd, fremgangsmåden ved udpegningen af voldgiftsmændene eller stedet for voldgiften ikke er aftalt, og enighed derom ikke kan opnås. Afgørelsen skal efter bestemmelsen så vidt muligt træffes i overensstemmelse med almindelig brug på det pågældende område. Hvis en part undlader at udpege sin voldgiftsmand, eller hvis valg af enevoldgiftsmand eller af voldgiftsrettens formand ikke kan gennemføres på grund af uenighed, foretager retten valget, jf. voldgiftslovens § 3, nr. 2.

Det er i voldgiftslovens forarbejder forudsat, at domstolene efter § 3 f.eks. også kan yde bistand, hvis der ikke er enighed om, hvorvidt voldgiften skal finde sted som ad hoc voldgift eller som institutionel voldgift, eller ved hvilken institution voldgiften skal foregå.

4.5.2 Habilitetsindsigelser

Ifølge voldgiftslovens § 4 kan indsigelser mod en voldgiftsmands habilitet efter anmodning særskilt prøves af domstolene, så snart voldgiftsmanden er udpeget. Begrundelsen for reglen er, at det er en afgø-

rende forudsætning for, at voldgiftsretten kan udøve sin virksomhed på betryggende måde, at voldgiftsdommerne ikke er inhabile, jf. Betænkning 414/1966, s. 38. Reglen omfatter alle medlemmer af voldgiftsretten, herunder formanden. En anmodning kan også fremsættes efter, at voldgiftssagen er påbegyndt, såfremt anmodningen fremsættes under iagttagelse af den relative frist i voldgiftslovens § 8, stk. 4.

Voldgiftslovens § 4 udelukker ikke, at habilitetsspørgsmålet afgøres af voldgiftsretten eller den institution, gennem hvilken voldgiftsretten er nedsat.

Voldgiftsloven indeholder i modsætning til retsplejeloven ikke regler om inhabilitet. Mens retsplejeloven således i § 60 og § 61 indeholder både almindelige og specielle inhabilitetsregler for dommere m.fl., er dette ulovreguleret for voldgifts vedkommende. Der er ikke, ligeledes i modsætning til retsstillingen for dommere, jf. retsplejelovens § 62, en lovbestemt pligt for voldgiftsdommere til at påse, om der foreligger grunde, der kan medføre inhabilitet.

Det antages i dansk ret, at de for dommere almindelige inhabilitetsgrunde også gælder for voldgiftsdommere, mens de specielle inhabilitetsgrunde ikke, eller kun i begrænset omfang, kan finde anvendelse på eventuelle partsudpegede voldgiftsdommere, jf. Bernt Hjejle, *Voldgift*, 3. udg. 1987, s. 78 ff. Det er arbejdsgruppens vurdering, at antagelsen om de specielle inhabilitetsgrunde næppe er i overensstemmelse med praksis, og at antagelsen strider mod den generelle udvikling på voldgiftsområdet, hvorefter der stilles stadig større krav til voldgiftsdommernes upartiskhed, og hvor de partsudpegede voldgiftsdommere i stigende omfang bedømmes efter de for formanden for voldgiftsretten gældende standarder om inhabilitet.

Der er heller ikke i voldgiftsloven fastsat bestemmelser om, hvilke almindelige krav der kan stilles for at påtage sig hvervet som voldgiftsmand. Sådanne regler findes derimod i retsplejelovens § 42 og § 43 for så vidt angår dommere. Det antages i dansk ret, at hvervet som voldgiftsmand forudsætter myndighed, men dette synes også at være det eneste almindelige krav, der stilles. Der er ikke i dansk ret fastsat krav til voldgiftsdommeres statsborgerskab eller regler, der udelukker bestemte persongrupper, f.eks. visse offentligt ansatte, fra at påtage sig hvervet som voldgiftsdommer.

Voldgiftsloven indeholder ikke hjemmel til at fratage en voldgiftsdommer hvervet som voldgiftsdommer, bortset fra inhabilitet, f.eks. fordi denne misrøgter hvervet eller hindrer sagens gennemførelse.

Voldgiftsloven har heller ikke regler om, hvorledes der forholdes, såfremt en voldgiftsdommer afgår ved døden eller på anden måde bliver ude af stand til at udføre hvervet, eller fratages hvervet.

4.5.3 Bevisoptagelse

Domstolene yder efter anmodning fra en voldgiftsret bistand til optagelse af bevis efter retsplejelovens regler, jf. voldgiftslovens § 5. Det er alene voldgiftsretten og ikke parterne, der kan anmode om domstolens bistand til bevisoptagelse. Det er forudsat, at voldgiftsretten skal have en retlig interesse i bevisoptagelsen, der foregår efter reglerne om subsidiær bevisoptagelse. Henvisningen til retsplejeloven indebærer bl.a., at det er muligt helt eller delvist at samle bevisførelsen ved en enkelt ret, og at reglerne om parts- og vidneafhøring under strafansvar finder anvendelse ved bevisoptagelsen for domstolen.

Der er ikke i voldgiftsloven fastsat bestemmelser om parter og vidners pligt til at tale sandt, hvorfor falsk forklaring for en voldgiftsret ikke kan straffes efter straffelovens kap. 17. Der kan heller ikke af en voldgiftsret iværksættes tvangsmidler over for vrangvillige eller udeblevne vidner.

Voldgiftsloven indeholder ikke bestemmelser om foreløbige retsmidler; i dansk ret navnlig arrest og forbud. Foreløbige retsmidler er af betydning i to henseender i forholdet mellem domstolene og voldgift.

For det første er det spørgsmålet, om en voldgiftsaftale eller en verserende voldgiftssag indebærer, at parterne udelukkes fra at anmode domstolene om iværksættelse af foreløbige retsmidler. Det antages, at adgangen til domstolens foreløbige retsmidler ikke kan udelukkes ved parternes aftale, og således heller ikke ved en voldgiftsaftale, jf. bl.a. Bernt Hjejle, *Voldgift*, 3. udg. 1987, s. 68 ff. Parterne har derfor både før, under og eventuelt efter en voldgiftssag adgang til at begære foreløbige retsmidler iværksat af domstolene.

For det andet er det uafklaret, hvorvidt en voldgiftsret selv kan udstede foreløbige retsmidler på begæring af en af parterne, og i bekræftende fald, om domstolene kan eller skal fuldbyrde et sådant retsmiddel. Denne problemstilling er uomtalt i den danske voldgiftsretlige litteratur, men den har stigende betydning i andre lande og i international sammenhæng.

4.5.4 Honorarprøvelse og sagsomkostninger

Ifølge voldgiftslovens § 6 kan voldgiftsrettens fastsættelse af sit ho-

norar efter anmodning kræves særskilt prøvet af domstolene. Bestemmelsen synes ikke at være anvendt i praksis, hvilket måske kan skyldes, at voldgiftsrettens salær i tilfælde af institutionel voldgift ofte fastsættes eller godkendes af institutionen i overensstemmelse med dens regler herom.

Voldgiftsloven indeholder ikke bestemmelser om fastsættelse af voldgiftsrettens honorar eller størrelse og fordeling af sagens omkostninger parterne imellem.

4.5.5 Fremgangsmåden ved anmodning om bistand

Voldgiftslovens § 8 indeholder processuelle regler for anmodninger om domstolens bistand til en voldgiftsret, jf. lovens § 3, § 4 og § 6. Voldgiftslovens § 8 omfatter ikke anmodninger om bistand til bevisoptagelse, jf. § 5, der i stedet reguleres efter retsplejelovens regler om subsidiær bevisførelse.

Værnetinget for anmodninger efter voldgiftslovens § 3, § 4 og § 6 er ifølge lovens § 8, stk. 1 den ret, ved hvilken sagen skulle have været anlagt, såfremt voldgift ikke var aftalt, eller, hvis ingen dansk domstol er kompetent, Sø- og Handelsretten.

Anmodning om bistand efter voldgiftslovens § 3, § 4 og § 6 fremsættes skriftligt over for den kompetente ret. Samtidig hermed skal parten lade en genpart af anmodningen forkynde for modparten og sende voldgiftsretten eller, hvis voldgiftsretten endnu ikke er trådt sammen eller er ophævet, de udpegede voldgiftsmænd en genpart, jf. nærmere voldgiftslovens § 8, stk. 2. Er der tale om en anmodning efter § 4 (inhabilitet), skal der også sendes en kopi af anmodningen til den tredjemand eller institution, som måtte have udpeget den pågældende voldgiftsmand, hvis habilitet ønskes efterprøvet. Herefter fastsætter retten en frist, inden for hvilken modparten, og i givet fald andre vedkommende, kan fremkomme med et skriftligt svar. Retten kan anordne mundtlig forhandling. Afgørelse træffes ved kendelse, og den er endelig, såfremt anmodningen er fremsat efter § 3, jf. voldgiftslovens § 8, stk. 3.

Der gælder ikke nogen absolut frist for fremsættelse af retsanmodninger efter voldgiftslovens § 4 og § 6, men det er i voldgiftslovens § 8, stk. 4 bestemt, at anmodningen skal fremsættes snarest muligt efter hhv., at vedkommende voldgiftsmand er udpeget, eller at voldgiftsretten har fastsat honoraret.

4.6 Voldgiftskendelsens ugyldighed

Ifølge voldgiftslovens § 7 er en voldgiftskendelse helt eller delvist ugyldig, såfremt 1) voldgiftsaftalen er ugyldig, 2) voldgiftsrettens sagsbehandling var behæftet med visse nærmere anførte mangler, der havde væsentlig betydning for afgørelsen, 3) voldgiftsretten overskred sin kompetence, eller 4) kendelsen strider mod ufravigelige retsgrundsætninger.

Det fremgår hverken af loven eller dens forarbejder, hvorvidt § 7 er udtømmende. Det antages, at reglen ikke er udtømmende, hvorfor de lovfæstede ugyldighedsgrunde må suppleres med en gyldighedsbedømmelse efter almindelige regler, jf. Bernt Hjejle, *Voldgift*, 3. udg. 1987, s. 128. Herefter kan en kendelse også være ugyldig, hvis den er så uklar, at den er uegnet til at blive tvangsfuldbyrdet, eller hvis den lider af væsentlige formmangler, f.eks. hvis den ikke er behørigt underskrevet. Derimod er det ikke en gyldighedsbetingelse, at kendelsen er begrundet. Det antages også, at en kendelse kan tilsidesættes som ugyldig, hvis den er åbenbart ubillig, eller hvis voldgiftsretten bygger kendelsen på et urigtigt faktisk eller juridisk grundlag, jf. Bernt Hjejle, *Voldgift*, 3. udg. 1987, s. 131 ff.

Dansk ret indeholder ikke regler, hvorefter en voldgiftskendelse kan revideres af domstolene, hverken med hensyn til fastlæggelsen af sagens omstændigheder eller retsanvendelsen. En sådan revisionsmulighed har tidligere i en ikke ubetydelig udstrækning været anerkendt f.eks. i engelsk ret. I dansk ret kan en kendelse derfor kun efterprøves for ugyldighed enten under et ugyldighedssøgsmål eller i forbindelse med tvangsfuldbyrdelse af kendelsen, hvorimod dens rigtighed ikke kan prøves af domstolene. I øvrigt kan domstolene kun efterprøve voldgiftsrettens fastsættelse af sit honorar, jf. afsnit 4.5.4.

De processuelle regler for ugyldighedssøgsmål behandles efter retsplejelovens almindelige regler.

Hverken retsplejeloven eller voldgiftsloven indeholder en frist for iværksættelse af ugyldighedssøgsmål. Det er i voldgiftslovens forarbejder dog anført, at muligheden for tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen i almindelighed vil være tilstrækkelig til at sikre, at indsigelser mod en voldgiftskendelses gyldighed fremsættes inden for rimelig tid. Det er i forarbejderne også tilkendegivet, at domstolene efter omstændighederne kan tolke en parts adfærd, hvorefter denne lader urimelig lang tid gå inden der anlægges ugyldighedssøgsmål således, at parten i virkeligheden har affundet sig med kendelsen.

I de fleste tilfælde vil en voldgiftskendelse kun blive erklæret ugyldig, hvis der nedlægges påstand herom. Det følger dog af voldgiftslovens forarbejder, at domstolene på eget initiativ kan tilsidesætte en voldgiftskendelse, f.eks. hvis kendelsen strider mod ufravigelige retsgrundsætninger eller angår en tvist, som efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift.

Såfremt en voldgiftskendelse kun erklæres for delvist ugyldig, forbliver den øvrige del af kendelsen gyldig, og denne del kan f.eks. tvangsfuldbyrdes af domstolene.

Ugyldighedsreglerne i § 7, nr. 1 og 2 er affattet i overensstemmelse med voldgiftslovens § 1, stk. 2, således at en voldgiftskendelse er ugyldig, såfremt tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller voldgiftsaftalen foreskriver en sammensætning af voldgiftsretten eller en sagsbehandling, som ikke er betryggende for parterne eller en af disse.

4.6.1 Ugyldig voldgiftsaftale

En voldgiftskendelse er efter voldgiftslovens § 7, nr. 1 ugyldig, såfremt voldgiftsaftalen er ugyldig. Denne ugyldighedsgrund for kendelsen skyldes, at kendelsen i konsekvens af den manglende voldgiftsaftale er afsagt uden det fornødne aftalemæssige grundlag for at afgøre sagen ved voldgift.

4.6.2 Voldgiftsrettens sagsbehandling

Ifølge voldgiftslovens § 7, nr. 2 er en voldgiftskendelse helt eller delvist ugyldig, såfremt voldgiftsrettens sammensætning eller dens behandling af sagen ikke har været betryggende for parterne eller en af disse eller ikke har været i overensstemmelse med de regler, der var gældende for voldgiftsretten, og fravigelsen kan have været af væsentlig betydning for afgørelsen.

Denne ugyldighedsgrund angår voldgiftsrettens sammensætning og sagsbehandling, således at kendelsen kan være ugyldig, hvis voldgiftsrettens sammensætning eller sagsbehandling led af en eller flere af de processuelle mangler anført i § 7, nr. 2. Det kræves dog endvidere efter bestemmelsen, at manglen skal have været af væsentlig betydning for afgørelsen. Dette proportionalitetskrav indebærer f.eks., at en kendelse afsagt efter en sagsbehandling, der ikke var betryggende, ikke er ugyldig, hvis sagsbehandlingsfejlen ikke havde væsentlig betydning for kendelsen.

Det følger af voldgiftslovens forarbejder, at § 7, nr. 2 omfatter tilsidesættelse af fundamentale processuelle grundsætninger, f.eks. undladelse af at indkalde parter til møder af væsentlig betydning eller af at gøre den ene part bekendt med oplysninger, som er fremkommet fra den anden part. Endvidere følger det af forarbejderne, at reglen efter omstændighederne kan anvendes på tilfælde af klare og grove fejl med hensyn til grundlaget for kendelsen, f.eks. hvor voldgiftsretten afgør sagen på andet grundlag end aftalt mellem parterne.

Der er ikke i voldgiftsloven regler om voldgiftsrettens sammensætning eller sagens behandling, herunder hvilke minimumskrav sagsbehandlingen skal opfylde. Derimod kan de fundamentale krav til sagsbehandlingen indirekte udledes af voldgiftslovens § 7, nr. 2. Loven indeholder heller ikke bestemmelser om krav til voldgiftskendelsen, f.eks. om behørig underskrift o.lign.

4.6.3 Kompetenceoverskridelse

En voldgiftskendelse er efter voldgiftslovens § 7, nr. 3 helt eller delvist ugyldig, såfremt voldgiftsretten har overskredet sin kompetence. Begrundelsen for ugyldighedsgrunden er, at voldgiftsretten kun har kompetence til at afgøre de spørgsmål, som parterne har aftalt, den skal afgøre. Såfremt tvisten efter sin art overhovedet ikke er omfattet af voldgiftsaftalen, er kendelsen i sin helhed ugyldig. Er der ved kendelsen taget stilling til flere spørgsmål, hvor et eller flere ligger uden for voldgiftsrettens kompetence, er kendelsen alene ugyldig i forhold til de afgjorte spørgsmål uden for voldgiftsrettens kompetence.

4.6.4 Ufravigelige retsgrundsætninger

Såfremt en voldgiftskendelse helt eller delvist strider mod ufravigelige retsgrundsætninger, er den ugyldig, jf. voldgiftslovens § 7, nr. 4. Ifølge bestemmelsens forarbejder giver reglen mulighed for at tilsidesætte en kendelse, der indeholder en uantagelig tilsidesættelse af fundamentale retsgrundsætninger. Reglen omfatter efter sin ordlyd ikke tilsidesættelse af enhver ufravigelig regel i dansk ret, men alene ufravigelige retsgrundsætninger. Der skal således være tale om grov modstrid med grundlæggende danske regler.

4.7 Fuldbyrkelse af voldgiftskendelser

Tvangsfuldbyrkelse af voldgiftskendelser er reguleret i voldgiftslo-

vens § 9, der alene omfatter danske voldgiftskendelser. Denne bestemmelse, hvorefter voldgiftskendelser umiddelbart kan tvangsfuldbyrdes, har i betydeligt omfang gjort voldgiftsinstituttet mere effektivt.

Spørgsmålet om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser er reguleret i lovens § 10, stk. 1 samt voldgiftsbekendtgørelsens kap. 1. Hverken voldgiftsloven eller voldgiftsbekendtgørelsen indeholder en definition af, hvad der forstås ved en hhv. dansk og udenlandsk voldgiftskendelse, jf. nærmere afsnit 5.1.

En dansk voldgiftskendelse kan tvangsfuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme, og fuldbyrdelsesfristen regnes fra forkyndelsen af voldgiftskendelsen, jf. voldgiftslovens § 9, stk. 1.

De processuelle regler for tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelser er fastsat i voldgiftslovens § 9, stk. 2, hvorefter anmodning herom indgives til fogedretten. Anmodningen skal være skriftlig og vedlægges en udskrift af voldgiftskendelsen samt af voldgiftsaftalen, såfremt aftalen er skriftlig.

Fogedretten kan under fuldbyrdelsessagen påkende indsigelser mod kendelsens gyldighed, og fogeden kan henvise rekvirenten til de civile domstole, hvis indsigelsen ikke kan påkendes på det foreliggende grundlag, jf. voldgiftslovens § 9, stk. 3.

Såfremt voldgiftskendelsen er indbragt for en anden voldgiftsret eller for domstolene til prøvelse af dens gyldighed, jf. voldgiftslovens § 7, kan fogedretten bestemme, om fuldbyrdelsen skal fremmes eller udsættes, og i forbindelse hermed, om fuldbyrdelsen eller udsættelsen skal betinges af sikkerhedsstillelse, jf. voldgiftslovens § 9, stk. 4.

Forlig indgået for en voldgiftsret kan i modsætning til forlig indgået for en domstol ikke tvangsfuldbyrdes. I praksis løses dette ofte ved, at voldgiftsretten afsiger kendelse i overensstemmelse med forligets indhold.

4.8 Genoptagelse af voldgiftssagen

Mens retsplejeloven indeholder regler om genoptagelse af udeblivesdomme og ekstraordinær genoptagelse af domme, er der ikke i voldgiftsloven bestemmelser om genoptagelse. Det antages dog på baggrund af en analogislutning fra retsplejelovens § 399, at en voldgiftsdom kan genoptages, når sagen uden den pågældende parts fejl har været urigtigt oplyst, og det kun ved at lade sagen be-

dømme på ny vil være muligt at oprette eller undgå et indgribende tab for denne part. Endvidere antages det, at en sag forligt for voldgiftsretten kan genoptages med henblik på afsigelse af kendelse, såfremt forliget ikke efterleves, jf. Bernt Hjejle, *Voldgift*, 3. udg. 1987, s. 138 f.

5. Voldgiftsbekendtgørelsen

Voldgiftsloven indeholder i § 10 en bemyndigelse for justitsministeren til at fastsætte regler dels om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser, dels om international voldgift. Formålet med bemyndigelsen, der blev udnyttet ved voldgiftsbekendtgørelsen i 1973, var at give Danmark mulighed for at tiltræde New York-konventionen fra 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser samt Genève-konventionen fra 1961 om international handelsvoldgift og Europaråds-overenskomsten fra 1962 om anvendelse af den europæiske konvention om international handelsvoldgift. Disse konventioner er medtaget som bilag 11, 12 og 13.

Før gennemførelsen af disse konventioner i dansk ret i 1973 havde Danmark alene tiltrådt Genève-protokollen fra 1923 vedrørende voldgiftsklausuler i handelskontrakter og Genève-overenskomsten fra 1927 angående eksekution af voldgiftskendelser afsagt i udlandet. Protokollen blev gennemført i dansk ret i 1925, mens overenskomsten blev gennemført i 1929. Disse konventioner er gengivet i bilag 9 og 10.

Ved gennemførelsen af Genève-overenskomsten og Genève-protokollen i dansk ret blev den såkaldte inkorporeringsmetode valgt, jf. hhv. bekendtgørelse nr. 167 af 15. maj 1925 og bekendtgørelse nr. 150 af 28. juni 1929. Ved inkorporeringsmetoden henvises der blot i selve gennemførelsesloven til konventionen, der optrykkes som bilag til gennemførelsesloven. Ved gennemførelsen af New York-konventionen, Genève-konventionen og Europaråds-overenskomsten blev omskrivningsmetoden derimod valgt, jf. voldgiftsbekendtgørelsens kap. 1 og 2. Omskrivningsmetoden indebærer, at en konvention omskrives til en lov eller bekendtgørelse, hvori traditionel dansk lovopstilling og lovsprog anvendes.

Inden gennemgangen af voldgiftsbekendtgørelsens regler om voldgift i internationale sager er det hensigtsmæssigt at redegøre for begreberne "voldgiftens tilhørsforhold", "lex arbitri" og "lex causae".

5.1 Voldgiftens sæde

Ved "voldgiftens sæde" forstås spørgsmålet om, hvilken "nationalitet" voldgiftssagen, og dermed voldgiftsretten og kendelsen har. For retssager skaber spørgsmålet om sæde ikke vanskeligheder, fordi det umiddelbart er klart, at retssagen, og dermed dommen, hører hjemme i det land, hvori domstolen har sæde. En retssag, der verserer i f.eks. Tyskland, er således tysk.

Tilhørsforholdet har på voldgiftsområdet betydning i navnlig to henseender. For det første kan de danske domstole kun yde bistand efter voldgiftslovens § 3, § 4 og § 6, og tage stilling til kendelsens gyldighed, hvis voldgiften er dansk. For det andet afhænger tvangsfuldbyrdsen af tilhørsforholdet, da danske voldgiftskendelser fuldbyrdes efter retsplejelovens regler for domme, jf. voldgiftslovens § 9, mens udenlandske voldgiftskendelser omfattes af reglerne i voldgiftsbekendtgørelsens kap. 1, jf. afsnit 5.4.

Hverken voldgiftsloven eller voldgiftsbekendtgørelsen indeholder bestemmelser om, hvorledes sædet fastlægges. Dette skyldes, at Voldgiftsudvalget og Retsplejerådet fandt, at det næppe var muligt at give en præcis definition af tilhørsforholdet. I stedet blev besvarelsen af spørgsmålet overladt til retspraksis, idet Voldgiftsudvalget tilføjede, at det næppe ville være tilfredsstillende alene at lægge vægt på det sted, hvor voldgiften foregik, eller hvor kendelsen blev afsagt, jf. Betænkning 414/1966, s. 34. Voldgiftsudvalget lagde herved vægt på, at en voldgiftssag her i landet, hvor parterne og voldgiftsmændene er udlændinge, og hvor fremmed ret anvendes, kan tænkes at være udenlandsk. Retsplejerådet tilføjede, at der i overensstemmelse med dagældende svensk ret og New York-konventionen formentlig bør lægges afgørende vægt på stedet for kendelsens afsigelse, men at også andre momenter, f.eks. parternes og voldgiftsmændenes bopæl, hvor voldgiften fandt sted, og hvilken lovgivning, der er bragt i anvendelse, efter omstændighederne kan tillægges betydning, jf. FT 1971/72, tillæg A, sp. 907.

Der foreligger ikke retspraksis om spørgsmålet.

I teorien er det den overvejende opfattelse, at parterne ved aftale kan fastlægge voldgiftens tilhørsforhold. I mangel af en aftale herom fastlægges tilhørsforholdet efter teoriens opfattelse efter den individualiserende metode, således at der foretages en afvejning af voldgiftens og sagens forskellige tilknytninger for derved at finde voldgifts-sagens tyngdepunkt, jf. Bernt Hjejle, *Voldgift*, 3. udg. 1987, s. 27 ff.

og 141 ff., Allan Philip, Dansk international privat- og procesret, 3. udg. 1976, s. 442, og Torben Svénné Schmidt, International formueret, 2. udg. 2000, s. 344 f. Sidstnævnte forfatter vil lægge megen vægt på den lov, som voldgiftsproceduren er underlagt (lex arbitri).

5.2 Lex arbitri

Den stats processuelle lovgivning, som voldgiftssagen er underlagt, kaldes for lex arbitri. Der er ikke i dansk ret regler om, hvorledes lex arbitri fastlægges, men det antages, at parterne kan fastlægge lex arbitri ved aftale. I mangel af aftale antages det, at lex arbitri ved institutionel voldgift er loven i den stat, hvor institutionen hører hjemme, og ved ad hoc voldgift loven i den stat, hvor voldgiftssagen finder sted, jf. Bernt Hjejle, Voldgift, 3. udg. 1987, s. 65, Allan Philip, Dansk international privat- og procesret, 3. udg. 1976, s. 438 f., og Torben Svénné Schmidt, International formueret, 2. udg. 2000, s. 345.

5.3 Lex causae

Ved lex causae forstås den stats materielle lovgivning, som en tvist skal afgøres efter. Lex causae bestemmes efter lovvalgsreglerne i national ret. I dansk ret er de væsentligste lovvalgsregler på kontraktsrettens område indeholdt i lovvalgsloven for løsørekøb, der bygger på Haager-konventionen fra 1955 om, hvilken lov der skal anvendes på løsørekøb af international karakter, og den i EU-regi udarbejdede Romkonvention, der fastsætter fælles regler for EU-staterne om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser.

Der er hverken i voldgiftsloven eller voldgiftsbekendtgørelsen fastsat generelle regler om lovvalget for sagens afgørelse i voldgiftssager eller lovvalget for voldgiftsaftalen. Derimod indeholder Genève-konventionen, der kun gælder mellem parter med bopæl eller sæde i forskellige kontraherende stater, regler om lovvalget for både sagens afgørelse og voldgiftsaftalens eksistens, gyldighed og form. Genève-konventionens lovvalgsregler er behandlet i kap. 5, afsnit 3.1.1.

De i dansk ret gældende lovvalgsregler uden for Genève-konventionens anvendelsesområde er opstillet af teorien, jf. navnlig Torben Svénné Schmidt, International formueret, 3. udg. 2000, s. 345 ff. og 349 f.

Udgangspunktet er herefter, at parterne udtrykkeligt eller stiltiende kan aftale efter hvilket lands lov, sagen skal bedømmes. Parterne

kan også aftale, at sagen skal afgøres efter billighed eller "Lex Mercatoria".

I mangel af en lovvalgsaftale afgøres lovvalget efter de lovvalgsregler, der gælder i den stat, hvor parterne har aftalt, at voldgiften skal finde sted. Har parterne aftalt at henlægge voldgiften til en national voldgiftsinstitution med fast sæde i en bestemt stat, anvendes denne stats lovvalgsregler. Såfremt parterne alene har valgt voldgiftsstedet, fordi det er et "neutralt" forum, eller er det overladt til voldgiftsretten at fastsætte voldgiftsstedet, er tilknytningen til denne stat ofte uden forbindelse til tvisten, hvorfor stedets lovvalgsregler ikke kan anvendes. I disse tilfælde bør voldgiftsretten undersøge, om der gælder fælles lovvalgsregler i de stater, som sagen har tilknytning til, og i bekræftende fald anvende disse fælles lovvalgsregler. Fører dette ikke til et resultat, bør voldgiftsretten anvende loven i den stat, som tvisten har den stærkeste tilknytning til.

Voldgiftsaftalens eksistens, gyldighed og form bedømmes uden for Genève-konventionens anvendelsesområde efter de sædvanlige danske lovvalgsregler om aftaler, dvs. i særdeleshed Romkonventionens art. 3, 4, 8 og 9.

5.4 Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

Før udstedelsen af voldgiftsbekendtgørelsen blev udenlandske voldgiftskendelser i almindelighed tillagt bindende virkning i Danmark i overensstemmelse med reglerne i Genève-protokollen og Genève-overenskomsten og de af Danmark i forbindelse med ratifikationen af protokollen og overenskomsten afgivne erklæringer. Efter protokollen forpligtes de kontraherende stater til at anerkende voldgiftsaftaler, til at tvangsfuldbyrde kendelser afsagt på eget område, og til at henvise tvister, der hører under protokollen, til voldgift. Overenskomsten forpligter de kontraherende stater til som hovedregel at anerkende og fuldbyrde voldgiftskendelser afsagt på grundlag af voldgiftsaftaler omfattet af Genève-protokollen.

Protokollen og overenskomsten, der er nærmere omtalt i kap. 5, afsnit 2.1, er medtaget som bilag 9 og 10.

Hovedreglen i Genève-overenskomsten om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser suppleres af en række undtagelser og en regel, som pålægger rekvirenten at bevise, at der ikke foreligger nogen af de i protokollen anførte undtagelser for

tvangsfuldbyrdelse. Navnlig af denne grund blev Genève-overenskomsten anset for at være utilstrækkelig til at sikre og lette voldgift i internationale forhold.

Dette forhold førte til udarbejdelsen af New York-konventionen i 1958, hvori bevisbyrden er vendt om, således at rekvisitus for at undgå anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen skal bevise, at en eller flere af de i New York-konventionen anførte nægtelsesgrunde foreligger.

New York-konventionen, der ikke på væsentlige punkter afviger fra Genève-protokollen og Genève-overenskomsten, bortset fra den nævnte bevisbyrderegel, træder i forholdet mellem de stater, der tilslutter sig konventionen, i stedet for Genève-protokollen- og overenskomsten.

Efter voldgiftslovens § 10, stk. 1 bemyndiges justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om betingelserne for at tillægge udenlandske voldgiftskendelser bindende virkning her i landet. Denne bemyndigelse er udnyttet ved voldgiftsbekendtgørelsens § 1, således at udenlandske voldgiftskendelser anerkendes her i landet, hvis de angår en tvist, som efter dansk ret kan afgøres ved voldgift, og anerkendelsen ikke er åbenbart uforenelig med den danske retsorden (ordre public). Da formålet med denne bestemmelse i al væsentlighed er at opretholde gældende ret om anerkendelse af udenlandske voldgiftskendelser og samtidig give mulighed for at tiltræde New York-konventionen, omfatter § 1 alle udenlandske voldgiftskendelser, dvs. hvad enten de kommer fra en stat, som har tiltrådt Genève-overenskomsten eller New York-konventionen, eller en stat, som ikke har tiltrådt nogen af disse konventioner. Anerkendelse kan dog nægtes efter voldgiftsbekendtgørelsens § 3, der også gælder for fuldbyrdelse, jf. ndf.

Ifølge voldgiftslovens § 10, stk. 1 bemyndiges ministeren endvidere til at fastsætte regler, hvorefter udenlandske voldgiftskendelser under forudsætning af gensidighed kan fuldbyrdes i Danmark. Denne bemyndigelse er ligeledes udnyttet ved voldgiftsbekendtgørelsens § 2, stk. 1, hvorefter voldgiftskendelser i tvister i handelsforhold, som har bindende virkning her i landet, og som er afsagt i et land, der har tiltrådt New York-konventionen, kan fuldbyrdes her i landet. Denne bestemmelse sikrer, at voldgiftskendelser omfattet af New York-konventionen kan fuldbyrdes i Danmark.

Fra dansk side har man i henhold til reservationsbestemmelsen i

New York-konventionens art. I, stk. 3 valgt at begrænse fuldbyrdelsen til kun at gælde for kendelser afsagt i en stat, der har tiltrådt New York-konventionen og til kendelser i tvister om handelsforhold. Fuldbyrdelsen sker efter de samme regler, som gælder for danske voldgiftskendelser, dvs. efter voldgiftslovens § 9, og fogeden kan kræve, at anmodningen om fuldbyrdelse er vedlagt en bekræftet oversættelse af voldgiftskendelsen og voldgiftsaftalen, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Voldgiftsbekendtgørelsen indeholder i § 3 regler om, i hvilke tilfælde anerkendelse eller fuldbyrdelse af en udenlandsk voldgiftskendelse kan nægtes. Bestemmelsen gælder for alle udenlandske voldgiftskendelser, dvs. hvad enten kendelsen er omfattet af voldgiftsbekendtgørelsens § 1 eller § 2. Bekendtgørelsens § 3 skal sammenholdes med § 1, hvorefter en udenlandsk voldgiftskendelse ikke kan anerkendes, hvis tvisten efter sin art ikke efter dansk ret kan afgøres ved voldgift, eller hvis kendelsen er åbenbart uforenelig med den danske retsorden (*ordre public*).

Nægtelsesgrundene i voldgiftsbekendtgørelsens § 1 og § 3, stk. 1 svarer til nægtelsesgrundene i New York-konventionens art. V. New York-konventionen er behandlet i kap. 5, afsnit 2.2 og gengivet i bilag 11.

5.5 International voldgift

Hverken voldgiftsloven eller voldgiftsbekendtgørelsen indeholder en generel definition af en "international voldgiftssag". Det må formentlig antages, at en voldgiftssag er international, når parterne har bopæl eller sæde i forskellige stater, eller når sagen på anden måde har tilknytning til mere end ét land.

I voldgiftsbekendtgørelsens kap. 2 er Genève-konventionen af 1961 om international handelsvoldgift gennemført i dansk ret. Reglerne i kap. 2 gælder kun for voldgift i handelsforhold mellem fysiske eller juridiske personer, som ved voldgiftaftalens indgåelse havde bopæl eller sæde i stater, der har tiltrådt Genève-konventionen.

Genève-konventionen, der er nærmere behandlet i kap. 5, afsnit 3.1.1, er udarbejdet under FN's Økonomiske Kommission for Europa. Konventionen indeholder fælles regler om etablering af voldgiftsretten og proceduren for voldgiftsretten. Formålet med konventionen er at fremme handelsforbindelserne mellem de daværende kommunistisk orienterede østeuropæiske stater og de vesteuropæiske stater.

Danmark tiltrådte konventionen, navnlig fordi man fandt, at den generelt fremmer handelen mellem Øst- og Vesteuropa, fordi dens regler i mange henseender er gode til at bringe en international voldgiftssag over forskellige "døde punkter", og fordi erhvervslivet gerne så konventionen gennemført i dansk ret.

Mange af konventionens bestemmelser bærer præg af kompromisløsninger mellem "øst- og vestlandene". I den forbindelse må konventionens art. IV fremhæves, hvorefter der oprettes en særlig komité som udpegende myndighed med hensyn til voldgiftsrettens sammensætning. Komitéen er særligt tænkt anvendt i sager mellem parter fra hhv. "øst- og vestlandene".

Mange af de vesteuropæiske stater fandt ikke denne model hensigtsmæssig i deres indbyrdes forhold. I fortsættelse heraf blev der i Europarådets regi i 1962 udarbejdet en Overenskomst om anvendelse af Genève-konventionen (Europaråds-overenskomsten), hvorefter den særlige komité erstattes af en juridisk myndighed. Europaråds-overenskomsten er behandlet i kap. 5, afsnit 3.1.2.

Europaråds-overenskomsten er ratificeret af Danmark og gennemført ved voldgiftsbekendtgørelsens § 14, således at tvister om voldgiftsrettens sammensætning eller virksomhed i forhold mellem parter, som har bopæl eller sæde i lande, der har tiltrådt overenskomsten, efter anmodning af den part, der har rejst sagen, indbringes for domstolene til afgørelse.

Genève-konventionen og Europaråds-overenskomsten er medtaget i bilag 12 og 13.

5.6 Domstolenes kompetence

Voldgiftsbekendtgørelsen indeholder i § 15 en bestemmelse om domstolenes kompetence i sager om ugyldighed af en voldgiftsaftale eller en voldgiftskendelse. Udgangspunktet er, at en sådan sag skal anlægges i overensstemmelse med retsplejelovens regler om kompetence, men savner de danske domstole kompetence efter disse regler, kan sagen anlægges ved Sø- og Handelsretten i København. En tilsvarende regel findes i voldgiftslovens § 8.

6. Særlige regelsæt mv.

Den danske lovgivning indeholder forskellige regler om voldgift og spørgsmål, som har tilknytning til voldgift, på særlige retsområder. Der er f.eks. tale om Washington-konventionen af 18. marts 1965

om bilæggelse af investeringskonflikter mellem stater og andre landes statsborgere, der især tager sigte på tvister mellem u-landene og virksomheder, der investerer i sådanne stater. Konventionen er ratificeret af Danmark, og den indeholder bl.a. regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, ligesom der under konventionen er oprettet en permanent voldgiftsinstitution, "The International Centre for Settlement of Investment Disputes" (ICSID) med sæde i Washington. Konventionen er behandlet i kap. 5, afsnit 5.

Endvidere er der i dansk ret fastsat regler, hvorefter voldgiftskendelser vedrørende kontrakter, der finansieres af Den Europæiske Udviklingsfond, anerkendes her i landet og fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme.

Hertil kommer fragtafalelovens § 42, der fastsætter, at voldgiftsaftaler om tvister ved international vejtransport kun er gyldige, når de bestemmer, at voldgiftsretten skal anvende CMR-konventionen eller en dermed stemmende lov. Af andre restriktive regler kan nævnes sølovens § 429 og luftfartslovens § 121, stk. 2, der begge udelukker forhåndsaftaler om voldgift i sager om befordring af passagerer og rejsegods.

Kapitel 5

International ret

1. De internationale regler

Det internationale samarbejde om voldgift begyndte i 1920-erne med udarbejdelsen af Genève-protokollen af 24. september 1923 vedrørende voldgiftsklausuler i handelskontrakter (herefter Genève-protokollen) og Genève-overenskomsten af 26. september 1927 angående eksekution af voldgiftskendelser afsagt i udlandet (herefter Genève-overenskomsten). Konventionerne er nærmere omtalt i afsnit 2.1.

Efter Den 2. Verdenskrig blev behovet for international regulering af voldgiftsområdet større. Navnlig UNCITRAL og Europarådet arbejdede i den følgende periode for hhv. global og regional harmonisering af voldgift, jf. afsnit 2 og 3. Som det vil fremgå, er det globale samarbejde, som UNCITRAL står for, en betydelig større succes end samarbejdet i Europarådet.

Udover de nævnte institutioner har forskellige internationale organisationer inden for de seneste 20 år udarbejdet regelsæt af betydning for international voldgift, jf. afsnit 4. På specielle retsområder findes der særlige voldgiftsordninger, jf. afsnit 5.

Det er bemærkelsesværdigt, at den internationale udvikling navnlig skete efter 1972, hvor Danmarks voldgiftslov trådte i kraft. Den europæiske udvikling synes derimod at være stoppet i 1966 med en modellov, der ikke blev nogen succes.

2. Det globale samarbejde

UNCITRAL arbejder for at forbedre vilkårene for den internationale handel, navnlig ved at harmonisere retsområder af særlig betydning for handelen. Mange af institutionens regelsæt om voldgift har opnået stor udbredelse.

UNCITRAL overvåger anvendelsen af de af institutionen udarbejdede regler og iværksætter om fornødent revision af eksisterende regelsæt eller tager initiativ til udarbejdelse af nye regelsæt.

I 2000 blev der etableret en arbejdsgruppe, der undersøger fire

spørgsmål på voldgiftsområdet. For det første drøftes mulighederne for en modernisering af New York-konventionens og modellovens regler om skriftlighed for voldgiftsaftaler. Dette arbejde vil formentlig resultere i en ændring af modelloven og en "fortolkningserklæring" til New York-konventionens art. II. For det andet undersøges spørgsmålet om tvangsfuldbyrdelse af kendelser tilsidesat i afsigelsesstaten. For det tredje er der ved at blive udarbejdet regler om tvangsfuldbyrdelse af voldgiftsrettens foreløbige retsskridt. Dette vil formentlig ske ved en ændring af modelloven. Endelig har arbejdsgruppen udarbejdet en modellov om mægling, jf. afsnit 2.7. Danmark deltager i arbejdsgruppen.

I det følgende redegøres der for de vigtigste af UNCITRAL's regelsæt på voldgiftsområdet. Genève-protokollen og Genève-overenskomsten vil dog indledningsvis blive behandlet, da New York-konventionen træder i stedet for disse to konventioner mellem stater, der har tiltrådt de gamle regler og senere har tiltrådt New York-konventionen.

2.1 Genève-protokollen og Genève-overenskomsten

Formålet med Genève-protokollen var navnlig at etablere en international ordning, der sikrer, at voldgiftsaftaler respekteres i andre lande. Ifølge protokollens art. 1 forpligter de kontraherende stater sig til at anerkende voldgiftsaftaler både om aktuelle og fremtidige tvister mellem parter, der er underkastet forskellige landes jurisdiktion. Forpligtelsen hertil gælder også, selv om voldgiften skal finde sted i et land, under hvis jurisdiktion ingen af parterne hører. Endvidere fastsætter protokollens art. 2, at voldgiftsproceduren skal ordnes efter parternes vilje og loven i den stat, hvor voldgiften finder sted.

Genève-protokollen blev fulgt op af Genève-overenskomsten, der skulle sikre anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser i udlandet. Efter overenskomstens art. 1 skal en voldgiftskendelse anerkendes og fuldbyrdes i en kontraherende stat, såfremt der foreligger en gyldig voldgiftsaftale, tvisten kan afgøres ved voldgift, kendelsen er afsagt af den kompetente voldgiftsret, og kendelsen er endelig. Endvidere må kendelsen ikke stride mod ordre public.

Kendelsen kan dog ikke anerkendes eller fuldbyrdes, hvis kendelsen er omstødt i afsigelsesstaten, hvis den tabende part ikke har haft mulighed for at varetage sine interesser under sagen, eller hvis

voldgiftskendelsen afgør spørgsmål uden for voldgiftsrettens kompetence, jf. overenskomstens art. 2.

Efter overenskomstens art. 4 har rekvirenten bevisbyrden for, at betingelserne for anerkendelse og fuldbyrdelse er opfyldt.

Danmark tiltrådte Genève-protokollen og Genève-overenskomsten i hhv. 1925 og 1929, jf. hhv. bekendtgørelse nr. 167 af 15. maj 1925 og bekendtgørelse nr. 150 af 28. juni 1929.

Da protokollen og overenskomsten er blevet erstattet af den meget udbredte New York-konvention, jf. afsnit 2.2, mellem de stater, der har ratificeret eller tiltrådt alle konventioner, har både Genève-protokollen og Genève-overenskomsten i årevis været helt uden betydning i praksis.

Genève-protokollen og Genève-overenskomsten er gengivet i bilag 9 og 10.

2.2 New York-konventionen

I 1953 foreslog ICC, at FN skulle udarbejde en ny konvention til erstatning for Genève-protokollen og Genève-overenskomsten.

Forslaget skyldtes utilfredshed med navnlig Genève-overenskomsten, fordi denne pålagde den part, der ønskede at få en voldgiftskendelse tvangsfuldbyrdet i et andet land, bevisbyrden for at overenskomstens betingelser var opfyldt. Sværest var at bevise, at kendelsen var endelig i det land, hvor den var afsagt. Domhaver skulle bevise, at kendelsen ikke kunne mødes med indsigelser, appel eller krav om kassation. I praksis blev betingelsen opfyldt ved først at opnå dom om kendelsens eksekvatur i afsigelseslandet. Herefter kunne domhaver få kendelsen tillagt eksekvatur i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten. I realiteten indebar overenskomsten et krav om dobbelt eksekvatur, hvilket var tidskrævende og ikke sjældent vanskeligt at opnå. Det var med andre ord så som så med den frie bevægelighed for voldgiftskendelser under Genève-overenskomsten.

ICC's forslag førte til nedsættelse af en FN-arbejdsgruppe i 1954, som udarbejdede et forslag til konvention om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser. Konventionen blev underskrevet den 10. juni 1958 i New York (herefter New York-konventionen). Konventionen erstatter som nævnt Genève-protokollen og Genève-overenskomsten mellem stater, der har tiltrådt alle tre konventioner, jf. New York-konventionens art. VII, stk. 2.

New York-konventionen blev kun ratificeret af få stater de første

12 år. I løbet af de næste 30 år udviklede konventionen sig imidlertid til den største succes på den internationale procesrets område. Konventionen er i dag ratificeret eller tiltrådt af 132 lande, og der kommer stadig nye kontraherende stater til. Danmark ratificerede konventionen i 1973.

New York-konventionen er effektiv. En undersøgelse viser, at 98% af de internationale voldgiftskendelser enten opfyldes frivilligt eller tvangsfuldbyrdes. Undersøgelsen viser også, at de nationale domstole kun nægter anerkendelse og fuldbyrdelse i ca. 5% af de sager, der forelægges for domstolene. Ud fra undersøgelsen kan det konkluderes, at frivillig opfyldelse af kendelsen er reglen, mens tvangsfuldbyrdelse er undtagelsen.

Den udbredte frivillige efterlevelse af kendelserne skyldes efter arbejdsgruppens skøn navnlig, at New York-konventionen har væsentlig præventiv effekt, dels fordi konventionen om nødvendigt sikrer tvangsfuldbyrdelse i de fleste tilfælde, dels fordi det for voldgiftsinstituttets grundlæggende hensyn til fortrolighed går tabt ved en eventuel sag om tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen.

New York-konventionen er gengivet i bilag 11.

2.2.1 Anvendelsesområde

New York-konventionen anvendes på anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, som er afsagt i en anden stat end den, hvor afgørelsen søges anerkendt og fuldbyrdet. Endvidere gælder konventionen for voldgiftskendelser, som ikke anses for indenlandske i den stat, hvor de søges anerkendt og fuldbyrdet, jf. art. I.

New York-konventionen indeholder dels regler, hvorefter de kontraherende stater skal respektere voldgiftsaftaler, jf. art. II, dels regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, jf. art. III – VI.

Efter konventionens art. I, stk. 3 kan en stat ved ratifikationen tage forbehold, hvorefter konventionen kun gælder under forudsætning af gensidighed. Der er endvidere mulighed for at indskrænke konventionens anvendelsesområde, så den kun gælder i handelsforhold, jf. art. I, stk. 3. Danmark har taget begge disse forbehold.

2.2.2 Voldgiftsaftaler

Ifølge New York-konventionens art. II er de kontraherende stater forpligtet til at respektere voldgiftsaftaler, såfremt aftalen vedrører tvi-

stigheder, der udspringer af et bestemt retsforhold. Endvidere kræves det, at voldgiftsaftalen er skriftlig. Udtrykket "skriftlig" omfatter en voldgiftsaftale i en kontrakt underskrevet af parterne eller indeholdt i en udveksling af breve eller telegrammer, jf. art. II, stk. 2.

New York-konventionen pålægger de kontraherende stater domstole på en parts begæring at henvise en sag anlagt i modstrid med voldgiftsaftalen til voldgift, medmindre voldgiftsaftalen er ugyldig, jf. art. II, stk. 3.

2.2.3 Anerkendelse og fuldbyrdelse

New York-konventionen indeholder også regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, jf. nærmere art. III – VI. Udgangspunktet er, at voldgiftskendelser skal anerkendes og fuldbyrdes. Rekvirenten skal fremlægge voldgiftskendelsen og voldgiftsaftalen for at opnå eksekution af kendelsen. Rekvirenten skal ikke dokumentere kendelsens eksegibilitet eller andre forhold, jf. nærmere konventionens art. IV. Der må ikke fastsættes væsentlig mere tyngende vilkår eller pålægges højere gebyrer eller afgifter for anerkendelse eller fuldbyrdelse af voldgiftskendelser omfattet af konventionen, end for anerkendelse eller fuldbyrdelse af indenlandske voldgiftskendelser, jf. art. III, 2. pkt.

2.2.4 Hindringer for anerkendelse og fuldbyrdelse

Tvangsfuldbyrdelsen af voldgiftskendelsen kan nægtes. Der sondres mellem de nægtelsesgrunde, som anvendes af domstolen på eget initiativ, og de nægtelsesgrunde, som kun kan anvendes, hvis rekviritus påberåber sig disse grunde og fører bevis for indsigelsen. Det afgørende er, at konventionen som altovervejende hovedregel udtømmende gør op med antallet og indholdet af nægtelsesgrundene, og at rekviritus har bevisbyrden for, at de omstændigheder, der kan begrunde et afslag på anerkendelse og fuldbyrdelse, foreligger.

Efter konventionens art. V, stk. 2 kan en voldgiftskendelse nægtes anerkendelse eller fuldbyrdelse, hvis tvisten efter anerkendelsesstatens lovgivning ikke kan afgøres ved voldgift, eller anerkendelse og fuldbyrdelse vil være uforenelig med dette lands retsorden (ordre public).

Endvidere kan en voldgiftskendelse efter påstand nægtes anerkendelse eller fuldbyrdelse, hvis en af de grunde, der er anført i art. V,

stk. 1, litra a – e foreligger. Domfældte skal bevise, at en af grunde-
ne foreligger, jf. art. V, stk. 1.

Ifølge art. V, stk. 1, litra a kan en kendelse nægtes anerkendelse el-
ler fuldbyrdelse, hvis parterne har manglet retlig handleevne efter
den lov, der gjaldt for voldgiftsaftalen, eller hvis aftalen ikke er gyl-
dig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af
udtrykkelig eller stiltiende vedtagelse herom efter loven i det land,
hvor afgørelsen blev truffet.

Endvidere kan nægtelse ske, hvis den part, som voldgiftsken-
delsen påberåbes imod, ikke var behørigt underrettet om udnæv-
nelsen af voldgiftsdommerne eller om voldgiftsrettens behandling
eller af andre grunde var ude af stand til at føre sin sag, jf. konven-
tionens art. V, stk. 1, litra b.

Nægtelse kan endvidere indrømmes, hvis voldgiftskendelsen ved-
rører en tvist, som ikke er omfattet af voldgiftsaftalen, eller indehol-
der afgørelser af spørgsmål, som ligger uden for det, der er under-
kastet voldgift. Kan afgørelser i spørgsmål, som er underlagt vold-
gift, udskilles fra spørgsmål, som ikke er det, skal den del af afgø-
relsen, der er henskuet til voldgift, anerkendes og fuldbyrdes, jf.
konventionens art. V, stk. 1, litra c.

Var sammensætningen af voldgiftsretten eller voldgiftsrettens be-
handling af sagen ikke i overensstemmelse med parternes aftale eller
i mangel af en sådan aftale ikke i overensstemmelse med lovgivnin-
gen i det land, hvor voldgiften fandt sted, kan anerkendelse og fuld-
byrdelse endvidere nægtes, jf. konventionens art. V, stk. 1, litra d.

Endelig kan voldgiftskendelsen nægtes anerkendelse og fuldbyr-
delse, såfremt kendelsen endnu ikke er blevet bindende for parterne
eller er sat til side eller suspenderet af en kompetent myndighed i det
land, hvor kendelsen blev afsagt, eller efter hvis ret kendelsen blev af-
sagt, jf. konventionens art. V, stk. 1, litra e. Denne nægtelsesgrund
åbner op for, at nationale suspensions- eller ugyldighedsgrunde kan
få betydning for kendelsens bindende virkning. Der er dog næppe en
pligt for de kontraherende stater til at nægte anerkendelse eller fuld-
byrdelse af en voldgiftskendelse, der er suspenderet efter en måske
speciel national regel. Art. V, stk. 1, litra e har fået et begrænset an-
vendelsesområde mellem stater, der har tiltrådt både New York-kon-
ventionen og Genève-konventionen, jf. afsnit 3.1.1.

New York-konventionens art. V, stk. 1, litra e skal ses i sammen-
hæng med art. VI, hvorefter den domstol, som anmodningen om

anerkendelse og fuldbyrdelse er fremsat for, kan udsætte sin beslutning om fuldbyrdelse, ligesom den på domhavers begæring kan forlange, at domfældte stiller passende sikkerhed, hvis nægtelse begæres efter art. V, stk. 1, litra e.

2.3 UNCITRAL Arbitration Rules

FN vedtog den 15. december 1976 UNCITRAL Arbitration Rules, der er udarbejdet af UNCITRAL. Dette regelsæt tager navnlig sigte på at fremme udbredelsen af international voldgift, hvad enten parterne er fra kapitalistiske eller socialistiske stater, velstående lande eller udviklingslande.

Regelsættet regulerer voldgiftsprocessen fra dens begyndelse til afslutningen. Det er designet til anvendelse i ad hoc voldgift. Ikke desto mindre kan regelsættet også anvendes ved en række voldgiftsinstitutioner, hvis procedureregler åbner op for anvendelse af sættet som alternativ til institutionens regler. UNCITRAL Arbitration Rules er i øvrigt med visse modifikationer anvendt med stor succes af det såkaldte Iran – United States Claims Tribunal.

UNCITRAL Arbitration Rules anvendes efter arbejdsgruppens skøn ofte i internationale ad hoc voldgiftssager.

UNCITRAL Arbitration Rules er gengivet i bilag 14.

2.4 UNCITRAL Conciliation Rules

UNCITRAL udarbejdede i 1980 et sæt regler for forligsmægling (Conciliation Rules) til brug på voldgiftsområdet.

UNCITRAL Conciliation Rules er medtaget i bilag 15.

2.5 Modelloven

UNCITRAL etablerede i 1978 en arbejdsgruppe, der udarbejdede en modellov om international voldgift (modelloven). Modelloven, der blev godkendt af FN's generalforsamling den 21. juni 1985, er blevet anvendt af flere end 47 stater som udgangspunkt for deres voldgiftslovgivning. Antallet af Common Law- og Civil Law-stater er nogenlunde lige fordelt. Blandt de seneste "modellovs-stater" er Storbritannien, Tyskland og Sverige, jf. kap. 6, afsnit 2, 4 og 5.

2.5.1 Modellovens formål og struktur

Formålet med modelloven er at bidrage til en ensartet lovgivning om voldgift i forskellige lande, så de retlige rammer for den internatio-

nale handel styrkes. Loven er udtryk for fælles principper på voldgiftsområdet. Hensigten med modelloven er mere konkret at sikre voldgift som en effektiv måde at afgøre tvister på under iagttagelse af de fornødne retssikkerhedsgarantier. Det er i dag almindeligt anerkendt, at modelloven varetager disse hensyn på en afbalanceret måde, og at loven repræsenterer et betydeligt fremskridt eller gennembrud i bestræbelserne på at få størst mulig retsenhed på området for international voldgift.

Modelloven regulerer voldgift fra voldgiftsaftalens indgåelse til en eventuel tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen. Nogle problemstillinger og spørgsmål er dog ikke behandlet i modelloven. Der er navnlig tale om spørgsmålene om, hvilke tvister der kan afgøres ved voldgift, hvorvidt voldgiftsaftaler er bindende for forbrugere, og om sagsomkostninger.

Modelloven, der består af 8 kapitler og i alt 36 artikler, er gengivet i bilag 8.

2.5.2 Almindelige bestemmelser

Modellovens kapitel I indeholder seks bestemmelser om voldgift.

Ifølge modellovens art. 1, stk. 1 finder modelloven kun anvendelse på international voldgift. Endvidere gælder loven kun, hvis voldgiftens sæde er i den stat, som loven gælder for. Enkelte regler (art. 8, 9, 35 og 36) gælder dog også for voldgift med sæde i udlandet, jf. art. 1, stk. 2. En definition af, hvilke voldgifter der er internationale, er indeholdt i art. 1, stk. 3.

Modellovens art. 2, 3 og 6 indeholder definitioner og fortolkningsregler mv., mens art. 4 indebærer, at en part mister retten til at fremsætte visse indsigelser, hvis de ikke fremsættes inden udløbet af en fastsat frist, eller, hvis der ikke er fastsat en frist, ikke fremsættes uden unødigt ophold. Efter modellovens art. 5 har domstolene ingen kompetence i forhold omfattet af modelloven udover, hvad der følger af modelloven.

2.5.3 Voldgiftsaftalen

Modellovens kapitel II indeholder tre bestemmelser om voldgiftsaftalen.

Modellovens art. 7 definerer begrebet "voldgiftsaftale" og fastsætter et formkrav. Ifølge art. 7, stk. 1 er en voldgiftsaftale en aftale om, at allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et

bestemt retsforhold, hvad enten det er kontraktretligt eller ej, skal afgøres ved voldgift. Voldgiftsaftalen kan indgå i en kontrakt eller være en selvstændig aftale.

Ifølge modellovens art. 7, stk. 2 skal en voldgiftsaftale være skriftlig. En voldgiftsaftale er skriftlig, hvis den er indeholdt i et af parterne underskrevet dokument eller fremgår af en udveksling af breve, telex, telegrammer eller andre former for telekommunikation, som gengiver aftalen, eller hvis den fremgår af en udveksling af proceskrifter, hvor den ene part gør voldgiftsaftalen gældende, og den anden part ikke bestrider voldgiftsaftalen. Det er endvidere bestemt, at en henvisning i en kontrakt til et dokument indeholdende en voldgiftsaftale er en voldgiftsaftale, hvis kontrakten er skriftlig og henvisningen gør voldgiftsaftalen til en del af kontrakten.

Modellovens art. 7, stk. 2 er for tiden under revision, navnlig fordi den efter sin ordlyd ikke tager højde for moderne former for kommunikation, jf. afsnit 2.

Modellovens art. 8 indeholder to regler om sagsanlæg for domstolene. Ifølge art. 8, stk. 1 skal en domstol efter påstand henvise parterne til voldgift, hvis søgsmålet anlægges i strid med en voldgiftsaftale, medmindre voldgiftsaftalen er ugyldig, eller voldgiftssagen af andre grunde ikke kan gennemføres. Indsigelsen skal fremsættes senest samtidig med svarskriftet for så vidt angår sagens realitet. Efter art. 8, stk. 2 kan en voldgiftsret uanset et sagsanlæg for domstolene, jf. stk. 1, indlede eller fortsætte med at behandle voldgiftssagen og afsige kendelse.

Ifølge modellovens art. 9 er det ikke uforeneligt med en voldgiftsaftale at anmode domstolene om at iværksætte foreløbige retsmidler før eller under en voldgiftssag.

2.5.4 Voldgiftsretten

Modellovens kap. III indeholder seks bestemmelser om voldgiftsretten.

Ifølge modellovens art. 10 kan parterne bestemme antallet af voldgiftsdommere. Er aftale ikke indgået, skal voldgiftsretten bestå af tre voldgiftsdommere.

Modellovens art. 11 indeholder nærmere regler om, hvorledes voldgiftsretten etableres, såfremt parterne ikke har aftalt dette. Hovedtrækkene ved voldgift med tre voldgiftsdommere er, at hver part inden 30 dage udpeger en voldgiftsdommer, hvorefter de udpe-

gede voldgiftsdommere inden 30 dage udpeger den tredje voldgiftsdommer. Overskrides fristerne, kan hver part anmode domstolene om at udpege den eller de manglende voldgiftsdommere.

Spørgsmålet om voldgiftsdommeres habilitet er reguleret ved modellovens art. 12 og 13. Art. 12 indeholder kriterierne for habilitetsstandard, mens art. 13 regulerer fremgangsmåden ved behandling af habilitetsindsigelser mod en voldgiftsdommer.

Ifølge art. 12, stk. 1 skal en person, der anmodes om at være voldgiftsdommer, uopfordret oplyse om omstændigheder, som giver anledning til berettiget tvivl om den pågældendes upartiskhed og uafhængighed. Endvidere skal en voldgiftsdommer fra udpegningen til sagens afslutning uden unødigt ophold uopfordret videregive oplysninger om sådanne forhold til parterne. Det er i art. 12, stk. 2 bestemt, at en voldgiftsdommer kun skal vige sit sæde, hvis der foreligger omstændigheder, som giver anledning til berettiget tvivl om den pågældendes upartiskhed og uafhængighed, eller hvis den pågældende ikke har de kvalifikationer, som parterne har aftalt.

Parterne kan aftale, hvorledes habilitetsspørgsmål skal afgøres, jf. modellovens art. 13, stk. 1, idet dog domstolenes adgang til at afgøre spørgsmålet, jf. art. 13, stk. 3 ikke kan afskæres. Har parterne ikke aftalt en bestemt fremgangsmåde, skal en part inden 15 dage efter, at parten blev bekendt med udpegningen af voldgiftsdommeren eller de omstændigheder, som indsigelsen bygger på, klage skriftligt til voldgiftsretten. Medmindre voldgiftsdommeren frivilligt viger sædet, eller parterne er enige om, at han skal trække sig, afgør voldgiftsretten spørgsmålet, jf. art. 13, stk. 2. Tages indsigelsen ikke til følge, kan spørgsmålet indbringes for domstolene inden 30 dage efter, at parten modtog voldgiftsrettens afgørelse. Domstolens afgørelse kan ikke appelleres, og voldgiftsretten kan uanset domstolens prøvelse af spørgsmålet fortsætte med voldgiftssagen og afsige kendelse, jf. modellovens art. 13, stk. 3.

Modellovens art. 14 og 15 indeholder bestemmelser om ophør mv. af hvervet som voldgiftsdommer, og om hvorledes en ny voldgiftsdommer udpeges. I begge tilfælde kan parterne anmode domstolene om at afgøre spørgsmålene, hvis ikke de kan blive enige.

2.5.5 Voldgiftsrettens kompetence

Voldgiftsrettens kompetence er reguleret i modellovens kapitel IV. Art. 16 lovfæster princippet om voldgiftsrettens kompetence til at

afgøre sin kompetence, mens art. 17 giver voldgiftsretten mulighed for at iværksætte foreløbige retsmidler.

Ifølge modellovens art. 16, stk. 1 afgør voldgiftsretten spørgsmål om sin kompetence, herunder indsigelser mod voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed. I den forbindelse anses en voldgiftsklausul, der udgør en del af en kontrakt, for en selvstændig aftale uafhængig af kontraktens øvrige dele. Endvidere er det bestemt, at voldgiftsrettens afgørelse om, at kontrakten er ugyldig, ikke i sig selv indebærer voldgiftsaftalens ugyldighed. Hermed er "The Doctrine of Separability" lovfæstet i modelloven.

Modellovens art. 16, stk. 2 regulerer fremgangsmåden for fremsættelse af indsigelser mod voldgiftsrettens kompetence. En sådan indsigelse skal rejses senest ved indgivelse af svarskrift. En part er ikke udelukket fra at gøre indsigelser mod voldgiftsrettens kompetence gældende, selv om han har udpeget en voldgiftsdommer eller i øvrigt har bidraget til voldgiftsrettens etablering. En indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence, der rejses under voldgiftssagen, skal fremsættes snarest muligt efter, at spørgsmålet opstår. Voldgiftsretten kan dog tillade, at indsigelsen fremsættes senere, hvis forsinkelsen er undskyldelig.

Voldgiftsretten kan afgøre indsigelser mod sin kompetence under voldgiftssagen eller i kendelsen, jf. art. 16, stk. 3. I det førstnævnte tilfælde kan hver part inden 30 dage efter at have modtaget besked om afgørelsen indbringe spørgsmålet for domstolene. Domstolens afgørelse er endelig, og voldgiftsretten kan fortsætte med at behandle sagen og afsige kendelse, selv om kompetencespørgsmålet verserer for domstolene, jf. nærmere art. 16, stk. 3.

Ifølge modellovens art. 17 kan voldgiftsretten, medmindre parterne har aftalt andet, på en parts begæring iværksætte foreløbige retsmidler. Voldgiftsretten kan endvidere anmode en part om at stille fornøden sikkerhed i forbindelse med iværksættelse af et sådant retsskridt. Der er ikke i modelloven taget stilling til, hvorvidt et af voldgiftsretten udstedt foreløbigt retsskridt kan fuldbyrdes af domstolene. På dette punkt er modelloven for tiden under revision, jf. afsnit 2.

2.5.6 Voldgiftsrettens sagsbehandling

Modellovens kapitel V indeholder 10 bestemmelser om voldgiftsrettens sagsbehandling. Bestemmelserne regulerer grundlæggende prin-

cipper for sagsbehandlingen, hvorledes sagen behandles, hvordan voldgiftens sæde fastsættes, hvornår voldgiftssagen er indledt, sprog, skriftveksling, mundtlige og skriftlige forhandlinger, udeblivelse, brug af sagkyndige vidner, samt domstolenes bistand til optagelse af bevis.

Der er særlig grund til at fremhæve modellovens art. 18, der lovfæster det grundlæggende processuelle princip om ligebehandling af parterne. Efter bestemmelsen skal parterne behandles lige under voldgiftssagen og have fuld mulighed for at fremføre deres sag. Bestemmelsen kan ikke fraviges ved aftale.

Ifølge modellovens art. 19, stk. 1 kan parterne aftale, hvilke regler for sagsbehandlingen voldgiftsretten skal følge. Har parterne ikke indgået aftale herom, behandles sagen på den måde, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssig. I den forbindelse kan voldgiftsretten bl.a. afgøre spørgsmål om bevisførelse, jf. art. 19, stk. 2.

Parterne kan aftale voldgiftens sæde. Har de ikke gjort dette, fastsætter voldgiftsretten sit sæde, jf. modellovens art. 20, stk. 1. Voldgiftsretten kan uafhængig af sædet sættes på ethvert sted, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssigt, jf. art. 20, stk. 2.

Efter modellovens art. 21 er en voldgiftssag indledt den dag, hvor indklagede modtog klagers anmodning om voldgift. Der stilles ikke formkrav til anmodningen. Bestemmelsen kan fraviges ved aftale.

Parterne kan aftale, hvilket eller hvilke sprog voldgiften skal anvende. I mangel af aftale herom afgør voldgiftsretten spørgsmålet, jf. modellovens art. 22, stk. 1. Voldgiften og parterne skal, medmindre andet aftales, anvende det valgte sprog i enhver skriftveksling eller afgørelse, jf. art. 22, stk. 2.

Modellovens art. 23 fastsætter deklaratoriske regler for indholdet af parternes processkrifter mv.

Efter modellovens art. 24 afgør voldgiftsretten, om der skal afholdes mundtlig eller skriftlig bevisoptagelse eller forhandling i sagen. En part kan kræve mundtlig bevisoptagelse eller forhandling, som da afholdes på et passende tidspunkt under sagen, jf. art. 24, stk. 1, 2. pkt. Art. 24 kan fraviges af parterne. Ifølge modellovens art. 24, stk. 2 skal parterne have et rimeligt varsel om enhver forhandling, bevisoptagelse eller møde, som voldgiftsretten afholder. Dokumenter mv., der sendes til voldgiftsretten, skal sendes til modparten, jf. art. 24, stk. 3.

Modellovens art. 25 regulerer parternes forsømmelse. Art. 25, stk.

1 og stk. 2 går i hovedtræk ud på, at voldgiftsretten skal hæve sagen, hvis klager uden rimelig grund ikke indleverer klageskrift, og at voldgiftsretten kan fortsætte med sagen og afgøre den, hvis indklagede uden rimelig grund ikke indgiver svarskrift. Udebliver en af parterne fra en forhandling, eller undlader den pågældende at indgive et skriftligt bevis, kan voldgiftsretten fortsætte sagen og træffe afgørelse på grundlag af det foreliggende materiale, jf. art. 25, stk. 2. Art. 25 kan fraviges ved aftale.

Voldgiftsrettens brug af sagkyndige er reguleret ved modellovens art. 26, hvorefter voldgiftsretten kan udpege sagkyndige vidner til at afgive erklæring om særskilte spørgsmål. På voldgiftsrettens eller en parts begæring skal et sagkyndigt vidne give møde til en mundtlig forhandling, hvor parterne har mulighed for at stille spørgsmål til den sagkyndige og til at føre sagkyndige vidner om spørgsmålet, jf. art. 26, stk. 2. Også art. 26 kan fraviges af parterne.

Ifølge modellovens art. 27 kan voldgiftsretten eller en part med voldgiftsrettens samtykke anmode domstolene om bistand til optagelse af bevis. Domstolen behandler begæringen i overensstemmelse med sin kompetence og de regler, domstolen er underlagt, jf. art. 27, 2. pkt.

2.5.7 Voldgiftskendelsen

Modellovens kap. VI indeholder seks bestemmelser om voldgiftskendelsen mv.

Ifølge modellovens art. 28, stk. 1 skal voldgiftsretten anvende de retsregler, som parterne har valgt til afgørelse af retsforholdet. En henvisning til et lands lov skal forstås som en henvisning til dette lands materielle regler og ikke landets internationale privatretlige regler. Har parterne ikke valgt de retsregler, som retsforholdet skal afgøres efter, anvender voldgiftsretten de lovvalgsregler, den finder passende, til at udpege den for tvisten gældende lov, jf. art. 28, stk. 2. Voldgiftsretten kan kun afgøre tvisten efter billighed, såfremt parterne udtrykkeligt har bemyndiget voldgiftsretten til dette, jf. art. 28, stk. 3. Voldgiftsretten skal under alle omstændigheder afgøre sagen i overensstemmelse med kontraktens bestemmelser og tage hensyn til sædvaner i den branche, som retsforholdet er underlagt, jf. art. 28, stk. 4.

Er der flere voldgiftsdommere, skal voldgiftsrettens afgørelser træffes af et flertal af voldgiftsdommerne. Processuelle spørgsmål

kan dog afgøres af formanden, hvis parterne eller den samlede voldgiftsret har bemyndiget formanden hertil, jf. modellovens art. 29.

Indgår parterne forlig for voldgiftsretten, skal voldgiftsretten afslutte voldgiftssagen og på en parts anmodning stadfæste forliget i en voldgiftskendelse, medmindre voldgiftsretten modsætter sig dette, jf. modellovens art. 30. En sådan kendelse skal udfærdiges i overensstemmelse med modellovens art. 31.

Efter modellovens art. 31, stk. 1 skal en voldgiftskendelse være skriftlig og underskrevet af alle voldgiftsdommerne. I voldgiftssager med mere end én dommer er det dog tilstrækkeligt, at flertallet har underskrevet voldgiftskendelsen, såfremt årsagen til, at ikke alle voldgiftsdommere har underskrevet voldgiftskendelsen, fremgår af kendelsen. Voldgiftskendelsen skal være begrundet, medmindre den stadfæster et forlig, jf. art. 31, stk. 2, eller parterne har aftalt, at den ikke skal begrundes. Voldgiftskendelsen skal dateres og angive voldgiftens sæde, jf. art. 31, stk. 3. Voldgiftskendelsen skal anses for afsagt på dette sted. Voldgiftskendelsen skal sendes til parterne, jf. art. 31, stk. 4.

Ifølge modellovens art. 32, stk. 1 afsluttes voldgiftssagen, når voldgiftskendelsen afsiges, eller når voldgiftsretten hæver sagen, jf. stk. 2, litra a – c. Efter litra a hæver voldgiftsretten sagen, hvis klager frafalder sit krav, medmindre indklagede modsætter sig ophævelse og har en rimelig grund til at få voldgiftskendelse afsagt. Ifølge litra b hæver voldgiftsretten sagen, hvis parterne er enige herom. Endelig hæver voldgiftsretten sagen, hvis en fortsættelse af sagen er unødvendig eller umulig, jf. litra c. Det følger af art. 32, stk. 3, at voldgiftsrettens kompetence som hovedregel ophører, når voldgiftssagen afsluttes.

Modellovens art. 33 giver mulighed for rettelse af voldgiftskendelsen, fortolkning heraf og afsigelse af tillægskendelse. En part skal fremsætte anmodning herom inden 30 dage efter afsigelsen af voldgiftskendelsen. Voldgiftsretten skal afgøre spørgsmålet inden 30 dage fra modtagelsen af anmodningen. Ved en tillægskendelse har voldgiftsretten dog 60 dage. Endvidere kan voldgiftsretten på eget initiativ rette voldgiftskendelsen for fejlskrift o.lign. inden 30 dage efter afsigelse af kendelsen, jf. art. 33, stk. 2. Voldgiftsretten kan i visse tilfælde forlænge de frister, der gælder for den.

2.5.8 Voldgiftskendelsens ugyldighed

Spørgsmål om voldgiftskendelsens ugyldighed er reguleret i modellovens kap. VII, der alene indeholder én bestemmelse; art. 34.

Modellovens art. 34 indeholder seks ugyldighedsgrunde. Bestemmelsen angiver udtømmende antallet og indholdet af ugyldighedsgrundene. Der sondres mellem ugyldighedsgrunde, der kun prøves på en parts anmodning, jf. art. 34, stk. 2, og ugyldighedsgrunde, som domstolene prøver af egen drift, jf. art. 34, stk. 3.

En voldgiftskendelse kan erklæres ugyldig, hvis en af parterne ikke har kunnet indgå voldgiftsaftalen efter loven i det land, hvori denne har bopæl, eller hvis aftalen er ugyldig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af en sådan vedtagelse efter forum-statens lov, jf. art. 34, stk. 2 (i).

Endvidere kan en kendelse tilsidesættes som ugyldig, hvis den part, der kræver voldgiftskendelsen tilsidesat, ikke har fået behørig meddelelse om udpegningen af voldgiftsdommerne eller om voldgiftssagens behandling eller af anden grund har været ude af stand til at varetage sine interesser under sagen, jf. art. 34, stk. 2 (ii).

Kendelsen kan også erklæres ugyldig, såfremt voldgiftskendelsen afgør spørgsmål, der ligger uden for voldgiftsrettens kompetence, jf. art. 34, stk. 2 (iii).

Endelig kan en voldgiftskendelse tilsidesættes som ugyldig, hvis voldgiftsrettens sammensætning eller dens behandling af sagen ikke har været i overensstemmelse med parternes aftale eller i mangel af sådan aftale med denne lov, jf. art. 34, stk. 2 (iv).

En voldgiftskendelse skal erklæres ugyldig, hvis tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller voldgiftskendelsen strider mod grundlæggende retsprincipper (ordre public) i forum-staten, jf. modellovens art. 34, stk. 3 (i) og (ii).

Ifølge modellovens art. 34, stk. 3 kan en sag om ugyldighed af en voldgiftskendelse ikke anlægges senere end tre måneder efter det tidspunkt, hvor den, der begærer kendelsen tilsidesat, modtog kendelsen. For tillægskendelser mv. regnes fristen fra det tidspunkt, hvor tillægskendelsen blev modtaget. Der gælder således en præklusiv frist på tre måneder for iværksættelse af ugyldighedsøgsmål.

Endelig indeholder modellovens art. 34 en "reparations-regel", hvorefter domstolen på en parts begæring kan udsætte sagen om voldgiftskendelsens ugyldighed og henvise sagen til fornyet prøvelse for voldgiftsretten med henblik på at fjerne det eller de forhold, som kan medføre voldgiftskendelsens fuldstændige eller delvise ugyldighed.

2.5.9 Anerkendelse og fuldbyrdelse

Modellovens kapitel VIII regulerer anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser.

Udgangspunktet er modellovens art. 35, hvorefter voldgiftskendelser anerkendes og fuldbyrdes, uanset i hvilket land de er afsagt. Anmodning herom skal indgives skriftligt, jf. art. 35, stk. 1. Anmodningen skal endvidere være ledsaget af en autoriseret genpart af voldgiftskendelsen og voldgiftsaftalen oversat til modtagerstatens sprog.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse kan nægtes, jf. modellovens art. 36, hvor der på tilsvarende vis som i art. 34 sondres mellem nægtelsesgrunde, der kun prøves på en parts begæring, jf. art. 36, stk. 1, litra a (i) – (v), og nægtelsesgrunde, der prøves af domstolene af egen drift, jf. art. 36, stk. 1, litra b (i) og (ii).

Indholdet af nægtelsesgrundene, der er udtømmende angivet, svarer til ugyldighedsgrundene, jf. modellovens art. 34 samt nægtelsesgrundene i New York-konventionen, jf. dennes art. V. Den nægtelsesgrund, der er angivet i modellovens art. 36, stk. 1, litra a (v) genfindes dog ikke i modellovens art. 34 om ugyldighed, fordi den sidstnævnte bestemmelse alene regulerer indenlandske kendelser. Efter art. 36, stk. 1, litra a (v) kan en voldgiftskendelse nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse, hvis den endnu ikke er blevet bindende for parterne eller er blevet tilsidesat eller suspenderet af en kompetent myndighed enten i det land, hvor den er afsagt, eller i det land, efter hvis ret den er afsagt.

Ifølge modellovens art. 36, stk. 2 kan domstolen i forbindelse med en anmodning om anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, hvis kendelsen er indbragt for en domstol til prøvelse af dens gyldighed, jf. art. 36, stk. 1, litra a (v), bestemme, om fuldbyrdelsen skal fremmes eller udsættes, og i forbindelse hermed om fuldbyrdelsen eller udsættelsen skal betinges af, at der stilles sikkerhed.

2.6 UNCITRAL Notes on Organizing Arbitral Proceedings

UNCITRAL vedtog i 1996 de såkaldte Notes on Organizing Arbitral Proceedings. De er tænkt som en praktisk vejledning for voldgiftsdommere. Noterne indeholder en liste over spørgsmål og problemstillinger, der erfaringsmæssigt skal eller kan tages stilling til under en voldgiftssag. Noterne er udarbejdet med særligt henblik på international voldgift.

2.7 UNCITRAL Model Law on

International Commercial Conciliation

Endelig har UNCITRAL i 2002 vedtaget en modellov om mægling i internationale handelstvister. I modelloven fastsættes der regler om mægling og habilitetskrav til mæglere.

Modellovens art. 12 skal fremhæves. Efter bestemmelsen kan en person, der har været mægler, ikke være voldgiftsdommer i en sag om det forhold, som den pågældende mæglede i. Personen kan heller ikke være voldgiftsdommer i tvister, som udspringer af det forhold, eller har tilknytning til det forhold, som den pågældende mæglede i. Art. 12 kan fraviges ved aftale.

Modelloven om mægling er medtaget i bilag 16.

3. Det regionale samarbejde

Det europæiske samarbejde om voldgift er hidtil navnlig sket gennem FN's Økonomiske Kommission for Europa og i Europarådet.

3.1 Genève-konventionen og Europaråds-overenskomsten
Under FN's Økonomiske Kommission for Europa blev den 21. april 1961 indgået en europæisk konvention om international handelsvoldgift (herefter Genève-konventionen). Genève-konventionen suppleres af den i Europarådets regi den 17. december 1962 indgåede aftale om anvendelsesområdet for Genève-konventionen (herefter Europaråds-overenskomsten). Begge disse konventioner blev gennemført i dansk ret i 1973, jf. voldgiftsbekendtgørelsens kap. 2.

Hverken Genève-konventionen eller Europaråds-overenskomsten har nævneværdig betydning i praksis. Hertil kommer, at konventionernes eksistensberettigelse fremstår som forældet henset til den politiske udvikling i Østeuropa gennem de seneste årtier.

Genève-konventionen er gengivet i bilag 12, mens Europaråds-overenskomsten er medtaget i bilag 13.

3.1.1 Genève-konventionen

Genève-konventionen blev udarbejdet i slutningen af 1950-erne i den hensigt at lette samhandelen i Europa, der også på dette område var delt af den ideologiske konfrontation mellem kapitalistiske og socialistiske stater.

I modsætning til New York-konventionen, der regulerer anerkendelse og fuldbyrdelse, fastsætter Genève-konventionen fælles regler

om navnlig voldgiftsrettens etablering og proceduren for voldgiftsretten. Ifølge konventionens præambel er formålet hermed at supplere New York-konventionen, således at der er et fuldt udbygget normsæt, der dækker hele voldgiftsområdet og således bidrager til at fremme handelen mellem vest- og østeuropæiske lande.

Genève-konventionen er ratificeret af en række østeuropæiske lande og et antal vesteuropæiske, dog ikke Holland, Norge, Schweiz, Storbritannien og Sverige.

Genève-konventionen anvendes på voldgift i internationale handelsager mellem parter, som ved voldgiftsaftalens indgåelse havde bopæl eller sæde i forskellige kontraherende stater, jf. konventionens art. I, stk. 1. Konventionen indeholder definitioner af "voldgiftsaftale", "voldgift" og "sæde" i art. I, stk. 2. Som udgangspunkt skal voldgiftsaftaler være skriftlige. Er der ikke i vedkommende lands lov fastsat krav om skriftlighed, er voldgiftsaftalen dog bindende, hvis den er i overensstemmelse med forskrifterne i vedkommende lands lovgivning, jf. art. I, stk. 2, litra a. Efter art. II kan offentlige juridiske personer indgå voldgiftsaftaler.

Voldgiftens etablering reguleres af konventionens art. IV, hvorefter parterne kan aftale ad hoc voldgift og institutionel voldgift. I førstnævnte tilfælde kan parterne bl.a. nærmere udpege voldgiftsdommerne eller aftale måden, hvorpå de skal vælges, de kan fastsætte stedet for voldgiften og aftale, hvilke procedureregler voldgiftsretten skal anvende, jf. art. IV, stk. 1, litra b. Institutionel voldgift indebærer efter art. IV, stk. 1, litra a, at voldgiftsforhandlingerne skal foregå i overensstemmelse med den valgte institutions regler.

Konventionens art. IV, stk. 2 – 7 indeholder navnlig bestemmelser om udpegning af voldgiftsdommere og voldgiftsrettens formand, hvorefter dette sker i overensstemmelse med parternes aftale. Kan parterne ikke blive enige, foretages udpegningen af præsidenten for det kompetente handelskammer i det land, hvor den part, der ikke har udpeget sin voldgiftsdommer, har bopæl eller sæde. I Danmark rettes henvendelsen til Den Danske Nationale Komite under Det Internationale Handelskammer.

Træffer den nationale komité ikke afgørelse inden 60 dage efter at have modtaget anmodningen, kan vedkommende part anmode Den særlige Komité om at foretage udpegningen, jf. konventionens art. IV, stk. 4 og stk. 7. Denne komité er etableret ved et tillæg til konventionen, hvorefter den består af to almindelige medlemmer og en

formand udpeget af de kontraherende stater handelskamre eller andre institutioner.

Genève-konventionens art. V regulerer indsigelser mod voldgiftsrettens kompetence. Ifølge art. V, stk. 1 skal indsigelse rejses senest i indklagedes klageskrift eller svarskriftet vedrørende sagens realitet. Bestemmelsen regulerer også indsigelser mod voldgiftsrettens kompetence, der opstår under sagen. Sådanne indsigelser skal rejses, så snart spørgsmålet opstår. Fremkommer indsigelsen senere, kan voldgiftsretten tillade dette, hvis det er undskyldeligt, at indsigelsen rejses på dette tidspunkt. Efter art. V, stk. 2 kan indsigelser, der ikke rejses inden de i stk. 1 anførte frister, ikke senere fremsættes, hverken under voldgiftssagen, under en retssag eller i forbindelse med tvangsfuldbyrdelse.

Voldgiftsrettens lovvalg er reguleret i Genève-konventionens art. VII. Parterne kan aftale, hvilken lovgivning voldgiftsretten skal anvende. Har parterne ikke truffet en sådan aftale, skal voldgiftsretten anvende den lov, som udpeges af de lovvalgsregler, voldgiftsretten finder anvendelige. Der skal under alle omstændigheder tages hensyn til kontraktens bestemmelser og handelsædvaner, jf. art. VII, stk. 1. Voldgiftsretten skal afgøre sagen efter billighed, hvis parterne har truffet aftale herom og kan gøre dette efter den lov, som finder anvendelse på voldgiften, jf. art. VII, stk. 2.

Ifølge Genève-konventionens art. VIII skal voldgiftskendelsen begrundes, medmindre parterne udtrykkeligt har erklæret, at kendelsen ikke skal begrundes, eller har aftalt en voldgiftsprocedure, efter hvilken det ikke er sædvanligt at begrunde kendelsen. En part kan dog i sidstnævnte tilfælde fremsætte begæring om, at kendelsen begrundes.

En voldgiftskendelse, der er tilsidesat i en kontraherende stat, kan efter Genève-konventionens art. IX kun nægtes anerkendelse eller fuldbyrdelse i en anden kontraherende stat, hvis tilsidesættelsen er sket i henhold til visse nærmere anførte nægtelsesgrunde. De anførte nægtelsesgrunde svarer til New York-konventionens art. V, stk. 1 og 2, bortset fra stk. 1, litra e. Dette indebærer, at nægtelsesgrunden, jf. New York-konventionens art. V, stk. 1, litra e mellem stater, der har tiltrådt New York-konventionen og Genève-konventionen, kun kan anvendes i tilfælde, hvor kendelsen er tilsidesat i medfør af de nægtelsesgrunde, der er anført i New York-konventionens art. V, stk. 1, litra a – d, og stk. 2. Baggrunden for denne indskrænkning under

Genève-konventionen er, at New York-konventionens art. V, stk. 1, litra e åbner op for anvendelse af særlige suspensions- eller ugyldighedsgrunde hjemlet i national ret, jf. afsnit 2.2. Dette har man ønsket at undgå under Genève-konventionen.

3.1.2 Europaråds-overenskomsten

Baggrunden for Europaråds-overenskomsten var, at flere vesteuropæiske lande ikke fandt Genève-konventionens art. IV om Den særlige Komité hensigtsmæssig mellem lande, der er medlem af Europarådet. I stedet skal de spørgsmål, som komitéen skulle afgøre, jf. Genève-konventionens art. IV, §§ 2 – 7, i givet fald indbringes for vedkommende judicielle myndighed i stedet for Den særlige Komité, jf. Europaråds-overenskomstens art. 1.

Europaråds-overenskomsten er ratificeret af Danmark, Frankrig, Tyskland, Østrig, Belgien, Italien og Luxembourg.

3.2 Genève-reglementet

FN's Økonomiske Kommission for Europa udarbejdede i tilknytning til Genève-konventionen et sæt voldgiftsregler, hvorefter parterne kan aftale, at aktuelle eller fremtidige tvister skal afgøres efter disse voldgiftsregler (Genève-reglementet). Reglementet indeholder bestemmelser om voldgiftsmænd, stedet for voldgiften og voldgifts-proceduren. Endvidere indeholder reglementet et forslag til en voldgiftsklausul.

Genève-reglementet er gengivet i Betænkning 414/1966, s. 88 – 105.

3.3 Europarådets modellov

I fortsættelse af Genève-konventionen udarbejdede Europarådet i 1966 en konvention til gennemførelse af en ensartet lov om voldgift, idet der til konventionen var knyttet et tillæg med et forslag til en fælles europæisk lov om voldgift. Denne europæiske modellov skulle gælde både national og international voldgift.

Formålet med konventionen var at forpligte de kontraherende stater til at gennemføre den europæiske modellov i national ret. I lyset af det stigende handelssamkvem staterne imellem fandt Europarådet det af betydning, at man i det mindste på voldgiftsområdet havde lovgivninger så ensartede som overhovedet muligt.

Den europæiske modellov var ikke nogen succes. Den blev kun

tiltrådt af Belgien. En årsag hertil kan være konventionens mange reservationsmuligheder, som i praksis ville modvirke ensartetheden i de nationale lovgivninger.

Voldgiftsudvalget frarådede dansk tilslutning til den europæiske modellov, navnlig fordi loven indeholdt flere detaljerede regler end ønskeligt, og fordi lovens indhold og struktur virkede fremmedartet, jf. Betænkning 414/1966, s. 31. I den forbindelse blev der også lagt vægt på, at erhvervslivets repræsentanter fandt modelloven for omfattende.

Konventionen og den europæiske modellov er gengivet i Betænkning 414/1966, s. 112 – 145.

4. Internationale regelsæt

Nogle internationale organisationer har udarbejdet regelsæt til brug for international voldgift. Navnlig "The International Bar Association" (IBA) har gjort dette ved de såkaldte "IBA Rules of Ethics for International Arbitrations" (IBA Rules of Ethics) og "IBA Rules on the Taking of Evidence in International Commercial Arbitration" (IBA Rules of Evidence). Også "The International Law Association" (ILA) har bidraget til retsudviklingen med den såkaldte "ILA Resolution on Transnational Rules in International Commercial Arbitration" (ILA International Principles).

4.1 IBA Rules of Ethics

IBA vedtog i 1986 IBA Rules of Ethics. Regelsættet er udarbejdet med henblik på international voldgift. Formålet er navnlig at sikre, at voldgiftsdommere er upartiske og uafhængige af parterne. Endvidere skal de være omhyggelige og iagttage parternes behov for fortrolighed. Parterne kan aftale, at IBA Rules of Ethics skal gælde for voldgiften.

Det grundlæggende krav om upartiskhed og uafhængighed, jf. IBA Rules of Ethics art. 1, søges opnået ved at fastsætte retningslinier for voldgiftsdommers habilitet. Det er f.eks. bestemt, at en voldgiftsdommer ikke er uafhængig, hvis han favoriserer en af parterne, er forudindtaget i forhold til tvistens genstand, har personlig interesse i sagens udfald, eller allerede har taget stilling til tvisten. Andre eksempler, der nævnes, er, at voldgiftsdommeren direkte eller indirekte har et erhvervsmæssigt eller vedvarende socialt forhold til en af parterne eller til et centralt vidne i sagen, jf. nærmere IBA Rules of

Ethics art. 3.1 – 3.5. Disse regler suppleres med en pligt for voldgiftsdommeren til at oplyse om forhold, der kan rejse tvivl om hans upartiskhed og uafhængighed, jf. art. 4.

IBA Rules of Ethics er medtaget i bilag 17.

4.2 ILA International Principles

ILA vedtog i 1992 resolutionen ILA International Principles. Resolutionen angår spørgsmålet om, hvilken betydning voldgiftsrettens brug af internationale retsregler mv. (Lex Mercatoria) i stedet for en bestemt stats lov har for gyldigheden af voldgiftskendelsen samt for anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelsen. Ifølge resolutionen bør brug af internationale retsregler mv. ikke i sig selv medføre kendelsens ugyldighed eller føre til nægtelse af anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelsen, hvis enten parterne har aftalt, at voldgiftsretten kan anvende internationale regler mv., eller parterne ikke har indgået en aftale om lovvalget.

ILA International Principles er gengivet i bilag 18.

4.3 IBA Rules of Evidence

IBA vedtog i 1999 IBA Rules of Evidence. Formålet med regelsættet er at regulere bevisoptagelse i internationale voldgiftssager, så dette sker på en effektiv og procesøkonomisk måde. Reglerne kan med fordel navnlig anvendes i tvister mellem parter med forskellig juridisk baggrund, f.eks. parter fra hhv. Common Law-lande og Civil Law-lande, hvor der er væsentlige forskelle mellem måden for bevisoptagelse og formerne herfor.

IBA Rules of Evidence er udarbejdet, så de supplerer retsregler om bevisoptagelse, institutionelle bevisregler og regler om bevisoptagelse for ad hoc voldgift. Det er op til parterne og voldgiftsretten at bestemme, i hvilken udstrækning reglerne skal anvendes.

Det grundlæggende formål med IBA Rules of Evidence er at sikre hver part ret til i god tid forud for en bevisoptagelse at blive bekendt med de beviser, som den anden part påberåber sig.

IBA Rules of Evidence er medtaget i bilag 19.

5. Særlige voldgiftsordninger

På enkelte områder findes der særlige voldgiftsordninger. Et eksempel herpå er konventionen af 18. marts 1965 om bilæggelse af tvistigheder i investeringsspørgsmål mellem stater og statsborgere i

andre stater (Washington- eller ICSID-konventionen). Konventionen, der er ratificeret af en lang række stater, herunder Danmark, jf. lov nr. 466 af 15. december 1967, er udarbejdet under Verdensbanken.

Ved Washington-konventionen er der etableret et center, der yder bistand til forligsmægling og voldgiftsbehandling af investeringstvister mellem kontraherende stater og andre kontraherende staters statsborgere. Centret består af et administrativt råd og et sekretariat.

Konventionen indeholder i kapitel I og II regler om centret, rådet, sekretariatet, lister over forligsmæglere og voldgiftsdommere, finansiering, status, centrets kompetence mv., mens der er fastsat regler for hhv. forligsmægling og voldgift under centret i konventionens kapitler III og IV. Udskiftning og afsættelse af forligsmæglere og voldgiftsdommere er reguleret ved konventionens kapitel V, mens sagsomkostninger er reguleret i kapitel VI.

Washington-konventionens bestemmelser om voldgift angår etablering af voldgiftsretten, jf. art. 37 – 41, voldgiftsrettens beføjelser og funktioner, jf. art. 41 – 47, kendelsen, jf. art. 48 og art. 49, fortolkning, revision og tilsidesættelse af kendelsen, jf. art. 50 – 52, samt anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelsen, jf. art. 53 – 55.

Washington-konventionen er gengivet i Betænkning 414/1966, s. 146 – 193.

Der er etableret særlige voldgiftsordninger under “The World Trade Organization” (WTO) og “The World Intellectual Property Organization” (WIPO).

Kapitel 6

Fremmed ret

1. Fremmed ret

Dette kapitel indeholder en oversigt over reguleringen af voldgift i lande, som Danmark ofte sammenlignes med. De udvalgte lande er Sverige, Norge, Tyskland, og England. Disse lande er samtidig nogle af Danmarks vigtigste eksportmarkeder. Mens Sverige, Tyskland og England fik nye voldgiftslove i hhv. 1999, 1998 og 1997, blev et reformarbejde iværksat i Norge i 2001.

Det er et gennemgående træk i disse landes retsudvikling, at voldgift nu reguleres ved love bygget over modelloven. Den tyske voldgiftslov er således nærmest en ren afskrift af modelloven, mens de engelske og svenske voldgiftslove i stor udstrækning kopierer regler og afsnit fra modelloven. I Norge, hvor de gældende regler svarer godt til gældende dansk ret, overvejes en reform på baggrund af et lovudkast, der har stor lighed med modelloven.

Et andet karakteristisk træk ved de nye voldgiftslove i England, Tyskland og Sverige er, at voldgift reguleres fra voldgiftsaftalens indgåelse over sagens behandling og afsigelse af kendelse til eventuel fuldbyrdelse af kendelsen. Lovene er omfattende og indeholder mellem 42 – 110 bestemmelser (Tyskland 42, Sverige 60, og England 110). Disse forhold gør sig også gældende i en række andre europæiske lande såsom Schweiz, Belgien, Østrig, Holland, Spanien og Italien, hvor voldgiftsreguleringen er af nyere dato.

I de fleste af de nævnte lande er hovedårsagerne til en iværksat reform dels behovet for at give voldgift de bedst mulige vilkår under iagttagelse af retssikkerhedsmæssige garantier, dels ønsket om aktivt at tage del i løsningen af tvister i internationale handelsforhold.

2. Svensk ret

Sveriges første voldgiftslov var fra 1887. I 1929 blev den erstattet af to love vedr. hhv. national og international voldgift. Et udredningsarbejde om eventuel revision af voldgiftslovgivningen blev iværksat i 1992, og den etablerede arbejdsgruppe afgav to betænkninger;

“(SOU 1994:81) Ny lag om skiljeförfarande” og “(SOU 1995:65) Näringslivets tvistlösning”. På baggrund af betænkningerne fremsatte den svenske regering i 1998 et forslag til ny lag om skiljeförfarande (Proposition 1998/99:35), der blev vedtaget den 3. marts 1999. Den nye lov, lagen om skiljeförfarande (1999:116), trådte i kraft den 1. april 1999.

2.1 Lovens baggrund

Der er nærmere redegjort for de overvejelser, der lå bag den nye svenske voldgiftslov i Proposition 1998/99:35, s. 44 – 48. Om hovedbegrundelsen for lovreformen er det anført (s. 44):

”Med tanke på den fortgående integreringen av den ekonomiska marknaden i Västeuropa och den även i övrigt expanderande ekonomiske samfärdseln över gränserna kan man på goda grunder räkna med att antalet kommersiella tvister med internationella inslag efter hand kommer att öka. De problem som uppstår kring skiljeförfarande är i stor utsträckning gemensamma för olika länder, och den juridiska forskningen på området har en klar internationell inriktning.”

Den svenske regering fremhæver endvidere modelloven. Det konkluderes, at det er vigtigt, at reguleringen af voldgift er indrettet således, at parternes forventninger om lovgivningens indhold og effektivitet indfries.

Under forberedelsen af lovforslaget påkaldte to spørgsmål sig særlig opmærksomhed.

Det første spørgsmål er, hvorvidt Sverige fortsat skulle opretholde en lov for national voldgift og en lov for international voldgift. I den sammenhæng fremhæves Frankrig og Schweiz som lande, hvor der lovgivningsmæssigt sondres mellem national og international voldgift. Det anføres, at årsagen til sondringen er eksistensen af lokale regler, der er uegnede i internationale sager, men som af hensyn til retstradition eller forfatningsmæssige forhold ikke kan eller bør ændres. Imidlertid konstaterede den svenske regering, at sådanne forhold ikke foreligger for Sveriges vedkommende. Den svenske regering fandt endvidere, at svensk og europæisk erhvervsliv i stadig højere grad internationaliseres, hvorfor det vil stride mod denne udvikling at have forskellige regelsæt for national og international voldgift. Hertil kom risikoen for vanskelige afgrænsningsspørgsmål. Den svenske re-

gering konkluderede, at man i Sverige alene skulle have én lov om voldgift, der omfatter både nationale og internationale forhold.

Det andet principielle spørgsmål er modellovens betydning i reformovervejelserne. Den svenske regering fandt det i svensk interesse, at reguleringen af voldgift i forskellige lande følger fælles retningslinier. Regeringen konstaterede endvidere, at modelloven har en vigtig funktion, da den allerede har vundet stor udbredelse, og da den kan forventes at få væsentlig betydning for stater, der overvejer ny voldgiftslovgivning. På den anden side var det den svenske regerings opfattelse, at det var udelukket at anvende modelloven i sin helhed, fordi den efter sit indhold kun regulerer international voldgift, mens den nye svenske lov, jf. ovf., skulle regulere både national og international voldgift.

I Sverige drøftedes i stedet, hvordan og i hvilket omfang den nye voldgiftslov skulle nærme sig modelloven. Løsningen blev, at modelloven ikke direkte skulle lægges til grund for lovrevisionen i strukturel og indholdsmæssig henseende. Årsagen var, at man ikke fandt modelloven tilstrækkelig egnet til at regulere nationale voldgiftssager, at modelloven ikke regulerede spørgsmål, som man traditionelt havde reguleret og fortsat ønskede at regulere i svensk ret (f.eks. omkostninger), og at modellovens struktur var anderledes end strukturen i loven om national voldgift fra 1929.

I stedet fandt regeringen det magtpåliggende at overveje modellovens bestemmelser i de enkelte delspørgsmål. Modellovens bestemmelser skulle endvidere tillægges stor og selvstændig betydning, så man ved de enkelte delspørgsmål overvejede, i hvilken udstrækning man kunne tilslutte sig modellovens løsning.

En sammenligning mellem den nye svenske voldgiftslov og modelloven viser klare lighedspunkter. I svensk teori antages det, at den nye svenske lov indholdsmæssigt, men ikke strukturemæssigt, er tæt på modelloven. Den eneste væsentlige forskel er, at den svenske lov indeholder en mere detaljeret regulering af voldgiftsinstituttet end modelloven.

Den svenske lov er gengivet i bilag 3.

2.2 Lovens hovedindhold

Den svenske voldgiftslov er inddelt i ni kapitler og indeholder 60 bestemmelser. Loven har samme antal kapitler som modelloven, men ca. dobbelt så mange bestemmelser.

Lovens kapitel 1 indeholder seks bestemmelser om voldgiftsaftalen. Det er § 1 om hvilke sager, der kan afgøres ved voldgift, § 2 om voldgiftsrettens kompetence til at fastlægge sin kompetence, § 3 om "The Doctrine of Separability", § 4 om domstolenes kompetence, § 5 om tab af retten til at påberåbe sig voldgiftsaftalens afvisningsvirkning og § 6 om voldgift i forbrugerforhold.

I lovens kapitel 2 fastsættes regler om voldgiftsdommerne. Der er navnlig grund til at fremhæve lovens § 8 om almindelig og speciel habilitet, der kombineres med en oplysningspligt, jf. § 9, samt processuelle bestemmelser i § 10 og § 11. Kapitel 2 indeholder også regler om etablering af voldgiftsretten mv. og domstolenes bistand i forbindelse hermed, jf. nærmere §§ 12 – 18.

Den nye svenske voldgiftslov indeholder i kapitel 3 regler om voldgiftsrettens sagsbehandling, herunder om sagens indledning, jf. § 19, valg af formand, jf. § 20, voldgiftsrettens pligt til at behandle sagen upartisk og effektivt, jf. § 21, skriftveksling mv., jf. § 23, og forhandlinger for voldgiftsretten, jf. § 24. Endelig er der fastsat regler om bevisførelse mv., herunder brug af sagkyndige, jf. § 25 og § 26.

I kapitel 4 er der regler om voldgiftsretten og voldgiftskendelsen, herunder hvad voldgiftsretten kan afgøre, og om den kan mægle forlig, jf. § 27 og § 28. Lovens § 29 giver mulighed for at opdele sagen og afsige delkendelse, mens § 30 giver voldgiftsretten mulighed for at afgøre sagen, selv om en af dommerne udebliver uden gyldig grund. § 31 indeholder formkrav til voldgiftskendelsen, mens § 32 giver voldgiftsretten mulighed for at rette eller supplere voldgiftskendelsen.

Voldgiftskendelsens ugyldighed er reguleret i kapitel 5, der indeholder tre obligatoriske ugyldighedsgrunde, jf. § 33, og seks fakultative ugyldighedsgrunde, jf. § 34. Der er særlig grund til at fremhæve den udtømmende angivelse af ugyldighedsgrundene og den præklusive søgsmålsfrist på tre måneder. Efter lovens § 35 kan domstolene give voldgiftsretten mulighed for at "kurere" en ugyldighedsgrund. Endelig er der efter § 36 mulighed for at indbringe en voldgiftsrets afslutning af sagen uden at tage stilling til de indbragte spørgsmål for domstolene.

Den svenske voldgiftslovs kapitel 6 indeholder seks bestemmelser om voldgiftsomkostningerne. Fremhæves skal § 37 om parternes solidariske hæftelse, § 38 om sikkerhedsstillelse, § 41 om domstolenes

mulighed for at prøve voldgiftsrettens honorar, samt § 42 om voldgiftsrettens mulighed for at pålægge den ene part at betale den anden parts sagsomkostninger.

Lovens kapitel 7 indeholder tre processuelle bestemmelser navnlig om domstolenes kompetence og søgsmålsfrister.

Internationale forhold er reguleret i den svenske voldgiftslovs kapitel 8. Efter § 46 finder loven anvendelse på voldgift, der finder sted i Sverige, også hvor tvisten er international. I lovens § 47 er det bestemt, under hvilke omstændigheder en voldgift finder sted i Sverige. Voldgiftslovens § 48 regulerer lovvalget, således at voldgiftsretten skal følge parternes valg af lov. Har parterne ikke valgt den for tvisten gældende lov, anvendes loven i den stat, hvor voldgiften finder sted. I § 49 og § 50 er det bestemt, at § 4, § 26 og § 44 også gælder i internationale sager. En usædvanlig regel findes i § 51, hvorefter parterne, hvis ingen af dem har bopæl eller hjemsted i Sverige, kan udelukke eller begrænse ugyldighedsbestemmelsen i § 34.

Den svenske voldgiftslov afsluttes med kapitel 9, der indeholder ni bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser. Kapitlet, hvor §§ 52 – 55 gennemfører New York-konventionens regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser i svensk ret, indeholder også visse processuelle bestemmelser, jf. §§ 56 – 60.

3. Norsk ret

I Norge er voldgift ikke reguleret i en selvstændig voldgiftslov, men derimod i tvistemålslovens kapitel 32 og ved enkelte bestemmelser i tvangsfuldbyrdelsesloven. Tvistemålslovens kapitel 32 indeholder 22 bestemmelser om voldgift. Reglerne er fra 1927. Der er ikke foretaget væsentlige ændringer heri, bortset fra implementeringen af New York-konventionen i 1961.

I forbindelse med nedsættelsen af Tvistemålsudvalget i 1999 blev udvalget anmodet om at vurdere, hvorvidt de norske voldgiftsregler burde revideres, navnlig fordi mange lande inden for de sidste 10 år havde revideret deres voldgiftslovgivninger ud fra modelloven. Udvalgets udredning, "NOU 2001:33 Voldgift", forelå i december 2001. Det blev heri entydigt anbefalet at lave en ny lov om voldgift. Tvistemålsudvalget udarbejdede også et udkast til sådan lov. Dette lovudkast og baggrunden herfor er nærmere gennemgået i afsnit 4.

Det norske justitsministerium sendte udredningen i høring med

frist til den 15. september 2002. Det overvejes for tiden, hvorvidt Tvistemålsudvalgets anbefaling skal føre til et lovforslag.

3.1 Hovedtræk af gældende ret

Reguleringen af voldgift i tvistemålslovens kapitel 32 er noget mere omfattende end den danske voldgiftslov.

Ifølge tvistemålslovens § 452 kan parterne aftale voldgift i opståede tvister, de har fri rådighed over. De kan også aftale voldgift for fremtidige tvister, som udspringer af et bestemt retsforhold. Det er udgangspunktet, at voldgiftsaftalen skal være skriftlig, jf. § 452, stk. 2. Voldgiftsaftalen har afvisningsvirkning, jf. § 452, stk. 3.

Tvistemålslovens §§ 453 – 459 regulerer voldgiftsrettens etablering, habilitetskrav til voldgiftsdommere, udnævnelse og udskiftning af voldgiftsdommere, fremgangsmåden ved behandling af habilitetsindsigelser og udskiftning af voldgiftsdommere, voldgiftsdommeres forsømmelse af hvervet, og bortfald af voldgiftsaftalen. Der er navnlig grund til at fremhæve § 456, stk. 1, hvor det bl.a. fastsættes, at indsigelse mod en voldgiftsdommers habilitet kan rejses for domstolene. Vurderingen af habilitetsspørgsmålet sker efter de for dommere gældende standarder. Indsigelse skal fremsættes, så snart der er anledning dertil. Indsigelse afskæres dog, hvis parten har valgt voldgiftsdommeren eller har inddelt sig på forhandlinger for voldgiftsretten, og kendte til de omstændigheder, der er grundlaget for indsigelsen, jf. § 456, stk. 2.

Voldgiftsrettens sagsbehandling er reguleret ved tvistemålslovens §§ 460 – 462. Voldgiftsretten skal give parterne adgang til at udtale sig, før sagen afgøres, jf. § 460. Endvidere kan voldgiftsretten indkalde parter til at afgive forklaring og opfordre vidner og sagkyndige til at møde og afgive forklaring. Voldgiftsretten kan dog ikke anvende tvangsmidler og straf, jf. § 461. Voldgiftsretten kan anmode domstolene om bevisoptagelse, jf. § 462.

Der er fastsat krav til voldgiftskendelsen mv., jf. tvistemålslovens §§ 463 – 465. Alle voldgiftsdommere skal deltage i voldgiftsrettens afgørelser, og afgørelse træffes ved afstemning, jf. § 463, stk. 1 og 2. Står stemmerne lige ved domsafsigelsen, falder voldgiftsaftalen bort, hvis ikke andet er bestemt, jf. § 463, stk. 3. Voldgiftskendelsen skal som hovedregel begrundes. Både voldgiftskendelsen og et forlig indgået for voldgiftsretten har samme virkning som en retskraftig dom, jf. § 464. Voldgiftsretten skal foranledige, at voldgiftskendelsen

meddeles parterne, jf. § 465. Kan voldgiftsdommen indbringes for en ny voldgiftsret, er ankefristen en måned, medmindre andet er aftalt, jf. § 466.

Voldgiftskendelsens ugyldighed er reguleret ved tvistemålslovens §§ 467 – 471. Der sondres mellem obligatoriske og fakultative ugyldighedsgrunde, jf. § 467 og § 468. Ugyldighedsgrundene svarer i hovedtræk til de almindeligt anerkendte ugyldighedsgrunde. Der er fastsat frister for ugyldighedssøgsmål, jf. § 469. Der gælder korte frister for de fleste af de fakultative ugyldighedsgrunde. For de øvrige ugyldighedsgrunde skal retssag om ugyldighed rejses inden tre år efter afsigelse af voldgiftskendelsen, jf. § 469. Så længe voldgiftsdommen ikke er opfyldt, kan de obligatoriske ugyldighedsgrunde, jf. § 467, og ugyldighedsgrunden i § 468, nr. 1 gøres gældende, uden at der skal anlægges ugyldighedssøgsmål, jf. § 470. Parterne kan ikke frafalde retten til at gøre ugyldighedsgrunde, som de ikke har kendskab til, gældende, jf. § 471.

Tvistemålslovens kapitel 32 anvendes også på voldgift fastsat ved lov, medmindre andet er bestemt, jf. § 473.

Tvistemålslovens kapitel 32 er gengivet i bilag 4.

3.2 Lovudkastets baggrund

Baggrunden for det norske Tvistemålsutvalgs udkast til ny voldgiftslov er beskrevet i NOU 2001:33, s. 47 – 50, hvor udvalgets vurderinger er angivet. Udvalget vurderer nærmere fire forhold: 1) grundlæggende hensyn ved udformningen af voldgiftsreguleringen, 2) regulering af nationale og internationale tvister, 3) forholdet til internationale konventioner, samt 4) modellovens betydning.

3.2.1 Grundlæggende hensyn

Tvistemålsutvalget finder, at der er en klar offentlig interesse i at sikre voldgift som en forsvarlig måde at afgøre tvister på. Dette skyldes efter udvalgets opfattelse samfundets accept af voldgift, der navnlig kommer til udtryk ved, at en voldgiftskendelse har samme retsvirkning som en dom og kan tvangsfuldbyrdes. I konsekvens heraf finder udvalget det nødvendigt at sikre, at voldgiftsprocessen tilfredsstillende grundlæggende krav til en retsproces, således at retssikkerheden sikres, f.eks. ved at lovfæste regler om upartiske voldgiftsdommere, ret til kontradiktion og ligebehandling af parterne.

På denne baggrund skal en moderne voldgiftslov efter Tvistemåls-

utvalgets vurdering varetage tre hovedhensyn. For det første skal reglerne fremme en effektiv voldgiftsbehandling. For det andet skal reglerne varetage det offentlige interesse i en betryggende sagsbehandling. For det tredje bør reglerne, i det omfang tungtvejende hensyn ikke tilsiger andet, være tilpasset det, som internationalt udgør sædvanlige regler for voldgift, herunder særligt modelloven. Tvistemålsutvalgets hovedkonklusion er (s. 47):

”Som tidligere nevnt har tvistemålslovens voldgiftsbestemmelser i det vesentlige vært uforandret siden loven trådte i kraft i 1927. Voldgiftsbestemmelserne her er samlet sett relativt knappe. Det er naturlig at et så vidt gammelt og ufullstendig regelsett ikke fullt ut tilfredstiller de krav som er ønskelig i en mer moderne voldgiftsregulering. Dertil kommer behovet for å tilpasse voldgiftsloven til den utviklingen som har skjedd internasjonalt på voldgiftsinstituttets område. Fra jurister som er involvert i voldgiftssaker, har det vært uttrykt et sterkt ønske om revisjon af dagens regelverk. Samlet sett fremstår behovet for en revisjon av voldgiftsreglene som stort.”

3.2.2 Nationale og internasjonale tvister

Det er Tvistemålsutvalgets utgangspunkt, at den øgede internationalisering og dermed det forventede øgede antal voldgiftssager med international karakter også påvirker reguleringen af voldgift. Udvalget finder derfor, at de norske regler bør omfatte både nationale og internasjonale tvister. Spørsmålet er herefter, hvorvidt der skal gælde forskjellige regler for hhv. nationale og internasjonale sager.

Tvistemålsutvalget anfører, at sontringen mellom national og international voldgift og dermed eksistensen af to sæt regler ofte skyldes tradition og ikke reale hensyn. Som eksempler på denne konservative holdning fremhæves Frankrig, Schweiz og, før den nye svenske voldgiftslov, Sverige.

Under henvisning til baggrunden for i Sverige alene at have én voldgiftslov, og at det vil medføre åbenbare ulemper, bl.a. afgrænsningsproblemer, hvis der gælder to regelsæt, konkluderer udvalget, at det er ønskeligt med én voldgiftslov, som omfatter både nationale og internasjonale tvister.

3.2.3 Internasjonale konventioner

Tvistemålsutvalget finder, at voldgiftsreguleringen bør være tilpasset de viktigste konventioner om voldgift, herunder naturligvis særligt

de konventioner, som Norge har tiltrådt. Udvalget bemærker, at de pågældende konventioner, der kun gælder for internationale sager, også har betydning for udformningen af reglerne for nationale tvister på grund af fordelene ved at have størst muligt sammenfald i reguleringen af nationale og internationale tvister. I denne sammenhæng fremhæves navnlig New York-konventionen.

3.2.4 Modellovens betydning

Efter Tvistemålsudvalgets opfattelse taler en række forhold for at lægge modelloven til grund for revisionen. For det første har FN anbefalet medlemsstaterne at anvende modelloven for at skabe størst mulig ensartethed og dermed styrke de retlige rammer for den internationale handel. Udvalget understreger, at det også er i Norges interesse, at voldgiftsreguleringen harmoniseres i størst mulig udstrækning henset til den øgede internationalisering, som Norge er en del af. For det andet fremhæver udvalget, at modelloven på forholdsvis kort tid har fået stor udbredelse i en række stater, og at loven blev til efter langvarigt arbejde og grundige overvejelser. Endvidere må det antages, at muligheden for at trække internationale voldgiftssager til Norge vil blive væsentligt forbedret, såfremt voldgiftsreguleringen baseres på modelloven. Dette skyldes, at udenlandske parter vil være mere trygge ved en regulering, som de kender hovedindholdet af. Endelig er det Tvistemålsudvalgets skøn, at norske jurister, der er involveret i voldgiftssager, foretrækker en revision på grundlag af modelloven.

På den anden side konstaterer Tvistemålsudvalget, at der også er argumenter, der taler imod anvendelse af modelloven ved revisionen. Det anføres således, at modelloven på flere områder indeholder kompromisløsninger mellem forskellige opfattelser, hvorfor der på enkelte punkter kan tænkes bedre løsninger end modellovens. Endvidere er modelloven udarbejdet med sigte på internationale, ikke nationale, tvister. Endelig har det i praksis vist sig vanskeligt at opnå retsenhed på voldgiftsområdet.

Tvistemålsudvalget finder, at modellovens regler og opbygning, hvorefter en række fortolkningsspørgsmål overlades til lovens forarbejder, retspraksis og teori, ikke strider mod, men snarere svarer til norsk ret og lovgivningsteknik. Endvidere understreger udvalget, at det trods alt er begrænset, hvilke konsekvenser valg af modelloven som grundlag for revisionen vil få for formuleringen af de enkelte

bestemmelser. Dette skyldes, at der er en vidtgående adgang til at fravige modellovens løsninger, uden at et land af den grund ikke kan regnes som et "modellovs-land".

Udvalgets konklusion er, at de bedste grunde taler for, at modelloven lægges til grund. Endvidere skal det tillægges særlig vægt, at en løsning er i overensstemmelse med modelloven af hensyn til den internationale harmonisering. Behovet for særregler kan da opfyldes ved enkelte specialregler i voldgiftsloven.

Det norske lovudkast er gengivet i bilag 5.

3.3 Lovudkastets hovedindhold

Som nævnt indeholder den norske betænkning et udkast til lov om voldgift. De enkelte bestemmelser er bemærkelsesværdigt enslydende med modellovens bestemmelser. Strukturen er den samme. Hertil kommer dog enkelte norske særregler. Udkastet indeholder 10 kapitler og 46 paragraffer.

Lovudkastets kapitel 1 har fem bestemmelser om voldgift i almindelighed. § 1-1 angiver lovens anvendelsesområde, mens § 1-2 fastlægger forholdet til domstolene. Muligheden for at fravige lovens regler ved aftale er reguleret i § 1-3, hvorefter kapitlerne 3 – 7 er deklaratoriske, dog med undtagelse af reglerne om domstolenes bistand til og kontrol med voldgiftsretten. § 1-4 omhandler tab af retten til at fremsætte indsigelser. Endelig indeholder lovudkastet i § 1-5 en regel om tavshedspligt og offentlighed, som i modsætning til de øvrige bestemmelser i kapitel 1 ikke genfindes i modelloven.

Voldgiftsaftalen er reguleret i lovudkastets kapitel 2. § 2-1 angiver hvilke sagstyper, der kan afgøres ved voldgift, mens § 2-2 fastsætter krav til voldgiftsaftalen. Lovudkastets § 2-3 regulerer voldgift i forbrugsager, mens § 2-4 og § 2-5 regulerer hhv. sagsanlæg for domstolene i modstrid med en voldgiftsaftale samt adgangen til at iværksætte foreløbige retsmidler gennem domstolene uanset en aftale om voldgift.

Lovudkastets kapitel 3 indeholder seks regler om voldgiftsretten. Efter § 3-1 består voldgiftsretten af tre dommere. § 3-2 lovfæster kravet om voldgiftsrettens upartiskhed og uafhængighed og giver regler om etablering af voldgiftsretten. § 3-3 og § 3-4 indeholder regler om hhv. indsigelsesgrunde mod en voldgiftsdommers habilitet og behandlingen af sådanne indsigelser. Endelig regulerer § 3-5 og § 3-6 hhv. under hvilke omstændigheder voldgiftsdommerens hvervophører, og hvorledes en ny voldgiftsdommer i så fald udpeges.

Voldgiftsrettens kompetence er reguleret i lovudkastets kapitel 4 med blot to bestemmelser. I § 4-1 lovfæstes voldgiftsrettens ret til at afgøre sin kompetence og "The Doctrine of Separability". Voldgiftsretten kan iværksætte midlertidige tiltag, jf. § 4-2.

Lovudkastets kapitel 5 indeholder bestemmelser om voldgiftsrettens sagsbehandling. Indledningsvis lovfæstes princippet om ligebehandling af parterne, jf. § 5-1. Voldgiftsretten skal inden for rammerne af loven og parternes aftale behandle sagen på den måde, voldgiftsretten finder hensigtsmæssig, jf. § 5-2. Efter § 5-3 bestemmer voldgiftsretten sit sæde. § 5-4 fastsætter, hvornår en voldgiftssag er indledt, mens § 5-5 regulerer voldgiftssproget. Parternes skriftveksling er reguleret ved § 5-6. Efter § 5-7 afgør voldgiftsretten, hvorvidt sagen skal afgøres på mundtligt eller skriftligt grundlag. Retsvirkningerne af parternes forsømmelse, f.eks. udeblivelse, er fastsat i § 5-8, mens § 5-9 regulerer bevisoptagelse, herunder brug af sagkyndige. Endelig giver § 5-10 voldgiftsretten mulighed for at anmode domstolene om bistand til bevisoptagelse.

Voldgiftsrettens afgørelse af voldgiftssagen er reguleret i lovudkastets kapitel 6. Kapitlet indledes med en regel om voldgiftsrettens retsanvendelse, herunder lovvalget, jf. § 6-1. Udkastets § 6-2 bestemmer forholdet til parternes proceshandling, og fastsætter princippet om den frie bevisbedømmelse. Voldgiftsretten har mulighed for at opdele forhandlingerne, jf. § 6-3. Voldgiftsrettens votering og afstemning er reguleret i § 6-4, mens § 6-5 giver mulighed for at stadfæste et forlig indgået for voldgiftsretten som en voldgiftskendelse. § 6-6 fastsætter krav til voldgiftskendelsens form og indhold, og § 6-7 afgør, hvornår en voldgiftssag er afsluttet. Lovudkastets § 6-8 giver voldgiftsretten mulighed for at rette voldgiftskendelsen og om nødvendigt afsige tillægskendelse.

Lovudkastets kapitel 7 regulerer spørgsmålet om voldgiftskendelsens ugyldighed. Efter § 8-1 er de i § 8-2 angivne ugyldighedsgrunde de eneste, der kan gøres gældende. I § 8-2 sondres mellem ugyldighedsgrunde, som domstolene skal undersøge af egen drift, og de grunde, som domstolene kun undersøger, hvis de gøres gældende af en part. § 8-3 fastsætter en tre måneders frist for iværksættelse af et ugyldighedssøgsmål.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser er reguleret i lovudkastets kapitel 9. Hovedreglen om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, uanset i hvilket land de er afsagt, findes i

§ 9-1, der også indeholder regler om proceduren for iværksættelse af tvangsfuldbyrdelsen mv. Lovudkastets § 9-2 fastsætter udtømmende, i hvilke tilfælde en voldgiftskendelse kan nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse. Reglen svarer til New York-konventionens regler herom. § 9-3 giver domstolene mulighed for at udsætte en afgørelse om anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, såfremt der er anlagt et ugyldighedssøgsmål.

4. Tysk ret

Reguleringen af voldgift i Tyskland har fra første færd været reguleret i den tyske retsplejelov, Zivilprozessordnung fra 1877 (ZPO), hvor de dagældende regler blev kodificeret i lovens 10. bog. Reglerne undergik ikke grundlæggende ændringer i over 100 år, men blev i tidens løb suppleret med retspraksis og teori. I slutningen af 1990'erne blev det diskuteret, hvorvidt reglerne skulle revideres. Drøftelserne resulterede i en ny voldgiftslov i 1998, der stadig findes i ZPO's 10. bog.

4.1 Lovens baggrund

Hovedformålet med den tyske voldgiftsreform var at forbedre den retlige ramme for international voldgift i Tyskland ved at gøre reglerne klarere og lettere tilgængelige for udenlandske praktikere, jf. nærmere "Bundestag Drucksache 13/5274", s. 22 ff. Heri ligger en markering af den stigende internationalisering af handelen og det deraf følgende behov for yderligere regulering af voldgift samt fordelene ved at have regler, der er globalt anerkendte.

Den nye tyske lov er i det store og hele en oversættelse af modelloven. Ganske vist er der enkelte tyske særregler og regler, der er mere detaljerede end modellovens bestemmelser. Hovedindtrykket er dog, at man fra tysk side har adopteret modelloven i sin helhed.

Den nye tyske voldgiftslov, der er inddelt i 10 kapitler og indeholder 42 paragraffer, er gengivet i bilag 6.

4.2 Lovens hovedindhold

Da den nye tyske voldgiftslov i det væsentligste er en oversættelse af modelloven, der er behandlet i kap. 5, afsnit 2.5, redegøres der i det følgende kun for de vigtigste af de områder, hvor den tyske lov ikke er baseret på modellovens løsninger. Der ses bort fra regler, der skyldes det tyske notarinstitut og processuelle bestemmelser.

I modsætning til modelloven gælder den tyske lov både for nationale og internationale tvister. Afgørende er alene, om voldgiften har sæde i Tyskland, jf. ZPO § 1025, stk. 1. I konsekvens heraf indeholder loven ikke en definition af international voldgift. Enkelte regler gælder dog også for voldgift med sæde i udlandet, jf. ZPO § 1025, stk. 2.

Den tyske voldgiftslov indeholder i § 1025, stk. 3 en regel, hvorefter de tyske domstole i tilfælde, hvor voldgiftens sæde endnu ikke er fastlagt, kan bistå med at etablere voldgiftsretten, såfremt en af parterne har sit forretningssted eller sædvanlige opholdssted i Tyskland. En sådan regel findes ikke i modelloven.

Hvilke sager, der kan henskydes til voldgift, er fastsat i ZPO § 1030, stk.1, hvorefter tvister, der involverer formueretlige krav, kan afgøres ved voldgift. En voldgiftsaftale om krav af ikke-formueretlig karakter har kun retsvirkning i det omfang, parterne kan indgå forlig om tvistens genstand, jf. § 1030, stk.1, 2. pkt. Som hovedregel kan lejesager vedrørende fast ejendom beliggende i Tyskland ikke afgøres ved voldgift, jf. ZPO § 1030, stk. 2. Modelloven regulerer ikke spørgsmålet om hvilke sager, der kan afgøres ved voldgift.

Der stilles formkrav til voldgiftsaftalen i overensstemmelse med modellovens regel herom, jf. ZPO § 1031, stk. 1-3. En speciel regel er ZPO § 1031, stk. 5, hvorefter voldgiftsaftaler i forbrugerforhold skal underskrives egenhændigt af parterne, medmindre aftalen indgås for notar.

ZPO indeholder i § 1034 en regel, der ikke genfindes i modelloven. Efter reglen har domstolene mulighed for på en parts begæring at tilsidesætte en aftale om udpegning af voldgiftsrettens dommere, såfremt aftalen giver den ene part en fortrinsstilling på bekostning af den anden part.

Ligesom modelloven giver den tyske voldgiftslov voldgiftsretten mulighed for at udstede foreløbige retsmidler, jf. ZPO § 1041. Den tyske lov går dog videre end modelloven, fordi domstolene kan tvangsfuldbyrde, ændre og tilsidesætte et sådant tiltag, jf. ZPO § 1041, stk. 2 og 3. Endvidere kan den, der begærede tiltaget iværksat, ifalde erstatningsansvar, såfremt iværksættelsen var uberettiget, jf. stk. 4.

En anden særregel i den tyske voldgiftslov er § 1042, stk. 2, hvorefter advokater ikke kan udelukkes som partsrepræsentanter.

Den tyske voldgiftslov går også videre end modelloven med hen-

syn til domstolenes bistand til optagelse af bevis, fordi det i ZPO § 1050, 3. pkt. er bestemt, at voldgiftsdommerne har ret til at overvære bevisoptagelsen og stille spørgsmål.

Har parterne ikke valgt den lov eller de regler, voldgiftsretten skal anvende, skal voldgiftsretten efter ZPO § 1051, stk. 2 anvende loven i den stat, som sagen har den nærmeste tilknytning til. Efter modellovens art. 28, stk. 2, skal voldgiftsretten anvende de lovvalgsregler, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssige.

Den tyske voldgiftslov indeholder i modsætning til modelloven en regel om omkostninger ved voldgiftssagen, jf. ZPO § 1057.

Ved tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelser sondres der i tysk ret mellem tyske og udenlandske kendelser. Tyske kendelser tvangsfuldbyrdes efter ZPO § 1060, mens udenlandske kendelser anerkendes og tvangsfuldbyrdes efter § 1061, der henviser til New York-konventionens regler.

5. Engelsk ret

England har gennem århundreder været centrum for international voldgift. Årsagen hertil har næppe været de engelske regler om voldgift, som oprindeligt fandtes som svært tilgængelig sædvaneret og i en lov fra 1698. Indtil 1997 var voldgift i England navnlig reguleret ved tre voldgiftslove fra hhv. 1950, 1975 og 1979. Disse love blev suppleret af forskellige lovbestemmelser og af principper og regler udviklet af domstolene under Common Law. England fik imidlertid en ny og samlet voldgiftslov, the Arbitration Act 1996, til erstatning for de gamle love mv. Loven trådte i kraft i 1997.

5.1 Lovens baggrund

Igennem 1980-erne og 1990-erne var der utilfredshed med visse aspekter af den engelske regulering af voldgift. Navnlig reglerne om domstolenes mulighed for at afgøre og revidere retlige spørgsmål indbragt for en voldgiftsret var genstand for debat. Hertil kom den fragmentariske regulering, der ikke var brugervenlig, og i praksis kun fuldt tilgængelig og forståelig for jurister med voldgift som speciale. På denne baggrund blev det drøftet, hvorvidt modelloven skulle tjene som grundlag for en omfattende revision af engelsk ret.

I 1989 fremkom en lovkommission med en rapport, som konkluderede, at man næppe burde adoptere modelloven fuldt ud. På den anden side fandt kommissionen, at modelloven indeholdt mange

nyttige bestemmelser. Den nye lov skulle derfor så vidt muligt base-res på modellovens struktur og sprogbrug, men den skulle ikke være begrænset til international voldgift. Kommissionen fandt endvidere, at der var et klart behov for en ny og samlet voldgiftslov i stedet for de tre dagældende love. Endelig blev det konkluderet, at den nye lov skulle udformes med en logisk struktur og i et enkelt og for lægmanden klart sprog.

En ny kommission blev nedsat i 1994. Den udarbejdede et lovforslag, der blev vedtaget i 1996 og trådte i kraft året efter. Loven, the Arbitration Act, betragtes som "en ny start" for engelsk voldgiftslovgivning.

Rapporterne fra de to lovkommissioner er gengivet i tidsskriftet "Arbitration International", årgang 1997, s. 275 ff.

Den engelske Arbitration Act 1996 er gengivet i bilag 7.

5.2 Lovens hovedindhold

The Arbitration Act 1996 er forholdsvis omfattende. Den består af fire dele og indeholder 110 artikler. I lovens præambel er det anført, at loven så vidt det overhovedet er muligt gengiver modellovens struktur og bestemmelser. Den gælder for både national og international voldgift.

Lovens 1. del om frivillig voldgift indeholder 13 afsnit og 84 artikler. Denne del af loven regulerer de væsentligste aspekter af aftalt voldgift. Lovens 2. del med 14 artikler indeholder regler om begrænsninger af visse af lovens regler i nationale tvister, voldgift i forbrugersager, voldgift i sager om små krav samt lovbestemt voldgift. Lovens 3. del med seks artikler gennemfører hhv. Genève-overenskomsten om eksekution af voldgiftskendelser og New York-konventionen i engelsk ret. Lovens 4. del indeholder seks bestemmelser, herunder definitioner og ikrafttrædelsesbestemmelser.

Da den engelske voldgiftslov som udgangspunkt er i overensstemmelse med modelloven, redegøres der i det følgende alene for de vigtigste af de områder i lovens 1. og 2. del, hvor engelsk ret adskiller sig fra modelloven. Der ses bort fra regler, der skyldes nationale forhold, f.eks. reglerne om "Admiralty Proceedings" og kongehusets status.

5.2.1 Lovens 1. del

Lovens 1. del indledes med fem bestemmelser om hhv. generelle principper, anvendelsesområde, voldgiftens sæde, ufravigelighed og

formkrav til voldgiftsaftalen, jf. sections 1 – 5, der svarer til modelloven, bortset fra section 1.

Section 1 lovfæster tre principper, som loven baseres på. For det første er formålet med voldgift at opnå en retfærdig løsning ved en uafhængig voldgiftsret uden unødigt forsinkelse eller udgifter. For det andet bør parterne frit kunne aftale voldgift med de begrænsninger, som det offentlige interesse tilsiger. For det tredje har domstolene ingen kompetence i tvister, som afgøres ved voldgift, medmindre andet følger af loven. Dette princip genfindes i modelloven.

Som i tysk ret anvendes den engelske voldgiftslov som hovedregel kun for voldgift med sæde i England, men enkelte bestemmelser anvendes også på voldgift med sæde i udlandet eller voldgift, hvor sædet endnu ikke er fastlagt, jf. section 2.

Lovens 1. del har tre bestemmelser om voldgiftsaftalen, jf. section 6 – 8. Det er alene section 8, der adskiller sig fra modelloven, fordi den i modsætning til modelloven, der ikke indeholder en sådan bestemmelse, fastslår, at en voldgiftsaftale som hovedregel binder en parts dødsbo.

Voldgiftsaftalens afvisningsvirkning mv. er reguleret i lovens sections 9 – 11.

Lovens 1. del indeholder tre regler i sections 12 – 14 om, hvornår en voldgiftssag er indledt, herunder to specielle regler om hhv. domstolens mulighed for at forlænge en mellem parterne aftalt frist for at indlede voldgiftssag og anvendelsen af den engelske Limitation Periods Acts.

Der er fastsat regler om voldgiftsretten i sections 15 – 29. Sections 15 – 27 svarer i hovedtræk til modellovens regler om etablering af voldgiftsretten, habilitet, procedure for inhabilitetssøgsmål og udpegning af ny voldgiftsdommer mv. I modsætning til modelloven er der regler om parternes solidariske hæftelse for voldgiftsrettens honorar og dens omkostninger, jf. section 28. Hertil kommer section 29, hvorefter en voldgiftsdommer ikke er ansvarlig for sine handlinger eller undladelser, medmindre de er foretaget i ond tro.

Voldgiftsrettens kompetence er reguleret ved sections 30 – 32. Mens de to første regler svarer til modellovens regler, er section 32 speciel. Efter denne bestemmelse kan domstolene afgøre voldgiftsrettens kompetence, hvis parterne er enige herom, eller hvis voldgiftsretten tillader det, og domstolen efter nærmere angivne kriterier finder anmodningen berettiget.

Voldgiftsrettens sagsbehandling er reguleret i sections 33 – 41. Heri fastsættes regler svarende til modellovens regler om effektiv sagsbehandling, procesførelse, mulighed for voldgiftsretten til at iværksætte foreløbige retsskridt og parternes forsømmelse mv. Af særlige engelske regler skal section 35, 36 og 40 fremhæves. Efter section 35 kan parterne bl.a. aftale, at voldgiftssagen skal sammenlægges med andre voldgiftssager. Section 36 bestemmer, at parterne har ret til at være repræsenteret ved advokat, medmindre andet aftales. Section 40 pålægger parterne pligt til at gennemføre voldgiftssagen loyalt.

Domstolenes bistand til voldgiftsretten er reguleret i sections 42 – 45. Sections 44 svarer til modelloven. De øvrige bestemmelser er specielle for engelsk ret. Efter section 42 kan domstolene påbyde en part at efterkomme et pålæg fra voldgiftsretten. Endvidere kan voldgiftsretten anvende de samme tvangsmidler over for vidner, som domstolene har til rådighed, jf. section 43. En bestemmelse, der har lang tradition i engelsk ret, er section 45, hvorefter en part kan anmode domstolene om at afgøre et retligt spørgsmål under voldgiftssagen. Det kræves dog, at voldgiftsretten eller alle parter tiltræder begæringen. Adgangen til at anmode domstolene om at afgøre et retligt spørgsmål kan udelukkes ved aftale.

Krav til voldgiftskendelsen er fastsat i sections 46 – 58. Disse regler svarer i det store og hele til modellovens regler om retsanvendelse, opdeling af krav, tidsfrister for afsigelse mv. forlig, formkrav til kendelsen, afsigelsessted, datoen for afsigelse, forkyndelse af kendelsen, og afsigelse af tillægskendelse samt rettelse mv. Afsnittet indeholder enkelte regler, der ikke genfindes i modelloven. Det er section 48, hvorefter voldgiftsretten har forskellige retsmidler til sin rådighed, section 49 om renter, og section 56, hvorefter voldgiftsretten kan nægte at afsige kendelse, medmindre parterne har betalt voldgiftsdommernes honorarer og udgifter.

Den engelske voldgiftslov har i sections 59 – 65 bestemmelser om sagsomkostninger.

Domstolenes kompetence i forhold til voldgiftskendelsen er reguleret ved sections 66 – 71. Sections 66 – 68 svarer i grove træk til modellovens regler om tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelser og ugyldighed, selv om section 67 er mere detaljeret end den tilsvarende regel i modelloven. Sections 69 – 71 er specielle for engelsk ret. Disse bestemmelser giver parterne mulighed for at appellere vold-

giftskendelsen til domstolene for så vidt angår voldgiftsrettens retsanvendelse. Adgangen hertil kan udelukkes ved aftale. En aftale om, at voldgiftsretten ikke skal begrunde kendelsen, opfattes som en aftale om at udelukke appelmuligheden til domstolene.

1. del af den engelske voldgiftslov afsluttes med forskellige, til dels supplerende, bestemmelser, jf. sections 72 – 75 og 76 – 84. Mens section 72 er en speciel engelsk bestemmelse om parter, der påstås at være part i en voldgiftssag, men som ikke deltager, svarer section 73 til modellovens regler om tab af indsigelser. Også section 74 er en speciel engelsk regel, hvorefter voldgiftsinstitutioner mv. som alt-overvejende hovedregel ikke er ansvarlige for voldgiftsdommerne. De øvrige regler er overvejende af teknisk karakter.

5.2.2 Lovens 2. del

Som nævnt indeholder 2. del af den engelske voldgiftslov regler om national voldgift, forbrugersager, småkrav og lovbestemt voldgift.

Reglerne om national voldgift findes i sections 85 – 88. National voldgift defineres som voldgift, hvor en af parterne har bopæl i England eller engelsk statsborgerskab, eller, i tilfælde af juridiske personer, er stiftet i England eller har hovedsæde i England, jf. section 85. Ved national voldgift er der i højere grad mulighed for at indbringe tvisten for domstolene, jf. section 86. Endvidere er aftaler om at udelukke domstolenes mulighed for at afgøre et retligt spørgsmål præjudicielt, jf. section 45, og aftaler om at udelukke parternes mulighed for at appellere voldgiftsrettens retsanvendelse til domstolene, begrænset i nationale sager, så disse aftaler kun gyldigt kan indgås efter tvistens opståen, jf. section 87.

Voldgift i forbrugerforhold er reguleret ved section 89 – 91, der er internationalt præceptive. Reglerne, der også gælder for juridiske personer, såfremt de har forbrugerstatus, indebærer, at EF-direktivet om urimelige kontraktvilkår i forbrugerkontrakter anvendes på voldgifts-aftaler.

Kapitel 7

Arbejdsgruppens principielle overvejelser og forslag

1. Arbejdsgruppens overvejelser og forslag

Dette kapitel indeholder arbejdsgruppens principielle overvejelser bag forslaget om at gennemføre en ny og moderne voldgiftslov, jf. afsnit 2. Endvidere er der i afsnit 3 – 14 redegjort for de generelle overvejelser, der ligger til grund for hovedprincipperne i lovudkastets enkelte kapitler.

Lovudkastet findes i kap. 8, mens bemærkningerne til lovudkastets enkelte bestemmelser er gengivet i kap. 9.

2. Principielle overvejelser

På baggrund af redegørelsen om dansk ret, jf. kap. 4, de internationale standarder for voldgift, jf. kap. 5, og retsudviklingen i Sverige, Tyskland, England og Norge, jf. kap. 6, er det arbejdsgruppens vurdering, at den eksisterende voldgiftslov på en række områder er forældet og utilstrækkelig. Henset til den store betydning voldgift har for erhvervslivet, jf. kap. 3, afsnit 3, finder arbejdsgruppen behovet for reform åbenbart.

Voldgiftsloven bør efter arbejdsgruppens vurdering revideres ud fra følgende principielle overvejelser:

- 1) Mange spørgsmål og problemstillinger af væsentlig betydning for en voldgiftssag er ikke lovreguleret. Der er et klart behov for en moderne og komplet lov om voldgift.
- 2) Voldgiftsloven sikrer ikke virksomheder og andre, der deltager i en voldgiftssag, den fornødne retssikkerhed. I lovgivningsmæssig henseende er der derfor et væsentligt be-

hov for regler, der sikrer respekten for og overholdelse af fundamentale retssikkerhedsmæssige principper under en voldgiftssag.

- 3) Voldgiftsloven lever ikke op til de internationale standarder for voldgift. Brugere af voldgift her i landet er derfor væsentlig dårligere stillet end brugere af voldgift i lande, der opfylder de internationale krav. Sverige, England og Tyskland har i de seneste år foretaget gennemgribende moderniseringer af deres voldgiftsregulering. Disse lande lever i modsætning til Danmark op til de internationale standarder for voldgift. Voldgiftsloven skal opfylde de internationale standarder.
- 4) En række erhvervmæssige hensyn understreger behovet for, at den danske voldgiftslov er "konkurrencedygtig" sammenlignet med førende udenlandske voldgiftslove.
- 5) Reguleringen af voldgift i Danmark er usammenhængende og uklar, navnlig fordi reglerne findes i forskellige regelsæt, og fordi Danmark stadig opretholder internationale regler fra 1920-erne og 1960-erne, som i dag er uden praktisk betydning. Voldgiftsloven skal være klar og enkel med fokus på erhvervslivets aktuelle behov.

Der er i det følgende nærmere redegjort for disse principielle overvejelser.

2.1 En moderne og komplet lov

Arbejdsgruppen har vurderet baggrunden for og formålet med voldgiftsloven og sammenlignet dette med de krav, der stilles til voldgift i dag.

Før 1972 var voldgift alene reguleret af Danske Lov 1-6-1 og de principper, der udvikledes i retspraksis. Formålet med voldgiftsloven var alene at indføre nogle få nye regler, som kunne styrke voldgiftens funktioner. Loven indførte navnlig regler om domstolenes bistand til voldgiftsretter og regler, hvorefter voldgiftskendelser kunne tvangsfuldbyrdes efter de samme regler, som gælder for domme. Endvidere gav loven Danmark mulighed for at tiltræde New York-konventionen og Genève-konventionen. Det var Voldgiftsudvalgets opfattelse, at der ikke var behov for en detaljeret lovgivning om voldgift, navnlig fordi unødvendige regler ville hindre den frie retsudvikling i rets-

praksis, fordi en sådan lov ville medføre væsentlige omlægninger af institutionelle voldgiftsretter, og fordi man burde afvente den daværende og kommende betydelige udvikling af det internationale samarbejde. Der henvises til kap. 4, afsnit 3.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at voldgiftsloven i sin tid indebar en tiltrængt modernisering af voldgift, der ikke gik længere end strengt nødvendigt. Den internationale udvikling, dvs. navnlig modelloven, de seneste nye voldgiftslove i Sverige, England og Tyskland, samt den internationale og komparative retsudvikling i den mellemliggende periode har klart ført til mere detaljeret og udpræget ensartet lovgivning på voldgiftsområdet i andre lande. Disse udenlandske reformer aktualiserer efter arbejdsgruppens opfattelse spørgsmålet om, hvorvidt den danske voldgiftslov stadig er tidssvarende og dækker de behov og krav, som erhvervslivet og retssektoeren stiller til voldgift i det 21. århundrede.

Den danske voldgiftslov fremstår som forældet, navnlig grundet dens fragmentariske regulering af voldgift. Efter arbejdsgruppens vurdering taler dette i høj grad for, at en moderne dansk voldgiftslov, på tilsvarende vis som modelloven og de nye love i Sverige, Tyskland og England, regulerer alle væsentlige problemstillinger og spørgsmål, der opstår under en voldgiftssag.

Endelig er det arbejdsgruppens skøn, at en mere omfattende og komplet lovgivning kan gennemføres, således at den frie retsudvikling gennem retspraksis og teori stadig kan opretholdes. Efter arbejdsgruppens opfattelse vil en ny lov heller ikke kræve væsentlige ændringer af institutionelle voldgiftsregler.

Det er derfor arbejdsgruppens anbefaling, at der udarbejdes en moderne voldgiftslov, der hviler på de internationalt anerkendte principper i modelloven. Det skal tilstræbes, at loven i vidt omfang kan fraviges ved aftale, så den ikke medfører ændringer i institutionelle voldgiftsregler.

2.2 Retssikkerhed

Arbejdsgruppen har vurderet, hvorvidt den gældende voldgiftslov sikrer den fornødne retssikkerhed ved brug af voldgift. Retssikkerhed som begreb dækker i denne sammenhæng over flere forhold.

Efter arbejdsgruppens opfattelse er det afgørende for voldgiftens samfundsmæssige funktion, at parternes processuelle retssikkerhed før, under og efter voldgiftssagen er sikret. Dette skyldes navnlig, at

voldgiftskendelsen kan tvangsfuldbyrdes af domstolene, og at voldgiftskendelsen ikke kan appelleres til domstolene.

En moderne voldgiftslov bør derfor sikre, at de grundlæggende processuelle principper overholdes under en voldgiftssag. Af disse principper finder arbejdsgruppen det særlig nødvendigt at fremhæve princippet om en uafhængig og upartisk dømmende myndighed og princippet om ligebehandling af parterne. Det bør tilstræbes, at disse principper lovfæstes, og at der er mulighed for at få prøvet, hvorvidt en voldgiftsdommer er upartisk og uafhængig. Voldgiftsloven indeholder ikke regler, der direkte sikrer overholdelsen af disse principper, jf. kap. 4, afsnit 4.6.2. Loven fastsætter heller ikke krav til voldgiftsdommeres habilitet, jf. kap. 4, afsnit 4.5.2.

Arbejdsgruppen finder også, at det af retssikkerhedsmæssige grunde er vigtigt, at voldgiftsloven er klar og lettilgængelig for brugerne. Voldgiftsloven bør give svar på de fleste spørgsmål, der opstår under en voldgiftssag. Den gældende voldgiftslov opfylder ikke dette krav, fordi mange væsentlige spørgsmål ikke er reguleret i loven eller kun reguleret meget summarisk, og derfor i vidt omfang er overladt til teori og retspraksis, jf. kap. 4, afsnit 4.

Af disse spørgsmål skal fremhæves spørgsmålene om, i hvilke sager voldgift kan aftales, hvilke krav der stilles til voldgiftsaftaler, hvorledes voldgiftsretten etableres, hvorledes voldgiftsrettens kompetence fastlægges, voldgiftsrettens sagsbehandling, herunder fremskaffelse af beviser og brug af foreløbige retsmidler, voldgiftsrettens retsanvendelse, hvilke krav der stilles til voldgiftskendelsen og forlig indgået for voldgiftsretten, samt hvad der gælder for sagsomkostninger mv.

Et tredje retssikkerhedsmæssigt aspekt er spørgsmålet om voldgiftskendelsens gyldighed. Det er efter arbejdsgruppens vurdering afgørende for retssikkerheden, at en voldgiftslov udtømmende gør op med antallet og indholdet af ugyldighedsgrundene. Endvidere er det vigtigt for parterne, at der gælder frister for anlæg af retssag om ugyldighed, så parterne kan indrette sig efter voldgiftskendelsen. Den gældende voldgiftslov lever ikke op til disse to grundlæggende krav, jf. kap. 4, afsnit 4.6.

2.3 Internationale standarder

Det er vigtigt, at voldgiftslovgivningen i Danmark lever op til internationale standarder. Danmark deltager aktivt i det internationale

samarbejde bl.a. ved at have underskrevet og gennemført de væsentligste konventioner på området. Danmark var således blandt de første stater, der tiltrådte Genève-protokollen af 1923 og Genève-overenskomsten fra 1927. En af hovedbegrundelserne for at vedtage voldgiftsloven i 1972 var at give Danmark mulighed for at gennemføre hhv. New York-konventionen og Genève-konventionen i dansk ret, hvilket skete i 1973.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at voldgiftslovgivningen i Danmark bør være i overensstemmelse med herskende internationale standarder. Arbejdsgruppen har konstateret, at der siden voldgiftsloven i 1972 er sket en betydelig udvikling i det internationale samarbejde, jf. kap. 5. I lovgivningsmæssig sammenhæng påkalder den succes, som modelloven har opnået, sig særlig opmærksomhed.

De internationale voldgiftsstandarder har stor indflydelse på nationale lovreformer. Der er særlig grund til at fremhæve modelloven, der har været anvendt ved lovreformer i mere end 47 lande, jf. kap. 5, afsnit 2.5. Modelloven har haft afgørende indflydelse både på den nye svenske voldgiftslov og den nye engelske voldgiftslov, jf. kap. 6, afsnit 2.1 og afsnit 5.1. Også i forbindelse med de igangværende reformovervejelser i Norge har modelloven haft betydelig indflydelse, jf. kap. 6, afsnit 3.2.4. Endelig blev modelloven "adopteret" i Tyskland, hvor de nye regler i vid udstrækning er en gengivelse af modelloven, jf. kap. 6, afsnit 4.1.

Det er arbejdsgruppens klare anbefaling, at navnlig modelloven skal anvendes som vejledende standard ved udarbejdelsen af en ny og moderne voldgiftslov. I den sammenhæng tillægger arbejdsgruppen den stigende økonomiske og retlige internationalisering afgørende betydning. Det er derfor afgørende, at voldgiftslovgivningen afspejler denne internationalisering, og at lovgiver sikrer voldgift de bedst mulige rammer efter anerkendte standarder. Det er i Danmarks interesse, at reguleringen af voldgift harmoniseres i størst muligt omfang. Til det formål er modelloven og New York-konventionen fundamentale.

2.4 Erhvervshensyn

Efter arbejdsgruppens opfattelse vil en moderne og komplet voldgiftslov have klare fordele for erhvervslivet.

En moderne voldgiftslov vil forbedre retssikkerheden væsentligt i voldgiftssager her i landet. De almindelige retssikkerhedshensyn, jf.

afsnit 2.2, gør sig også gældende for erhvervslivet. En sikker proces vil bidrage til, at voldgiftssager i processuel henseende forløber mere problemløst end tilfældet er i dag. De i lovudkastet foreslåede regler vil således sikre klarhed over voldgiftsaftalers rækkevidde, over kompetenceforholdet mellem domstole og voldgiftsretter, hvilke habilitetskrav der stilles til voldgiftsdommere, hvorledes inhabilitetsindsigelser behandles, og hvordan voldgiftsrettens kompetence fastlægges. Endvidere vil de foreslåede, deklaratoriske sagsbehandlingsregler sikre, at voldgiftssagen kører i sikre rammer, ligesom bestemmelserne om sagsomkostninger mv. på forhånd kan give parterne et vist indtryk af, hvorledes sagsomkostningerne fordeles. Samtidig er de foreslåede regler så fleksible, at der ikke er behov for at ændre institutionelle voldgiftsregler. Endelig vil lovudkastets regler om ugyldighed og frist for ugyldighedssøgsmål sikre, at parterne hurtigt kan indrette sig efter voldgiftskendelsen og være sikre på, at voldgiftsprocessen ikke var spild af tid og omkostninger.

Eksistensen af en moderne voldgiftslov efter internationale standarder har stor betydning for import- og eksportvirksomheder i navnlig to henseender.

For det første vil en sådan lov give udenlandske kunder og samarbejdsparter kendskab og tillid til det danske voldgiftssystem. Det er således en fordel, hvis den danske voldgiftslov svarer til modelloven, fremfor gældende ret, der er baseret på en fragmentarisk lov, retspraksis, teori, en bekendtgørelse og forskellige konventioner.

For det andet er et lands voldgiftslovgivning et konkurrenceparameter. Moderne og effektive regler efter internationale standarder gør sig bedre i international erhvervssammenhæng end ældre og uklare regler. Skal en udenlandsk kunde f.eks. vælge mellem en tysk og en dansk producent, hvor kvaliteten af det pågældende produkt er ens, og hvor begge producenter efter deres standardvilkår afgør tvister ved voldgift i hjemlandet, kan det være afgørende for kunden, om voldgiften i givet fald forløber efter internationalt anerkendte og moderne standarder eller mere uklare regler og principper.

De fleste internationale voldgiftssager foregår i udlandet. Dette gælder både for tvister mellem udlændinge og tvister mellem en dansk og udenlandsk part. En moderne voldgiftslov, der er en forudsætning for en effektiv og velfungerende voldgiftssektor, kan også bidrage til at fastholde og trække internationale voldgiftssager til Danmark, hvilket er i erhvervslivets interesse.

2.5 Klarhed

Ved revisionerne af voldgiftslovene i Sverige og England blev der navnlig peget på eksistensen af forskellige regelsæt som en betydelig ulempe, jf. kap. 6, afsnit 2.1 og afsnit 5.1. I Sverige eksisterede der således to voldgiftslove før reformen, mens voldgift i England var reguleret af tre love, sædvaneret og retspraksis.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at tilsvarende forhold eksisterer i dansk ret. Voldgift er således reguleret af voldgiftsloven, der i vid udstrækning suppleres af retspraksis og teori. Hertil kommer voldgiftsbekendtgørelsen, der gennemfører Genève-konventionen fra 1961, Europaråds-overenskomsten fra 1962 og New York-konventionen fra 1958 i dansk ret. Endelig er Genève-protokollen fra 1923 og Genève-overenskomsten fra 1927 gennemført i dansk ret ved særskilte bekendtgørelser fra 1925 og 1929. Det kan derfor både for danske og udenlandske brugere af voldgift være særlig vanskeligt at danne sig et sammenhængende billede af gældende dansk ret.

Arbejdsgruppen finder, at en så central konvention som New York-konventionen bør gennemføres i dansk ret ved lov i stedet for ved bekendtgørelse, da lovformen har betydelige retstekniske og praktiske fordele fremfor en bekendtgørelse. Der kan navnlig peges på muligheden for mere korrekt anvendelse og fortolkning af konventionen, da en lov giver mulighed for præciserende og uddybende kommentarer til de enkelte bestemmelser i bemærkningerne til lovforslaget mv. Til sammenligning er både Rom-konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser og EF-Domskonventionen om domstolenes internationale kompetence samt om anerkendelse og fuldbyrdelse af domme mv. gennemført i dansk ret ved love, hvor bemærkningerne til lovforslagene er fyldestgørende og nyttige.

Det er arbejdsgruppens skøn, at Genève-protokollen fra 1923 og Genève-overenskomsten fra 1927 er uden praktisk betydning, da New York-konventionen træder i stedet for disse gamle konventioner. Da New York-konventionen er ratificeret eller tiltrådt af flere end 132 stater, er det indlysende, at der længe ikke har været brug for disse to Genève-konventioner. De kan og bør derfor opsiges.

Genève-konventionen blev indgået i 1961 mellem en række europæiske stater for at lette samhandelen mellem de daværende østbloklande og de vesteuropæiske lande. Konventionen, der er nærmere beskrevet i kap. 5, afsnit 3.1.1, indeholder regler om voldgiftspro-

cessen. Reglerne gælder dog kun for voldgift, hvor begge parter har bopæl eller sæde i en kontraherende stat.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at Danmark bør opgive Genève-konventionen. Der er fire grunde hertil. For det første fastsætter lovudkastet regler for voldgiftsprocessen, der gælder generelt, dvs. uanset parternes bopæl eller sæde. Hermed bliver konventionens regler overflødige. For det andet er Genève-konventionen tiltrådt af et mindre antal europæiske stater, hvorfor den kun har begrænset betydning. For det tredje er de politiske forudsætninger for konventionen i et forenet Europa ikke længere til stede. For det fjerde er mange af konventionens regler, sammenlignet med lovudkastets regler, forældede.

3. Lovudkastets struktur

Lovudkastet er bygget over modelloven. Endvidere er udkastet meget tæt på den nye svenske voldgiftslov og det norske lovudkast.

I modsætning til voldgiftsloven er lovudkastet inddelt i kapitler med hver sit emne. Dette skyldes navnlig, at lovudkastet indeholder betydelig flere bestemmelser end voldgiftsloven. Mens voldgiftsloven har 13 bestemmelser, indeholder lovudkastet 47 bestemmelser. Der knytter sig ikke bekendtgørelser til lovudkastet, hvorfor alene lovudkastet regulerer voldgift. Lovudkastets omfang skyldes også, at det regulerer voldgift fra voldgiftsaftalens indgåelse til en eventuel tvangsfuldbyrdelse af kendelsen.

De enkelte kapitler fastsætter i tidsmæssig rækkefølge bestemmelser om problemstillinger og aspekter af en voldgiftssag i takt med dens foretagelse. Kapitel 1 indeholder almindelige bestemmelser, mens kapitel 2 regulerer voldgiftsaftalen. Etablering mv. af voldgiftsretten og forhold vedrørende dens kompetence er reguleret ved kapitel 3 og 4. Kapitel 5 indeholder sagsbehandlingsregler for voldgiftsretten, mens kapitel 6 regulerer forhold af betydning for voldgiftskendelsen. Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse behandles i kapitel 7. Voldgiftskendelsens ugyldighed reguleres i kapitel 8, mens anerkendelse og fuldbyrdelse behandles i kapitel 9. Endelig indeholder kapitel 10 processuelle bestemmelser, mens kapitel 11 regulerer ikrafttrædelse mv.

Lovudkastet indledes med en indholdsfortegnelse. Den har til formål at skabe overblik over loven. Både modelloven og den engelske voldgiftslov indledes med en indholdsfortegnelse.

4. Lovudkastets anvendelsesområde mv.

Lovudkastets anvendelsesområde mv. er fastlagt i lovudkastets kap. 1.

4.1 Lovens anvendelsesområde

Voldgiftsloven indeholder ikke en regel om dens geografiske anvendelsesområde. Arbejdsgruppen har fundet det hensigtsmæssigt med en bestemmelse herom, jf. § 1, stk. 1.

Efter arbejdsgruppens opfattelse bør loven som udgangspunkt kun anvendes, hvor voldgiften har sæde i Danmark. Hermed opnås en klar kompetencefordeling mellem danske og udenlandske domstole, hvilket bl.a. er hensigtsmæssigt ved ugyldighedssøgsmål, da danske domstole kun bør kunne erklære voldgiftskendelser afsagt af voldgiftsretter med sæde i Danmark ugyldige.

På den anden side skal de danske domstole også kunne give retshjælp til udenlandske voldgiftsretter og voldgiftsretter, hvor sædet endnu ikke er fastlagt. Dette er baggrunden for, at visse af lovudkastets regler finder anvendelse, selv om voldgiften ikke har sæde i Danmark, jf. nærmere § 1, stk. 3 og 4.

4.2 Forholdet til domstolene

Lovudkastets § 2 regulerer forholdet til domstolene. Efter arbejdsgruppens opfattelse er det vigtigt at fastsætte, at domstolene som hovedregel ikke har nogen kompetence i tvister, der afgøres ved voldgift, jf. § 2, stk. 1. Dette princip gælder allerede i dansk ret, men da det er et grundlæggende voldgiftsretligt princip, er det arbejdsgruppens vurdering, at princippet bør lovfæstes.

4.3 Lovens fravigelighed

I modsætning til voldgiftsloven indeholder lovudkastet en række regler om etablering af voldgiftsretten, dens sagsbehandling og retsanvendelse mv., jf. kap. 3 – 7.

En af de væsentligste fordele ved voldgift er parternes mulighed for at aftale rammerne for processen. Derfor bør de pågældende regler kunne fraviges ved aftale. En sådan aftale kan indgås ved at vælge institutionel voldgift, der vil blive betragtet som et valg af institutionens sagsbehandlingsregler, hvorefter institutionens regler har forrang for lovudkastets regler. Det foreslås derfor i § 3, at reglerne i kapitel 3 – 7 kan fraviges ved aftale.

På den anden side er det et afgørende træk ved lovudkastet, at

retssikkerheden skal sikres under voldgiftssagen. Arbejdsgruppen foreslår derfor lovfæstelse af nogle grundlæggende processuelle principper om upartiske og uafhængige voldgiftsdommere, jf. lovudkastets § 10, og ligebehandling af parterne, jf. § 16, som ikke er knæsat i voldgiftsloven. Disse principper er naturligvis ufravigelige, jf. § 3, stk. 2.

Det er arbejdsgruppens skøn, at lovfæstelse af disse principper vil medvirke til, at færre kendelser tilsidesættes af domstolene som ugyldige. Også reglerne om adgangen til domstolene i forbindelse med en voldgiftssag er ufravigelige.

4.4 Tab af indsigelser

Endelig anbefaler arbejdsgruppen, at der optages en regel om tab af indsigelser, jf. lovudkastets § 4. Voldgiftsloven indeholder ikke en sådan regel, men det er en almindeligt anerkendt international standard.

5. Voldgiftsaftalen

Lovudkastets kapitel 2 indeholder fire bestemmelser om voldgiftsaftalen.

5.1 Genstanden for voldgift

Arbejdsgruppen har overvejet, om lovudkastet bør indeholde en regel om genstanden for voldgift. Voldgiftsloven har ikke en bestemmelse, der fastsætter, efter hvilke kriterier det afgøres, hvorvidt en tvist kan afgøres ved voldgift eller ej.

Arbejdsgruppen finder på den ene side, at det vil være hensigtsmæssigt at lovfæste princippet om, at parterne kan aftale voldgift i retsforhold, som de har fri rådighed over.

På den anden side finder arbejdsgruppen, at det vil føre for vidt at fastsætte yderligere og mere detaljerede regler om, hvilke sager der kan afgøres ved voldgift.

Som følge heraf foreslås alene en regel, hvorefter parterne kan aftale voldgift i retsforhold, som de har fri rådighed over, jf. § 5. I det omfang der er behov for at udelukke visse sagstyper fra voldgift, er det arbejdsgruppens konklusion, at dette bør reguleres i den pågældende særlovgivning, jf. f.eks. lejeloven.

5.2 Voldgiftsaftalen

Det er efter arbejdsgruppens opfattelse vigtigt at få kodificeret prin-

cippet om, at parterne kan aftale voldgift for allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et konkret retsforhold, jf. lovudkastets § 6, stk. 1. Der henvises til bemærkningerne til § 6, stk. 1.

Arbejdsgruppen har drøftet, hvorvidt der bør gælde særlige begrænsninger for forbrugere til at indgå voldgiftsaftaler. Voldgiftsloven begrænser ikke erhvervsdrivendes muligheder for at indgå voldgiftsaftaler med forbrugere.

I lighed med svensk ret, hvor voldgiftsaftaler indgæet før tvistens opståen ikke er bindende for forbrugeren, jf. den svenske voldgiftslovs § 6, finder arbejdsgruppen, at en tilsvarende regel bør gælde her i landet, jf. lovudkastets § 6, stk. 2. Der henvises til bemærkningerne til § 6, stk. 2. En tilsvarende begrænsning gælder i dansk ret for værnetingsaftaler i forbrugerforhold, jf. retsplejelovens § 245, stk. 2.

5.3 Formkrav

Voldgiftsloven fastsætter ikke formkrav til voldgiftsaftaler. Arbejdsgruppen har overvejet, om en ny lov bør stille krav om skriftlighed for voldgiftsaftaler.

Til støtte herfor taler, at en voldgiftsaftale er byrdefuld for parterne, idet den sædvanlige adgang til domstolene afskæres, og idet en voldgiftskendelse i praksis ikke kan appelleres. På denne baggrund stiller modelloven krav om skriftlighed, jf. art. 7. Et lignende krav om skriftlighed stilles i New York-konventionens art. II. Det forhold, at værnetingsaftaler omfattet af EF-Domskonventionen skal være skriftlige eller indgæet mundtligt og bekræftes skriftligt, jf. dennes art. 17, taler også for, at voldgiftsaftaler bør underlægges et skriftlighedskrav.

På den anden side synes fraværet af et skriftlighedskrav ikke at have voldt problemer i retspraksis, hvilket formentlig skyldes, at kun skriftlige voldgiftsaftaler søges håndhævet for domstolene. Hertil kommer, at det i hvert fald i forhold til modelloven og New York-konventionen har vist sig vanskeligt at angive det præcise indhold af skriftlighedskravet, jf. kap. 5, afsnit 2.2.2 og 2.5.3.

Arbejdsgruppens konklusion er, at det ikke er nødvendigt at stille formkrav til voldgiftsaftaler. Lovudkastet indeholder derfor ikke en regel om form. Det er dog arbejdsgruppens opfattelse, at en formregel kan have visse fordele, hvorfor gruppen ikke har principielle indvendinger mod fastsættelse af eventuelle formkrav.

5.4 Sagsanlæg for domstolene

Lovudkastets kapitel 2 indeholder en regel om sagsanlæg for domstolene, jf. § 7. Bestemmelsen svarer til gældende ret, jf. voldgiftslovens § 1, dog med enkelte forskelle. Der henvises herom til bemærkningerne til § 7.

Endelig har arbejdsgruppen fundet det hensigtsmæssigt at lovfæste princippet om, at voldgiftsretten kan indlede eller fortsætte med voldgiftssagen og afgøre denne, selv om tvisten også verserer for domstolene, jf. lovudkastets § 7, stk. 3. Princippet bidrager til voldgiftens effektivitet, og er almindeligt anerkendt.

5.5 Foreløbige retsmidler

En bestemmelse om parternes mulighed for at anmode domstolene om at iværksætte foreløbige retsmidler uanset en voldgiftsaftale eller en verserende voldgiftssag har hidtil været savnet i dansk ret. I almindelighed antages det, at parterne har mulighed herfor. Arbejdsgruppen finder, at en regel herom vil klargøre retsstillingen, jf. lovudkastets § 8. Der henvises til bemærkningerne til § 8.

6. Voldgiftsretten

Lovudkastets kapitel 3 indeholder bestemmelser om voldgiftsretten og voldgiftsdommerne. Bestemmelserne skal sikre, at voldgiftsretten altid kan etableres, og at voldgiftsdommerne er upartiske og uafhængige. Voldgiftsloven, som indeholder enkelte bestemmelser, der sikrer domstolenes bistand til etablering af voldgiftsretten, jf. § 3, og domstolenes mulighed for at prøve indsigelser mod en voldgiftsdommers habilitet, jf. § 4, har ikke regler om voldgiftsdommernes habilitet.

6.1 Voldgiftsrettens etablering

Lovudkastet indeholder en regel om voldgiftsrettens etablering, jf. § 9. En sådan regel findes ikke fuldt ud i voldgiftsloven. Den foreslåede regel sikrer, at en voldgiftsret kan blive etableret af parterne inden 60 dage fra det tidspunkt, hvor voldgiftssagen blev indledt. Reglen sikrer også, at retten består af tre voldgiftsdommere, medmindre andet aftales. I lighed med voldgiftslovens § 3 kan parterne anmode domstolene om bistand til etablering af voldgiftsretten.

6.2 Habilitet mv.

Efter arbejdsgruppens opfattelse, er det fundamentalt, at lovgiver føl-

ger internationalt anerkendte habilitetsregler for voldgiftsdommere. Dette skyldes navnlig, at voldgiftskendelsen har samme retskraft som en dom, men ikke kan appelleres til en domstol. Det er også i voldgiftsdommernes interesse, at der fastsættes habilitetsregler mv.

Lovudkastet indeholder derfor en generel standard, hvorefter voldgiftsdommere skal være upartiske og uafhængige af parterne. Endvidere fremgår det, at en voldgiftsdommer skal vige sit sæde, hvis der foreligger omstændigheder, som giver anledning til berettiget tvivl om dennes upartiskhed eller uafhængighed, jf. lovudkastets § 10, stk. 1. Habilitetsreglen suppleres af en almindelig oplysningspligt for voldgiftsdommerne, jf. § 10, stk. 2. Oplysningspligten gælder før, under og efter voldgiftssagen. Der henvises til bemærkningerne til § 10.

For at sikre hurtig og effektiv behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommers habilitet indeholder lovudkastets § 11 en frist, hvorefter indsigelser skal fremsættes over for voldgiftsretten inden 15 dage efter, at parten blev bekendt med udpegningen af voldgiftsdommeren eller de omstændigheder, som indsigelsen bygger på.

Tager voldgiftsretten ikke indsigelsen til følge, kan spørgsmålet indbringes for domstolene inden 30 dage efter voldgiftsrettens afgørelse, jf. § 11, stk. 2.

Endvidere indeholder § 11 en regel, hvorefter indsigelser mod en voldgiftsdommers habilitet ikke senere kan påberåbes som ugyldighedsgrund eller som grundlag for at nægte anerkendelse eller fuldbyrdelse af kendelsen. Denne regel skal sikre dels, at en habilitetsindsigelse ikke kan gemmes i den hensigt at angribe kendelsen senere, dels, at en habilitetsindsigelse ikke ”vågner op” igen.

6.3 Ophør mv. af hvervet som voldgiftsdommer

En moderne lov om voldgift bør også indeholde regler om ophør af hvervet som voldgiftsdommer og udpegning af ny voldgiftsdommer, jf. lovudkastets § 12 og § 13. Voldgiftsloven har ikke regler herom. Der henvises til bemærkningerne til § 12 og § 13.

7. Voldgiftsrettens kompetence mv.

Voldgiftsloven indeholder ikke regler, der direkte regulerer voldgiftsrettens kompetence. Heller ikke ”The Doctrine of Separability” er lovfæstet i voldgiftsloven. Voldgiftsloven regulerer ikke voldgiftsrettens mulighed for at iværksætte foreløbige retsmidler.

7.1 Voldgiftsrettens kompetence

En moderne voldgiftslov bør indeholde bestemmelser om voldgiftens kompetence. Det er således afgørende for voldgiftens funktion og effektivitet, at spørgsmål om voldgiftsrettens kompetence afgøres i forbindelse med voldgiftsrettens etablering eller under sagen i stedet for efter sagens afslutning, f.eks. i forbindelse med et ugyldighedssøgsmål eller en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen.

På denne baggrund fastsætter lovudkastets § 14, stk. 1, at voldgiftsretten kan afgøre kompetencespørgsmål, herunder indsigelser mod voldgiftsaftalens eksistens og gyldighed. Endvidere er "The Doctrine of Separability" hjemlet i § 14, stk. 1. Disse regler foreslås kombineret med bestemmelser, hvorefter kompetenceindsigelser som udgangspunkt skal fremsættes senest i indklagedes første indlæg for voldgiftsretten. Efter arbejdsgruppens opfattelse er det vigtigt at præcisere i lovteksten, at en part ikke mister retten til at rejse indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence ved at deltage i dens etablering.

Den foreslåede regel om voldgiftsrettens kompetence, jf. lovudkastets § 14, skal ses i sammenhæng med udkastets § 21, stk. 3, hvorefter indklagede i sit svarskrift bl.a. skal oplyse, hvorvidt voldgiftsrettens kompetence bestrides.

Såfremt voldgiftsretten finder, at den har kompetence, er det arbejdsgruppens vurdering, at det er hensigtsmæssigt, at en part kan få prøvet kompetencespørgsmålet for domstolene. På den anden side tilsiger hensynet til voldgiftsrettens fortsatte behandling af tvisten og hensynet til tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen, at der skal være en frist for indbringelse af kompetencespørgsmålet for domstolene. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at adgangen til domstolene afskæres 30 dage efter det tidspunkt, hvor voldgiftsrettens afgørelse om kompetencespørgsmålet kom frem til parterne. Selv om spørgsmålet indbringes for domstolene inden fristens udløb, kan voldgiftsretten fortsætte sagen og afgøre denne. Der henvises til bemærkningerne til § 14, stk. 3.

Endvidere er det arbejdsgruppens opfattelse, at en part, der ikke under voldgiftssagen rejser indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence, ikke skal have mulighed for at "gemme" indsigelserne til et eventuelt ugyldighedssøgsmål eller i forbindelse med tvangsfuldbyrdelse af kendelsen. En bestemmelse, der skal hindre dette, er derfor medtaget i § 14, stk. 4.

7.2 Foreløbige retsmidler

Som nævnt indeholder voldgiftsloven ikke regler om voldgiftsrettens mulighed for at iværksætte foreløbige retsmidler.

Arbejdsgruppen har overvejet forskellige løsninger.

I det norske lovudkast foreslås det, at voldgiftsretten kan iværksætte foreløbige retsmidler. Samtidig er det præciseret, at disse ikke kan tvangsfuldbyrdes af domstolene.

Arbejdsgruppen har valgt en løsning, hvorefter de af voldgiftsretten iværksatte foreløbige retsmidler kan tvangsfuldbyrdes af domstolene, jf. lovudkastets § 15 og § 39, stk. 5. Navnlig procesøkonomiske hensyn taler for en sådan løsning, da voldgiftsretten i forvejen behandler sagen, og derfor har mulighed for hurtigt at tage stilling til grundlaget og behovet for eventuelle foreløbige retsskridt. Endvidere findes tilsvarende løsninger i en række modellovslande, herunder Australien og New Zealand. Endelig forventes det, at revisionen af modelloven vil resultere i en løsning svarende til den her foreslåede.

Der henvises til bemærkningerne til § 15 og § 39, stk. 5.

8. Voldgiftsrettens sagsbehandling

Voldgiftsloven indeholder ikke regler, der direkte regulerer voldgiftsrettens sagsbehandling.

En moderne voldgiftslov bør fastsætte minimumskrav til voldgiftsrettens sagsbehandling, så sagen kan køre i rimelige processuelle rammer. Endvidere bør loven sikre, at parterne behandles lige under sagen, og at de har fuld mulighed for at varetage deres interesser. Arbejdsgruppen lægger i den forbindelse især vægt på princippet om ligebehandling, der er et fundamentalt retssikkerhedsprincip for enhver proces. Indførelse af deklatoriske minimumsstandarder for voldgiftsrettens sagsbehandling og lovfæstelse af ligebehandlingsprincippet vil efter arbejdsgruppens vurdering bidrage til at forbedre retssikkerheden. Herved sikres det, at parterne ved aftale kan indrette voldgiftsrettens sagsbehandling på en for dem hensigtsmæssig måde samtidig med, at de grundlæggende processuelle principper respekteres. Endvidere vil sagsbehandlingsreglerne formentlig bevirke, at færre voldgiftskendelser tilsidesættes som ugyldige eller nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse.

Lovudkastets kapitel 5 indeholder 11 bestemmelser om voldgiftsrettens sagsbehandling. De er alle nye, bortset fra § 19 om indledning af voldgiftssag, og § 26 om parternes mulighed for at anmode

domstolene om bistand til optagelse af bevis. De svarer alle til voldgiftspraksis.

Bestemmelserne i kapitel 5 er fravigelige, bortset fra ligebehandlingsprincippet, jf. § 16, anvendelse af habilitetsreglerne i § 10 og § 11 på sagkyndige udpeget af voldgiftsretten, jf. § 25, stk. 3, og § 26 om parternes mulighed for at anmode domstolene om bistand til bevisoptagelse. Sagsbehandlingsreglerne i kapitel 5 har navnlig betydning for ad hoc voldgift, hvor parterne ikke har aftalt nærmere om sagsbehandlingen. Har parterne aftalt institutionel voldgift indebærer dette brug af institutionens sagsbehandlingsregler, som således gælder i stedet for eller suppleres af reglerne i lovudkastets kapitel 5.

Der henvises til bemærkningerne til bestemmelserne i lovudkastets kapitel 5. Enkelte regler skal dog fremhæves.

8.1 Voldgiftens sæde

Lovudkastets § 18 om voldgiftens sæde er særlig vigtig. Voldgiftsloven indeholder ikke regler om, hvorledes sædet fastsættes. Derimod er der i lovens forarbejder anført forskellige betragtninger om, hvorledes sædet fastsættes, jf. kap. 4, afsnit 5.1.

Da fastlæggelsen af sædet har afgørende betydning for, om lovudkastet anvendes, og da sædet afgør, hvilket land voldgiftskendelsen kommer fra, finder arbejdsgruppen det fundamentalt, at der fastsættes klare regler om voldgiftens sæde.

Lovudkastets § 18 fastsætter derfor, at parterne kan aftale sædet. I mangel af aftale herom bestemmer voldgiftsretten sædet under hensyntagen til sagens omstændigheder, herunder hvad der er hensigtsmæssigt for parterne.

8.2 Indledning af voldgiftssag

Lovudkastets § 19, stk. 1 rykker tidspunktet for, hvornår en voldgiftssag er indledt frem i forhold til voldgiftslovens § 2, stk. 2. Endvidere fremgår det af § 19, stk. 2, at begæringen om voldgift skal være skriftlig. Et sådant formkrav gælder ikke i voldgiftsloven, men det er en meget praktisk regel inspireret af den svenske voldgiftslovs § 19.

8.3 Klageskrift og svarskrift

Lovudkastets § 21 fastsætter krav til klagers klageskrift og indklage-

des svarskrift. I den sammenhæng skal forpligtelsen for indklagede til at anføre i svarskriftet, hvorvidt voldgiftsrettens kompetence bestrides, fremhæves, jf. § 21, stk. 3, nr. 2. Bestemmelsen har nær tilknytning til § 14 om voldgiftsrettens kompetence. Den skal sikre, at kompetencespørgsmål hurtigt kommer frem og afklares.

8.4 Sagkyndige

Efter lovudkastets § 25 kan voldgiftsretten udpege en eller flere sagkyndige til at afgive erklæring om særskilte spørgsmål, som voldgiftsretten skal afgøre. Denne regel er ny, men den er i overensstemmelse med voldgiftspraksis.

Da sagkyndige udpeget af voldgiftsretten ofte indtager en afgørende funktion under voldgiftssagen, er det arbejdsgruppens opfattelse, at de habilitetskrav, der gælder for voldgiftsdommerne, også skal gælde for disse sagkyndige. Arbejdsgruppen foreslår derfor en regel, hvorefter lovudkastets § 10 og § 11 om habilitetskrav til voldgiftsdommere og behandlingen af habilitetsindsigelser også gælder for sagkyndige udpeget af voldgiftsretten.

Anvendelsen af habilitetsreglerne på sagkyndige vil forbedre retssikkerheden under voldgiftssagen.

9. Voldgiftskendelsen

Der er ikke i voldgiftsloven fastsat krav til voldgiftskendelsen eller voldgiftsrettens retsanvendelse og bevisbedømmelse mv.

Arbejdsgruppen finder, at dette er væsentlige mangler ved voldgiftsloven, fordi den manglende lovregulering af disse spørgsmål medfører usikkerhed for parterne. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at der fastsættes regler om retsanvendelse, betydningen af parternes proceshandling, bevisbedømmelsen, afstemning og votering, forlig, formkrav mv. til voldgiftskendelsen, hvornår voldgiftssagen afsluttes, og muligheden for at rette kendelsen eller afsige tillægskendelse.

Lovudkastets kapitel 6 indeholder regler om disse spørgsmål. Der henvises til bemærkningerne til de enkelte bestemmelser. Enkelte af reglerne skal dog fremhæves.

9.1 Lovvalg

Udgangspunktet er, at voldgiftsretten skal anvende de retsregler, som parterne har valgt, jf. lovudkastets § 27, stk. 1. Arbejdsgruppen

har drøftet, hvilken løsning der skal gælde, hvor parterne ikke har valgt de gældende regler mv.

Ifølge det norske lovudkast § 6-1 skal voldgiftsretten anvende de lovregler, der følger af de norske lovvalgsregler. Reglen indebærer, at lovvalget i mangel af et aftalt lovvalg afgøres efter de norske lovvalgsregler.

Efter den svenske voldgiftslov § 48 finder loven i det land, hvor voldgiften har sæde, anvendelse, hvis parterne ikke har aftalt lovvalget. Dette er en meget direkte og fast løsning. Løsningen forudsætter ikke anvendelse af nationale lovvalgsregler. Lovvalget bliver indirekte afgjort af valget af sæde. Denne løsning er efter arbejdsgruppens skøn meget praktisk i de fleste tilfælde på grund af dens forudsigelighed.

Modellovens art. 28, stk. 2 bestemmer, at voldgiftsretten skal anvende de lovvalgsregler, den finder anvendelige, til at afgøre spørgsmålet. Løsningen indebærer, at voldgiftsretten først fastsætter de gældende lovvalgsregler, hvorefter den anvender disse til at udpege den gældende lovgivning. Voldgiftsretten er frit stillet med hensyn til valget af lovvalgsregler, men ikke med hensyn til valget af den anvendelige lovgivning, der følger af de valgte lovvalgsregler. Efter arbejdsgruppens vurdering er denne løsning mindre heldig, fordi parterne ikke har mulighed for at forudsige, hvilke lovvalgsregler der vil blive anvendt, og dermed hvilke retsregler der skal anvendes af voldgiftsretten.

Ifølge ICC's Procesreglement art. 17 skal voldgiftsretten anvende de retsregler, som voldgiftsretten finder anvendelige, hvis parterne ikke har valgt de anvendelige retsregler. Reglen er fra 1998, hvor ICC-reglerne senest blev revideret. Løsningen går uden om lovvalgsreglerne, og den er reelt en bemyndigelse til voldgiftsretten til at foretage lovvalget. Ganske vist er resultatet vanskeligt at forudsige, men løsningen tvinger i højere grad parterne til at blive enige om de anvendelige retsregler. Henset til ICC's store succes og reglens direkte karakter fremstår ICC-løsningen efter arbejdsgruppens opfattelse som den mest moderne regel, der samtidig giver voldgiftsretten frihed til at afgøre lovvalget på den mest hensigtsmæssige måde i lyset af sagens konkrete omstændigheder.

Samlet set er det arbejdsgruppens konklusion, at ICC-løsningen er den bedste løsning. På den anden side kan den svenske løsning efter arbejdsgruppens vurdering være et udmærket alternativ, hvis ICC-løsningen findes for fleksibel.

Der henvises til bemærkningerne til lovudkastets § 27.

9.2 Dispositionsmaksimen og bevisbedømmelse

Lovudkastets § 28, der er i overensstemmelse med voldgiftspraksis, lovfæster to grundlæggende processuelle principper. Dels kan voldgiftsretten kun afgøre de krav, som er rejst i sagen (dispositionsmaksimen), dels fastlægger voldgiftsretten sagens faktiske omstændigheder ud fra en fri bedømmelse af beviserne (den frie bevisbedømmelse). Der henvises til bemærkningerne til § 28. Den eksisterende voldgiftslov indeholder ikke en lignende bestemmelse.

9.3 Forlig

Voldgiftsloven indeholder ingen bestemmelser om forlig indgået for voldgiftsretten. Det er arbejdsgruppens skøn, at mange voldgiftssager finder deres løsning ved forlig. En moderne voldgiftslov bør derfor fastsætte retsvirkningerne af et sådant forlig. Endvidere bør et sådant forlig om nødvendigt kunne tvangsfuldbyrdes.

På denne baggrund anbefaler arbejdsgruppen en bestemmelse, hvorefter voldgiftsretten på en parts anmodning ved kendelse kan stadfæste et forlig indgået for voldgiftsretten. En sådan kendelse har samme retsvirkninger som andre voldgiftskendelser. Herved sikres, at forliget kan tvangsfuldbyrdes, og at det har afvisningsvirkning. Der henvises til bemærkningerne til lovudkastets § 31.

9.4 Formkrav til kendelsen

En voldgiftskendelse tvangsfuldbyrdes efter den gældende voldgiftslov efter de samme regler, som gælder for domme. Uanset dette indeholder voldgiftsloven ikke nærmere retningslinier for eller minimumskrav til voldgiftskendelsens form og indhold.

Dette er efter arbejdsgruppens opfattelse meget uheldigt af flere årsager. For det første er det vigtigt, at voldgiftskendelsen er skriftlig og som udgangspunkt underskrevet af samtlige voldgiftsdommere. For det andet bør en voldgiftskendelse som hovedregel være begrundet. For det tredje er det både praktisk og vigtigt, at voldgiftskendelsen er dateret, og at voldgiftens sæde er angivet i kendelsen af hensyn til f.eks. indsigelser om forældelse, anlæg af ugyldighedssøgsmål samt anerkendelse og fuldbyrdelse.

På denne baggrund indeholder lovudkastet en bestemmelse, jf. § 32, hvor de nævnte form- og indholdsmæssige krav til voldgiftskendelser er fastsat. Der henvises til bemærkningerne til § 32.

10. Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse

Voldgiftsloven indeholder ikke bestemmelser om sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse, bortset fra § 6, hvorefter domstolene kan prøve voldgiftsrettens fastsættelse af sit honorar. Denne revisionsadgang for domstolene foreslås opretholdt, jf. lovudkastets § 35, stk. 6, idet der dog foreslås en søgsmålsfrist på 30 dage fra det tidspunkt, hvor parten modtog honorarfastsættelsen.

Efter arbejdsgruppens vurdering vil det være hensigtsmæssigt at regulere sagsomkostningerne og spørgsmålet om sikkerhedsstillelse, da disse spørgsmål har stor praktisk betydning. Modelloven indeholder ikke en regulering af sagsomkostningerne. Både den svenske voldgiftslov og det norske lovudkast indeholder regler om sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse. Lovudkastets regler herom, jf. § 35 og 36, er inspireret af de svenske regler og de norske forslag.

10.1 Sagsomkostninger

Hovedtrækkene i lovudkastets § 35 er, at voldgiftsretten fastsætter sit honorar mv., at parterne hæfter solidarisk for honoraret mv., at voldgiftsretten fordeler disse udgifter mellem parterne, at voldgiftsretten kan pålægge en part at betale modpartens udgifter til voldgiftssagen, at voldgiftskendelsen eller retsbogen bør indeholde oplysning om omkostningerne, samt at domstolene inden for 30 dage kan prøve voldgiftsrettens fastsættelse af eget honorar. Der henvises til bemærkningerne til § 35.

10.2 Sikkerhedsstillelse

Efter lovudkastets § 36 kan voldgiftsretten, hvad ofte sker i praksis, pålægge parterne at stille sikkerhed for voldgiftsrettens honorar og omkostninger. Da en part kan forsøge at undgå voldgiftssagen ved ikke at stille sin del af sikkerheden, er det bestemt, at den anden part da kan stille hele sikkerheden. Voldgiftsretten kan afslutte sagen, hvis sikkerhed ikke stilles inden for en af voldgiftsretten fastsat frist. Der henvises til bemærkningerne til § 36.

11. Ugyldighed

Lovudkastets kapitel 8 regulerer voldgiftskendelsens ugyldighed, jf. nærmere § 37 og § 38.

Voldgiftsloven indeholder en bestemmelse om voldgiftskendelsens ugyldighed, jf. § 7. Bestemmelsen, der indeholder fire ugyldig-

hedsgrunde, søges i hovedtræk videreført i lovudkastets § 37, men arbejdsgruppen har fundet det nødvendigt at ændre på tre forhold.

For det første er det uklart, hvorvidt listen i voldgiftslovens § 7 er udtømmende. Dette giver efter arbejdsgruppens vurdering en uheldig retsstilling, fordi parterne i værste fald ikke kan indrette sig efter kendelsens indhold, selv om kendelsen eller voldgiftsprocessen ikke strider mod de anførte ugyldighedsgrunde. Efter arbejdsgruppens opfattelse er det afgørende, at en voldgiftslov udtømmende angiver ugyldighedsgrundene, hvilket er tilfældet med lovudkastets § 37.

For det andet svarer ugyldighedsgrundene og den valgte systematik i voldgiftslovens § 7 ikke fuldt ud til modellovens art. 34 og New York-konventionens art. V. Efter arbejdsgruppens vurdering vil det være hensigtsmæssigt, at der på samme måde som i modelloven sondres mellem ugyldighedsgrunde, som prøves af domstolene af egen drift, og ugyldighedsgrunde, som kun prøves, såfremt en part påberåber sig de pågældende grunde. Endvidere vil det være hensigtsmæssigt, at ugyldighedsgrundene fuldt ud svarer til de internationalt anerkendte ugyldighedsgrunde i modelloven. Disse overvejelser ligger til grund for lovudkastets § 37.

For det tredje fastsætter voldgiftsloven ikke en frist for anlæg af ugyldighedssøgsmål. Det er blot forudsat, at et ugyldighedssøgsmål anlægges inden rimelig tid. Af hensyn til parternes mulighed for at indrette sig efter kendelsen, finder arbejdsgruppen, at der bør fastsættes en frist for anlæg af ugyldighedssøgsmål, jf. lovudkastets § 38.

Der henvises til bemærkningerne til lovudkastets kapitel 8.

12. Anerkendelse og fuldbyrdelse

Lovudkastets kapitel 9 indeholder fire bestemmelser, som sikrer anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser i et nærmere bestemt omfang. Bestemmelserne svarer som udgangspunkt til de gældende regler, jf. voldgiftslovens § 9 og § 10, og voldgiftsbekendtgørelsens kapitel 1. Der er dog enkelte forskelle mellem lovudkastet og voldgiftsloven, som skal fremhæves.

12.1 Fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser

Lovudkastets § 39 regulerer fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser.

Til forskel fra voldgiftslovens § 9 er det i lovudkastets § 39, stk. 4 bestemt, at voldgiftsrettens afgørelse af sagsomkostninger kan fuld-

byrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af sagsomkostninger. Dette er efter arbejdsgruppens vurdering en forbedring af gældende ret.

Endvidere fastsætter lovudkastets § 39, stk. 5, at voldgiftsrettens kendelse om iværksættelse af foreløbige retsmidler, jf. udkastets § 15, anerkendes og fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af foreløbige retsmidler. Voldgiftsloven regulerer ikke, hvorvidt voldgiftsrettens foreløbige retsmidler kan fuldbyrdes af domstolene. Efter arbejdsgruppens opfattelse vil den foreslåede bestemmelse øge voldgiftens effektivitet og have klare procesøkonomiske fordele. Der henvises til bemærkningerne til lovudkastets § 15.

12.2 Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

Efter voldgiftsbekendtgørelsens § 1 anerkendes udenlandske voldgiftskendelser her i landet, hvis de angår en tvist, som efter dansk ret kan afgøres ved voldgift, og anerkendelsen ikke strider mod ordre public. Bestemmelsen er efter sin ordlyd ganske vidtgående, idet den omfatter alle udenlandske voldgiftskendelser. Endvidere gælder den uanset, om Danmark har indgået en konvention med oprindelseslandet eller ej. Bestemmelsen kodificerer retsstillingen i dansk ret fra før voldgiftsbekendtgørelsen.

Arbejdsgruppen har drøftet, hvorvidt dette stadig er en hensigtsmæssig retsstilling. Det er arbejdsgruppens skøn, at reglen efter New York-konventionens gennemførelse i dansk ret ikke har nævneværdig betydning i praksis. Årsagen hertil er formentlig, at langt de fleste sager om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser afgøres efter New York-konventionen. Det er endvidere arbejdsgruppens vurdering, at Genève-overenskomsten om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser ligeledes har mistet sin betydning, fordi New York-konventionen erstatter overenskomsten mellem stater, der har tiltrådt begge instrumenter. Henset hertil, og til at voldgiftsbekendtgørelsens § 1 er meget vidtgående, anbefaler arbejdsgruppen, at Danmark fremover kun anerkender og fuldbyrder voldgiftskendelser omfattet af New York-konventionen.

Der henvises til bemærkningerne til lovudkastets § 40.

13. Processuelle bestemmelser

Lovudkastet indeholder i kapitel 10 tre bestemmelser om domstole-

nes stedlige og saglige kompetence i sager, hvor domstolene efter lovudkastet har kompetence. De pågældende sager kan inddeles i tre kategorier; domstolenes bistand, jf. § 43, ugyldighedssøgsmål, jf. § 44, og anerkendelse og fuldbyrdelse, jf. § 45.

Efter voldgiftslovens § 5 indgiver en voldgiftsret anmodning til en domstol om bevisoptagelse efter retsplejelovens regler om bevisoptagelse. Arbejdsgruppen finder ikke anledning til at ændre denne ordning, der er hjemlet i lovudkastets § 26.

13.1 Domstolenes bistand

Efter voldgiftslovens § 8 afgøres sager om domstolenes bistand af den domstol, hvor sagen skulle være anlagt, såfremt voldgift ikke var aftalt, eller, hvis ingen dansk domstol herefter er kompetent, af Sø- og Handelsretten. De sager, der er tale om, er sager om bistand til gennemførelse af en voldgiftssag, jf. voldgiftslovens § 3, indsigelser mod en voldgiftsdommers habilitet, jf. § 4, og prøvelse af voldgiftsrettens honorarfastsættelse, jf. § 6. Den gældende løsning indebærer, at de almindelige domstole har kompetence til at afgøre disse spørgsmål.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at de nævnte sager er af en sådan karakter, at det vil være mere hensigtsmæssigt at tillægge Sø- og Handelsretten eksklusiv kompetence til at behandle sagerne. Herved sikres, at disse voldgiftsretlige spørgsmål afgøres af en domstol, der har betydelig ekspertise i erhvervslivets forhold. Lovudkastets § 43 er udformet i overensstemmelse med disse overvejelser. Der henvises til bemærkningerne til § 43.

De sager, som lovudkastets § 43 angår, er sager om etablering af voldgiftsretten, jf. lovudkastets § 9, stk. 3, prøvelse af indsigelser mod en voldgiftsdommers habilitet, jf. § 11, stk. 2, ophør mv. af voldgiftsdommerhvervet, jf. § 12, stk. 1, afgørelse af voldgiftsrettens kompetence, jf. § 14, stk. 3, prøvelse af indsigelser mod en af voldgiftsretten udpeget sagkyndigs habilitet, jf. § 25, stk. 3, og prøvelse af voldgiftsrettens honorarfastsættelse, jf. § 35, stk. 6.

13.2 Ugyldighedssøgsmål

Voldgiftsloven indeholder ikke bestemmelser om domstolenes stedlige og saglige kompetence i ugyldighedssøgsmål. Retsplejelovens almindelige regler gælder derfor for danske voldgiftskendelser. Voldgiftsbekendtgørelsens § 15 fastsætter for ugyldighedssøgsmål mod

udenlandske voldgiftskendelser, at disse kan anlægges ved Sø- og Handelsretten, hvis sagen kan anlægges her i landet, og ingen dansk domstol er kompetent efter almindelige regler.

Sager om ugyldighed af en voldgiftskendelse er efter arbejdsgruppens opfattelse tvister, som kræver en vis sagkyndighed og indsigt i erhvervsmæssige forhold. I fortsættelse af den foreslåede specialisering af Sø- og Handelsretten for anmodninger om bistand er det naturligt også at tillægge denne domstol eksklusiv kompetence til at behandle ugyldighedssøgsmål. Lovudkastets § 44 er udformet med dette formål. Der henvises til bemærkningerne til § 44.

13.3 Anerkendelse og fuldbyrdelse

Arbejdsgruppen foreslår ikke ændringer i den gældende ordning, hvorefter danske og udenlandske voldgiftskendelser anerkendes og fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme. De tvangsfuldbyrdende domstole er fogedretterne. Imidlertid finder arbejdsgruppen, at fogedrettens afgørelser skal indbringes for Sø- og Handelsretten i stedet for landsretterne, og at Sø- og Handelsrettens afgørelse skal kunne indbringes for Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Begrundelsen for denne appelordning er dels den nære sammenhæng mellem ugyldighedsgrundene og de forhold, der kan bevirke, at en voldgiftskendelse nægtes fuldbyrdelse, dels, at det foreslås, at Sø- og Handelsretten skal have eksklusiv kompetence til at behandle ugyldighedssøgsmål. Der henvises til bemærkningerne til § 45.

14. Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovudkastet skønnes ikke at have administrative eller økonomiske konsekvenser for det offentlige.

Lovudkastet indeholder ikke miljømæssige eller EU-retlige aspekter.

Kapitel 8

Udkast til ny lov om voldgift

1. Udkast til ny lov om voldgift

Dette kapitel indeholder arbejdsgruppens udkast til ny lov om voldgift (afsnit 2). Der er i kapitel 7 nærmere redegjort for arbejdsgruppens principielle overvejelser bag forslaget om udarbejdelse af en moderne lov om voldgift. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser findes i kapitel 9.

2. Lovudkast

Udkast til Lov om voldgift

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Almindelige bestemmelser

- § 1. Lovens anvendelsesområde
- § 2. Forholdet til domstolene
- § 3. Lovens fravigelighed
- § 4. Tab af indsigelser

Kapitel 2. Voldgiftsaftalen

- § 5. Genstanden for voldgift
- § 6. Voldgiftsaftalen
- § 7. Sagsanlæg for domstolene
- § 8. Domstolenes foreløbige retsmidler

Kapitel 3. Voldgiftsretten

- § 9. Etablering af voldgiftsretten
- § 10. Habilitet og oplysningspligt
- § 11. Behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommer
- § 12. Ophør mv. af voldgiftsdommerhvervet
- § 13. Udpegning af ny voldgiftsdommer

Kapitel 4. Voldgiftsrettens kompetence

- § 14. Voldgiftsrettens afgørelse af sin kompetence
- § 15. Voldgiftsrettens foreløbige retsmidler

Kapitel 5. Voldgiftsrettens sagsbehandling

- § 16. Ligebehandling af parterne
- § 17. Regler for sagsbehandlingen
- § 18. Voldgiftens sæde
- § 19. Indledning af voldgiftssag
- § 20. Sprog
- § 21. Klageskrift og svarskrift
- § 22. Mundtlig og skriftlig behandling
- § 23. Parternes forsømmelse
- § 24. Bevis
- § 25. Sagkyndige udpeget af voldgiftsretten
- § 26. Bistand til optagelse af bevis

Kapitel 6. Voldgiftskendelsen

- § 27. Retsanvendelse
- § 28. Parternes proceshandlinger. Bevisbedømmelse
- § 29. Opdeling af sagens genstand
- § 30. Voldgiftsrettens afgørelser
- § 31. Forlig
- § 32. Voldgiftskendelsens form og indhold
- § 33. Afslutning af voldgiftssagen
- § 34. Rettelse af voldgiftskendelsen. Tillægskendelse

Kapitel 7. Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse

- § 35. Sagsomkostninger
- § 36. Sikkerhedsstillelse

Kapitel 8. Ugyldighed

§ 37. Ugyldighed

§ 38. Søgsmålsfrist og indsigelser

Kapitel 9. Anerkendelse og fuldbyrdelse

§ 39. Fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser

§ 40. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

§ 41. Hindringer for anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

§ 42. Udsættelse og sikkerhedsstillelse

Kapitel 10. Processuelle bestemmelser

§ 43. Domstolenes bistand

§ 44. Ugyldighedssøgsmål

§ 45. Anerkendelse og fuldbyrdelse

Kapitel 11. Ikrafttrædelsesbestemmelser mv.

§ 46. Ikrafttrædelse mv.

§ 47. Færøerne og Grønland

Kapitel 1

Almindelige bestemmelser

Lovens anvendelsesområde

§ 1. Loven gælder for voldgift, herunder international voldgift, der finder sted i Danmark.

Stk. 2. Voldgift finder sted i Danmark, såfremt voldgiften har sit sæde her i landet, jf. § 18.

Stk. 3. Uanset stk. 1 og stk. 2 finder § 2, stk. 2, § 7, § 8 og § 26 anvendelse på voldgift, der finder sted i udlandet, eller voldgift, hvor sædet endnu ikke er fastlagt.

Stk. 4. Uanset stk. 1 og stk. 2 kan domstolene ved voldgift, hvor sædet endnu ikke er fastlagt, udøve de beføjelser, de er tillagt i henhold til § 9, § 11 og § 12.

Forholdet til domstolene

§ 2. Domstolene har ingen kompetence i tvister, som skal afgøres ved voldgift udover, hvad der følger af denne lov.

Stk. 2. Under en retssag, der er anlagt efter, at tvisten er indbragt for en voldgiftsret, kan domstolene ikke tage stilling til, om tvisten i sin helhed eller for en del hører under voldgiftsrettens kompetence. Dette gælder dog kun, indtil voldgiftsretten har truffet sin afgørelse, jf. § 14.

Lovens fravigelighed

§ 3. Kapitel 3-7 kan fraviges ved aftale, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. § 9, stk. 3, § 10, § 11, § 12, stk. 1, § 14, § 16, § 25, stk. 3, jf. § 11, stk. 2, § 26, § 32, stk. 1 og stk. 3, og § 35, stk. 6, kan ikke fraviges ved aftale.

Tab af indsigelser

§ 4. En part, som kender til omstændigheder, der gør, at voldgiftsbehandlingen ikke er i overensstemmelse med fravigelige bestemmelser i denne lov eller voldgiftsaftalen, skal fremsætte indsigelse herom inden udløbet af de frister, der er fastsat i loven eller aftalen. Er der ikke fastsat en frist, skal indsigelsen fremsættes uden unødigt ophold. I modsat fald kan indsigelsen ikke gøres gældende.

Kapitel 2 Voldgiftsaftalen

Genstanden for voldgift

§ 5. Tvister i retsforhold, som parterne har fri rådighed over, kan afgøres ved voldgift.

Voldgiftsaftalen

§ 6. Parterne kan aftale voldgift for allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold.

Stk. 2. I sager om forbrugerforhold er en voldgiftsaftale indgået før tvistens opståen ikke bindende for forbrugeren.

Sagsanlæg for domstolene

§ 7. Retssag om tvister, der efter aftale mellem parterne afgøres ved voldgift eller verserer for en voldgiftsret, afvises fra domstolene efter påstand.

Stk. 2. Domstolen skal fremme retssagen, hvis voldgiftsaftalen er ugyldig, jf. dog § 14, eller voldgiftssagen af andre grunde ikke kan gennemføres.

Stk. 3. Voldgiftsretten kan indlede eller fortsætte med voldgiftssagen og afgøre denne, selv om tvisten også verserer for domstolene.

Domstolenes foreløbige retsmidler

§ 8. En domstol kan på en parts anmodning iværksætte foreløbige retsmidler, selv om tvisten efter parternes aftale afgøres ved voldgift eller verserer for en voldgiftsret.

Kapitel 3 Voldgiftsretten

Eablering af voldgiftsretten

§ 9. Parterne bestemmer antallet af voldgiftsdommere, og hvorledes de udpeges.

Stk. 2. Har parterne ikke bestemt antallet af voldgiftsdommere, består voldgiftsretten af tre voldgiftsdommere. Hver part udpeger en voldgiftsdommer inden 30 dage efter, at voldgiftssagen er indledt, jf. § 19. Voldgiftsdommerne udpeger en formand for voldgiftsretten inden 30 dage efter, at de blev udpeget.

Stk. 3. Såfremt voldgiftsrettens medlemmer ikke udpeges i overensstemmelse med stk. 1 eller stk. 2, kan hver af parterne anmode domstolene om at udpege den eller de voldgiftsdommere, som mangler at blive udpeget.

Habilitet og oplysningspligt

§ 10. En voldgiftsdommer skal være upartisk og uafhængig. En voldgiftsdommer skal vige sit sæde, såfremt der foreligger omstændigheder, som giver anledning til berettiget tvivl om dennes upartiskhed eller uafhængighed.

Stk. 2. En person, der anmodes om at være voldgiftsdommer, skal uopfordret oplyse parterne om omstændigheder, som kan være egnede til at rejse tvivl om dennes upartiskhed eller uafhængighed. En voldgiftsdommer skal under voldgiftssagen straks oplyse parterne og voldgiftsrettens andre medlemmer om nye omstændigheder, som kan være af betydning for voldgiftsdommerens upartiskhed eller uafhængighed.

Behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommer

§ 11. Indsigelse mod en voldgiftsdommers upartiskhed eller uafhængighed skal fremsættes skriftligt inden 15 dage efter, at parten blev bekendt med udpegningen af voldgiftsdommeren eller de omstændigheder, som indsigelsen bygger på. Har parterne ikke bestemt, at indsigelsen skal behandles af en anden myndighed, afgør voldgiftsretten, om voldgiftsdommeren skal vige sædet, medmindre denne frivilligt viger sædet, eller den anden part erklærer sig enig i indsigelsen.

Stk. 2. Såfremt en indsigelse efter stk. 1 ikke tages til følge af voldgiftsretten eller den i øvrigt kompetente myndighed, kan den part, som klagede, indbringe spørgsmålet for domstolene inden 30 dage efter, at parten blev bekendt med voldgiftsrettens eller myndighedens afgørelse. Voldgiftsretten kan fortsætte behandlingen af voldgiftssagen, selv om spørgsmålet om en voldgiftsdommers upartiskhed eller uafhængighed er indbragt for domstolene.

Stk. 3. Indsigelse mod en voldgiftsdommers habilitet kan ikke senere påberåbes som ugyldighedsgrund eller som grundlag for at nægte anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftsdommen.

Ophør mv. af voldgiftsdommerhvervet

§ 12. Hvervet som voldgiftsdommer ophører, såfremt det af retlige eller faktiske grunde bliver umuligt for en voldgiftsdommer at

udføre hvervet, en voldgiftsdommer af andre grunde undlader at handle uden unødigt ophold, voldgiftsdommeren viger sædet, eller parterne er enige om, at hvervet skal ophøre. Hver af parterne kan indbringe spørgsmålet for domstolene.

Stk. 2. Viger en voldgiftsdommer sædet, eller er parterne enige om, at hvervet skal ophøre efter § 10 eller § 12, stk. 1, indebærer dette ikke en godkendelse af grundlaget for indsigelsen.

Udpegning af ny voldgiftsdommer

§ 13. Såfremt en voldgiftsdommers hverv ophører efter § 10 eller § 12, voldgiftsdommeren viger sædet af andre grunde, parterne tilbagekalder hvervet, eller hvervet ophører af andre grunde, udpeges en ny voldgiftsdommer i overensstemmelse med de regler, der blev anvendt ved udpegningen af den voldgiftsdommer, hvis hverv ophørte.

Stk. 2. Udpeges en ny voldgiftsdommer, skal de tidligere forhandlinger for voldgiftsretten, der udgør grundlaget for sagens afgørelse, foretages påny.

Kapitel 4

Voldgiftsrettens kompetence

Voldgiftsrettens afgørelse af sin kompetence

§ 14. Voldgiftsretten afgør spørgsmål om sin kompetence, herunder indsigelser mod voldgiftsaftalens eksistens eller gyldighed. En voldgiftsklausul, der udgør en del af en kontrakt, anses i denne sammenhæng for en selvstændig aftale uafhængig af kontraktens øvrige dele. Voldgiftsrettens afgørelse om kontraktens ugyldighed medfører ikke i sig selv voldgiftsklausulens ugyldighed.

Stk. 2. Indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence fremsættes senest i indklagedes første indlæg for voldgiftsretten om realiteten. En part mister ikke retten til at rejse indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence ved at deltage i etableringen af voldgiftsretten. Indsigelse om at voldgiftsretten under voldgiftssagen overskrider sin kompetence, fremsættes snarest muligt efter, at spørgsmålet opstår. Voldgiftsretten kan tillade, at en indsigelse mod dens kompetence rejses på et senere tidspunkt under sagen.

Stk. 3. Voldgiftsretten kan afgøre indsigelser mod sin kompetence under voldgiftssagen eller i voldgiftskendelsen. Såfremt voldgiftsretten under sagen finder, at den har kompetence, kan en part ind-

bringe denne afgørelse for domstolene inden 30 dage fra det tidspunkt, hvor afgørelsen kom frem til parten. Voldgiftsretten kan fortsætte behandlingen af voldgiftssagen og afgøre tvisten, selv om spørgsmålet verserer for domstolene.

Stk. 4. En part, som ikke rejser indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence efter denne bestemmelse, kan ikke senere gøre indsigelsen gældende, eller gøre gældende, at voldgift ikke er aftalt.

Voldgiftsrettens foreløbige retsmidler

§ 15. Voldgiftsretten kan på en parts anmodning iværksætte foreløbige retsmidler over for den anden part. Voldgiftsretten kan pålægge den part, som har begæret det foreløbige retsskridt iværksat, at stille sikkerhed.

Kapitel 5

Voldgiftsrettens sagsbehandling

Ligebehandling af parterne

§ 16. Parterne skal behandles lige under voldgiftssagen og have fuld mulighed for at fremføre deres sag.

Regler for sagsbehandlingen

§ 17. Parterne kan aftale, hvilke regler for sagsbehandlingen voldgiftsretten skal følge.

Stk. 2. Har parterne ikke truffet aftale efter stk. 1, behandles sagen på den måde, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssig.

Stk. 3. Voldgiftsretten fører i fornødent omfang en retsbog over forhandlingerne mv. for voldgiftsretten.

Voldgiftens sæde

§ 18. Parterne kan aftale voldgiftens sæde.

Stk. 2. Har parterne ikke bestemt voldgiftens sæde, fastsætter voldgiftsretten sit sæde under hensyntagen til sagens omstændigheder, herunder hvad der er hensigtsmæssigt for parterne.

Stk. 3. Uafhængigt af voldgiftens sæde kan voldgiftsretten sættes på ethvert sted, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssigt.

Indledning af voldgiftssag

§ 19. Har parterne ikke aftalt andet, er en voldgiftssag indledt,

når klagers anmodning om, at tvisten skal behandles ved voldgift, er kommet frem til indklagede.

Stk. 2. Anmodningen skal være skriftlig og indeholde:

- 1) et udtrykkeligt og ubetinget krav om voldgift,
- 2) en kort angivelse af de spørgsmål, voldgiftsretten skal tage stilling til, og
- 3) klagers valg af voldgiftsdommer, såfremt parterne skal vælge voldgiftsdommere.

Sprog

§ 20. Har parterne ikke aftalt, hvilket eller hvilke sprog der anvendes ved sagens behandling, afgør voldgiftsretten spørgsmålet.

Klageskrift og svarskrift

§ 21. Har parterne eller voldgiftsretten ikke bestemt andet, skal klager inden for en af voldgiftsretten fastsat frist indgive klageskrift til voldgiftsretten. Klageskriftet skal indeholde:

- 1) klagers krav,
- 2) en påstand, der angiver det resultat, klager kræver,
- 3) den faktiske og retlige baggrund for kravet, og
- 4) de beviser, der vil blive ført.

Stk. 2. Klager kan undlade at indgive klageskrift, såfremt begæringen efter § 19 opfylder kravene til klageskriftet.

Stk. 3. Indklagede skal inden en af voldgiftsretten fastsat frist indgive svarskrift til voldgiftsretten. Svarskriftet skal indeholde oplysning om:

- 1) hvorvidt klagers krav anerkendes eller bestrides,
- 2) hvorvidt voldgiftsrettens kompetence bestrides,
- 3) indklagedes krav,
- 4) en påstand, der angiver det resultat, indklagede kræver,
- 5) den faktiske og retlige baggrund for kravet, og
- 6) de beviser, der vil blive ført.

Stk. 4. Såfremt indklagede anmoder om selvstændig voldgiftskendelse for et krav, gælder reglerne om klageskrift og svarskrift for dette krav.

Stk. 5. Parterne kan fremsætte nye krav, udvide påstanden til krav, der er fremsat, fremsætte nye påstande og inddrage nye beviser, medmindre voldgiftsretten finder det uhensigtsmæssigt henset navnlig til den forsinkelse dette kan medføre.

Mundtlig og skriftlig behandling

§ 22. Voldgiftsretten afgør, om der skal afholdes mundtlig eller skriftlig bevisoptagelse eller forhandling i sagen. En part kan kræve mundtlig bevisoptagelse eller forhandling, som da afholdes på et hensigtsmæssigt tidspunkt under sagen.

Stk. 2. Parterne skal gives et rimeligt varsel om enhver mundtlig bevisoptagelse, forhandling eller møde, som voldgiftsretten fastsætter, og som parterne har ret til at deltage i.

Stk. 3. Alle meddelelser, dokumenter og anden information, som en part sender til voldgiftsretten, skal samtidig sendes til de øvrige parter i sagen. Voldgiftsretten sender uden unødigt ophold sagkyndige udtalelser og skriftlige beviser, der indgår i sagen, til parterne.

Parternes forsømmelse

§ 23. Forsømmer klager uden rimelig grund at fremme sagen, hæver voldgiftsretten sagen.

Stk. 2. Forsømmer indklagede uden rimelig grund at svare i sagen, fortsætter voldgiftsretten sagen uden at tillægge forsømmelsen virkning som en anerkendelse af klagers krav.

Bevis

§ 24. Parterne har ansvaret for at oplyse sagen, og de har ret til at føre de beviser, som de ønsker.

Stk. 2. Voldgiftsretten kan nægte et bevis ført, hvis det er åbenbart, at det ikke har betydning for sagen.

Stk. 3. Voldgiftsretten kan begrænse bevisførelsen, hvis der ikke er et rimeligt forhold mellem tvistens betydning og omfanget af bevisførelsen.

Sagkyndige udpeget af voldgiftsretten

§ 25. Voldgiftsretten kan udpege en eller flere sagkyndige til at afgive erklæring om særskilte spørgsmål, som voldgiftsretten skal afgøre. Voldgiftsretten kan anmode parterne om at give den sagkyndige al relevant information, og om at fremlægge eller sørge for adgang til beviser for den sagkyndige.

Stk. 2. En sagkyndig, der har afgivet en skriftlig erklæring om et særskilt spørgsmål til voldgiftsretten, skal på voldgiftsrettens eller en parts anmodning give møde til en mundtlig forhandling, hvor par-

terne har mulighed for at stille spørgsmål til den sagkyndige og føre sagkyndige vidner om spørgsmålet.

Stk. 3. § 10 og § 11 finder anvendelse på sagkyndige udpeget af voldgiftsretten.

Stk. 4. Voldgiftsretten fastsætter den sagkyndiges honorar, jf. § 35.

Bistand til optagelse af bevis

§ 26. Voldgiftsretten eller en part med voldgiftsrettens samtykke kan anmode domstolene om bistand til optagelse af bevis.

Stk. 2. Bevisoptagelsen sker efter retsplejelovens regler.

Kapitel 6

Voldgiftskendelsen

Retsanvendelse

§ 27. Voldgiftsretten skal anvende de retsregler, som parterne har valgt til afgørelse af retsforholdet. En henvisning til et lands lov skal forstås som en henvisning til dette lands materielle regler og ikke landets internationale privatretlige regler.

Stk. 2. Har parterne ikke valgt de retsregler, som retsforholdet skal afgøres efter, anvender voldgiftsretten de retsregler, den finder passende.

Stk. 3. Voldgiftsretten kan kun afgøre tvisten efter billighed, såfremt parterne udtrykkeligt har bemyndiget voldgiftsretten til dette.

Stk. 4. Voldgiftsretten skal under alle omstændigheder afgøre sagen i overensstemmelse med kontraktens bestemmelser og tage hensyn til sædvaner i den branche, som retsforholdet er underlagt.

Parternes proceshandling. Bevisbedømmelse

§ 28. Voldgiftsretten kan kun afgøre de krav, der er rejst i sagen.

Stk. 2. Voldgiftsretten fastlægger sagens faktiske omstændigheder ud fra en fri bedømmelse af beviserne.

Opdeling af sagens genstand

§ 29. Voldgiftsretten kan bestemme, at et eller flere krav eller spørgsmål skal udskilles til særskilt bedømmelse.

Stk. 2. Voldgiftsretten kan afsige kendelse om et eller flere krav eller spørgsmål udskilt til særskilt bedømmelse.

Voldgiftsrettens afgørelser

§ 30. Voldgiftsrettens afgørelser træffes i overensstemmelse med den mening, som flertallet af voldgiftsdommerne, der deltager i afgørelsen, enes om. Opnås der ikke flertal for en afgørelse, skal den afgørelse, som voldgiftsrettens formand tiltræder eller træffer, gælde.

Stk. 2. Hvis en voldgiftsdommer nægter at deltage i en afstemning, kan de øvrige voldgiftsdommere træffe afgørelsen.

Stk. 3. Voldgiftsrettens formand kan på egen hånd afgøre procesuelle spørgsmål, hvis parterne eller den samlede voldgiftsret har bemyndiget formanden til dette.

Forlig

§ 31. Indgår parterne forlig for voldgiftsretten, kan voldgiftsretten på en parts anmodning stadfæste forliget i en voldgiftskendelse. Voldgiftskendelsen udfærdiges i overensstemmelse med § 32.

Stk. 2. En voldgiftskendelse, hvori et forlig stadfæstes, har samme retsvirkning som andre voldgiftskendelser.

Voldgiftskendelsens form og indhold

§ 32. Voldgiftskendelsen skal være skriftlig og underskrevet af alle voldgiftsdommerne. I voldgiftssager med mere end en dommer er det dog tilstrækkeligt, at flertallet har underskrevet voldgiftskendelsen, såfremt årsagen til, at ikke alle voldgiftsdommere har underskrevet voldgiftskendelsen, fremgår af kendelsen.

Stk. 2. Voldgiftskendelsen skal være begrundet, medmindre den stadfæster et forlig, jf. § 31, eller parterne har aftalt, at den ikke skal begrundes.

Stk. 3. Voldgiftskendelsen skal dateres og angive voldgiftens sæde, jf. § 18, stk. 1 og 2. Voldgiftskendelsen skal anses for afsagt på dette sted.

Stk. 4. Voldgiftskendelsen skal straks sendes til parterne.

Afslutning af voldgiftssagen

§ 33. Voldgiftssagen afsluttes, når voldgiftskendelsen afsiges, eller når voldgiftsretten hæver sagen, jf. stk. 2-4.

Stk. 2. Voldgiftsretten hæver sagen, hvis klager frafalder sit krav, medmindre indklagede modsætter sig ophævelse og har en rimelig grund til at få voldgiftskendelse afsagt.

Stk. 3. Voldgiftsretten hæver sagen, hvis parterne er enige herom.

Stk. 4. Voldgiftsretten hæver sagen, hvis en fortsættelse af sagen er unødvendig eller umulig.

Stk. 5. Voldgiftsrettens kompetence ophører, når voldgiftssagen afsluttes, jf. dog § 34 og § 38, stk. 4.

Rettelse af voldgiftskendelsen. Tillægskendelse

§ 34. En part kan inden 30 dage efter afsigelsen af voldgiftskendelse anmode voldgiftsretten om at:

- 1) rette en kendelse, der på grund af en skrive- eller regnefejl, en trykfejl eller anden lignende klar fejl, har fået et indhold, som ikke er i overensstemmelse med voldgiftsrettens mening,
- 2) fortolke en del af voldgiftskendelsen, eller
- 3) afsige tillægskendelse om krav, der er fremsat for voldgiftsretten, og som skulle være afgjort af denne, men som ikke er medtaget i voldgiftskendelsen.

Stk. 2. Anmodningen om rettelse eller fortolkning af voldgiftskendelse eller afsigelse af tillægskendelse sendes til voldgiftsretten og de øvrige parter. Parterne skal have mulighed for at udtale sig. Voldgiftsretten tager anmodningen til følge, hvis den er berettiget. Afgørelse om rettelse eller fortolkning af voldgiftskendelsen eller om afsigelse af tillægskendelse afsiges senest 60 dage efter, at anmodningen blev modtaget af voldgiftsretten.

Stk. 3. Voldgiftsretten kan inden 30 dage efter afsigelse af voldgiftskendelsen på eget initiativ rette voldgiftskendelsen, jf. stk. 1, nr. 1. Parterne skal have mulighed for at udtale sig, før den rettede voldgiftskendelse afsiges.

Stk. 4. Voldgiftsretten kan i særlige tilfælde forlænge fristerne i stk. 1 – 3.

Stk. 5. § 32 finder anvendelse på afgørelser om rettelse eller fortolkning af voldgiftskendelsen og afsigelse af tillægskendelse.

Kapitel 7

Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse

Sagsomkostninger

§ 35. Voldgiftsretten fastsætter sit honorar og sine omkostninger ved behandlingen af sagen. Honoraret og omkostningerne forfalder til betaling 30 dage efter voldgiftssagens afslutning, jf. § 33.

Stk. 2. Parterne hæfter solidarisk for voldgiftsrettens honorar og dens omkostninger.

Stk. 3. Voldgiftsretten fastsætter fordelingen mellem parterne af voldgiftsrettens honorar og omkostningerne ved dens behandling af sagen.

Stk. 4. Voldgiftsretten kan pålægge en part helt eller delvist at betale modpartens udgifter til voldgiftssagen.

Stk. 5. Voldgiftskendelsen eller voldgiftsrettens retsbog skal indeholde oplysning om voldgiftsrettens honorar, dens omkostninger, og i hvilket omfang en part skal betale modpartens udgifter til voldgiftssagen.

Stk. 6. Domstolene kan prøve voldgiftsrettens honorarfastsættelse. Anmodning om prøvelse skal indgives til domstolene inden 30 dage efter, at voldgiftsrettens afgørelse om honoraret er kommet frem til parten.

Sikkerhedsstillelse

§ 36. Voldgiftsretten kan pålægge parterne at stille sikkerhed for voldgiftsrettens honorar og omkostningerne ved dens behandling af sagen.

Stk. 2. Hvis en part ikke stiller en pålagt sikkerhed, kan den anden part stille hele sikkerheden.

Stk. 3. Voldgiftsretten kan helt eller delvist afslutte voldgiftssagen, hvis sikkerheden ikke stilles inden for en af voldgiftsretten fastsat frist.

Stk. 4. Voldgiftsretten kan anvende den stillede sikkerhed til dækning af voldgiftsrettens honorar og omkostningerne ved sagens behandling og, med parternes samtykke, til a conto betaling af voldgiftsrettens honorar.

Kapitel 8 Ugyldighed

Ugyldighed

§ 37. Domstolene kan kun erklære en dansk voldgiftskendelse ugyldig efter stk. 2 og stk. 3.

Stk. 2. En dansk voldgiftskendelse er helt eller delvist ugyldig, såfremt:

1) tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller

2) voldgiftskendelsen strider mod grundlæggende retsprincipper (ordre public).

Stk. 3. En dansk voldgiftskendelse kan på en parts begæring helt eller delvist erklæres ugyldig, hvis parten godtgør at:

- 1) en af parterne ikke har kunnet indgå voldgiftsaftalen efter loven i det land, hvori denne har bopæl, eller hvis aftalen er ugyldig, efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af en sådan vedtagelse efter dansk ret,
- 2) den part, der kræver voldgiftskendelsen tilsidesat, ikke har fået behørig meddelelse om udpegningen af voldgiftsdommerne eller om voldgiftssagens behandling eller af anden grund har været ude af stand til at varetage sine interesser under sagen,
- 3) voldgiftskendelsen afgør spørgsmål, der ligger uden for voldgiftsrettens kompetence, eller
- 4) voldgiftsrettens sammensætning eller dens behandling af sagen ikke har været i overensstemmelse med parternes aftale eller i mangel af sådan aftale med denne lov, såfremt fejlen kan have haft betydning for sagens udfald.

Stk. 4. Såfremt en ugyldighedsgrund kun angår en del af voldgiftskendelsen, har ugyldigheden kun virkning for denne del af voldgiftskendelsen.

Søgsmålsfrist og indsigelser

§ 38. Retssag om hel eller delvis tilsidesættelse af en voldgiftskendelse skal anlægges senest 90 dage efter det tidspunkt, hvor sagsøger modtog voldgiftskendelsen. Afsiger voldgiftsretten kendelse efter § 34, stk. 1, nr. 3, regnes fristen fra det tidspunkt, hvor sagsøger modtog denne kendelse.

Stk. 2. En part kan ikke efter udløbet af den i stk. 1 anførte frist påberåbe sig nye ugyldighedsgrunde.

Stk. 3. En part kan ikke gøre en indsigelse mod voldgiftskendelsens gyldighed gældende, såfremt parten må anses for at have givet afkald på indsigelsen i forbindelse med voldgiftsrettens behandling af sagen eller på anden måde.

Stk. 4. Domstolen kan på en parts begæring udsætte sagen om voldgiftskendelsens ugyldighed og henvise sagen til fornyet prøvelse for voldgiftsretten med henblik på at fjerne det eller de forhold, som kan medføre voldgiftskendelsens fuldstændige eller delvise ugyldighed.

Stk. 5. Tilsidesættes en voldgiftskendelse, forbliver voldgiftsaftalen virksom mellem parterne, medmindre parterne aftaler andet.

Kapitel 9

Anerkendelse og fuldbyrdelse

Fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser

§ 39. Danske voldgiftskendelser fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af domme. Fuldbyrdelsesfristen regnes fra det tidspunkt, hvor voldgiftskendelsen blev afsagt.

Stk. 2. Såfremt der ved en voldgiftskendelse er taget stilling til flere krav, og fuldbyrdelse ikke kan tillades for så vidt angår dem alle, skal retten tillade fuldbyrdelse for et eller flere af dem.

Stk. 3. Den, som anmoder om fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, kan anmode om delvis fuldbyrdelse.

Stk. 4. Voldgiftsrettens afgørelse om sagsomkostningerne, jf. § 35, fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af sagsomkostninger.

Stk. 5. Voldgiftsrettens kendelse om iværksættelse af foreløbige retsmidler, jf. § 15, fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af foreløbige retsmidler. Retten kan uanset voldgiftsrettens bestemmelse om sikkerhedsstillelse, jf. § 15, 2. pkt., kræve sikkerhedsstillelse eller supplerende sikkerhedsstillelse af den part, som kræver det foreløbige retsskridt fuldbyrdet.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

§ 40. Voldgiftskendelser i handelsforhold, som er afsagt i et land, der har tiltrådt New York-konventionen af 10. juni 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser, anerkendes her i landet og kan fuldbyrdes her.

Stk. 2. Fuldbyrdelsen sker efter samme regler, som gælder for danske voldgiftskendelser, jf. § 39.

Hindringer for anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

§ 41. Domstolene kan kun nægte at anerkende eller fuldbyrde en udenlandsk voldgiftskendelse efter stk. 2 og stk. 3.

Stk. 2. En udenlandsk voldgiftskendelse kan ikke anerkendes eller fuldbyrdes, såfremt:

- 1) tvisten efter dansk ret ikke kan afgøres ved voldgift, eller
- 2) voldgiftskendelsen er åbenbart uforenelig med grundlæggende retsprincipper (ordre public).

Stk. 3. Anerkendelse eller fuldbyrdelse af en udenlandsk voldgiftskendelse kan på en parts begæring nægtes, hvis parten godtgør at:

- 1) en af parterne ikke har kunnet indgå voldgiftsaftalen efter loven i det land, hvori denne har bopæl, eller hvis aftalen er ugyldig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af en sådan vedtagelse efter loven i det land, hvor kendelsen er afsagt,
- 2) den part, der kræver voldgiftskendelsen tilsidesat, ikke har fået behørig meddelelse om udpegningen af voldgiftsdommerne eller om voldgiftssagens behandling eller af anden grund har været ude af stand til at varetage sine interesser under sagen,
- 3) voldgiftskendelsen afgør spørgsmål, der ligger uden for voldgiftsrettens kompetence,
- 4) voldgiftsrettens sammensætning eller dens behandling af sagen ikke har været i overensstemmelse med parternes aftale eller i mangel af sådan aftale med loven i det land, hvor voldgiftsretten har sæde, eller
- 5) voldgiftskendelsen endnu ikke er blevet bindende for parterne eller er blevet tilsidesat eller suspenderet af en kompetent myndighed enten i det land, hvor den er afsagt, eller i det land, efter hvis ret den er afsagt.

Udsættelse og sikkerhedsstillelse

§ 42. Er en dansk eller udenlandsk voldgiftskendelse indbragt for en domstol til prøvelse af dens gyldighed, jf. § 37 eller § 41, stk. 3, nr. 5, bestemmer retten, om fuldbyrdelsen skal fremmes eller udsættes, og i forbindelse hermed, om fuldbyrdelsen eller udsættelsen skal betinges af, at der stilles sikkerhed.

Kapitel 10

Processuelle bestemmelser

Domstolenes bistand

§ 43. Afgørelser efter § 9, stk. 3, § 11, stk. 2, § 12, stk. 1, § 14, stk. 3, § 25, stk. 3, jf. § 11, stk. 2, og § 35, stk. 6, træffes af Sø- og Handelsretten.

Stk. 2. Anmodning om afgørelse efter de i stk. 1 nævnte bestemmelser fremsættes skriftligt over for retten. Parten skal samtidig lade en genpart af anmodningen forkynde for modparten og tilsende voldgiftsretten eller, hvis voldgiftsretten endnu ikke er trådt sammen eller er ophævet, de udpegede voldgiftsdommere en genpart af anmodningen. Ved institutionel voldgift skal parten også sende en genpart af anmodningen til den pågældende institution.

Stk. 3. Retten fastsætter en frist, inden for hvilken modparten og i givet fald andre vedkommende kan fremkomme med et skriftligt svar. Yderligere udveksling af processkrifter kan tillades.

Stk. 4. Retten kan anordne mundtlig forhandling.

Stk. 5. Retten træffer afgørelse ved kendelse. Afgørelsen er i det i § 9, stk. 3, nævnte tilfælde endelig.

Stk. 6. Rettens kendelse kan, jf. dog stk. 5, kæres til Højesteret efter retsplejelovens regler.

Ugyldighedssøgsmål

§ 44. Afgørelse efter § 37 træffes af Sø- og Handelsretten.

Stk. 2. Stævning om afgørelse efter stk. 1 indleveres til retten. Parten skal samtidig lade en genpart af stævningen forkynde for modparten og tilsende voldgiftsretten eller, hvis voldgiftsretten er ophævet, de udpegede voldgiftsdommere en genpart af stævningen. Ved institutionel voldgift skal parten også sende en genpart af stævningen til den pågældende institution.

Stk. 3. Retten fastsætter en frist, inden for hvilken modparten og i givet fald andre vedkommende kan fremkomme med svarskrift. Yderligere udveksling af processkrifter kan tillades.

Stk. 4. Retten kan anordne mundtlig forhandling.

Stk. 5. Retten træffer afgørelse ved dom.

Stk. 6. Rettens dom kan ankes til Højesteret efter retsplejelovens regler.

Anerkendelse og fuldbyrdelse

§ 45. Anmodning om anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse efter § 39 og § 40 indgives til fogedretten efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af domme. Fuldbyrdelsesfristen regnes fra forkyndelsen af voldgiftskendelsen.

Stk. 2. Anmodningen skal være skriftlig og ledsaget af en udskrift af voldgiftskendelsen samt af voldgiftsaftalen, såfremt denne er skriftlig.

Stk. 3. Fogedretten kan kræve, at anmodningen er vedlagt en bekræftet oversættelse af voldgiftskendelsen og voldgiftsaftalen.

Stk. 4. Indsigelser mod voldgiftskendelsens gyldighed, der fremsættes under fogedsagen, kan påkendes af fogedretten. Fogedretten kan dog henvise rekvirenten til almindelig rettergang, hvis fogedretten finder, at indsigelsen ikke kan påkendes på det foreliggende grundlag. Under fogedsagen og almindelig rettergang finder § 38 anvendelse. Fristen i § 38, stk. 1, regnes fra det tidspunkt, hvor rekviritus modtog voldgiftskendelsen.

Stk. 5. Fogedrettens kendelse kan kæres til Sø- og Handelsretten efter retsplejelovens regler.

Stk. 6. Sø- og Handelsrettens kendelse kan kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Tilladelse kan gives, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter. Ansøgning om kære-tilladelse skal indgives til nævnet inden to uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden seks måneder efter, at afgørelsen er truffet.

Kapitel 11

Ikrafttrædelsesbestemmelser mv.

Ikrafttrædelse mv.

§ 46. Loven træder i kraft den ...

Stk. 2. Loven finder anvendelse på voldgiftsaftaler, uanset om de er indgået før eller efter den i stk. 1 anførte dato, og på voldgiftssager, uanset om de er anlagt, jf. § 19, før eller efter den i stk. 1 anførte dato.

Stk. 3. Lov om voldgift, jf. lovbekendtgørelse nr. 726 af 24. oktober 1986, ophæves.

Stk. 4. Justitsministeren bemyndiges til at ophæve bekendtgørelse nr. 117 af 7. marts 1973, som ændret ved bekendtgørelse nr. 462 af 9. september 1975, bekendtgørelse nr. 167 af 15. maj 1925 og bekendtgørelse nr. 150 af 26. september 1927 således, at bekendtgørelserne ophæves med virkning fra det tidspunkt, hvor denne lov træder i kraft.

Færøerne og Grønland

§ 47. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Kapitel 9

Bemærkninger til udkast til ny lov om voldgift

1. Bemærkninger til udkast til ny lov om voldgift

Dette kapitel indeholder arbejdsgruppens bemærkninger til de enkelte bestemmelser i udkastet til ny lov om voldgift (afsnit 2). I kapitel 7 er der redegjort for de principielle overvejelser bag forslaget om en moderne lov om voldgift. Lovudkastet findes i kapitel 8.

2. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser

Udkastet til lov om voldgift indledes på tilsvarende vis som modelloven med en indholdsfortegnelse. Den har til formål at skabe overblik over loven.

Til kapitel 1. Almindelige bestemmelser

Lovudkastets kapitel 1 indeholder fire bestemmelser om hhv. lovens anvendelsesområde, jf. § 1, forholdet til domstolene, jf. § 2, lovens fravigelighed, jf. § 3, og tab af indsigelser, jf. § 4. Bestemmelserne kan ikke fraviges ved aftale.

Til § 1. Lovens anvendelsesområde

Lovudkastets § 1 fastlægger lovens anvendelsesområde. Bestemmelsen er ny, og den er navnlig inspireret af tysk ret (ZPO § 1025) og § 1-1 i det norske lovudkast.

Efter lovudkastets § 1, stk. 1 gælder loven for voldgift, der finder sted i Danmark, hvad enten tvisten er national eller international. Modelloven gælder derimod kun for international voldgift, jf. art. 1.

Loven finder som hovedregel ikke anvendelse på voldgift, der foretages i udlandet, jf. dog stk. 3 og 4.

Da det er af afgørende betydning for lovens anvendelse om voldgiften finder sted i Danmark eller udlandet, er det i lovudkastets § 1, stk. 2 bestemt, at voldgiften er dansk, hvis dens sæde er her i landet. Fastlæggelsen af sædet sker efter lovudkastets § 18.

Hensigten med at afgrænse lovudkastets geografiske anvendelsesområde til voldgift, der finder sted i Danmark, er at sikre, at de danske domstole kun har kompetence i tvister om voldgift, hvor der er en rimelig tilknytning til Danmark. Efter den foreslåede bestemmelse vil de danske domstole således ikke have kompetence til at erklære en udenlandsk voldgiftskendelse ugyldig efter lovens § 37. Det er ikke i dansk interesse, at domstolene har mulighed for at befatte sig med voldgiftssager, hvor tilknytningen til Danmark er lille. På den anden side skal lovudkastet sikre, at domstolene kan yde visse former for retshjælp til udenlandske voldgiftsretter, og at aftaler om voldgift i udlandet håndhæves.

For at sikre en klar afgrænsning af lovudkastets anvendelsesområde er kriteriet "voldgiftens sæde" anvendt. Der kan forekomme sager, hvor en voldgift har sæde i Danmark, f.eks. hvor dette er aftalt mellem parterne, selv om hverken parterne eller voldgiftsdommerne har bopæl i Danmark, eller sagens genstand har tilknytning til Danmark.

En række af lovudkastets bestemmelser finder uanset udgangspunktet i § 1, stk. 1 anvendelse på voldgift, der finder sted i udlandet, eller voldgift, hvor sædet endnu ikke er fastlagt, jf. udkastets § 1, stk. 3 og 4.

Lovudkastets § 1, stk. 3 skal sikre, at de danske domstole ikke tiltager sig kompetence i en tvist, hvor der allerede er anlagt voldgiftssag med sæde i udlandet, jf. § 2, stk. 2, og at fremmede voldgiftsaftaler tillægges afvisningsvirkning, jf. § 7. Endvidere skal reglen sikre, at parterne i en udenlandsk voldgiftssag kan anmode de danske domstole om iværksættelse af foreløbige retsmidler eller indenretlig optagelse af bevis, selv om der er aftalt voldgift i udlandet eller en voldgiftssag verserer i udlandet, jf. hhv. § 8 og § 26.

Lovudkastets § 1, stk. 4 sikrer, at domstolene, hvor en voldgiftsrets sæde endnu ikke er udpeget, kan bistå ved etablering af voldgiftsretten, jf. § 9, at domstolene kan behandle indsigelser mod en voldgiftsdommer, jf. § 11, og at domstolene kan tage stilling til manglende opfyldelse af voldgiftsdommerhvervet, jf. § 12. I disse

tilfælde yder domstolene retshjælp for at sikre etablering af voldgiftsretten, og de hjælper dermed med gennemførelsen af en voldgiftssag i tilfælde, hvor loven ellers ikke ville finde anvendelse, jf. stk. 1 og 2.

Til § 2. Forholdet til domstolene

Lovudkastets § 2 indeholder to bestemmelser. Efter § 2, stk. 1 har domstolene ingen kompetence i tvister, som skal afgøres ved voldgift udover, hvad der følger af lovudkastet. Denne bestemmelse er ny, men den svarer til gældende ret. En lignende regel findes i modellovens art. 5, den svenske voldgiftslovs § 4, stk. 1 samt det norske lovudkasts § 1-2-1.

Efter lovudkastets § 2, stk. 2 kan domstolene under en retssag, der er anlagt efter, at tvisten er indbragt for en voldgiftsret, ikke tage stilling til, om tvisten i sin helhed eller for en del hører under voldgiftsrettens kompetence. Dette gælder dog kun, indtil voldgiftsretten har truffet sin afgørelse, jf. § 14.

Lovudkastets § 2, stk. 2 svarer i det væsentligste til voldgiftslovens § 2, stk. 1. En tilsvarende regel findes bl.a. i modellovens art. 8, stk. 1, og det norske lovudkasts § 2-4.

Der er alene én forskel mellem den gældende bestemmelse i voldgiftslovens § 2, stk. 1 og lovudkastets § 2, stk. 2. Efter voldgiftslovens § 2, stk. 1 kan domstolene uanset en verserende voldgiftssag tage stilling til tvisten, hvis "vægtige grunde" taler herfor. Denne regel synes ikke i nævneværdigt omfang at have været anvendt, og da den i øvrigt er baseret på et skøn, hvor kriterierne ikke er angivet i loven, men kun i forarbejderne, taler meget for ikke at videreføre reglen i en moderne voldgiftslov. En lignende bestemmelse findes da heller ikke i modelloven eller den svenske voldgiftslov. Hertil kommer, at reglen fører til usikkerhed om voldgiftsaftalens bindende virkning for parterne.

Til § 3. Lovens fravigelighed

Lovudkastets § 3 indeholder to regler om lovens fravigelighed. Bestemmelsen er ny, men den svarer til modellovens indhold. I modelloven er det dog i de enkelte bestemmelser angivet, om den pågældende bestemmelse kan fraviges ved aftale eller ej. Den svenske voldgiftslov har samme systematik som modelloven, hvorimod det norske lovudkast i § 1-3 har en regel svarende til den her foreslåede re-

gel. Uanset hvilken lovgivningsmodel der vælges, er det afgørende hensyn at sikre, at voldgiftsreguleringen i videst muligt omfang kan fraviges ved parternes aftale samtidig med, at de grundlæggende regler om retssikkerhed og domstolenes kontrol- og bistandsfunktioner ikke kan fraviges ved aftale.

En udtrykkelig regel svarende til lovudkastets § 3 findes ikke i voldgiftsloven. Væsentlige elementer af reglen kan dog findes i voldgiftslovens struktur og enkelte bestemmelser, navnlig § 1, stk. 2, og § 7, samt i gældende retspraksis og teori. Lovudkastets § 3 vil således næppe medføre ændringer af gældende ret, men alene klargøre retstillingen.

Efter lovudkastets § 3, stk. 1 kan lovens kapitel 3 – 7 fraviges ved aftale. De nævnte kapitler indeholder reglerne om etablering af voldgiftsretten mv., voldgiftsrettens kompetence, voldgiftsrettens sagsbehandling, voldgiftskendelsen og sagsomkostninger. Det beror som udgangspunkt på almindelige aftaleretlige regler og fortolkningsprincipper, hvorvidt en eller flere af disse regler er fraveget ved aftale. Har parterne valgt institutionel voldgift, betragtes dette som regel som et valg af den pågældende institutions procesreglement, der således har forrang for eller supplerer reglerne i lovudkastets kapitel 3 – 7.

Mens reglerne i lovudkastets kapitel 3 – 7 som hovedregel er deklaratoriske, er reglerne i de øvrige kapitler ufravigelige. De kapitler, der ikke kan fraviges ved aftale, er kapitel 1 med almindelige bestemmelser, kapitel 2 om voldgiftsaftalen, kapitel 8 om ugyldighed, kapitel 9 om anerkendelse og fuldbyrdelse, og kapitel 10 med processuelle bestemmelser.

Det er et hovedelement i lovudkastet, at enkelte af reglerne i kapitel 3 – 7 er ufravigelige, jf. § 3, stk. 2. Det drejer sig om regler, der uanset parternes eventuelle modstående aftale skal sikre dels, at grundlæggende retssikkerhedsprincipper altid gælder for voldgift, dels, at domstolene på disse områder uhindret kan udøve de beføjelser, de er tillagt efter lovudkastet.

De grundlæggende retssikkerhedsprincipper er § 10 om voldgiftsdommernes habilitet og oplysningspligt, § 14 om voldgiftsrettens kompetence til at afgøre sin kompetence, § 16 om lige behandling af parterne, § 25 om habilitetskrav til sagkyndige, og § 32, stk. 1 og stk. 3 om voldgiftskendelsens form og indhold.

Reglerne om domstolenes bistand til og kontrol med voldgiftssagen er § 9, stk. 3, hvorefter domstolene kan udpege en manglende

voldgiftsdommer, § 11 om domstolenes prøvelse af habilitetsindsigelser, § 12, stk. 1 om domstolenes adgang til at udpege en ny voldgiftsdommer, hvis en allerede udpeget voldgiftsdommer ikke kan udføre eller færdiggøre hvervet, § 26 om bevisoptagelse gennem domstolene til brug for en voldgiftssag, og § 35, stk. 6 om domstolenes adgang til at prøve voldgiftsrettens honorarfastsættelse.

Til § 4. Tab af indsigelser

Efter lovudkastets § 4 afskæres en part fra at komme med indsigelser mod voldgiftsbehandlingen mv., såfremt indsigelsen ikke fremsættes inden de frister, der er fastsat i lovudkastet eller, såfremt sådanne frister ikke er fastsat, uden unødigt ophold. En sådan bestemmelse findes ikke i voldgiftsloven, men et lignende princip må antages at gælde i dansk ret.

Lovudkastets § 4 svarer til modellovens art. 4, den svenske voldgiftslovs § 34, stk. 2 og det norske lovudkasts § 1-4.

Der er fastsat frister i lovudkastets § 9, stk. 2, § 11, stk. 2, § 14, stk. 3, § 34, § 35, § 38, stk. 1, og § 45, stk. 4, jf. § 38, stk. 1. Overholdes disse frister ikke, fortabes indsigelsen.

I de tilfælde, hvor lovudkastet eller voldgiftsaftalen ikke fastsætter en frist, skal indsigelsen fremsættes uden unødigt ophold. Hvorvidt dette er tilfældet, beror på en konkret vurdering. Udgangspunktet er, at indsigelsen skal fremsættes så snart den pågældende har oversigt over de faktiske omstændigheder, der er grundlaget for indsigelsen, medmindre særlige forhold gør sig gældende.

Det er en forudsætning for, at indsigelsen kan fortabes efter lovudkastets § 4, at parten kender de omstændigheder, der er grundlaget for indsigelsen. § 4 omfatter kun indsigelser mod tilsidesættelse af fravigelige bestemmelser i lovudkastet eller voldgiftsaftalen. En indsigelse vedrørende lovudkastets ufravigelige regler kan derfor ikke fortabes efter § 4.

En indsigelse, der ikke fremsættes i overensstemmelse med lovudkastets § 4, går tabt. Indsigelsen kan derfor ikke påberåbes senere, f.eks. i forbindelse med et ugyldighedssøgsmål, jf. § 37 og § 38, eller under en sag om tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen, jf. §§ 39 – 42.

Til kapitel 2. Voldgiftsaftalen

Lovudkastets kapitel 2 har fire bestemmelser om voldgiftsaftalen. De spørgsmål, der nærmere er reguleret, er, for hvilke sagstyper voldgift

kan aftales, jf. § 5, hvilke krav der stilles til voldgiftsaftalen, jf. § 6, hvilke processuelle virkninger voldgiftsaftalen har, jf. § 7, samt voldgiftsaftalens indvirkning på adgangen til at iværksætte foreløbige retsmidler gennem domstolene, jf. § 8. Bestemmelserne i lovudkastets kapitel 2 kan ikke fraviges ved aftale.

Til § 5. Genstanden for voldgift

Lovudkastets § 5 fastsætter, at voldgift kan aftales i retsforhold, som parterne har fri rådighed over. En tilsvarende bestemmelse findes i den svenske voldgiftslovs § 1, stk. 1 og det norske lovudkasts § 2-2-1. Modelloven regulerer ikke direkte spørgsmålet.

Voldgiftsloven indeholder ikke en tilsvarende bestemmelse. Den foreslåede regel ændrer dog ikke gældende ret, da voldgift kan aftales i tvister, hvis genstand parterne har fri rådighed over. Formålet med reglen er at klargøre retsstillingen.

Lovfæstelsen af det generelle princip, som lovudkastets § 5 udtrykker, indebærer den retstekniske fordel, at det i særlovgivningen kan fastsættes, at sager af en bestemt karakter, f.eks. som det er tilfældet med boliglejsmål, ikke kan afgøres ved voldgift.

I Danmark kan aftale om voldgift indgås vedrørende alle civile forhold, som parterne har fri rådighed over. Særligt inden for familierettens område vil adgangen til at aftale voldgift derfor ofte være udelukket, f.eks. i tvister om faderskab, adoption og ophævelse af ægteskab.

Det er således udgangspunktet i dansk ret, at parterne kun kan henskyde civile sager til en voldgiftsret, hvis parterne har fuld rådighed over sagens genstand, dvs. de såkaldte dispositive sager, hvorimod parterne ikke kan aftale voldgift i indispositive sager. Voldgift er ikke i sig selv udelukket, blot fordi tvisten er helt eller delvist reguleret af regler, der ikke kan fraviges ved aftale. Strafferetlige sager kan naturligvis ikke afgøres ved voldgift, og det samme er tilfældet for sager om forældremyndighed. Det antages, at sager om størrelsen af underholdsbidrag kan afgøres ved voldgift.

Det har tidligere været uklart, hvorvidt der kunne aftales voldgift i sager om beboelseslejsmål, men med en ændring af lejeloven i 2000, er det nu klart, at voldgift ikke kan aftales i sådanne tvister, jf. lejelovens § 112 a. Derimod kan voldgift gyldigt aftales i lejemål omfattet af erhvervslejeloven, jf. dennes § 77.

Voldgift kan ikke aftales i tvister reguleret af offentligretlige regler,

som varetager almene interesser, jf. Højesterets dom i U 1999.829. I sagen tilsidesatte Højesteret en kendelse afsagt af en kollegial voldgiftsret, hvori der var taget stilling til, hvorvidt en part havde overtrådt en bekendtgørelse om beregning af forbrugerpriser på lægemidler. Tilsidesættelsen blev begrundet med, at dette retsforhold efter rettens opfattelse ikke kunne afgøres ved voldgift. Endvidere henviste Højesteret til voldgiftslovens § 7, nr. 3, hvorefter en kendelse kan tilsidesættes som ugyldig, hvis voldgiftsretten har overskredet sin kompetence.

I modsætning til den svenske voldgiftslovs § 1, stk. 3 og det norske lovudkasts § 2-1-2 indeholder lovudkastets § 5 ikke en regel, hvorefter de privatretlige virkninger af konkurrencelovgivningen kan prøves ved voldgift. Dette skyldes dels, at dette allerede kan udledes af § 5, dels, at en sådan særregel, hvor et retsområde udtrykkeligt nævnes som omfattet af det generelle princip i § 5, i retsteknisk henseende er mindre hensigtsmæssigt, uanset at spørgsmålet i international sammenhæng har givet anledning til afgrænsningsvanskeligheder. Der er således ikke noget til hinder for, at en voldgiftsret mellem parterne afgør de civilretlige aspekter af overtrædelser af konkurrencelovgivningen. Derimod må det antages, at en voldgiftsret ikke kan afgøre sager om overtrædelse af konkurrencelovgivningen, særligt konkurrencelovens regler om forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler og misbrug af dominerende stilling, da disse sagstyper involverer betydelige offentlige og almene interesser. Der er i øvrigt ikke noget til hinder for, at en voldgiftsret tager stilling til offentligretlige regler som led i afgørelse af præjudicielle spørgsmål eller bispørgsmål, der opstår under voldgiftssagen.

Til § 6. Voldgiftsaftalen

Lovudkastet har i § 6 to regler om voldgiftsaftalen.

Efter lovudkastets § 6, stk. 1 kan parterne aftale voldgift for allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold.

Bestemmelsen er ny, men kodificerer et i retspraksis og teori udviklet almindeligt princip. Tilsvarende bestemmelser findes i modellovens art. 7, den svenske voldgiftslovs § 1, stk. 1 og det norske lovudkasts § 2-2-1. Formålet med reglen, hvorefter voldgiftsaftalen skal være begrænset til et konkret retsforhold, er at sikre, at parterne kan overskue konsekvenserne af voldgiftsaftalen.

Efter lovudkastets § 6, stk. 2 er en voldgiftsaftale indgået før tvistens opståen ikke bindende for forbrugeren. Bestemmelsen omfatter forbrugersager i og uden for kontrakt. Forbrugerklagenævnets kompetence kan dog ikke afskæres ved en voldgiftsaftale. En lignende regel findes i den svenske voldgiftslovs § 6 og det norske lovudkasts § 2-3-2. Modelloven indeholder ikke regler om voldgift i forbrugerforhold.

Hvorvidt en voldgiftsaftale er indgået, og om den er gyldig, bedømmes efter almindelige aftaleretlige regler og principper. Hertil kommer dog den hidtil ulovfæstede ”Doctrine of Separability”, hvorefter den kontrakt, som voldgiftsaftalen typisk indgår i, og selve voldgiftsaftalen betragtes som to selvstændige kontrakter, der fastlægger hhv. parternes materielle og processuelle retsstilling. Der henvises til bemærkningerne til § 14, stk. 1, da det ved denne bestemmelse foreslås at lovfæste doktrinen.

Voldgiftslovens § 1, stk. 2 om voldgiftsaftalens ugyldighed er ikke gengivet i lovudkastet. Efter bestemmelsen er en voldgiftsaftale ugyldig, såfremt tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller aftalen foreskriver en sammensætning af voldgiftsretten eller en sagsbehandling, som ikke er betryggende for parterne eller en af disse. Udeladelsen af denne regel skyldes dels, at spørgsmålet om, hvilke sager der kan afgøres ved voldgift, reguleres i § 5, dels, at lovudkastets regler, herunder de ufravigelige sagsbehandlingsregler mv. i kapitel 3 – 5 skal sikre en betryggende sammensætning af voldgiftsretten og en retfærdig rettergang.

Der er ikke ved lovudkastet tilsigtet ændringer af gældende ret, hvorefter der ikke stilles formkrav til voldgiftsaftaler. Voldgiftsaftaler kan således principielt set indgås mundtligt.

Til § 7. Sagsanlæg for domstolene

Lovudkastets § 7 indeholder tre regler om voldgiftsaftalens processuelle retsvirkninger. Reglerne, der i hovedtræk svarer til gældende ret, jf. voldgiftslovens § 1, stk. 1 og § 2, stk. 1, genfindes i modellovens art. 8, stk. 1, den svenske voldgiftslovs § 4 og det norske lovudkasts § 2-4. Lovudkastets § 7 angår den situation, hvor der anlægges sag for domstolene, selv om tvisten ifølge aftale skal afgøres ved voldgift, eller der allerede verserer en voldgiftssag. Domstolenes kompetence i disse sager afgøres efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 21 og 22.

Efter lovudkastets § 7, stk. 1 har en voldgiftsaftale eller en verserende voldgiftssag som udgangspunkt den virkning, at et sagsanlæg ved domstolene om tvisten afvises, såfremt sagsøgte nedlægger påstand herom. Sagsøgte skal fremsætte afvisningspåstanden senest samtidig med, at han indlader sig på sagens realitet. I modsat fald vil indsigelsen efter almindelige civilprocessuelle regler som hovedregel være tabt. Fremsættes indsigelsen senere eller bestrider sagsøgte ikke domstolens kompetence, vil domstolen have kompetence til at behandle sagen.

Domstolen skal uanset lovudkastets § 7, stk. 1 under alle omstændigheder fremme retssagen, hvis voldgiftsaftalen er ugyldig, jf. § 7, stk. 2, hvori der dog henvises til § 14. Efter § 14 har voldgiftsretten kompetence til at fastlægge sin egen kompetence, herunder spørgsmål om voldgiftsaftalens gyldighed. Henvisningen til § 14 indebærer, at en domstol i de tilfælde, hvor en voldgiftsret er etableret inden sagsanlægget for domstolene, skal afvente voldgiftsrettens afgørelse af kompetencespørgsmålet efter proceduren i § 14.

En voldgiftsaftale kan være ugyldig, fordi tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, jf. lovudkastets § 5, fordi aftalen ikke opfylder kravet om konkretisering, jf. § 6, stk. 1, eller fordi aftalen er indgået før tvistens opståen i et forbrugerforhold, jf. § 6, stk. 2. Voldgiftsaftalen kan også være ugyldig i medfør af almindelige aftaleretlige regler og principper.

Domstolen kan endvidere fremme retssagen, hvis voldgiftssagen af andre grunde ikke kan gennemføres, jf. lovudkastets § 7, stk. 2. Der er navnlig tænkt på tilfælde, hvor voldgiftssagen viser sig umulig at gennemføre i praksis, f.eks. fordi de i voldgiftsaftalen navngivne voldgiftsdommere ikke længere praktiserer som voldgiftsdommere eller er gået på pension. Reglen kan også anvendes, hvor en af voldgiftsretten krævet sikkerhed ikke stilles, jf. § 36, stk. 3.

Til § 8. Domstolenes foreløbige retsmidler

Ifølge lovudkastets § 8 er en voldgiftsaftale eller verserende voldgiftssag ikke til hinder for, at en af parterne anmoder en domstol om at iværksætte et foreløbigt retsmiddel. Bestemmelsen er ny, men det antages, at princippet allerede gælder i dansk ret. § 8 er derfor blot en kodifikation. Lignende regler findes i modellovens art. 9 og det norske lovudkast § 2-5.

I dansk ret eksisterer der to foreløbige retsmidler; arrest og forbud,

jf. nærmere retsplejelovens kapitel 56 og 57. Endvidere er der mulighed for bevissikring ved krænkelse af immaterialrettigheder mv., jf. retsplejelovens kap. 57 a.

Lovudkastets § 8 må ikke forveksles med § 15, hvorefter voldgiftsretten kan afsige kendelse om iværksættelse af foreløbige retsmidler.

Til kapitel 3. Voldgiftsretten

Kapitel 3 i lovudkastet indeholder fem bestemmelser om voldgiftsretten. I § 9 er det bestemt, hvorledes voldgiftsretten etableres, mens § 10 og § 11 omhandler habilitet, oplysningspligt, og hvorledes indsigelser mod en voldgiftsdommer behandles. § 12 og § 13 angår tilfælde, hvor en voldgiftsdommer ikke opfylder sit hverv og skal udskiftes.

Bestemmelserne kan fraviges ved parternes aftale, bortset fra de grundlæggende regler om inhabilitet og proceduren for prøvelse af inhabilitetsindsigelser, jf. § 10 og § 11, og reglerne om domstolenes kompetence, jf. § 9, stk. 3 og § 12, stk. 1.

Til § 9. Etablering af voldgiftsretten

Lovudkastets § 9 fastsætter, hvorledes voldgiftsretten etableres. Mens § 9, stk. 1 er ny, svarer § 9, stk. 2 og stk. 3 i hovedtræk til voldgiftslovens § 3. Tilsvarende regler findes i modellovens art. 10, den svenske voldgiftslovs § 12, jf. §§ 13 – 16, der dog indeholder visse svenske specialbestemmelser, og det norske lovudkasts § 3-1 og § 3-2. Lovudkastets § 9 er i hovedsagen en kodifikation af gældende ret og voldgiftspraksis.

Efter lovudkastets § 9, stk. 1 bestemmer parterne antallet af voldgiftsdommere. Der er ingen begrænsninger i antallet af voldgiftsdommere, men især i sager af mindre værdi vil parterne ofte kun udpege én voldgiftsdommer.

Har parterne ikke bestemt antallet af voldgiftsdommere, består voldgiftsretten af tre voldgiftsdommere. Hver part udpeger én dommer inden 30 dage efter, at sagen er indledt, jf. lovudkastets § 9, stk. 2. De valgte dommere udpeger herefter inden 30 dage formanden for voldgiftsretten.

I tilfælde hvor voldgiftsrettens medlemmer ikke udpeges enten efter stk. 1 eller stk. 2, kan hver af parterne anmode domstolene om at udpege den eller de manglende voldgiftsdommere, jf. lovudkastets

§ 9, stk. 3. Parterne har således mulighed for at bede domstolene om hjælp til at etablere en voldgiftsret. Reglen er f.eks. nyttig, hvor den ene part søger at trække sagen i langdrag ved ikke at udnævne en voldgiftsdommer. Reglen er et udslag af princippet om, at domstolene skal hjælpe med at gennemføre en voldgiftssag i overensstemmelse med parternes aftale.

Lovudkastets § 9, stk. 3 er til rådighed for parterne, hvad enten der er aftalt ad hoc voldgift eller institutionel voldgift. De fleste voldgiftsinstitutioner har dog regler, der sikrer, at voldgiftsdommerne udpeges rimelig hurtigt, f.eks. direkte af den pågældende institution. Har parterne aftalt institutionel voldgift, hvor etableringen af voldgiftsretten er foreskrevet på en særlig måde, har denne procedure forrang for § 9, idet dog § 9, stk. 3 ikke kan fraviges ved aftale. Parterne kan således, hvor institutionen ikke efter de aftalte regler kan udpege den eller de manglende voldgiftsdommere, stadig anmode domstolene om bistand hertil.

Der er ikke i lovudkastet fastsat en frist for indgivelse af anmodning om bistand fra domstolene til etablering af voldgiftsretten.

Anmodning om domstolenes bistand efter lovudkastets § 9, stk. 3 indgives til Sø- og Handelsretten, jf. nærmere lovudkastets § 43.

Lovudkastets § 9, bortset fra stk. 3, kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 10. Habilitet og oplysningspligt

Spørgsmålet om voldgiftsdommerens habilitet er reguleret ved lovudkastets § 10. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 11, der fastlægger proceduren for behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommers habilitet. § 10 og § 11 kan ikke fraviges ved aftale.

Lovudkastets § 10, der er ny, svarer i det væsentligste til modellovens art. 12. Lignende regler findes i den svenske voldgiftslovs § 8, og det norske lovudkasts § 3-2-1.

Lovudkastets § 10, stk. 1 fastsætter, at en voldgiftsdommer skal være upartisk og uafhængig, og at denne skal vige sit sæde, såfremt der foreligger omstændigheder, som giver anledning til berettiget tvivl om voldgiftsdommerens habilitet og uafhængighed. Bestemmelsen er en af de mest centrale regler i lovudkastet, og har hidtil været savnet i gældende ret. Såfremt voldgiftsdommeren er partisk eller afhængig af en af parterne, vil kendelsen være ugyldig, jf. lovudkastets § 37, stk. 3, nr. 4.

Lovudkastets § 10, stk. 1 er en retlig standard. Det er hverken muligt eller ønskeligt udtømmende at angive rammerne for skønsudøvelsen. Udgangspunktet er, at der stilles store krav til voldgiftsdommernes upartiskhed og uafhængighed, da de udøver judiciel myndighed, og da voldgiftskendelsen kan tvangsfuldbyrdes. Der kræves efter bestemmelsen ikke dokumentation for at voldgiftsdommeren er partisk eller afhængig. Det er tilstrækkeligt, at der foreligger omstændigheder, som er egnede til at skabe berettiget tvivl om voldgiftsdommerens habilitet. Vurderingen af, hvorvidt sådanne omstændigheder foreligger, er den samme, hvad enten den pågældende voldgiftsdommer er udpeget af en af parterne eller valgt af de af parterne udpegede voldgiftsdommere.

Det er uden videre klart, at en person ikke kan være voldgiftsdommer, hvis han selv eller hans nærtstående har interesse i sagens udfald. Endvidere kan en person ikke anses for at opfylde habilitetskravene, hvis den pågældende eller hans nærtstående er medlem af en af parternes bestyrelse eller direktion.

Har voldgiftsdommeren som sagkyndig udtalt sig eller på anden måde taget stilling til tvisten, f.eks. ved i større eller mindre omfang at hjælpe en af parterne med juridiske eller faktiske forhold, foreligger der omstændigheder, som er egnede til at rejse berettiget tvivl om hans upartiskhed. Det må også antages, at en voldgiftsdommer er inhabil, hvis han aftaler sit honorar med én af parterne. Efter omstændighederne kan der også være berettiget tvivl om en voldgiftsdommers upartiskhed og uafhængighed, hvis denne udpeges af den samme part i flere voldgiftssager, hvad enten der er tale om samme slags tvist eller forskellige arter af tvister. En person, der har været eller er konsulent på fast eller ad hoc basis for en brancheorganisation, kan ikke anses for at opfylde habilitetskravene i forhold til tvister mellem foreningen og dens medlemmer. Det må i almindelighed antages, at en advokat er inhabil som voldgiftsdommer, såfremt advokatens firma i almindelighed er advokat for en af parterne. En dommer er ikke inhabil, selv om han tidligere har fungeret som dommer i en retssag med en af parterne i en anden tvist.

Lovudkastets § 10, stk. 2 pålægger en person, der anmodes om at være voldgiftsdommer, pligt til at oplyse om omstændigheder, der har betydning for vurderingen af den pågældendes habilitet. Denne oplysningspligt gælder også efter udpegelsen til voldgiftsdommer,

hvor nye omstændigheder kan skabe berettiget tvivl om voldgiftsdommerens uafhængighed og upartiskhed.

Den, der anmodes om at være voldgiftsdommer, eller som fungerer som voldgiftsdommer, skal før og under voldgiftssagen oplyse om alle forhold, som kan tænkes at give anledning til en diskussion af den pågældendes habilitet. Dette gælder også, selv om det umiddelbart er tvivlsomt, om forholdet medfører inhabilitet. På den anden side skal den pågældende ikke bringe oplysninger frem, som klart er uden betydning for vurderingen af habilitetsspørgsmålet. Den pågældende skal selv rejse spørgsmålet og bringe oplysningerne frem. Det er i sig selv betænkeligt, hvis oplysningerne kommer fra andre end den pågældende selv.

Har en voldgiftsdommer fortiet oplysninger af betydning for habilitetsspørgsmålet, kan dette have betydning ved vurderingen af den pågældendes habilitet, ligesom det kan få indflydelse på honorarfastsættelsen. Efter omstændighederne kan forsømmelsen medføre et erstatningsansvar.

Til § 11. Behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommer

Proceduren for behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommers habilitet, jf. § 10, er fastsat i lovudkastets § 11. Bestemmelsen, der ligesom § 10 er en af de grundlæggende regler i lovudkastet, kan ikke fraviges ved aftale, jf. dog ndf.

Lovudkastets § 11, der er ny, svarer i det væsentligste til modellovens art. 13. Lignende regler findes i den svenske voldgiftslovs § 10 og § 11, og det norske lovudkasts § 3-4. Voldgiftsloven indeholder alene én bestemmelse om behandlingen af habilitetsspørgsmål, jf. § 4, hvorefter domstolene på en parts anmodning kan tage stilling til indsigelser mod en voldgiftsmands habilitet, så snart denne er udpeget.

Hovedprincipperne i lovudkastets § 11 er dels, at voldgiftsretten skal tage stilling til spørgsmålet, dels, at indsigelsen skal fremsættes inden 15 dage efter at den pågældende blev udpeget eller det tidspunkt, hvor parten blev bekendt med de omstændigheder, som indsigelsen bygger på, jf. § 11, stk. 1. Heraf følger, at en part ikke kan klage over den af ham udpegede voldgiftsdommer, hvis han ved udpegningen af den pågældende voldgiftsdommer var bekendt med grundlaget for indsigelsen.

Endvidere er det fundamentalt, at domstolene kan afgøre spørgs-

malet, hvis voldgiftsretten ikke tager indsigelsen til følge. Indsigelsen skal da indbringes for domstolene inden 30 dage efter voldgiftsrettens afvisning af indsigelsen.

Ved institutionel voldgift afgøres inhabilitetsindsigelser ofte af den pågældende institution. Lovudkastets § 11, stk. 1, 2. pkt. giver mulighed for at denne praksis kan fortsætte, da parternes valg af institutionel voldgift anses for en aftale om, at institutionen afgør inhabilitetsspørgsmål, hvis dette følger af institutionens regler.

Den voldgiftsdommer, hvis habilitet bestrides, deltager selv i afgørelsen af spørgsmålet. Består voldgiftsretten kun af én voldgiftsdommer, afgør denne således selv spørgsmålet.

Hvis voldgiftsdommeren trækker sig, eller modparten erklærer sig enig i indsigelsen, er en afgørelse af inhabilitetsspørgsmålet unødvendig, jf. lovudkastets § 11, stk. 1, 2. pkt.

Efter lovudkastets § 11, stk. 2 kan den part, som klagede over en voldgiftsdommers inhabilitet til voldgiftsretten eller voldgiftsinstitutionen, indbringe spørgsmålet for domstolene, hvis indsigelsen ikke tages til følge. Dette skal i givet fald ske inden 30 dage efter, at parten blev bekendt med voldgiftsrettens eller institutionens afgørelse. Selv om dette sker, kan voldgiftsretten fortsætte voldgiftssagen, da søgsmålet for domstolene ikke bør medføre, at voldgiftssagen går i stå.

Anmodning om domstolenes bistand efter lovudkastets § 11, stk. 2 indgives til Sø- og Handelsretten, jf. nærmere lovudkastets § 43.

Fristerne i § 11, stk. 1 og stk. 2 er præklusive, jf. stk. 3.

Det er en forudsætning for at få prøvet en voldgiftsdommers habilitet, at spørgsmålet rejses af en af parterne. Dette kan f.eks. ske efter at voldgiftsdommeren har oplyst parterne om forhold, der kan skabe berettiget tvivl om dennes uafhængighed og upartiskhed. Hvis en af parterne ikke rejser spørgsmålet, eller ikke får medhold i en indsigelse om inhabilitet, kan spørgsmålet ikke senere påberåbes som grundlag for at tilsidesætte voldgiftskendelsen som ugyldig eller nægte den anerkendelse og fuldbyrdelse, jf. lovudkastets § 11, stk. 3. Hensigten med denne regel er at sikre, at inhabilitetsindsigelser rejses så hurtigt som muligt, og at indsigelsen ikke kan "gemmes" til senere i den hensigt at få kendelsen tilsidesat.

Erklæres en voldgiftsdommer inhabil, ophører hvervet, jf. nærmere lovudkastets § 12, og der skal da udpeges en ny voldgiftsdommer, jf. nærmere § 13.

Til § 12. Ophør mv. af voldgiftsdommerhvervet

Hvervet som voldgiftsdommer ophører under visse omstændigheder, jf. lovudkastets § 12. Reglen er ny, og svarer til modellovens art. 14, den svenske voldgiftslovs §§ 16 – 18, og det norske lovudkasts § 3-5.

Lovudkastets § 12, stk. 1, der ikke udtømmende angiver ophørsgrundene, indeholder fire ophørsgrunde. Hvis voldgiftsdommeren af retlige eller faktiske grunde ikke kan opfylde hvervet, f.eks. udrejseforbud eller sygdom, ophører hvervet. Hvervet ophører også, hvis voldgiftsdommeren undlader at handle uden unødigt ophold. Dette skyldes, at voldgiftsdommerne har pligt til at behandle sagen og reagere på henvendelser mv. fra parterne med en vis hurtighed og effektivitet. Endvidere ophører hvervet, hvis voldgiftsdommeren viger sædet, hvad enten dette sker frivilligt eller efter en afgørelse af spørgsmålet om inhabilitet. En voldgiftsdommers hverv ophører også, hvis parterne er enige om at hvervet skal ophøre. En part kan ikke på egen hånd afskedige voldgiftsrettens medlemmer eller den af parten udpegede voldgiftsdommer.

Hver af parterne kan indbringe spørgsmålet om, hvorvidt en voldgiftsdommer bør vige sædet, for domstolene, jf. § 12, stk. 1, 2. pkt. Anmodning om domstolens bistand til dette indgives til Sø- og Handelsretten, jf. nærmere lovudkastets § 43.

Såfremt en voldgiftsdommer viger sædet, eller parterne er enige om at hvervet skal ophøre efter § 10 eller § 12, stk. 1, indebærer dette ikke en godkendelse af grundlaget for indsigelsen, jf. lovudkastets § 12, stk. 2. Bestemmelsen kan navnlig få betydning, hvis en af parterne kræver erstatning af voldgiftsdommeren.

Mens lovudkastets § 12, stk. 1 er ufravigelig, kan § 12, stk. 2 fraviges ved aftale.

Til § 13. Udpegning af ny voldgiftsdommer

Såfremt en voldgiftsdommers hverv ophører, skal der udpeges en ny voldgiftsdommer. Dette er reguleret af lovudkastets § 13, der svarer til modellovens art. 15, den svenske voldgiftslovs §§ 16 – 18, og det norske lovudkasts § 3-6. Reglen er ny. Modelloven har dog ingen bestemmelse svarende til lovudkastets § 13, stk. 2.

Efter lovudkastets § 13, stk. 1 skal den nye voldgiftsdommer udpeges i overensstemmelse med de regler, der blev anvendt ved udpegningen af den tidligere voldgiftsdommer. Dette gælder i alle

situationer, hvor en voldgiftsdommers hverv ophører. Vil parterne aftale en anden fremgangsmåde, har de mulighed herfor, da § 13 kan fraviges ved aftale.

Udpeges en ny voldgiftsdommer, følger det af lovudkastets § 13, stk. 2, at de tidligere forhandlinger, der udgør grundlaget for afgørelsen, skal foretages på ny. Det er alene forhandlinger om sagens materielle spørgsmål, der skal foretages igen, hvorimod forhandlinger om processuelle spørgsmål ikke er omfattet af reglen. Voldgiftsretten afgør, hvorvidt en forhandling er en del af grundlaget for afgørelsen.

Lovudkastets § 13 kan fraviges ved parternes aftale.

Til kapitel 4. Voldgiftsrettens kompetence

Lovudkastet indeholder i kapitel 4 to bestemmelser om voldgiftsrettens kompetence. Efter § 14 afgør voldgiftsretten spørgsmål om sin kompetence, mens § 15 regulerer voldgiftsrettens kendelser om foreløbige retsmidler. § 14 kan i modsætning til § 15 ikke fraviges ved aftale.

Til § 14. Voldgiftsrettens afgørelse af sin kompetence

Hensigten med lovudkastets § 14, der er ny, er at lovfæste to fundamentale principper for voldgift. For det første skal bestemmelsen sikre, at voldgiftsretten har kompetence til at afgøre spørgsmål om sin kompetence. For det andet skal reglen sikre lovfæstelsen af "The Doctrine of Separability". Begge principper kan udledes af teori og praksis, men henset til deres grundlæggende karakter, er det hensigtsmæssigt at fastslå dem i loven.

De to principper findes i modellovens art. 16, den svenske voldgiftslovs § 2 og § 3 samt det norske lovudkasts § 4-1.

Efter lovudkastets § 14, stk. 1, 1. pkt. afgør voldgiftsretten spørgsmål om sin kompetence. Voldgiftsretten kan afgøre ethvert spørgsmål, der knytter sig til dens kompetence, herunder om der foreligger en gyldig voldgiftsaftale, hvorvidt den foreliggende tvist er omfattet af voldgiftsaftalen, og om tvisten efter sin art kan afgøres ved voldgift.

Opstår der et spørgsmål om voldgiftsrettens kompetence, anses en voldgiftsklausul, der udgør en del af en kontrakt, for en selvstændig aftale, der er uafhængig af kontraktens øvrige dele, jf. lovudkastets § 14, stk. 1, 2. pkt. Dette er "The Doctrine of Separability", der

indebærer, at den ene aftales ugyldighed ikke i sig selv medfører den andens ugyldighed. En voldgiftsaftale i en kontrakt kan derfor håndhæves, selv om den ene part ikke er bundet af kontrakten. Doktrinen, hvis formål er at gøre voldgiftsprocessen mere effektiv, hindrer en part i at komme uden om voldgiftsaftalen ved at påstå, at kontrakten er ugyldig eller på anden måde uforbindende for den pågældende.

Spørgsmål om voldgiftsrettens kompetence rejses som udgangspunkt af parterne, men voldgiftsretten kan af egen drift rejse et sådant spørgsmål. Voldgiftsretten har pligt til at rejse spørgsmålet om, hvorvidt tvisten efter sin art kan afgøres ved voldgift, hvis dette ikke er utvivlsomt.

Lovudkastets § 14, stk. 2 regulerer, hvornår en indsigelse om voldgiftsrettens kompetence kan rejses. Udgangspunktet er, at indsigelsen skal rejses senest i indklagedes første indlæg for voldgiftsretten, jf. § 14, stk. 2, 1. pkt. I denne sammenhæng pålægger lovudkastets § 21, stk. 2 om klageskrift og svarskrift, at indklagede i sit svarskrift skal anføre, hvorvidt voldgiftsrettens kompetence bestrides. Der henvises til bemærkningerne til § 21. Efter § 14, stk. 1, 2. pkt., mister en part ikke retten til at bestride voldgiftsrettens kompetence ved at medvirke til dens etablering.

Indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence kan også rejses under voldgiftssagen, jf. § 14, stk. 2, 3. pkt. I så fald skal indsigelsen fremsættes snarest muligt efter, at spørgsmålet opstår. Voldgiftsretten kan endvidere tillade, at en indsigelse mod dens kompetence rejses på et senere tidspunkt, jf. § 14, stk. 2, 4. pkt., f.eks. hvor sagen er optaget til kendelse, eller hvor kendelsen begæres rettet, jf. § 34. Baggrunden for denne vide adgang til at få afgjort spørgsmål om voldgiftsrettens kompetence er, at det er vigtigt at få afgjort disse spørgsmål under voldgiftssagen for at undgå et senere ugyldighedssøgsmål efter § 37, stk. 3, nr. 3 eller en indsigelse på dette grundlag i forbindelse med en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af kendelsen, jf. § 41, stk. 3, nr. 3, der begge angår voldgiftsrettens kompetenceoverskridelse.

Voldgiftsretten kan efter lovudkastets § 14, stk. 3, 1. pkt. afgøre spørgsmål om sin kompetence under voldgiftssagen og i voldgiftskendelsen. Finder voldgiftsretten, at den har kompetence, kan en part indbringe spørgsmålet for domstolene inden 30 dage fra det tidspunkt, hvor afgørelsen kom frem til parten, jf. § 14, stk. 3, 2. pkt.

Anmodning om domstolens afgørelse af kompetencespørgsmålet indgives til Sø- og Handelsretten, jf. nærmere lovudkastets § 43.

I praksis sker det ofte, at en part anlægger retssag ved domstolene i stedet for voldgift. Disse tilfælde reguleres af lovudkastets § 7. I andre tilfælde verserer der allerede en voldgiftssag på det tidspunkt, hvor retssagen anlægges. Såfremt voldgiftsaftalens gyldighed bestrides i disse sager, følger det af henvisningen i § 7, stk. 2 til § 14, at domstolen skal afvente voldgiftsrettens afgørelse af spørgsmålet.

Selv om en part har indbragt et spørgsmål om voldgiftsrettens kompetence for domstolene, kan voldgiftsretten fortsætte sagen og afgøre tvisten, jf. § 14, stk. 3, 3. pkt. Dette er et almindeligt anerkendt princip.

Efter lovudkastets § 14, stk. 4 kan en part, der ikke rejser indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence efter § 14, ikke senere gøre indsigelsen gældende, eller gøre gældende, at voldgift ikke er aftalt. Hensigten med denne bestemmelse, der er inspireret af det norske lovudkasts § 2-2-3, er at sikre, at sådanne indsigelser ikke kan "gemmes" af en part, der deltager i voldgiftssagen, til et senere tidspunkt med henblik på anlæg af ugyldighedssøgsmål, eller for at påberåbe sig forholdet som en indsigelse mod anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelsen. På den anden side finder bestemmelsen ikke anvendelse, hvor en part helt undlader at deltage i voldgiftssagen. I disse tilfælde kan den udeblevne part fuldt ud gøre indsigelse mod voldgiftsrettens kompetence i forbindelse med et ugyldighedssøgsmål eller en anmodning om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen.

Til § 15. Voldgiftsrettens foreløbige retsmidler

Lovudkastets § 15 regulerer voldgiftsrettens adgang til at afsige kendelse om foreløbige retsmidler. Bestemmelsen er ny, og den er inspireret af modellovens art. 17 og det norske lovudkasts § 4-2. Imidlertid går lovudkastet videre end modelloven og det norske lovudkast, fordi voldgiftsrettens kendelse om iværksættelse af et foreløbigt retsskridt kan fuldbyrdes af fogedretten, jf. nærmere lovudkastets § 39, stk. 5. Der henvises til bemærkningerne til § 39, stk. 5.

Hverken modelloven eller det norske lovudkast giver mulighed for at tvangsfuldbyrde voldgiftsrettens kendelser om iværksættelse af foreløbige retsmidler.

Baggrunden for den foreslåede regel i lovudkastet er, at UNCITRAL for tiden er ved at revidere modellovens bestemmelser om

voldgiftsrettens foreløbige retsmidler. Denne revision forventes at resultere i en regel svarende til lovudkastets § 15. En sådan regel understøttes navnlig af det procesøkonomisk hensigtsmæssige i, at parterne kan anmode voldgiftsretten, der allerede er inde i sagen, om at vurdere om et foreløbigt retsmiddel er påkrævet. Har parterne ikke denne mulighed, kan de efter lovudkastets § 8 alene anmode domstolene om iværksættelse af foreløbige retsmidler. Domstolene kan da udstede et foreløbigt retsmiddel, men en afgørelse forudsætter indgående viden om sagens omstændigheder og de retlige forhold, som den pågældende domstol i sagens natur skal bruge nogen tid til at erhverve, førend afgørelsen kan træffes.

Det følger af lovudkastets § 22, stk. 2, der dog kan fraviges ved parternes aftale, at parterne skal gives et rimeligt varsel bl.a. om enhver mundtlig forhandling eller møde, som voldgiftsretten fastsætter. Heri ligger, at voldgiftsretten kun bør anordne et foreløbigt retsmiddel på grundlag af en kontradiktorisk procedure. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 22, stk. 2.

Såfremt voldgiftsretten afsiger kendelse om iværksættelse af foreløbige retsmidler, kan den pålægge den part, som har begæret det foreløbige retsskridt iværksat, at stille sikkerhed, jf. lovudkastets § 15, 2. pkt.

Lovudkastet indeholder ikke en definition eller angivelse af de foreløbige retsmidler, voldgiftsretten kan iværksætte. Hvorvidt der er behov herfor må bl.a. bero på resultaterne af UNCITRAL's reformovervejelser i forbindelse med modelloven. Voldgiftsretten er næppe begrænset til at kunne anvende de foreløbige retsmidler, der findes i lex arbitri eller de regler, tvisten materielt skal afgøres efter. En voldgiftsret med sæde i Danmark kan således udover arrest og forbud f.eks. også udstede kendelser om foreløbig betaling og bevissikring.

Til kapitel 5. Voldgiftsrettens sagsbehandling

Lovudkastets kapitel 5 indeholder 11 regler om voldgiftsrettens sagsbehandling. Reglerne kan fraviges ved aftale, bortset fra § 16, § 25, stk. 3, jf. § 11, stk. 2, og § 26. De nævnte ufravigelige bestemmelser vedrører det grundlæggende princip om ligebehandling af parterne, habilitetskrav til sagkyndige og parternes mulighed for at anmode domstolene om indenretlig bevisoptagelse.

Ved ad hoc voldgift vil parterne i praksis ofte anvende et sæt procesregler udarbejdet af en institution eller organisation med henblik

på ad hoc voldgift. Parternes valg af institutionel voldgift indebærer som hovedregel anvendelse af den pågældende institutions regler for behandling af voldgiftssager. I det omfang institutionens regler fraviger reglerne i lovudkastets kapitel 5, har institutionens regler forrang, dog med respekt af de ufravigelige regler i kapitlet.

I kapitel 5 fastsættes der alene enkelte grundlæggende regler og principper for voldgiftsrettens sagsbehandling. Begrundelsen for denne lovgivningsmæssige tilbageholdenhed er, at den udstrakte grad af aftalefrihed, som parterne processuelt og materielt har ved voldgift, skal fastholdes, da det giver voldgiftsprocessen dens fleksible karakter. De sagsbehandlingsregler, der lovfæstes, er alene regler om, hvilke processuelle regler voldgiftsretten skal anvende ved sagsbehandlingen, jf. § 17, fastlæggelse af voldgiftens sæde, jf. § 18, hvornår en voldgiftssag er indledt, jf. § 19, hvilket sprog der skal anvendes, jf. § 20, minimumskrav til klage- og svarskrift, jf. § 21, mundtlig eller skriftlig behandling, jf. § 22, retsvirkningerne af parternes forsømmelse, jf. § 23, bevisregler, jf. § 24, udpegning af sagkyndige, jf. § 25, og domstolenes bistand til optagelse af bevis, jf. § 26.

Til § 16. Ligebehandling af parterne

Efter lovudkastets § 16 skal voldgiftsretten behandle parterne lige under voldgiftssagen, og parterne skal have fuld mulighed for at fremføre deres sag. Tilsvarende bestemmelser findes i modellovens art. 18, den svenske voldgiftslovs § 21 og § 24, samt det norske lovudkastets § 5-1.

Princippet om ligebehandling af parterne er fundamentalt for enhver proces og således også for voldgift. Bestemmelsen, der er ny, lovfæster derfor princippet i dansk ret. Hidtil har princippet været lagt til grund i retspraksis, ligesom teorien har understreget dets betydning i voldgiftsprocessen. Det kommer indirekte til udtryk i voldgiftslovens § 1, stk. 2, og § 7, nr. 2.

Da lovudkastets § 16 lovfæster et afgørende og fundamentalt princip, kan reglen ikke fraviges ved parternes aftale.

Lovudkastets § 16 indebærer, at parterne på ethvert trin af voldgiftssagen skal behandles lige af voldgiftsretten og have fuld adgang til at fremføre deres sag. Ingen af parterne må således gives fordele på bekostning af den anden part, f.eks. ret til at udpege flertallet af voldgiftsrettens medlemmer. Det er også klart, at ingen af voldgifts-

rettens medlemmer på egen hånd kan drøfte sagen med én af parterne uden den andens parts viden og forudgående samtykke.

Princippet om parternes fulde adgang til at fremføre deres sag indebærer, at de skal have den fornødne tid og mulighed herfor. På den anden side er det klart, at princippet ikke skal misbruges til at trække sagen i langdrag eller resultere i bevisførelse uden betydning for sagen. Voldgiftsretten kan således afskære beviser uden betydning for sagen, sætte tidsbegrænsninger for mundtlige indlæg og afskære en parts indlæg, hvis det ikke bringer nyt frem i forhold til, hvad parten tidligere har redegjort for. Der henvises til bemærkningerne til lovudkastets § 24 og § 25.

Princippet gælder både før og efter voldgiftssagen, dvs. f.eks. i forbindelse med etablering af voldgiftsretten, fastlæggelse af voldgiftsrettens kompetence og ved afsigelse af tillægskendelse o. lign., jf. lovudkastets §§ 9 – 13, § 14 og § 34.

Til § 17. Regler for sagsbehandlingen

Lovudkastets § 17 fastsætter tre regler om, hvilke processuelle regler voldgiftsretten skal følge ved sagsbehandlingen. Reglerne er nye, og svarer til modellovens art. 19, den svenske voldgiftslovs § 21, og det norske lovudkastets § 5-2. Bestemmelsen er i overensstemmelse med dansk voldgiftspraksis.

Efter lovudkastets § 17, stk. 1 kan parterne aftale, hvilke regler voldgiftsretten skal anvende. Dette skal dog ske med respekt af lovudkastets ufravigelige regler, herunder princippet om ligebehandling af parterne, jf. 16.

Har parterne ikke bestemt hvilke regler, voldgiftssagen skal behandles efter, indeholder lovudkastets § 17, stk. 2 en bemyndigelse for voldgiftsretten til at behandle sagen på den måde, som den finder hensigtsmæssig. Voldgiftsretten bør afgøre spørgsmålet ud fra sagens karakter, parternes forhold og de øvrige forhold, herunder bevisernes art. Der er intet til hinder for, at voldgiftsretten drøfter spørgsmålet med parterne. Det afgørende er, at sagen behandles effektivt og grundigt med respekt af lovudkastets ufravigelige regler. I små sager kan det f.eks. bestemmes, at sagen skal behandles på et summarisk grundlag, mens voldgiftsretten i hastende sager kan fastsætte forholdsvis korte frister for afgivelse af processkrifter o.lign. i den hensigt at anvende en "fast track"-procedure. Voldgiftsretten bestemmer også mere tekniske spørgsmål, f.eks. om der skal afholdes telefon- eller video-møder mv.

Lovudkastets § 17, stk. 3 pålægger voldgiftsretten i fornødent omfang at føre retsbog over forhandlingerne mv. for voldgiftsretten. Dette svarer i vidt omfang til gældende voldgiftspraksis. I mindre sager og ukomplicerede sager føres der i visse tilfælde ikke retsbog, mens voldgiftsretter i større og mere komplicerede tvister stort set uden undtagelse fører retsbog over forhandlingerne.

En retsbog i en voldgiftssag vil ofte være mindre detaljeret end en retsbog i en civil retssag. Voldgiftens retsbog vil ofte indeholde angivelse af tid og sted for voldgiftsrettens møder, herunder eventuelle telefon- eller videokonferencer mellem voldgiftsdommerne, hvem der deltog i forhandlingen, hvad emnet var, hvilke dokumenter der blev fremlagt, hvad parterne i hovedtræk gjorde gældende, og hvilke beslutninger der blev taget.

Indeholder retsbogen en afgørelse, f.eks. om sagsomkostninger, kan retsbogen danne grundlag for tvangsfuldbyrdelse af afgørelsen, jf. nærmere lovudkastets § 35, stk. 5 og § 39, stk. 4.

Lovudkastets § 17 kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 18. Voldgiftens sæde

Spørgsmålet om, hvorledes voldgiftens sæde fastlægges, er centralt, fordi voldgiftens sæde navnlig har betydning for, om voldgiften er dansk og dermed omfattet af lovudkastet, og om, hvilke af lovudkastets regler der skal anvendes ved tvangsfuldbyrdelse af kendelsen. Voldgiftsloven regulerer ikke spørgsmålet, og ifølge lovens forarbejder er fastlæggelsen af sædet forbundet med usikkerhed, når parterne ikke har aftalt sædet.

Lovudkastets § 18 indeholder tre regler om voldgiftens sæde. Reglerne, der er nye, svarer til modellovens art. 20, den svenske voldgiftslovs § 22 og det norske lovudkasts § 5-3.

Ifølge lovudkastets § 18, stk. 1 kan parterne aftale voldgiftens sæde. Der opstilles ikke begrænsninger i valget. Parterne kan derfor aftale, at voldgiften har sæde i et bestemt land, selv om der ikke er nogen faktisk eller juridisk tilknytning til det pågældende land.

Har parterne ikke aftalt sædet, fastsætter voldgiftsretten dette under hensyn til sagens omstændigheder, herunder hvad der er hensigtsmæssigt for parterne, jf. lovudkastets § 18, stk. 2. Voldgiftsretten er således i sit valg af sæde alene begrænset af hensynet til en praktisk og hensigtsmæssig behandling af sagen. Har parterne bopæl

eller hjemsted i samme land, vil det ofte være hensigtsmæssigt at lade voldgiften have sæde i dette land.

Udgangspunktet i praksis er, at de fleste forhandlinger og møder foregår dér, hvor voldgiften har sit sæde. Efter lovudkastets § 18, stk. 3 kan voldgiftsretten dog sættes på ethvert sted, som voldgiftsretten finder hensigtsmæssigt. Der er således intet til hinder for, at voldgiften, endda flere gange, sættes i et andet land, end det, som den har sit sæde i, såfremt dette er hensigtsmæssigt, f.eks. hvor en række personer fra samme land skal afgive forklaringer for voldgiftsretten.

Lovudkastets § 18 kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 19. Indledning af voldgiftssag

Lovudkastets § 19, stk. 1 bestemmer, hvornår en voldgiftssag er indledt, mens der i stk. 2 er fastsat krav til klagers begæring om voldgift. Det er i praksis vigtigt med en regel herom, navnlig af hensyn til den situation, hvor det skal afgøres, om en voldgiftssag er anlagt før en retssag, jf. lovudkastets § 2, stk. 2 og § 7, stk. 2. Spørgsmålet har også betydning for afbrydelse af eventuelle forældelsesfrister o.lign.

Den foreslåede bestemmelse adskiller sig fra gældende ret på to måder.

Mens voldgiftslovens § 2, stk. 2 bestemmer, at en voldgiftssag er indledt, når en af parterne har fremsat anmodning om udpegning af voldgiftsmænd eller, hvis voldgiftsrettens medlemmer på forhånd er udpeget, har indgivet klageskrift til voldgiftsretten, foreslås det i lovudkastet, at voldgiftssagen er anlagt, når klagers anmodning om voldgift er kommet frem til indklagede. Hermed rykkes tidspunktet for sagens anlæg frem. Den foreslåede regel er i overensstemmelse med modellovens art. 21, den svenske voldgiftslovs § 19 og det norske lovudkasts § 5-4.

Endvidere fastsætter lovudkastets § 19, stk. 2 visse krav til klagers anmodning om voldgift. For at få den tilsigtede virkning skal anmodningen være skriftlig og indeholde et udtrykkeligt og ubetinget krav om voldgift, en kort angivelse af de spørgsmål, voldgiftsretten skal tage stilling til og klagers valg af voldgiftsdommer, såfremt parterne skal vælge voldgiftsdommerne. Skriftlighedskravet stilles af bevismæssige grunde. En parts meddelelse til den anden part om, at han overvejer at indbringe tvisten for en voldgiftsret, er ikke tilstrækkeligt til at anse voldgiftssagen for anlagt. Det samme er tilfældet, hvis anmodningen ikke indeholder alle de krævede oplysninger.

Lovudkastets § 19, stk. 2 er inspireret af den svenske voldgiftslovs § 19, stk. 2.

Lovudkastets § 19 kan fraviges ved aftale. Parternes valg af institutionel voldgift vil som hovedregel blive betragtet som en fravigelse af § 19, i det omfang institutionens regler om fastlæggelse af tidspunktet for voldgiftssagens indledning afviger fra § 19.

Til § 20. Sprog

Ifølge lovudkastets § 20 afgør voldgiftsretten, hvilket eller hvilke sprog der anvendes ved sagens behandling, hvis parterne ikke har indgået en aftale om spørgsmålet. Bestemmelsen har formentlig kun betydning i internationale sager.

Reglen er ny. En tilsvarende bestemmelse findes i modellovens art. 22 og det norske lovudkasts § 5-5. Reglen svarer til gældende voldgiftspraksis.

Det eller de valgte sprog finder anvendelse under hele voldgiftssagen, herunder ved sagens forberedelse, under forhandlingerne, i kendelsen, samt i den mundtlige og skriftlige kommunikation mellem parterne og voldgiftsretten. Finder flere sprog anvendelse, vil det i mangel af modstående aftale være tilstrækkeligt, at ét af dem benyttes.

Lovudkastets § 20 kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 21. Klageskrift og svarskrift

Lovudkastets § 21 fastsætter de grundlæggende krav til parternes processkrifter. En lignende bestemmelse findes i modellovens art. 23, den svenske voldgiftslovs § 23 og det norske lovudkasts § 5-6. Reglen er ny, men svarer til voldgiftspraksis.

Lovudkastets § 21 kan fraviges ved parternes aftale. Har parterne valgt institutionel voldgift, har institutionens regler om processkrifternes udformning og udveksling mv. forrang for udkastets § 21.

Det er fast praksis, at en voldgiftssag indledes med en begæring om voldgift, jf. lovudkastets § 19. Denne bestemmelse angiver de krav, der stilles til begæringen om voldgift. De pågældende krav skal sikre dels, at modparten bliver klar over, at klager kræver tvisten afgjort ved voldgift, dels, at tvisten kan identificeres. I praksis er begæringen om voldgift ofte kortfattet. Klager vil i så fald udarbejde et fyldestgørende klageskrift, når voldgiftsrettens medlemmer er udpeget. I nogle tilfælde vælger klager at indlede voldgiftssagen med ét

processkrift, der på samme tid opfylder kravene til både begæringen om voldgift og klageskriftet. Når voldgiftsretten har modtaget klageskriftet, fastsætter den en frist for indklagede til at indgive svarskrift.

Efter lovudkastets § 21, stk. 1 og stk. 3 skal både klageskrift og svarskrift indeholde partens krav, en påstand, der angiver det resultat parten kræver, den faktiske og retlige baggrund for kravet og de beviser, der vil blive ført. Indklagedes svarskrift skal også indeholde angivelse af, hvorvidt voldgiftsrettens kompetence bestrides. Dette skyldes, at indsigelser mod voldgiftsrettens kompetence som hovedregel skal fremsættes i indklagedes første indlæg for voldgiftsretten, jf. lovudkastets § 14, stk. 2. Klager skal dog ikke indgive klageskrift, hvis begæringen om voldgift, jf. lovudkastets § 19, opfylder de krav til klageskriftet, der opstilles i § 21, stk. 1, jf. lovudkastets § 21, stk. 2. Tilsvarende krav til processkrifterne gælder, såfremt indklagede anmoder om selvstændig voldgiftskendelse for et krav, jf. lovudkastets § 21, stk. 4.

De krav, der stilles til processkrifterne, jf. lovudkastets § 21, stk. 1 og 3, skal sikre tilvejebringelsen af et tilfredsstillende grundlag for voldgiftssagen, og at parterne kan tage stilling til de fremsatte krav og varetage egne interesser under sagen. Et andet formål er at give voldgiftsretten grundlag for at vurdere sin kompetence. I praksis bør voldgiftsrettens medlemmer, også selv om voldgiftsrettens kompetence ikke bestrides, forsynes med genparter af voldgiftsaftalen.

Lovudkastets § 21, stk. 5 regulerer adgangen til at fremsætte nye krav, udvide påstanden til krav, der er fremsat, fremsætte nye påstande og inddrage nye beviser. Udgangspunktet er, at parterne frit kan gøre dette, medmindre voldgiftsretten finder det uhensigtsmæssigt at tillade dette navnlig henset til den forsinkelse, ændringen kan medføre. Denne vide adgang til at fremsætte nye krav mv. skyldes især, at sagen ved voldgift – modsat behandlingen for domstolene – som hovedregel kun afgøres i én instans, da voldgiftskendelsen normalt ikke kan appelleres. Også hensynet til at nå en materielt rigtig afgørelse taler for den vide adgang til at inddrage nyt i voldgiftssagen.

Prækclusion kan dog forekomme, navnlig for at undgå væsentlig forsinkelse af sagen, jf. lovudkastets § 21, stk. 5. Vil inddragelse af nyt materiale kun medføre en kortere forsinkelse af sagen, bør præklusion næppe indtræde. Også længerevarende forsinkelser bør efter

omstændighederne accepteres af hensyn til at nå en korrekt afgørelse, hvis det nye materiale skønnes at have væsentlig betydning for sagen.

Til § 22. Mundtlig og skriftlig behandling

Lovudkastets § 22 indeholder regler om, hvorvidt sagen skal afgøres på skriftligt eller mundtligt grundlag. Bestemmelsen er ny. Den svarer til modellovens art. 24, den svenske voldgiftslovs § 24 og det norske lovudkasts § 5-7. I øvrigt er bestemmelsen i overensstemmelse med voldgiftspraksis.

Udgangspunktet er, at voldgiftsretten afgør, om der skal holdes mundtlig eller skriftlig forhandling i sagen, jf. § 22, stk. 1, 1. pkt. Voldgiftsretten må ud fra karakteren af den konkrete tvist vurdere, hvad der er mest hensigtsmæssigt, herunder om det er nødvendigt med en mundtlig forhandling. I praksis vil voldgiftsretten ofte anmode parterne om at tilkendegive deres holdning og tage en fælles holdning til efterretning. En part kan dog under alle omstændigheder kræve mundtlig forhandling, jf. lovudkastets § 22, stk. 1, 2. pkt. Kravet skal ikke begrundes. Voldgiftsretten kan fastsætte en rimelig frist, inden for hvilken parterne kan kræve mundtlig forhandling.

Efter lovudkastets § 22, stk. 2 skal parterne gives et rimeligt varsel om enhver mundtlig bevisoptagelse, forhandling eller møde, som voldgiftsretten fastsætter, og som parterne har ret til at deltage i. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med lovudkastets § 37, stk. 3, nr. 2, hvorefter en voldgiftskendelse kan erklæres ugyldig, bl.a. når en part ikke har fået behørig meddelelse om sagens behandling eller af anden grund har været ude af stand til at varetage sine interesser under sagen. Varslets længde afhænger af den konkrete tvist og parternes forhold. Ved anmodning om iværksættelse af foreløbige retsskridt, jf. lovudkastets § 15, kan endog meget korte varsler efter omstændighederne være rimelige, blot modparten har tilstrækkelig tid til at varetage sine interesser.

Alle meddelelser, dokumenter og anden information, som en part sender til voldgiftsretten, skal samtidig sendes til de øvrige parter i sagen, jf. lovudkastets § 22, stk. 3, 1. pkt. Formålet med denne regel er at sikre, at modparten hurtigst muligt får mulighed for at varetage sine interesser i sagen. Af hensyn til parternes mulighed for at varetage deres interesser under sagen skal voldgiftsretten uden unødigt ophold sende sagkyndige udtalelser og skriftlige beviser, der indgår i

sagen, til parterne, jf. § 22, stk. 3, 2. pkt. Voldgiftsretten skal ikke fremsende interne arbejdsdokumenter o.lign. til parterne.

Lovudkastets § 22 kan fraviges ved aftale.

Til § 23. Parternes forsømmelse

Lovudkastets § 23 fastsætter retsvirkningerne af parternes forsømmelse. Reglen, der er i overensstemmelse med voldgiftspraksis, er ny. Tilsvarende regler findes i modellovens art. 25, den svenske voldgiftslovs § 24, stk. 3 og det norske lovudkasts § 5-8.

Såfremt klager uden rimelig grund forsømmer at fremme voldgiftssagen, hæver voldgiftsretten sagen, jf. lovudkastets § 23, stk. 1. Voldgiftsretten kan således kun hæve sagen, når klagers forsømmelse sker uden rimelig grund. Er der derimod en fornuftig forklaring på, hvorfor klager ikke fremmer sagen, f.eks. sygdom eller forligsforhandlinger, vil voldgiftsretten fortsat lade sagen versere for voldgiftsretten. Hæver voldgiftsretten sagen, indebærer dette ikke, at klager anses for at have opgivet sit krav eller at voldgiftsaftalen er bortfaldet, men indklagede vil typisk være berettiget til at få tilkendt sagsomkostninger. Indklagede kan ikke modsætte sig, at voldgiftsretten hæver sagen, medmindre denne har nedlagt påstand om en selvstændig voldgiftskendelse.

Forsømmer indklagede uden rimelig grund at svare i sagen, fortsætter voldgiftsretten sagen uden automatisk at tillægge forsømmelsen virkning som en anerkendelse af klagers krav, jf. lovudkastets § 23, stk. 2. Afsigelse af voldgiftskendelse i tilfælde, hvor indklagede ikke indgiver svarskrift eller ikke møder, kan være problematisk for voldgiftsretten. Voldgiftsretten kan i modsætning til en domstol ikke nøjes med at afsige udeblivelsesdom i overensstemmelse med klagers påstand og dennes sagsfremstilling mv. Dette skyldes dels, at voldgiftsretten i mangel af holdepunkter for det modsatte bør lægge til grund, at indklagede bestrider klagers krav, dels, at en voldgiftsdom i modsætning til en udeblivelsesdom afsagt af domstolene ikke kan begæres genoptaget. Voldgiftsretten skal derfor fortsætte sagen og afgøre den som regel efter klagers tilvejebringelse af yderligere materiale. I praksis vil voldgiftsretten ofte give indklagede en ny frist til at svare for sig og sikre sig, at indklagede er bekendt med sagen, eller at der ikke foreligger forhold, som gør indklagedes forsømmelse rimelig, men voldgiftsretten er ikke forpligtet hertil.

Lovudkastets § 23, stk. 2 skal ses i sammenhæng med navnlig

§ 37, stk. 3, nr. 2, hvorefter en voldgiftskendelse er ugyldig, bl.a. hvis domfældte ikke har fået behørig meddelelse om udpegningen af voldgiftsdommerne eller om voldgiftssagens behandling eller af anden grund har været ude af stand til at varetage sine interesser under sagen.

Lovudkastets § 23 kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 24. Bevis

Lovudkastets § 24 indeholder tre regler om bevisførelsen for voldgiftsretten. Bestemmelsen er ny. Tilsvarende regler findes i den svenske voldgiftslovs § 25, stk. 1 og stk. 2 og det norske lovudkast § 5-9-1. Modelloven indeholder kun en summarisk bestemmelse om bevisførelse for voldgiftsretten, jf. art. 19, stk. 2, 2. pkt. Den foreslåede regel svarer til voldgiftspraksis.

Ifølge lovudkastets § 24, stk. 1 har parterne ansvaret for at oplyse sagen, og parterne har ret til at føre de beviser, som de ønsker. Bestemmelsen slår fast, at det er parterne, ikke voldgiftsretten, der skal oplyse sagen. Parterne har som udgangspunkt ret til at føre de beviser, de ønsker, herunder dokumentbevis og vidneforklaringer. En voldgiftsret kan ikke iværksætte tvangsmidler over for uvillige vidner eller idømme straf for falsk forklaring. Ønskes bevisførelsen foretaget med mulighed for brug af sådanne midler, skal parterne eller voldgiftsretten anmode om bevisoptagelse gennem domstolene, jf. lovudkastets § 26.

Da en voldgiftskendelse kan fuldbyrdes af fogedretten og har samme retskraft som en dom, kan det overvejes at ændre straffelovens § 158, således at bestemmelsen også omfatter falsk forklaring for en voldgiftsret. I øvrigt har Europarådet i 2003 underskrevet en protokol til dets konvention om straf for korruption, hvorefter konventionens anvendelsesområde bl.a. også omfatter voldgiftsdommere i civile sager. Konventionen har til formål at beskytte juridiske myndigheder mod korruption.

Voldgiftsretten kan nægte en part at føre et bevis, hvis det er åbenbart, at det ikke har betydning for sagen, jf. lovudkastets § 24, stk. 2. Reglen omfatter beviser uden relevans for tvisten, beviser ude af proportion med sagen og beviser om forhold, der allerede er tilstrækkeligt belyst. I udtrykket "åbenbart" ligger, at det skal være oplagt, at beviset ikke har betydning for sagen. I tvivlstilfælde bør voldgiftsretten tillade bevisførelsen eller begrænse den efter § 24, stk. 3,

hvis der ikke er et rimeligt forhold mellem tvistens betydning og omfanget af bevisførelsen.

Lovudkastets § 24 kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 25. Sagkyndige udpeget af voldgiftsretten

Brug af sagkyndige udpeget af voldgiftsretten er reguleret ved lovudkastets § 25. Reglen er ny. Tilsvarende bestemmelser findes i modellovens art. 26, den svenske voldgiftslovs § 25 og det norske lovudkasts § 5-9, stk. 2 – 4. Bestemmelsen svarer til voldgiftspraksis.

Ifølge lovudkastets 25, stk. 1 kan voldgiftsretten udpege en eller flere sagkyndige til at afgive erklæring om særskilte spørgsmål, som voldgiftsretten skal afgøre. Voldgiftsretten kan anmode parterne om at give den sagkyndige al relevant information, og om at fremlægge eller sørge for adgang til beviser for den sagkyndige. Voldgiftsretten kan ikke sanktionere en part, der ikke efterkommer voldgiftsrettens anmodning om at give en sagkyndig adgang til et bestemt bevis. Voldgiftsretten kan derimod ved bevisbedømmelsen tillægge en sådan nægtelse virkning til fordel for modparten. Ønskes bevisførelsen foretaget med mulighed for brug af tvangsmidler, skal parterne eller voldgiftsretten anmode om bevisoptagelse (syn og skøn) gennem domstolene, jf. lovudkastets § 26.

Brug af sagkyndige kan have væsentlige omkostningsmæssige konsekvenser for parterne. Voldgiftsretten bør derfor forelægge spørgsmålet for parterne, inden afgørelse om indhentelse af sådanne udtalelser træffes. Er parterne imod, kan voldgiftsretten ikke indhente en udtalelse, da § 25, stk. 1 kan fraviges ved aftale.

Efter lovudkastets § 25, stk. 2 skal en sagkyndig, der har afgivet en skriftlig erklæring om et særskilt spørgsmål til voldgiftsretten, på voldgiftsrettens eller en parts anmodning give møde til en mundtlig forhandling, hvor parterne har mulighed for at stille spørgsmål til den sagkyndige og føre andre sagkyndige vidner om spørgsmålet.

Da sagkyndige udpeget af voldgiftsretten indtager en central funktion under voldgiftssagen, er det i lovudkastets § 25, stk. 3 bestemt, at § 10 og § 11 om voldgiftsdommeres habilitet og oplysningspligt samt behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommer finder anvendelse på sagkyndige udpeget af voldgiftsretten.

Ifølge lovudkastets § 25, stk. 4 fastsætter voldgiftsretten den sagkyndiges honorar, jf. § 35. Henvisningen til § 35 indebærer, at ho-

noraret til en sagkyndig antaget af voldgiftsretten er en del af sagsomkostningerne.

Uafhængigt af voldgiftsrettens indhentelse af sagkyndige udtalelser har parterne ret til selv at indhente ekspertudtalelser o.lign. Omkostningerne ved en sådan bevisførelse er da en del af den pågældende parts egne sagsomkostninger. Voldgiftsretten skal ikke fastsætte honoraret til en sagkyndig antaget af en af parterne, og § 10 og § 11 gælder ikke for sådanne sagkyndige.

Lovudkastets § 25, bortset fra stk. 3, kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 26. Bistand til optagelse af bevis

Lovudkastets § 26 indeholder to regler om bevisoptagelse gennem domstolene til brug for en verserende eller påtænkt voldgiftssag. Bestemmelsen svarer til voldgiftslovens § 5, dog med den tilføjelse, at ikke alene voldgiftsretten, men også en part med voldgiftsrettens samtykke kan anmode om indenretlig bevisoptagelse. En lignende regel findes i modellovens art. 27 og det norske lovudkasts § 5-10.

Ifølge lovudkastets § 26 kan voldgiftsretten eller en part med voldgiftsrettens samtykke anmode domstolene om bistand til optagelse af bevis.

Det er som udgangspunkt kun voldgiftsretten, der kan anmode en domstol om bistand til bevisoptagelse. En part har ikke krav på indenretlig bevisoptagelse, men en part kan anmode domstolene om bistand, hvis voldgiftsretten har givet parten sit samtykke til anmodningen.

Bevisoptagelsen sker efter retsplejelovens regler, jf. lovudkastets § 26, stk. 2. Under en indenretlig bevisoptagelse kan domstolen anvende de almindelige sanktionsmuligheder over for uvillige vidner, ligesom falsk forklaring kan straffes efter straffelovens § 158. Anmodning om domstolens bistand til optagelse af bevis indgives til domstolene i overensstemmelse med retsplejelovens kompetenceregler om bevisoptagelse. I praksis vil domstolen give voldgiftsrettens dommere og parterne et rimeligt varsel, således at de har mulighed for at deltage i bevisoptagelsen.

Lovudkastets § 26 kan ikke fraviges ved parternes aftale.

Til kapitel 6. Voldgiftskendelsen

Lovudkastets kapitel 6 indeholder syv bestemmelser om voldgiftsrettens kendelse og grundlaget for kendelsen. Det er bestemmelser om

retsanvendelse, jf. § 27, parternes proceshandling og bevisbedømmelse, jf. § 28, og opdeling af sagens genstand, jf. § 29. Endvidere er det bestemmelser om, hvorledes voldgiftsretten træffer afgørelser, jf. § 30, forlig, jf. § 31, formkrav til voldgiftskendelsen, jf. § 32, hvorledes sagen afsluttes, jf. § 33 og rettelse mv. af voldgiftskendelsen, jf. § 34.

Reglerne i lovudkastets kapitel 6 kan fraviges ved aftale, bortset fra § 32, stk. 1 og stk. 3, hvor der fastsættes visse grundlæggende formkrav til voldgiftskendelsen.

Til § 27. Retsanvendelse

Voldgiftsrettens retsanvendelse er reguleret ved lovudkastets § 27, der indeholder fire regler herom. Reglen er ny. Den svarer i det store og hele til modellovens art. 28, den svenske voldgiftslovs § 48 og det norske lovudkasts § 6-1. Gældende dansk ret på området er uklar.

Ifølge lovudkastets § 27, stk. 1 skal voldgiftsretten anvende de retsregler, som parterne har valgt til afgørelse af retsforholdet. En henvisning til et lands lov skal forstås som en henvisning til dette lands materielle regler og ikke landets internationale privatretlige regler. Bestemmelsen understreger parternes aftalefrihed, der ikke er underlagt begrænsninger. Parterne kan således vælge et hvilket som helst lands regler til at regulere deres retsforhold. I udtrykket "retsregler" ligger, at parterne også kan vælge internationale regelsæt, såsom Principles of European Contract Law og UNIDROIT Principles of International Commercial Contract Law samt Lex Mercatoria.

Har parterne ikke valgt de retsregler, retsforholdet skal afgøres efter, anvender voldgiftsretten de retsregler, den finder passende, jf. lovudkastets § 27, stk. 2. Denne bestemmelse går videre end modellovens art. 28 og den svenske voldgiftslovs § 48. Efter den førstnævnte bestemmelse skal voldgiftsretten i disse tilfælde anvende de lovvalgsregler, den finder anvendelige, mens voldgiftsretten i det sidstnævnte tilfælde skal afgøre tvisten efter loven i den stat, hvor voldgiften har sæde. Lovudkastets regel bygger på ICC's procesreglement art. 17, stk. 1, hvorefter voldgiftsretten direkte kan vælge den anvendelige lov eller de anvendelige retsregler, hvis parterne ikke har aftalt lovvalget. Har parterne ikke aftalt lovvalget, står voldgiftsretten frit og kan anvende en bestemt stats lov eller internationale regelsæt o.lign.

Lovudkastets § 27, stk. 3 regulerer anvendelse af billighed (*amiable compositeur* eller *ex aequo et bono*). Ifølge bestemmelsen kan

voldgiftsretten kun afgøre tvisten efter billighed, såfremt parterne udtrykkeligt har bemyndiget voldgiftsretten til dette. Det kræves ikke, at bemyndigelsen hertil er skriftlig, men den skal være tilstrækkelig klar. En afgørelse på grundlag af billighed bygger i højere grad på voldgiftsrettens skøn over, hvad der vil være en rimelig løsning i den konkrete tvist end på en konsekvent anvendelse af de materielle retsregler, som tvisten ellers ville være underlagt.

Ved afgørelse af tvisten skal voldgiftsretten, hvad enten sagen afgøres efter regler, der følger af § 27, stk. 1, eller efter billighed, jf. § 27, stk. 2 under alle omstændigheder afgøre sagen i overensstemmelse med kontraktens bestemmelser og tage hensyn til sædvaner i den branche, som retsforholdet er underlagt, jf. lovudkastets § 27, stk. 4. I dansk ret er reglen umiddelbart overflødig, men den sender et vigtigt signal i internationale forhold, hvorfor den er medtaget for at markere, at der ikke er nogen forskel mellem lovudkastet og modelloven, hvor reglen findes i art. 28, stk. 4.

Lovudkastets § 27 kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 28. Parternes proceshandlinger. Bevisbedømmelse

Lovudkastets § 28 fastslår, at to grundlæggende civilprocessuelle principper også anvendes i voldgift. Efter § 28, stk. 1 kan voldgiftsretten kun afgøre de krav, der er rejst i sagen (dispositionsmaksimen). Ifølge § 28, stk. 2 fastlægger voldgiftsretten sagens faktiske omstændigheder ud fra en fri bedømmelse af beviserne (den frie bevisbedømmelse). § 28, stk. 2 skal ses i sammenhæng med § 24 om parternes ansvar for at oplyse sagen og ret til som udgangspunkt at føre de beviser, de ønsker.

Lovudkastets § 28 er ny. En lignende regel findes i det norske lovudkasts § 6-2, mens modelloven alene har en summarisk bestemmelse om den frie bevisbedømmelse, jf. art. 19, stk. 2, 2. pkt. Disse civilprocessuelle principper anvendes i voldgiftspraksis.

Parterne kan ved aftale fravige lovudkastets § 28.

Til § 29. Opdeling af sagens genstand

Lovudkastets § 29 er en regel om opdeling af sagens genstand. Reglen er ny, men svarer til voldgiftspraksis. En lignende regel findes i den svenske voldgiftslovs § 29 og det norske lovudkasts § 6-3. Modelloven indeholder ikke en regel om opdeling, men loven synes at forudsætte, at dette kan ske.

Ifølge lovudkastets § 29, stk. 1 kan voldgiftsretten bestemme, at et eller flere krav eller spørgsmål skal udskilles til særskilt bedømmelse. Voldgiftsretten kan også afsige kendelse om et eller flere krav eller spørgsmål udskilt til særskilt bedømmelse, jf. § 29, stk. 2.

Efter § 29 har voldgiftsretten en generel adgang til at bestemme, hvorvidt opdeling af sagen skal ske, og om der skal afsiges særskilt kendelse om det eller de udskilte spørgsmål. Opdeling kan ske i forhold til et eller flere krav eller tvistepunkter, hvor det er hensigtsmæssigt at opdele sagen, f.eks. i forhold til retlige spørgsmål om voldgiftsrettens kompetence, hvorvidt tvisten efter sin art kan afgøres ved voldgift, lovvalg og forældelse, eller faktiske forhold, navnlig om et centralt bevismæssigt spørgsmål.

Lovudkastets § 29 kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 30. Voldgiftsrettens afgørelser

Lovudkastets § 30 regulerer, hvorledes voldgiftsretten skal træffe afgørelse i sagen. Reglen er ny, men svarer til modellovens art. 29, den svenske voldgiftslovs § 30, stk. 2 og det norske lovudkasts § 6-4. I øvrigt er den i overensstemmelse med voldgiftspraksis.

Ifølge lovudkastets § 30, stk. 1 træffer voldgiftsretten afgørelse i overensstemmelse med den mening, som flertallet af voldgiftsdommerne, der deltager i afgørelsen, enes om. Opnås der ikke flertal for en afgørelse, skal den afgørelse, som voldgiftsrettens formand tiltræder eller træffer, gælde. Afstemningsreglen gælder for både materielle og processuelle afgørelser. Voldgiftsretten bestemmer hvilke spørgsmål, der skal stemmes om.

Nægter en voldgiftsdommer at deltage i en afstemning, kan de øvrige voldgiftsdommere træffe afgørelsen, jf. lovudkastets § 30, stk. 2. Formålet med reglen er at afskære en voldgiftsdommer fra at blokere voldgiftsrettens votering og muligheden for at komme til en afgørelse. Reglen kan kun anvendes, hvor en voldgiftsdommer nægter at deltage i en afstemning, men ikke, hvis den pågældende voldgiftsdommer har lovligt forfald.

Voldgiftsrettens formand kan på egen hånd afgøre processuelle spørgsmål, hvis parterne eller den samlede voldgiftsret har bemyndiget formanden til dette, jf. lovudkastets § 30, stk. 3. Dette er en undtagelse til § 30, stk. 1. Bemyndigelsen gælder kun processuelle spørgsmål, ikke materielle forhold.

Lovudkastets § 30 kan fraviges ved parternes aftale.

Til § 31. Forlig

Lovudkastets § 31 indeholder en bestemmelse om forlig indgået for voldgiftsretten. Bestemmelsen er ny, men svarer til modellovens art. 30, den svenske voldgiftslovs § 27, stk. 2 og det norske lovudkasts § 6-5. Lovudkastets bestemmelse om forlig indgået for voldgiftsretten kodificerer og klargør voldgiftspraksis. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at et forlig indgået for voldgiftsretten kan tvangsfuldbyrdes.

Efter lovudkastets § 31, stk. 1 kan voldgiftsretten, hvis parterne indgår forlig for voldgiftsretten, på en parts anmodning stadfæste forliget i en voldgiftskendelse. Voldgiftskendelsen skal udfærdiges i overensstemmelse med § 32, dvs. den skal have samme form og indhold som en almindelig voldgiftskendelse. En voldgiftskendelse, der stadfæster et forlig, skal dog ikke begrundes, jf. § 32, stk. 2.

En voldgiftskendelse, hvori et forlig stadfæstes, har samme retsvirkning som andre voldgiftskendelser, jf. lovudkastets § 31, stk. 2. Dette indebærer navnlig, at kendelsen kan erklæres ugyldig, jf. lovudkastets kapitel 8, og tvangsfuldbyrdes, jf. kapitel 9.

Parterne kan fravige lovudkastets § 31 ved aftale.

Til § 32. Voldgiftskendelsens form og indhold

Lovudkastets § 32 fastsætter formkrav til voldgiftskendelsen. Bestemmelsen er ny. Den svarer til modellovens art. 31, den svenske voldgiftslovs § 31 og det norske lovudkasts § 6-6. Reglen er i god overensstemmelse med voldgiftspraksis.

Formkravene skal sikre klarhed over kendelsens indhold mv. Det er vigtigt, navnlig af hensyn til eventuelle ugyldighedssøgsmål, at voldgiftskendelsen underskrives af alle voldgiftsdommerne, og at den er begrundet. Det er også hensigtsmæssigt, at kendelsen er dateret, navnlig af hensyn til processuelle og materielle frister. Endelig er det vigtigt, at voldgiftens sæde fremgår af kendelsen, således at det bestemmes, om den er dansk eller udenlandsk. Formkravene kan ikke fraviges af parterne ved aftale.

Ifølge lovudkastets § 32, stk. 1 skal voldgiftskendelsen være skriftlig og underskrevet af alle voldgiftsdommerne. I voldgiftssager med mere end en dommer er det dog tilstrækkeligt, at flertallet har underskrevet voldgiftskendelsen, såfremt årsagen til, at ikke alle voldgiftsdommere har underskrevet voldgiftskendelsen, fremgår af kendelsen. Dette sidste led af bestemmelsen skal sikre, at en vold-

giftsdommer ikke kan blokere sagen ved at nægte at underskrive kendelsen. Det er således tilstrækkeligt, at et flertal af voldgiftsdommerne har underskrevet kendelsen, uanset hvad begrundelsen måtte være for den manglende underskrift.

Voldgiftskendelsen skal være begrundet, medmindre den stadfæster et forlig, jf. § 31, eller parterne har aftalt, at den ikke skal begrundes, jf. lovudkastets § 32, stk. 2. Der stilles ikke i lovudkastet krav til begrundelsen. Voldgiftsretten må ud fra sagens konkrete omstændigheder vurdere, hvor udførlig begrundelsen skal være. I forhold til domme i civile sager gælder der ikke skærpede krav til begrundelsen i en voldgiftskendelse. Voldgiftsretten skal dog angive, hvilke faktiske omstændigheder afgørelsen er truffet på grundlag af og redegøre for retsanvendelsen.

Lovudkastet indeholder ikke regler om adgangen til at få optaget en dissens i kendelsen. Hvorvidt dette er muligt, beror på parternes aftale. I almindelighed kan en voldgiftsdommer, der ønsker at dissentiere, dog få optaget sin dissens i voldgiftskendelsen.

Ifølge lovudkastets § 32, stk. 3 skal voldgiftskendelsen dateres og angive voldgiftens sæde, jf. § 18, stk. 1 og stk. 2. Voldgiftskendelsen skal anses for afsagt på dette sted. Formålet hermed er navnlig at undgå tvivl om kendelsens oprindelse i forbindelse med anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelsen i udlandet under New York-konventionen.

Voldgiftsretten skal straks sende voldgiftskendelsen til parterne, jf. lovudkastets § 32, stk. 4.

Lovudkastets § 32, stk. 1 og stk. 3 kan ikke fraviges ved parternes aftale. Uanset disse ufravigelige bestemmelser er en voldgiftskendelse ikke ugyldig, alene fordi formkravene ikke er opfyldt. Ugyldighed er udtømmende reguleret af lovudkastets § 37.

Til § 33. Afslutning af voldgiftssagen

Lovudkastets § 33 fastsætter, hvornår en voldgiftssag afsluttes. Reglen er ny, men svarer til modellovens art. 32 samt det norske lovudkasts § 6-7. I øvrigt er den i overensstemmelse med voldgiftspraksis. En anden regel om afslutning af sagen findes i § 36, hvorefter voldgiftsretten kan afslutte sagen, hvis en krævet sikkerhed for sagsomkostningerne ikke stilles.

Ifølge lovudkastets § 33, stk. 1 afsluttes voldgiftssagen, når voldgiftskendelsen afsiges, eller når voldgiftsretten hæver sagen, jf. stk.

2 – 4. Den voldgiftskendelse, som reglen angår, er den afsluttende kendelse, dvs. den kendelse, der afgør tvisten.

Voldgiftssagen kan også afsluttes på andre måder, jf. lovudkastets § 33, stk. 2 – 4.

For det første kan voldgiftsretten hæve sagen, hvis klager frafalder sit krav, medmindre indklagede modsætter sig ophævelse og har en rimelig grund til at få voldgiftskendelse afsagt, jf. § 33, stk. 2. Dette er f.eks. tilfældet, hvis indklagede har behov for en voldgiftskendelse for at undgå yderligere voldgifts- eller retssager om tvisten. For det andet skal voldgiftsretten hæve sagen, hvis parterne er enige herom, jf. § 33, stk. 3. En aftale om, at voldgiftsretten skal hæve sagen på en bestemt dato eller efter en bestemt periode, hvis der ikke er truffet afgørelse forinden, er omfattet af stk. 3. For det tredje kan voldgiftsretten hæve sagen, hvis en fortsættelse af sagen er unødvendig eller umulig. Hvorvidt dette er tilfældet, beror på en konkret vurdering, og voldgiftsretten bør anmode om parternes stilling til spørgsmålet, før afgørelse træffes.

Udgangspunktet er, at voldgiftsrettens kompetence ophører, når voldgiftssagen afsluttes, jf. lovudkastets § 33, stk. 5. Der er to undtagelser hertil, jf. § 34 om rettelse af kendelsen mv., og § 38, stk. 4, hvorefter en domstol under et ugyldighedssøgsmål kan henvise sagen til voldgiftsretten til fornyet prøvelse med henblik på at få fjernet det eller de forhold, som kan medføre kendelsens ugyldighed.

Lovudkastets § 33 kan fraviges af parterne.

Til § 34. Rettelse af voldgiftskendelsen. Tillægskendelse

Rrettelse af voldgiftskendelsen og muligheden for at få afsagt tillægskendelse er reguleret ved lovudkastets § 34. Reglen er ny. Den svarer til modellovens art. 33, den svenske voldgiftslovs § 32 og det norske lovudkasts § 6-8 (der dog ikke indeholder hjemmel til ”fortolkningsdom”). Voldgiftspraksis er i vid udstrækning i overensstemmelse med bestemmelsen.

Ifølge lovudkastets § 34, stk. 1, kan en part inden 30 dage efter afsigelsen af voldgiftskendelsen anmode voldgiftsretten om at rette eller præcisere kendelsen i tre angivne tilfælde.

For det første kan en kendelse, der på grund af en skrive- eller regnefejl, en trykfejl eller anden lignende klar fejl, har fået et indhold, som ikke er i overensstemmelse med voldgiftsrettens mening, rettes, jf. § 34, stk. 1, nr. 1. Rettelse kan kun foretages for fejl, hvorimod

reglen ikke giver mulighed for at ændre afgørelsens indhold, f.eks. vedrørende faktiske forhold, voldgiftsrettens retsanvendelse eller dens præmisser. Fejlen skal være klar eller åbenbar og have indflydelse på forståelsen af voldgiftsrettens mening. Bestemmelsen kan derimod ikke anvendes til at ændre fejl af den nævnte karakter, som ikke er meningsforstyrrende. Opregningen af de pågældende fejl er ikke udtømmende.

For det andet kan voldgiftsretten fortolke en del af voldgiftskendelsen, jf. § 34, stk. 1, nr. 2. Dette er hensigtsmæssigt, hvor kendelsen på et afgørende punkt er upræcis eller ligefrem uklar.

For det tredje kan voldgiftsretten afsige tillægskendelse om krav, der er fremsat for voldgiftsretten, og som skulle være afgjort af denne, men som ikke er medtaget i voldgiftskendelsen, jf. § 34, stk. 1, nr. 3. Bestemmelsen omfatter kun krav fremsat under voldgiftssagen, som voldgiftsretten skulle have afgjort, hvorimod den ikke kan anvendes på krav fremsat efter voldgiftssagens afslutning, eller krav, som voldgiftsretten ikke skulle have afgjort under sagen.

Lovudkastets § 34, stk. 2 regulerer fremgangsmåden ved en parts anmodning om rettelse eller fortolkning af voldgiftskendelse eller afsigelse af tillægskendelse. Anmodningen sendes til voldgiftsretten og de øvrige parter. Parterne skal have mulighed for at udtale sig. Voldgiftsretten tager anmodningen til følge, hvis den er berettiget. Afgørelse om rettelse eller fortolkning af voldgiftskendelsen eller om afsigelse af tillægskendelse afsiges senest 60 dage efter, at anmodningen blev modtaget af voldgiftsretten.

Lovudkastets § 34, stk. 3 regulerer voldgiftsrettens mulighed for uafhængigt af parterne at rette voldgiftskendelsen efter § 34, stk. 1, nr. 1. Voldgiftsretten kan gøre dette inden 30 dage efter afsigelsen af voldgiftskendelsen. Parterne skal have mulighed for at udtale sig, før den rettede voldgiftskendelse afsiges. Bestemmelsen giver ikke voldgiftsretten mulighed for på eget initiativ at afsige kendelse om fortolkning af en del af kendelsen eller afsige tillægskendelse, jf. § 34, stk. 1, nr. 1 og 2. Sådanne kendelser kan derfor kun afsiges på en parts begæring.

Fristerne i lovudkastets § 34, stk. 1 – 3 er som udgangspunkt absolute. Imidlertid giver § 34, stk. 4 voldgiftsretten mulighed for i særlige tilfælde at forlænge fristerne i stk. 1 – 3. Reglen kan kun anvendes undtagelsesvis.

Endelig er det i lovudkastets § 34, stk. 5 fastsat, at lovudkastets

regler om formkrav til voldgiftskendelser, jf. § 32, også gælder for afgørelser om rettelse eller fortolkning af voldgiftskendelsen og afsigelse af tillægskendelse. Lovudkastets regler om voldgiftskendelsens ugyldighed og tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen, jf. lovudkastets kapitel 8 og 9, gælder også for kendelser afsagt efter § 34.

Lovudkastets § 34 kan fraviges ved parternes aftale.

Til kapitel 7. Sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse

Lovudkastets kapitel 7 indeholder to bestemmelser om hhv. sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse, jf. lovudkastets § 35 og § 36. Voldgiftsloven regulerer ikke disse forhold, bortset fra § 6, hvorefter domstolene på begæring kan prøve voldgiftsrettens honorarfastsættelse. Modelloven har ikke regler om sagsomkostninger og sikkerhedsstillelse. Lovudkastets kapitel 7 er inspireret af den svenske voldgiftslovs §§ 37 – 41 og det norske lovudkasts §§ 7-1 til 7-3.

Reglerne i lovudkastets kapitel 7, bortset fra § 35, stk. 6, kan fraviges ved aftale.

Til § 35. Sagsomkostninger

Ifølge lovudkastets § 35, stk. 1 fastsætter voldgiftsretten sit honorar og sine omkostninger ved behandlingen af sagen. Honoraret og omkostningerne forfalder til betaling 30 dage efter voldgiftssagens afslutning. Afslutningstidspunktet fastsættes efter § 33. Afsigelse af kendelse om rettelse, fortolkning mv. efter § 34 udskyder ikke forfaldstidspunktet. Der er ikke i lovudkastet taget stilling til eventuelle krav på renter ved forsinket betaling. Dette spørgsmål reguleres af de almindelige regler herom.

Ved "honorar" forstås voldgiftsdommernes honorar for at beskæftige sig med tvisten, mens voldgiftsrettens omkostninger ved sagen omfatter de udgifter, voldgiftsretten har afholdt for at kunne behandle tvisten. Der er typisk tale om transportudgifter, leje af lokaler, teknisk udstyr og eventuel sekretærbistand, honorar til eventuelle sagkyndige udmeldt af voldgiftsretten og disses udgifter forbundet med deltagelsen i voldgiftssagen, og tolkeudgifter.

Parterne hæfter solidarisk for voldgiftsrettens honorar og dens omkostninger, jf. lovudkastets § 35, stk. 2. Hensynet til voldgiftens funktion berettiger til at pålægge parterne solidarisk ansvar for voldgiftsrettens honorar og dens omkostninger ved behandlingen af sa-

gen. Den solidariske hæftelse gælder, uanset hvorledes de nævnte sagsomkostninger fordeles mellem parterne, jf. § 35, stk. 3, og uanset om en part pålægges at betale omkostninger til modparten efter § 35, stk. 4. En advokat hæfter ikke for omkostningerne, medmindre denne særskilt har påtaget sig dette.

Ifølge lovudkastets § 35, stk. 3 fastsætter voldgiftsretten fordelingen af voldgiftsrettens honorar og omkostningerne ved dens behandling af sagen mellem parterne. Fordelingen sker efter voldgiftsrettens skøn. Bestemmelsen indeholder ikke nærmere kriterier for voldgiftsrettens skønsudøvelse. Voldgiftsretten er således som udgangspunkt frit stillet. Der er intet til hinder for, at voldgiftsretten uanset sagens udfald fordeler sagsomkostningerne lige mellem parterne, eller at den fordeler sagsomkostningerne efter sagens udfald. Bestemmelsen er heller ikke til hinder for, at voldgiftsretten træffer afgørelse om, at parterne selv fordeler sagsomkostningerne.

Voldgiftsretten kan pålægge en part helt eller delvist at betale modpartens udgifter til voldgiftssagen, jf. lovudkastets § 3, stk. 4. Den foreslåede regel omfatter parternes omkostninger ved at føre sagen, f.eks. advokathonorar, udgifter til sagkyndige antaget af en part o.lign. Det er op til voldgiftsretten at vurdere, om den skal tilkende en part sagsomkostninger. Bestemmelsen indeholder i lighed med § 35, stk. 3 ikke kriterier for skønsudøvelsen, hvorfor bestemmelsen giver voldgiftsretten de samme vide muligheder for at pålægge den ene part helt eller delvist at betale den anden parts procesudgifter, som § 35, stk. 3 giver i forhold til voldgiftsrettens sagsomkostninger.

Lovudkastets § 35, stk. 5 bestemmer, at voldgiftskendelsen eller voldgiftsrettens retsbog skal indeholde oplysning om voldgiftsrettens honorar, dens omkostninger, og i hvilket omfang en part skal betale modpartens udgifter til voldgiftssagen. Fordelingen er endelig, og afgørelsen om omkostningerne kan tvangsfuldbyrdes efter lovudkastets § 39, stk. 4.

Domstolene kan prøve voldgiftsrettens honorarfastsættelse, og anmodning herom skal indgives til domstolene inden 30 dage efter, at voldgiftsrettens afgørelse om honoraret er kommet frem til parten, jf. lovudkastets § 35, stk. 6. Fristen er absolut. En nedsættelse af voldgiftsrettens honorarfastsættelse har virkning for alle de involverede parter og ikke kun den part, der indbragte spørgsmålet for domstolene.

Anmodning om domstolenes revision af voldgiftsrettens honorar,

jf. lovudkastets § 35, stk. 6 indgives til Sø- og Handelsretten, jf. nærmere lovudkastets § 43.

Voldgiftsrettens afgørelse om sagsomkostningerne kan fuldbyrdes af domstolene efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af sagsomkostninger, jf. lovudkastets § 39, stk. 4.

Lovudkastets § 35, bortset fra stk. 6, kan fraviges ved parternes aftale og ved aftale mellem parterne og voldgiftsretten. Har parterne aftalt institutionel voldgift, hvor det ofte er fastsat, at institutionen fastsætter voldgiftsrettens honorar, er dette en aftale om fravigelse af lovudkastets § 35. En sådan aftale om institutionel voldgift kan dog ikke udelukke domstolenes adgang til at prøve honoraret.

Til § 36. Sikkerhedsstillelse

Ifølge lovudkastets § 36, stk. 1 kan voldgiftsretten pålægge parterne at stille sikkerhed for voldgiftsrettens honorar og omkostningerne ved dens behandling af sagen. Sikkerheden dækker kun disse omkostninger, men ikke parternes omkostninger til procesfuldmægtige mv.

Voldgiftsretten kan kræve sikkerhed før og under voldgiftssagen. Bestemmelsen er ikke til hinder for, at voldgiftsretten under sagen kræver yderligere sikkerhedsstillelse, hvilket især er praktisk, hvor sagen viser sig mere omfattende end oprindeligt antaget. Voldgiftsretten skal vurdere, hvor stor sikkerheden skal være. Voldgiftsretten kan fastsætte særskilt sikkerhed for enkelte af de i sagen rejste krav. Sikkerheden skal fordeles ligeligt mellem parterne, medmindre parterne aftaler andet.

De fleste voldgiftsinstitutioners procesregler indeholder bestemmelser om sikkerhedsstillelse. Har parterne valgt voldgift gennem en sådan institution, gælder institutionens regler om sikkerhedsstillelse i stedet for § 36.

Hvis en part ikke stiller en pålagt sikkerhed, kan den anden part stille hele sikkerheden, jf. lovudkastets § 36, stk. 2. Formålet med denne regel er at sikre, at en part ikke kan hindre etablering af voldgiftsretten eller på anden måde undgå voldgiftssagen ved blot at undlade at stille sin del af sikkerheden.

Ifølge lovudkastets § 36, stk. 3 kan voldgiftsretten helt eller delvist afslutte voldgiftssagen, hvis sikkerheden ikke stilles inden for en af voldgiftsretten fastsat frist. Bestemmelsen giver voldgiftsretten mulighed for at afslutte sagen, hvis en krævet sikkerhed ikke stilles af

parterne, eller én af dem. I øvrigt er afslutning af voldgiftssagen reguleret i lovudkastets § 33.

Den stillede sikkerhed kan af voldgiftsretten anvendes til dækning af voldgiftsrettens honorar og omkostningerne ved sagens behandling og, med parternes samtykke, til a conto betaling af voldgiftsrettens honorar, jf. lovudkastets § 36, stk. 4. I praksis betales voldgiftsrettens honorar normalt, når sagen afsluttes. I navnlig længerevarende voldgiftssager er det hensigtsmæssigt, at der kan foretages a conto betaling af honoraret, hvilket er muligt, såfremt parterne accepterer dette. I mangel af parternes accept hertil, kan sikkerheden først anvendes til dækning af honorarkravet, når sagen afsluttes.

Til kapitel 8. Ugyldighed

Lovudkastets kapitel 8 indeholder to bestemmelser om ugyldighed af voldgiftskendelsen, jf. lovudkastets § 37 og § 38. Mens § 37 fastsætter ugyldighedsgrundene, opstiller § 38 en frist for anlæg af retssag om ugyldighed. De to bestemmelser svarer til modellovens art. 34, der regulerer begge spørgsmål. Tilsvarende bestemmelser findes i den svenske voldgiftslovs §§ 33 – 35 og det norske lovudkasts §§ 8-1 til 8-3.

Reglerne i lovudkastets kapitel 8 er ufravigelige.

Til § 37. Ugyldighed

Lovudkastets § 37 indeholder en udtømmende angivelse af de grunde, der enten medfører voldgiftskendelsens ugyldighed eller kan medføre dens ugyldighed. Ugyldighedsgrundene svarer til de gældende, jf. voldgiftslovens § 7, dog med to væsentlige forskelle.

Den ene forskel er, at det er uklart, hvorvidt voldgiftslovens § 7 udtømmende gør op med ugyldighedsgrundene. I lovudkastet er det derimod foreslået, at § 37 udtømmende indeholder de grunde, der kan eller skal medføre ugyldighed. Begrundelsen herfor er dels, at det er meget væsentligt for voldgiftsinstituttets effektivitet, at en tabende part ikke kan bestride kendelsens gyldighed på grundlag af omstændigheder, der ikke er angivet i loven, dels, at modelloven, den svenske voldgiftslov og det norske lovudkast ikke giver mulighed for at påberåbe andre ugyldighedsgrunde end de i loven anførte.

Den anden forskel mellem voldgiftslovens § 7 og den foreslåede § 37 er, at sidstnævnte bestemmelse ikke indeholder en bestemmelse om, at kendelsen er ugyldig, hvis den "strider mod ufravigelige rets-

grundsætninger”, jf. voldgiftslovens § 7, nr. 4. Baggrunden for ikke at videreføre denne ugyldighedsgrund i lovudkastet er navnlig, at ugyldighedsgrunden hverken er hjemlet i modelloven, den svenske voldgiftslov eller det norske lovudkast. En opretholdelse af ugyldighedsgrunden ville kunne give indtryk af, at det er lettere at få tilsidesat voldgiftskendelser efter dansk ret end f.eks. svensk ret, hvilket ville være et uheldigt signal at sende. En anden væsentlig årsag til ikke at videreføre denne danske ”specialregel” er, at den er uklar og derfor egnet til at skabe usikkerhed om voldgiftskendelsers gyldighed. Hverken voldgiftsloven eller dens forarbejder indeholder således en angivelse af, hvad der nærmere ligger i begrebet ”ufravigelige retsgrundsætninger”. Hertil kommer, at en kendelse efter lovudkastets § 37, stk. 2 i stedet er ugyldig, hvis den strider mod ”grundlæggende retsprincipper (ordre public)”. Dette er et velkendt begreb med et væsentlig snævrere anvendelsesområde end voldgiftslovens § 7, nr. 4. Denne ordre public-klausul sikrer i de formentlig meget få tilfælde i praksis, hvor det kan være relevant, tilsidesættelse af voldgiftskendelser, der strider mod grundlæggende rets- og moralopfattelse.

Ifølge lovudkastets § 37, stk. 1 kan domstolene kun erklære en dansk voldgiftskendelse ugyldig efter stk. 2 og stk. 3.

Brugen af udtrykket ”kun” og henvisningen til stk. 2 og stk. 3 indebærer, at ugyldighedsgrundene er udtømmende angivet i § 37, stk. 2 og stk. 3. Forskellen mellem ugyldighedsgrundene i stk. 2 og stk. 3 er, at stk. 2 indeholder de ugyldighedsgrunde, der anvendes af domstolene af egen drift, mens stk. 3 indeholder de ugyldighedsgrunde, der kun vurderes af domstolene, såfremt de påberåbes af en part.

Lovudkastets § 37 indeholder ikke hjemmel til at tilsidesætte udenlandske voldgiftskendelser som ugyldige. Vil en part have en udenlandsk kendelse tilsidesat som ugyldig, er parten henvist til enten at anlægge ugyldighedssøgsmål i udlandet, eller påberåbe sig ugyldigheden under en sag her i landet om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelsen, jf. nærmere lovudkastets § 41, der indholdsmæssigt svarer til § 37.

Ifølge lovudkastets § 37, stk. 2 er en dansk voldgiftskendelse helt eller delvist ugyldig, såfremt tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller voldgiftskendelsen strider mod grundlæggende retsprincipper (ordre public). Spørgsmålet om, hvorvidt en tvist kan afgøres ved voldgift, er det samme spørgsmål, der er reguleret ved lov-

udkastets § 5, hvorfor der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse. Den anden ugyldighedsgrund, ordre public-forbeholdet, er nærmere beskrevet i bemærkningerne til lovudkastets § 41, stk. 2, nr. 2.

Lovudkastets § 37, stk. 3 indeholder de for danske voldgiftskendelser fakultative ugyldighedsgrunde. Disse svarer fuldstændigt til de grunde, der efter påstand kan bevirke, at en voldgiftskendelse nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse efter lovudkastets § 41, stk. 3, nr. 1 – 4, hvorfor der henvises til bemærkningerne til disse bestemmelser.

Såfremt en ugyldighedsgrund kun angår en del af voldgiftskendelsen, har ugyldigheden kun virkning for denne del af kendelsen, jf. lovudkastets § 37, stk. 4. Bestemmelsen indebærer, at den øvrige del af kendelsen fortsat er gyldig og f.eks. kan tvangsfuldbyrdes. Den kan bl.a. anvendes, hvor voldgiftsretten ud af flere spørgsmål også afgør ét, der ikke er arbitrabelt, eller ét, som ikke er omfattet af voldgiftsaftalen. I så fald vil kendelsen for de øvrige kravs vedkommende være gyldig.

Lovudkastet indeholder ikke hjemmel til at foretage en materiel revision af voldgiftskendelsen. Dette ”materielle revisionsforbud” er fundamentalt for voldgift. Domstolene kan således ikke tilsidesættelse kendelsen, fordi den efter domstolens opfattelse er ”forkert” eller bygger på en ”fejlagtig” forståelse af sagens faktiske omstændigheder.

Til § 38. Søgsmålsfrist og indsigelser

Lovudkastets § 38 indeholder en frist for anlæg af søgsmål om ugyldighed, og enkelte regler om muligheden for at gøre yderligere indsigelser mv. gældende. Reglen er ny. Den svarer i hovedtræk til modellovens art. 34, stk. 3, den svenske voldgiftslovs § 34, stk. 3 og det norske lovudkasts § 8-3. Lovudkastets § 38, stk. 3 er inspireret af den svenske voldgiftslovs § 34, stk. 2, mens § 38, stk. 5 er inspireret af det norske lovudkasts § 8-3-3. Der er ikke i voldgiftsloven fastsat en frist for anlæg af søgsmål om ugyldighed eller regler om muligheden for at gøre yderligere indsigelser mv. gældende.

Ifølge lovudkastets § 38, stk. 1 skal retssag om hel eller delvis tilsidesættelse af en voldgiftskendelse anlægges senest 90 dage efter det tidspunkt, hvor sagsøger modtog voldgiftskendelsen. Afsiger voldgiftsretten voldgiftskendelse efter § 34, stk. 1, nr. 3, regnes fristen fra

det tidspunkt, hvor sagsøger modtog denne voldgiftskendelse. Fristen er absolut, og bestemmelsen omfatter samtlige ugyldighedsgrunde. Formålet med reglen er at sikre, at eventuelle ugyldigheds spørgsmål hurtigt kommer for dagen, således at parterne, når fristen er udløbet, kan indrette sig efter voldgiftskendelsen. En sådan regel har hidtil været savnet i dansk ret.

Parternes mulighed for at gøre indsigelse mod gyldigheden af en voldgiftskendelse begrænses af lovudkastets § 38, stk. 2 og stk. 3.

Efter udløbet af 90 dages-fristen, kan en part ikke påberåbe sig nye ugyldighedsgrunde, jf. lovudkastets § 38, stk. 2. Formålet med denne regel er at sikre, at fristens absolutte karakter ikke omgås ved at anlægge ugyldighedssøgsmål på ét grundlag, og efter fristens udløb gøre andre ugyldighedsgrunde gældende.

En part kan ikke gøre en indsigelse mod voldgiftskendelsens gyldighed gældende, såfremt parten må anses for at have givet afkald på indsigelsen i forbindelse med voldgiftsrettens behandling af sagen eller på anden måde, jf. lovudkastets § 38, stk. 3. F.eks. kan en part, der oprindeligt bestred voldgiftsrettens kompetence, men som under voldgiftsrettens prøvelse heraf trak indsigelsen tilbage, ikke gøre indsigelsen gældende under et ugyldighedssøgsmål.

Lovudkastets § 38, stk. 4 indeholder en ”reparations-regel”, hvor efter den domstol, hvor der er anlagt søgsmål om en voldgiftskendelsens ugyldighed, på en parts begæring kan udsætte retssagen og henvise sagen til fornyet prøvelse for voldgiftsretten med henblik på at fjerne det eller de forhold, som kan medføre voldgiftskendelsens fuldstændige eller delvise ugyldighed. Formålet med den foreslåede regel er at give voldgiftsretten mulighed for at berigtige det eller de forhold, som kunne medføre kendelsens ugyldighed. Reglen støttes på procesøkonomiske overvejelser.

Finder domstolen, at voldgiftskendelsen er ugyldig, sætter domstolen kendelsen til side, og den bortfalder. Parterne vil da være henvist til at søge deres tvist afgjort igen, og spørgsmålet er da, om de fortsat er bundet af den oprindelige voldgiftsaftale, eller om de kan gå til domstolene med tvisten. Dette spørgsmål er reguleret ved lovudkastets § 38, stk. 5, hvorefter voldgiftsaftalen i disse tilfælde forbliver virksom mellem parterne, medmindre de aftaler andet.

Retssag om ugyldighed af en voldgiftskendelse, jf. § 37 og § 38, anlægges ved Sø- og Handelsretten, jf. nærmere lovudkastets § 44.

Lovudkastets § 38 gælder også under en sag om tvangsfuldbyr-

delse af voldgiftskendelsen, hvor spørgsmålet om kendelsens gyldighed opstår, jf. lovudkastets § 45, stk. 4. Der henvises til bemærkningerne til § 45, stk. 4.

Til kapitel 9. Anerkendelse og fuldbyrdelse

Lovudkastets kapitel 9 regulerer anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser. Reglerne, der i hovedtræk svarer til gældende ret, jf. voldgiftslovens § 9 og voldgiftsbekendtgørelsens kapitel 1, kan ikke fraviges ved aftale.

Kapitel 9 indeholder fire bestemmelser om fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser, jf. § 39, anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser, jf. § 40, hindringer for anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser, jf. § 41, og sikkerhedsstillelse mv., jf. § 42.

Til § 39. Fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser

Lovudkastets § 39 sikrer, at voldgiftsrettens kendelse, dens afgørelse om sagsomkostninger, og dens kendelse om iværksættelse af foreløbige retsmidler, jf. lovudkastets § 15, kan tvangsfuldbyrdes af domstolene. § 39 omfatter kun danske voldgiftskendelser. Tvangsfuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser er reguleret ved lovudkastets § 40 og § 41.

Ifølge lovudkastets § 39, stk. 1 fuldbyrdes danske voldgiftskendelser efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af domme. Fuldbyrdelsesfristen regnes fra det tidspunkt, hvor voldgiftskendelsen blev afsagt. Den foreslåede regel er identisk med voldgiftslovens § 9, stk. 1.

Er der ved en voldgiftskendelse taget stilling til flere krav, og fuldbyrdelse ikke kan tillades for så vidt angår dem alle, skal fogedretten tillade fuldbyrdelse for et eller flere af dem, jf. lovudkastets § 39, stk. 2. Denne regel, der ikke findes i voldgiftsloven, vil bidrage til voldgiftens effektivitet ved at sikre, at fuldbyrdelse kun nægtes i det nødvendige omfang. I overensstemmelse med denne regel er det i § 39, stk. 3 foreslået, at den, som anmoder om fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, også kan anmode om delvis fuldbyrdelse.

Voldgiftsrettens afgørelse om voldgiftsrettens honorar, omkostningerne ved dens behandling af sagen og om en parts betaling af modpartens udgifter, jf. § 35, anerkendes og fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af sagsomkostninger, jf. lovudkas-

tets § 39, stk. 4. En sådan regel findes ikke i voldgiftsloven. Reglen skal sikre, at voldgiftsrettens afgørelser om sagsomkostninger kan fuldbyrdes, og den vil ligeledes bidrage til at øge voldgiftens effektivitet.

I lovudkastets § 39, stk. 5, 1. pkt., er det fastsat, at voldgiftsrettens kendelse om iværksættelse af foreløbige retsmidler, jf. § 15, anerkendes og fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af foreløbige retsmidler. Voldgiftsloven giver ikke mulighed for fuldbyrdelse af voldgiftsrettens foreløbige retsmidler, men henset til udviklingen på området, jf. bemærkningerne til lovudkastets § 15, er det af hensyn til voldgiftens effektivitet hensigtsmæssigt med en bestemmelse med det pågældende indhold.

Hvis fogedretten beslutter at fuldbyrde voldgiftsrettens kendelse om et foreløbigt retsmiddel, kan fogedretten uanset voldgiftsrettens bestemmelse om sikkerhedsstillelse, jf. § 15, 3. pkt., kræve sikkerhedsstillelse eller supplerende sikkerhedsstillelse af den part, som kræver det foreløbige retsskridt fuldbyrdet, jf. lovudkastets § 39, stk. 5, 2. pkt. Voldgiftsrettens beslutning om sikkerhedsstillelse er således ikke bindende for fogedretten.

Anmodning om fuldbyrdelse af en dansk voldgiftskendelse, jf. lovudkastets § 39, indgives til fogedretten i overensstemmelse med retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af domme, jf. nærmere lovudkastets § 45.

Til § 40. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

Lovudkastets § 40 regulerer anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser. Bestemmelsen svarer til modellovens art. 35, den svenske voldgiftslovs § 53, det norske lovudkastets § 9-1, og voldgiftsbekendtgørelsens § 2.

Der er dog én væsentlig forskel mellem de nævnte regler og den foreslåede regel. Efter voldgiftsbekendtgørelsens § 1 har udenlandske voldgiftskendelser bindende virkning her i landet, hvis de angår en tvist, som efter dansk ret kan afgøres ved voldgift, og anerkendelse ikke vil være åbenbart uforenelig med landets retsorden. Bestemmelsen medfører, at alle udenlandske voldgiftskendelser uanset oprindelsesland under de nævnte betingelser anerkendes her i landet, selv om Danmark ikke er forpligtet hertil på et konventionsmæssigt grundlag, og selv om man fra dansk side ikke har krav på, at

danske voldgiftskendelser anerkendes i det land, som kendelsen kommer fra. Dette er en meget vidtgående retsstilling.

Da det må anses for uhensigtsmæssigt med en så åben holdning, og da langt de fleste kendelser, der begæres anerkendt og eventuelt fuldbyrdet i Danmark, kommer fra en stat, der har tiltrådt New York-konventionen, bør anerkendelse af udenlandske voldgiftskendelser alene ske for kendelser omfattet af New York-konventionen. Hertil kommer, at anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelser omfattet af Genève-overenskomsten i praksis har mistet sin betydning, fordi denne overenskomst er erstattet af New York-konventionen mellem stater, der har tiltrådt begge disse konventioner. Under hensyntagen til disse forhold foreslås det i lovudkastets § 40 at begrænse anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser til kendelser i handelsforhold afsagt i en stat, der har tiltrådt New York-konventionen.

Ifølge lovudkastets § 40 anerkendes kun voldgiftskendelser i handelsforhold, som er afsagt i et land, der har tiltrådt New York-konventionen af 10. juni 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser, her i landet. Anerkendelsen indebærer dels, at kendelserne kan fuldbyrdes her i landet, dels, at de tillægges afvisningsvirkning. Fuldbyrdelsen sker, jf. lovudkastets § 40. stk. 2, efter samme regler, som gælder for danske voldgiftskendelser, jf. § 39.

Anmodning om fuldbyrdelse af en udenlandsk voldgiftskendelse, jf. lovudkastets § 40, sker efter de samme regler, som gælder for danske voldgiftskendelser, hvorfor anmodningen indgives til fogedretten i overensstemmelse med retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af domme, jf. nærmere lovudkastets § 45.

Den foreslåede bestemmelse medfører ikke indskrænkninger i adgangen til at anerkende og fuldbyrde udenlandske voldgiftskendelser, hvor der er særskilt hjemmel hertil, hvilket f.eks. er tilfældet i lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser vedrørende visse internationale investeringstvister mv.

Til § 41. Hindringer for anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

Lovudkastets § 41 regulerer, i hvilke tilfælde og under hvilke omstændigheder en kendelse, der anerkendes og fuldbyrdes efter § 40, kan eller skal nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse. Den foreslåede

bestemmelse svarer til modellovens art. 36, den svenske voldgiftslovs § 54 og § 55, det norske lovudkasts § 9-2 og voldgiftsbekendtgørelsens § 3.

Som ved lovudkastets § 37 sondres der i § 41 mellem indsigelser, der anvendes af domstolene af egen drift, og indsigelser, der kun kan vurderes, hvis en part gør indsigelsen gældende. Endvidere er opregningen af nægtelsesgrundene, ligesom ugyldighedsgrundene i § 37, udtømmende. Den valgte systematik og indholdet af nægtelsesgrundene er identisk med New York-konventionens art. V, idet dog ordre public-forbeholdet efter konventionens ordlyd i modsætning til lovudkastets forslag er anerkendelsesstatens nationale begreb.

Ifølge lovudkastets § 41, stk. 1 kan domstolene kun nægte at anerkende eller fuldbyrde en udenlandsk voldgiftskendelse efter stk. 2 og stk. 3. Bestemmelsen finder kun anvendelse på udenlandske voldgiftskendelser. Brugen af udtrykket "kun" indebærer, at de nægtelsesgrunde, der er angivet i stk. 2 og stk. 3, er de eneste, der kan påberåbes.

Lovudkastets § 41, stk. 2 indeholder to nægtelsesgrunde, der skal undersøges af domstolene af egen drift. For det første skal en udenlandsk voldgiftskendelse nægtes anerkendelse eller fuldbyrdelse, såfremt tvisten efter dansk ret ikke kan afgøres ved voldgift. For det andet skal nægtelse statueres, hvis voldgiftskendelsen er åbenbart uforenelig med grundlæggende retsprincipper (ordre public).

Vurderingen af, hvorvidt tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, sker efter de samme kriterier, som anvendes ved lovudkastets § 5. Der henvises til bemærkningerne til § 5.

Hvorvidt ordre public-forbeholdet skal anvendes, beror på en vurdering af, om det resultat, som den udenlandske kendelse har, strider mod grundlæggende rets- og moralopfattelse. Det er i sig selv ikke tilstrækkeligt, at resultatet strider mod præceptive eller internationalt præceptive danske eller udenlandske regler. I almindelighed skal ordre public-forbeholdet fortolkes i overensstemmelse med den praksis, der knytter sig til New York-konventionens art. V, stk. 2, litra b. Herefter anvendes der en international målestok. Også retspraksis om EF-Domskonventionens art. 27, nr. 1 kan tillægges betydning.

Lovudkastets § 41, stk. 3 indeholder de fakultative nægtelsesgrunde, jf. brugen af ordene "på en parts begæring". Det følger endvidere af den foreslåede regel, at den part, der gør indsigelsen gæl-

dende, har bevisbyrden for, at de pågældende omstændigheder foreligger, jf. brugen af ordene ”hvis parten godtgør”.

For det første kan en kendelse nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse, hvis en af parterne ikke har kunnet indgå voldgiftsaftalen efter loven i det land, hvori denne har bopæl, eller hvis aftalen er ugyldig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af en sådan vedtagelse, efter loven i det land, hvor kendelsen er afsagt, jf. lovudkastets § 41, stk. 3, nr. 1.

For det andet kan nægtelse ske, hvis den part, der kræver voldgiftskendelsen tilsidesat, ikke har fået behørig meddelelse om udpegningen af voldgiftsdommerne eller om voldgiftssagens behandling eller af anden grund har været ude af stand til at varetage sine interesser under sagen, jf. lovudkastets § 41, stk. 3, nr. 2. I det omfang voldgiftsretten har behandlet sagen retssikkerhedsmæssigt forsvarligt, vil denne nægtelsesgrund næppe kunne påberåbes med held. En forudsætning for forsvarlig og upartisk sagsbehandling er, at voldgiftsretten anvender habilitets- og sagsbehandlingsregler, der giver parterne den fornødne retssikkerhed.

For det tredje kan en voldgiftskendelse nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse, hvis kendelsen afgør spørgsmål, der ligger uden for voldgiftsrettens kompetence, jf. lovudkastets § 41, stk. 3, nr. 3. Regler, der skal sikre, at spørgsmål om voldgiftsrettens kompetence hurtigt afgøres enten af voldgiftsretten eller domstolene, vil bidrage til, at brugen af denne nægtelsesgrund begrænses.

For det fjerde kan en udenlandsk voldgiftskendelse nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse, såfremt voldgiftsrettens sammensætning eller dens behandling af sagen ikke har været i overensstemmelse med parternes aftale eller i mangel af sådan aftale med loven i det land, hvor voldgiftsretten har sæde, jf. lovudkastets § 41, stk. 3, nr. 4. Også i denne forbindelse vil eksistensen af betryggende habilitets- og sagsbehandlingsregler mv. kunne begrænse brugen af nægtelsesgrunden.

Endelig kan en udenlandsk voldgiftskendelse nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse, hvis kendelsen endnu ikke er blevet bindende for parterne eller er blevet tilsidesat eller suspenderet af en kompetent myndighed enten i det land, hvor den er afsagt, eller i det land, efter hvis ret den er afsagt, jf. lovudkastets § 41, stk. 3, nr. 5. Bestemmelsen indebærer ikke uden videre, at en udenlandsk voldgiftskendelse skal nægtes anerkendelse og fuldbyrdelse, hvis den er blevet til-

sidesat eller suspenderet i et af de nævnte lande. En dansk domstol kan derfor uden at krænke New York-konventionen anerkende og fuldbyrde en sådan kendelse på trods af tilsidesættelsen eller suspensionen. Hvorvidt dette bør ske, beror på et konkret skøn, men anerkendelse og fuldbyrdelse bør navnlig indrømmes, hvis den eller de grunde, der medførte tilsidesættelse eller suspension, ikke er tilstrækkelige til at nægte anerkendelse og fuldbyrdelse efter lovudkastets § 41, stk. 2 og 3, eller hvis tilsidesættelsen eller suspensionen skete efter en regel, der efter en international målestok er uacceptabel.

Til § 42. Udsættelse og sikkerhedsstillelse

Lovudkastets § 42 giver mulighed for udsættelse af en sag om fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, hvis kendelsen er indbragt for domstolene til prøvelse af dens ugyldighed i medfør af lovudkastets § 37, der gælder for danske voldgiftskendelser, eller § 41, stk. 3, nr. 5, der gælder for udenlandske voldgiftskendelser. Den foreslåede bestemmelse svarer til modellovens art. 36, stk. 2, den svenske voldgiftslovs § 58, stk. 2 og § 60, det norske lovudkasts § 9-3, samt voldgiftslovens § 9, stk. 4.

Fogedretten har efter den foreslåede bestemmelse en skønmæssig adgang til at vurdere, om sagen skal fremmes, eller om sagen bør udsættes indtil ugyldighedssøgsmålet er afgjort. Fogedretten kan i forbindelse hermed bestemme, om fuldbyrdelsen eller udsættelsen skal betinges af, at der stilles sikkerhed.

Til kapitel 10. Processuelle bestemmelser

Lovudkastets kapitel 10 indeholder tre processuelle bestemmelser, der regulerer domstolenes kompetence mv. i sager omfattet af lovudkastet. Det drejer sig om domstolenes bistand til voldgiftsretter mv., jf. § 43, ugyldighedssøgsmål, jf. § 44, og anerkendelse og fuldbyrdelse, jf. 45.

Efter voldgiftslovens §§ 4 – 6 yder domstolene bistand ved etablering af voldgiftsretten, ved optagelse af bevis, og til prøvelse af voldgiftsrettens honorar. Anmodning herom indgives efter retsplejelovens regler, hvilket navnlig indebærer, at forskellige domstole har kompetence afhængigt af anmodningens art. Der foreslås i lovudkastet enkelte ændringer heri, således at Sø- og Handelsretten bliver enekompetent til at behandle sager, hvor parterne har behov for

domstolenes bistand, jf. lovudkastets § 43. De sager, det drejer sig om, er sager om bistand til at etablere voldgiftsretten, til at prøve habilitetsspørgsmål for voldgiftsdommere og sagkyndige udmeldt af voldgiftsretten, til at erstatte en voldgiftsdommer, der ikke kan opfylde hvervet, til at afgøre voldgiftsrettens kompetence, og til at efterprøve voldgiftsrettens honorarfastsættelse.

Baggrunden for de foreslåede ændringer er, at disse sager kræver en særlig sagkundskab, som bør søges etableret ved én bestemt domstol. Da Sø- og Handelsretten har de rette forudsætninger herfor, foreslås det at henlægge sager af den nævnte karakter til denne domstol.

Da den eksisterende ordning, hvorefter domstolens kompetence til at optage bevis til brug for en voldgiftssag, fastlægges efter retsplejelovens regler om bevisførelse, er hensigtsmæssig, foreslås der ikke ændringer heri.

Ifølge voldgiftslovens forarbejder anvendes retsplejelovens almindelige kompetenceregler ved søgsmål om ugyldighed af en voldgiftskendelse. Også i disse sager er det i stedet mere hensigtsmæssigt at tillægge Sø- og Handelsretten enekompetence henset til karakteren af sagerne. Det foreslås derfor, at sager om ugyldighed af en voldgiftskendelse kun kan anlægges ved Sø- og Handelsretten, jf. lovudkastets § 44.

Der foreslås som udgangspunkt ikke ændringer i kompetencereglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser, da den gældende ordning er hensigtsmæssig. Anmodning om anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse skal således fortsat indgives til fogedretten i overensstemmelse med retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af domme, jf. lovudkastets § 45. Derimod foreslås det, at Sø- og Handelsretten i stedet for landsretterne skal behandle kæremål om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser. Dette er mest hensigtsmæssig henset til, at reglerne om en voldgiftskendelses ugyldighed, jf. lovudkastets § 37, og nægtelsesgrundene ved anerkendelse og fuldbyrdelse, jf. lovudkastets § 41, er ens. Da det endvidere foreslås, at Sø- og Handelsretten tillægges eksklusiv kompetence til at behandle ugyldighedssøgsmål, er det en naturlig konsekvens heraf, at denne ret også tillægges enekompetence til at behandle kæremål om anerkendelse og fuldbyrdelse af voldgiftskendelser.

Reglerne i lovudkastets kapitel 10 kan ikke fraviges ved aftale.

Til § 43. Domstolenes bistand

Efter lovudkastets § 43, stk. 1 skal anmodning om domstolenes bistand til de i bestemmelsen anførte forretninger indgives til Sø- og Handelsretten. Modelloven indeholder ikke processuelle regler. Til forskel fra de gældende regler i voldgiftsloven tillægges Sø- og Handelsretten enekompetence til at behandle de nævnte sager om domstolenes bistand. Da Sø- og Handelsretten tillægges enekompetence, er der ikke behov for en regel om "nød-kompetence" svarende til voldgiftslovens § 8, stk. 1.

Ifølge lovudkastets § 43, stk. 1 er Sø- og Handelsretten enekompetent til at træffe afgørelser om etablering af voldgiftsretten, jf. § 9, stk. 3, om habilitetsindsigelse mod en voldgiftsdommer, jf. § 11, stk. 2, om ophør af hvervet som voldgiftsdommer, jf. § 12, stk. 1, om voldgiftsrettens kompetence, jf. § 14, stk. 3, om habilitetsindsigelse mod en sagkyndig udmeldt af voldgiftsretten, jf. § 25, stk. 3, jf. § 11, stk. 2, og om voldgiftsrettens honorarfastsættelse, jf. § 35, stk. 6.

Lovudkastets § 43, stk. 2 – 4 regulerer behandlingen af anmodninger efter § 43, stk. 1. Bestemmelserne svarer til voldgiftslovens § 8, stk. 2 og stk. 3.

Anmodning fremsættes skriftligt over for retten. Parten skal samtidig lade en genpart af anmodningen forkynde for modparten og tilsende voldgiftsretten eller, hvis voldgiftsretten endnu ikke er trådt sammen eller er ophævet, de udpegede voldgiftsdommere en genpart af anmodningen. Ved institutionel voldgift skal parten også sende en genpart af anmodningen til den pågældende institution. Herefter fastsætter retten en frist, inden for hvilken modparten og i givet fald andre vedkommende kan fremkomme med et skriftligt svar. Yderligere udveksling af processkrifter kan tillades. Retten kan anordne mundtlig forhandling.

Sø- og Handelsretten træffer afgørelse ved kendelse. Afgørelsen er endelig i det i § 9, stk. 3 nævnte tilfælde, jf. lovudkastets § 43, stk. 5, da det er i parternes interesse, at voldgiftssagen hurtigt kan fremmes i stedet for at afvente en kæresag om udnævnelsen af den eller de pågældende voldgiftsdommere. Efter lovudkastets § 43, stk. 6 kan Sø- og Handelsrettens øvrige afgørelser kæres til Højesteret efter retsplejelovens regler.

Til § 44. Ugyldighedssøgsmål

Lovudkastets § 44, stk. 1 tillægger Sø- og Handelsretten eksklu-

siv kompetence til at afgøre søgsmål om ugyldighed af en voldgiftskendelse. Modelloven indeholder ikke processuelle kompetenceregler. Da Sø- og Handelsretten har enekompetence, er der ikke behov for en regel svarende til voldgiftsbekendtgørelsens § 15. Begrundelsen for at tillægge Sø- og Handelsretten eksklusiv kompetence er, at sådanne sager udelukkende skal behandles af en domstol, hvor den fornødne indsigt er til stede og kan udbygges.

Der er i lovudkastets § 44, stk. 2 – 5 fastsat regler om Sø- og Handelsrettens sagsbehandling. Reglerne svarer til lovudkastets § 43, stk. 2 – 5, idet dog Sø- og Handelsretten træffer afgørelse ved dom. Der henvises til bemærkningerne til lovudkastets § 43, stk. 2 – 5. Sø- og Handelsrettens dom kan ankes til Højesteret efter retsplejelovens regler, jf. lovudkastets § 44, stk. 6.

Til § 45. Anerkendelse og fuldbyrdelse

Lovudkastets § 45 fastsætter domstolenes stedlige og saglige kompetence for anmodning om anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse. Bestemmelsen svarer til voldgiftslovens § 9, stk. 1 – 3. Voldgiftslovens § 9, stk. 4 findes i lovudkastets § 42. Modelloven indeholder ikke processuelle regler om kompetence.

Ifølge lovudkastets § 45, stk. 1 indgives anmodning om anerkendelse og fuldbyrdelse af en voldgiftskendelse, hvad enten den er dansk eller udenlandsk, til fogedretten efter retsplejelovens regler om fuldbyrdelse af domme. Fuldbyrdelsesfristen regnes fra forkyndelsen af voldgiftskendelsen.

Lovudkastets § 45, stk. 2 angiver de krav, anmodningen skal opfylde. Anmodningen skal være skriftlig og ledsaget af en udskrift af voldgiftskendelsen samt af voldgiftsaftalen, såfremt denne er skriftlig. Fogedretten kan kræve, at anmodningen er vedlagt en bekræftet oversættelse af voldgiftskendelsen og voldgiftsaftalen, jf. § 45, stk. 3. Oversættelse kan ikke kræves, hvis kendelsen og voldgiftsaftalen er udfærdiget på svensk eller norsk. Det er i andre tilfælde op til fogedretten at vurdere, om der er behov for en bekræftet oversættelse. Besidder fogeden særlige sprogkunderskaber, f.eks. i engelsk, kan fogeden undlade at kræve dokumenterne oversat til dansk.

Fremsættes der under fogedsagen indsigelser mod voldgiftskendelsens gyldighed, kan disse påkendes af fogedretten, jf. lovudkastets § 45, stk. 4, 1. pkt. Fogedretten kan dog henvise rekvirenten til al-

mindelig rettergang, hvis fogedretten finder, at indsigelsen ikke kan påkendes på det foreliggende grundlag.

For at forhindre omgåelse af fristen for fremsættelse af indsigelser mod voldgiftskendelsens gyldighed, jf. lovudkastets § 38, er det i § 45, stk. 4, 3. pkt. bestemt, at § 38 også gælder under en sag om tvangsfuldbyrdelse af voldgiftskendelsen eller under almindelig rettergang, hvis fogedretten benytter denne henvisningsadgang, jf. lovudkastets § 45, stk. 4. Under fogedsagen regnes fristen fra det tidspunkt, hvor rekvisitus modtog voldgiftskendelsen, jf. § 45, stk. 4, 4. pkt. Er 90-dages fristen således overskredet, uden at rekvisitus har anlagt søgsmål om kendelsens gyldighed, afskæres rekvisitus fra at kunne gøre ugyldighedsindsigelse gældende under tvangsfuldbyrdelsessagen.

Da lovudkastets § 38 gælder under fogedsagen, vil parterne blive tvunget til at anlægge ugyldighedssøgsmål inden fristens udløb. Herved medvirker § 38 til, at ugyldighedsspørgsmål afgøres inden eventuel tvangsfuldbyrdelse af kendelsen. Omvendt følger det af bestemmelsen, at rekvisitus kan gøre ugyldighed gældende under fogedsagen, hvis indsigelsen fremsættes for fogedretten inden udløbet af fristen. Henviser fogedretten sagen til almindelig rettergang, løber fristen ligeledes fra det tidspunkt, hvor rekvisitus modtog voldgiftskendelsen.

Fogedrettens kendelse kan kæres til Sø- og Handelsretten efter retsplejelovens regler, jf. lovudkastets § 45, stk. 5. Hermed fraviges den gældende appeladgang fra fogedret til landsret. Der henvises til de generelle bemærkninger til kapitel 10 om baggrunden for den foreslåede specialisering af Sø- og Handelsretten.

Sø- og Handelsrettens kendelse kan kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. lovudkastets § 45, stk. 6, 1. pkt. Tilladelse kan gives, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter. Ansøgning om kæretiladelse skal indgives til nævnet inden to uger efter, at afgørelsen er truffet. Procesbevillingsnævnet kan dog undtagelsesvis give tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden seks måneder efter, at afgørelsen er truffet, jf. § 45, stk. 6, 2. – 4. pkt. Bestemmelsen svarer til retsplejelovens § 392, stk. 2.

Til kapitel 11. Ikrafttrædelsesbestemmelser mv.

Lovudkastets kapitel 11 indeholder en bestemmelse om ikrafttrædelse, jf. § 46, og en bestemmelse om Færøerne og Grønland, jf. § 47. Bestemmelserne kan ikke fraviges ved aftale.

Til § 46. Ikrafttrædelse mv.

Lovudkastet indeholder ikke et forslag til en bestemt ikrafttrædelsesdato. Der vil formentlig være behov for en længere periode inden loven træder i kraft, da det er forudsat, at Danmark opsiger Genève-protokollen, Genève-overenskomsten, Genève-konventionen og Europaråds-overenskomsten, jf. lovudkastets § 46, stk. 4.

Det foreslås, at loven finder anvendelse på alle voldgiftsaftaler og voldgiftssager, dvs. uanset om aftalen er indgået før eller efter lovens ikrafttræden, og uanset om voldgiftssagen er anlagt før eller efter dette tidspunkt, jf. lovudkastets § 46, stk. 2. Denne løsning skyldes navnlig ønsket om ikke at anvende den gældende voldgiftslov i en kortere eller længere overgangsperiode. Den foreslåede løsning forventes ikke at medføre nævneværdige problemer for verserende voldgiftssager eller etablerede retsforhold underlagt en voldgiftsaftale.

Den gældende voldgiftslov fra 1972 foreslås ophævet samtidig med, at den nye voldgiftslov træder i kraft, jf. lovudkastets § 46, stk. 3.

Efter lovudkastets § 46, stk. 4 bemyndiges justitsministeren til at ophæve de bekendtgørelser, der har gennemført hhv. Genève-protokollen, Genève-overenskomsten, Genève-konventionen og Europaråds-overenskomsten i dansk ret. Hensigten hermed er, at Danmark opsiger de nævnte konventioner, der ikke længere har praktisk betydning. Både Genève-protokollen og Genève-overenskomsten er således fortrængt af New York-konventionen, mens Genève-konventionen og Europaråds-overenskomsten ikke har været anvendt i et nævneværdigt omfang.

Til § 47. Færøerne og Grønland

Ifølge lovudkastets § 47 gælder loven ikke for Færøerne eller Grønland, men den kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele.

Bilag

Love mv.

1. Voldgiftsloven 1972	220
2. Voldgiftsbekendtgørelsen 1973	222
3. Lag om skiljeförfarande 1999	226
4. Uddrag af tvistemålsloven (kapitel 32).	236
5. Utkast til lov om voldgift 2001.	239
6. Uddrag af Zivilprozessordnung (Zehntes Buch) 1998.	249
7. The Arbitration Act 1996.	261
8. UNCITRAL Modellov 1985	305

Konventioner

9. Genève-protokollen 1923.	315
10. Genève-overenskomsten 1927.	318
11. New York-konventionen 1958	325
12. Genève-konventionen 1961	329
13. Europaråds-overenskomsten 1962.	334

Regelsæt

14. UNCITRAL Arbitration Rules 1976.	336
15. UNCITRAL Conciliation Rules 1980	348
16. UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation 2002	353
17. IBA Rules of Ethics 1986.	358
18. ILA International Law 1992.	360
19. IBA Rules of Evidence 1999.	361

Bilag 1

Lov om voldgift (Voldgiftsloven)

§ 1. Retssag om tvister, som efter aftale mellem parterne skal afgøres ved voldgift, skal efter påstand afvises fra domstolene.

Stk. 2. En voldgiftsaftale er ugyldig, såfremt tvisten efter sin art ikke kan afgøres ved voldgift, eller aftalen foreskriver en sammensætning af voldgiftsretten eller en sagsbehandling, som ikke er betryggende for parterne eller en af disse.

§ 2. Under en retssag, der er anlagt efter, at tvisten er indbragt for voldgiftsret, kan domstolene ikke tage stilling til, om tvisten i sin helhed eller for en del hører under voldgiftsrettens kompetence. Bestemmelsen i 1. pkt. gælder kun, indtil voldgiftsretten har truffet sin afgørelse, og kan fraviges, hvis vægtige grunde taler derfor.

Stk. 2. En sag anses for indbragt for voldgiftsret, når en af parterne har fremsat anmodning om udpegning af voldgiftsmænd eller, hvis voldgiftsrettens medlemmer på forhånd er udpeget, har indgivet klageskrift til voldgiftsretten.

§ 3. Domstolene yder efter anmodning bistand til gennemførelse af en voldgiftssag. Bistand ydes bl.a. i følgende tilfælde:

- 1) Er antallet af voldgiftsmænd, fremgangsmåden ved udpegningen af voldgiftsmændene eller stedet for voldgiften ikke aftalt, og kan enighed derom ikke opnås, træffes den nødvendige afgørelse af retten, så vidt muligt i overensstemmelse med almindelig brug på det pågældende område.
- 2) Undlader en part at udpege sin eller sine voldgiftsmænd, foretages valget af retten. Det samme gælder, hvis valg af enevoldgiftsmand eller af voldgiftsrettens formand ikke kan gennemføres på grund af uenighed.

§ 4. Indsigelser mod en voldgiftsmands habilitet kan efter anmodning af en part prøves særskilt af domstolene, så snart voldgiftsmanden er udpeget.

§ 5. Domstolene yder efter anmodning af voldgiftsretten bistand til optagelse af bevis efter retsplejelovens regler.

§ 6. Voldgiftsrettens fastsættelse af sit honorar kan efter anmodning af en part prøves særskilt af domstolene.

§ 7. En voldgiftskendelse er ugyldig i sin helhed eller for en del, såfremt

- 1) voldgiftsaftalen er ugyldig,
- 2) voldgiftsrettens sammensætning eller dens behandling af sagen ikke har været betryggende for parterne eller en af disse eller ikke har været i overensstemmelse med de regler, der var gældende for voldgiftsretten, og fravigelsen kan have været af væsentlig betydning for afgørelsen,
- 3) voldgiftsretten har overskredet sin kompetence, eller
- 4) kendelsen strider mod ufravigelige retsgrundsætninger.

§ 8. Afgørelser efter §§ 3, 4 og 6 træffes af den ret, ved hvilken sagen skulle være anlagt, såfremt voldgift ikke var aftalt, eller, hvis ingen dansk domstol herefter er kompetent, af Sø- og Handelsretten i København.

Stk. 2. Anmodninger efter §§ 3, 4 og 6 skal fremsættes skriftligt over for retten. Parten skal samtidig lade en genpart af anmodningen forkynde for modparten og tilsende voldgiftsretten eller, hvis retten endnu ikke er trådt sammen eller er ophævet, de udpegede voldgiftsmænd en genpart. I de i § 4 nævnte tilfælde sendes tillige en genpart af anmodningen til den tredjemand eller den institution, som måtte have udpeget vedkommende voldgiftsmand.

Stk. 3. Retten fastsætter en frist, inden hvilken modparten og i givet fald andre vedkommende kan fremkomme med et skriftligt svar. Retten kan anordne mundtlig forhandling. Afgørelsen træffes ved kendelse. Afgørelsen er i de i § 3 nævnte tilfælde endelig.

Stk. 4. Anmodning efter §§ 4 og 6 skal fremsættes snarest muligt efter, at vedkommende voldgiftsmand er udpeget, eller efter, at voldgiftsretten har fastsat honoraret.

§ 9. Danske voldgiftskendelser kan fuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme. Fuldbyrdelsesfristen regnes fra forkyndelsen af voldgiftskendelsen.

Stk. 2. Anmodning om fuldbyrdelse indgives til fogeden. Anmodningen skal være skriftlig og ledsaget af en udskrift af kendelsen samt af voldgiftsaftalen, såfremt aftalen er skriftlig.

Stk. 3. Indsigelser mod voldgiftskendelsens gyldighed, der fremsættes under fuldbyrdelsen, påkendes af fogeden. Fogeden kan dog henvise rekvirenten til almindelig rettergang, hvis han finder, at indsigelsen ikke kan påkendes på det foreliggende grundlag.

Stk. 4. Er voldgiftskendelsen indbragt for en anden voldgiftsret eller for domstolene til prøvelse af kendelsens gyldighed, jfr. § 7, bestemmer fogeden, om fuldbyrdelsen skal fremmes eller udsættes, og i forbindelse hermed, om fuldbyrdelsen eller udsættelsen skal betinges af, at der stilles sikkerhed.

§ 10. Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om betingelserne for at tillægge udenlandske voldgiftskendelser bindende virkning her i landet. Justitsministeren kan endvidere fastsætte regler, hvorefter sådanne kendelser under forudsætning af gensidighed kan fuldbyrdes her.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om international voldgift.

§ 11. Loven finder ikke anvendelse med hensyn til tvister, der i henhold til en kollektiv overenskomst eller arbejdsretslovens § 17, stk. 4, behandles efter »norm for regler for behandling af faglig strid«, der er vedtaget af fællesudvalget af 17. august 1908, eller tilsvarende regler i en kollektiv overenskomst.

Stk. 2. Loven finder endvidere ikke anvendelse med hensyn til tvister, der behandles ved husdyr- eller lærlingevoldgiftsretter eller andre voldgiftsretter, der er oprettet ved lov til afgørelse af tvister på særlige områder.

§ 12. Loven træder i kraft den 1. juli 1972.

Stk. 2. Danske Lov 1-6-1 og § 32, stk. 3, i lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler ophæves.

§ 13. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som landsdelenes særlige forhold tilsiger.

Bilag 2

Bekendtgørelse om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser og om international handelsvoldgift (Voldgiftsbekendtgørelsen)

Kapitel 1

Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser

§ 1. Udenlandske voldgiftskendelser har bindende virkning her i landet, hvis de angår en tvist, som efter dansk ret kan afgøres ved voldgift, og anerkendelsen ikke vil være åbenbart uforenelig med landets retsorden.

§ 2. Kendelser i tvister vedrørende handelsforhold, som har bindende virkning her i landet, og som er afsagt i et land, der har tiltrådt New York-konventionen af 10. juni 1958 om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske voldgiftskendelser, kan fuldbyrdes her i landet.

Stk. 2. Fuldbyrdelsen sker efter samme regler, som gælder for fuldbyrdelse af danske voldgiftskendelser. Fogeden kan kræve, at anmodningen om fuldbyrdelse er vedlagt en bekræftet oversættelse af kendelsen og voldgiftsaftalen.

§ 3. Anerkendelse eller fuldbyrdelse kan efter påstand nægtes, hvis:

- 1) parterne ikke har kunnet indgå voldgiftsaftalen efter loven i det land, hvori de har bopæl, eller aftalen er ugyldig efter den lov, som parterne har vedtaget for den, eller i mangel af sådan vedtagelse efter loven i det land, hvor kendelsen er afsagt,
- 2) den part, der kræver voldgiftskendelsen tilsidesat, ikke har fået behørig meddelelse om udpegningen af voldgiftsmænd eller om voldgiftssagens behandling eller af anden grund har været ude af stand til at varetage sine interesser under sagen,
- 3) voldgiftskendelsen afgør spørgsmål, som ikke er omfattet af voldgiftsaftalen; i det omfang, kendelsen tillige afgør spørgsmål, som er omfattet af voldgiftsaftalen, skal den dog anerkendes og fuldbyrdes, hvis disse afgørelser kan udskilles fra afgørelser, der ikke er omfattet af aftalen,
- 4) voldgiftsrettens sammensætning eller dens behandling af sagen ikke har været i overensstemmelse med parternes aftale eller i mangel af sådan aftale med loven i det land, hvor voldgiften har fundet sted, eller
- 5) voldgiftskendelsen endnu ikke er blevet bindende for parterne eller er blevet tilsidesat eller suspenderet af en kompetent myndighed enten i det land, hvor kendelsen er afsagt, eller i det land, efter hvis ret kendelsen er afsagt, jfr. dog stk. 2.

Stk. 2. Har det land, i hvilket en voldgiftskendelse er blevet tilsidesat eller suspenderet, jfr. stk. 1, nr. 5, tiltrådt den europæiske konvention af 21. april 1961 om international handelsvoldgift (Genèvekonventionen), kan anerkendelse eller fuldbyrdelse kun nægtes, hvis tilsidesættelsen eller suspensionen er begrundet med en af de i stk. 1, nr. 1-4, nævnte grunde.

Kapitel 2

International handelsvoldgift

§ 4. Bestemmelserne i dette kapitel gælder for voldgift i handelsforhold mellem personer, selskaber eller lignende, som ved aftalens indgåelse havde bopæl eller sæde i forskellige lande, der har tiltrådt den europæiske konvention af 21. april 1961 om international handelsvoldgift (Genèvekonventionen).

Stk. 2. En voldgiftsaftale skal være underskrevet af parterne eller fremgå af en udveksling af breve, telegrammer eller fjernskrivermeddelelser. Hvis der ikke kræves skriftlighed efter lovgivningen i de lande, i hvilke parterne har bopæl eller sæde, er aftalen dog bindende, hvis den er i overensstemmelse med forskrifterne i vedkommende landes lovgivning.

Stk. 3. Et selskabs sæde er det sted, hvor den forretningsafdeling, der indgik aftalen, er beliggende.

§ 5. Påhviler det parterne at udpege voldgiftsmænd, skal dette ske inden 30 dage efter, at klageren har underrettet indklagede om, at han ønsker voldgift. Undlader en part, der har bopæl eller sæde her i landet, at udpege sin voldgiftsmand, udpeges denne, medmindre andet er aftalt, efter anmodning fra den anden part af Den Danske Nationale Komite under Det Internationale Handelskammer. Bestemmelserne i 1. og 2. pkt. gælder også for udpegningen af en stedfortræder for en tidligere udpeget voldgiftsmand.

§ 6. Hvis voldgiftsaftalen ikke indeholder regler om udpegning af voldgiftsrettens formand, foretages valget, hvis parterne ikke kan enes herom, af de udpegede voldgiftsmænd. Indeholder aftalen ikke regler om stedet for voldgiften eller om voldgiftssagens behandling, og kan enighed herom ikke opnås, træffes de nødvendige bestemmelser af voldgiftsretten.

Stk. 2. Kan der ikke opnås enighed mellem parterne om udpegning af en enevoldgiftsmand, eller kan de udpegede voldgiftsmænd ikke enes om de i stk. 1 nævnte forhold, kan klageren, hvis voldgiften i henhold til parternes aftale skal finde sted her i landet, anmode Den Danske Nationale Komite under Det Internationale Handelskammer om at træffe de nødvendige foranstaltninger. Bestemmelsen i 1. pkt. finder tilsvarende anvendelse i andre tilfælde, hvor parterne har truffet aftale om stedet for voldgiften, såfremt indklagede har bopæl eller sæde her i landet.

Stk. 3. Er det ikke aftalt, hvor voldgiften skal finde sted, kan klageren, hvis indklagede har bopæl eller sæde her i landet, anmode Den Danske Nationale Komite under Det Internationale Handelskammer eller den i Genèvekonventionens tillæg omhandlede Særlige Komite om at træffe de nødvendige foranstaltninger.

Stk. 4. Undlader klageren at udøve sine rettigheder efter stk. 2 og 3, kan disse udøves af indklagede eller af voldgiftsmændene.

§ 7. Træffer Den Danske Nationale Komite under Det Internationale Handelskammer ikke inden 60 dage efter at have modtaget anmodning herom en af de i §§ 5 og 6 nævnte foranstaltninger, kan vedkommende part anmode Den Særlige Komite om at foretage det fornødne.

§ 8. Har parterne aftalt, at tvisten skal behandles ved permanent voldgiftsinstitution uden at bestemme, ved hvilken institution voldgiften skal foregå, kan klageren, hvis parterne ikke kan enes herom, forlange en sådan institution udpeget efter reglerne i § 6.

§ 9. Er det ikke aftalt, om voldgiften skal foregå ved en permanent voldgiftsinstitution eller ved

ad hoc voldgift, og kan enighed herom ikke opnås, kan klageren forlange spørgsmålet afgjort efter reglerne i § 6 Vedkommende myndighed kan enten henvise parterne til en voldgiftsinstitution eller opfordre dem til inden en fastsat frist at udpege deres voldgiftsmænd og enes om de øvrige nødvendige foranstaltninger til voldgiftens gennemførelse. Henvises parterne til ad hoc voldgift gælder reglerne i §§ 5 og 6

§ 10. Indsigelse mod en voldgiftsrets kompetence under påberøbelse af, at der ikke foreligger nogen voldgiftsaftale, eller at aftalen er ugyldig eller bortfaldet, skal fremsættes under voldgiftssagen senest ved afgivelse af svar vedrørende sagens realitet. Indsigelse om, at voldgiftsretten har overskredet sin kompetence, skal fremsættes, så snart det spørgsmål, med hensyn til hvilket voldgiftsretten påstås ikke at have kompetence, rejses. Voldgiftsretten kan dog tillade, at en indsigelse fremsættes senere, hvis den finder forsinkelsen undskyldelig.

Stk. 2. Indsigelser, der ikke er fremsat inden de i stk. 1 nævnte frister, kan ikke fremsættes senere, hverken under voldgiftssagen eller under en efterfølgende retssag eller i forbindelse med kendelsens fuldbyrdelse. Voldgiftsrettens afgørelse af, om en indsigelse er fremsat for sent, kan dog prøves særskilt af domstolene.

§ 11. En parts evne til at indgå en voldgiftsaftale bedømmes efter loven i det land, hvori han har bopæl.

Stk. 2. Andre spørgsmål vedrørende en voldgiftsaftales gyldighed bedømmes efter den lov, som den efter parternes aftale skal bedømmes efter. Er der ikke truffet aftale herom, afgøres spørgsmålet efter loven i det land, hvor voldgiftskendelsen skal afsiges, eller, hvis dette sted ikke kan udpeges, efter de regler, som følger af dansk international privatret.

§ 12. Er det ikke aftalt, hvilket lands ret voldgiftsretten skal anvende ved sagens afgørelse, bestemmes dette af voldgiftsretten i overensstemmelse med de internationalprivatretlige regler, der gælder herom. Uanset om der foreligger en aftale eller ej, skal voldgiftsretten tage hensyn til kontraktens bestemmelser og til handelssædvaner.

Stk. 2. Voldgiftsretten skal afgøre sagen efter billighed, hvis parterne har vedtaget dette og kan gøre det efter den lov, der gælder for voldgiften.

§ 13. Voldgiftskendelsen skal begrundes, medmindre parterne udtrykkeligt har vedtaget andet eller har aftalt en voldgiftsprocedure, hvorefter det ikke er sædvanligt at begrunde kendelser. I sidstnævnte tilfælde kan en part dog forlange, at kendelsen skal begrundes, såfremt anmodning herom fremsættes inden afslutningen af den mundtlige forhandling eller, hvis sagen ikke forhandles mundtligt, inden kendelsens udfærdigelse.

§ 14. Bestemmelserne i § 5, § 6, stk. 2-4, og §§ 7-9 gælder ikke i forhold mellem parter, der har bopæl eller sæde i lande, der har tiltrådt Europarådsaftalen af 17. december 1962. I sådanne tilfælde skal enhver vanskelighed der opstår med hensyn til voldgiftsrettens sammensætning eller virksomhed, efter anmodning af den part, der har rejst sagen, indbringes for domstolene til afgørelse.

Kapitel 3

Andre bestemmelser.

§ 15. Kan sag om en voldgiftsaftales eller en voldgiftskendelses gyldighed anlægges her i landet, og er ingen dansk domstol kompetent efter almindelige regler, kan sag anlægges ved Sø- og Handelsretten i København eller, for så vidt angår Grønland og Færøerne, ved henholdsvis Grønlands Landsret og Retten i Torshavn.

§ 16. Konventionsteksterne samt oplysning om, hvilke lande der har tiltrådt konventionerne, og om de forbehold, der er afgivet i forbindelse hermed, vil blive gengivet i Lovtidende C 1973.

Stk. 2. Meddelelse om yderligere ratifikationer m.v. af konventionerne vil blive givet i Lovtidende C.

§ 17. Bekendtgørelsen træder i kraft den 21. marts 1973.

Bilag 3

Lag (1999:116) om skiljeförfarande

Skiljeavtalet

- 1§** Tvister i frågor som parterna kan träffa förlikning om får genom avtal lämnas till avgörande av en eller flera skiljemän. Ett sådant avtal kan avse framtida tvister om ett rättsförhållande som är angivet i avtalet. Tvisten får avse förekomsten av en viss omständighet. Parterna får låta skiljemännen komplettera avtal utöver vad som följer av tolkning av avtal. Skiljemän får pröva konkurrensrättens civilrättsliga verkningar mellan parterna.
- 2§** Skiljemännen får pröva sin egen behörighet att avgöra tvisten. Detta hindrar inte en domstol från att på begäran av en part pröva frågan. Skiljemännen får fortsätta skiljeförfarandet i avvaktn på domstolens avgörande. Även om skiljemännen i ett beslut under förfarandet funnit att de är behöriga att avgöra tvisten är deras beslut inte bindande. I fråga om talan mot en skiljedom som innefattar ett avgörande om behörigheten gäller bestämmelserna i 34 och 36 §§.
- 3§** När giltigheten av ett skiljeavtal som utgör en del av ett annat avtal skall bedömas vid prövningen av skiljemännens behörighet, skall skiljeavtalet anses som ett särskilt avtal.
- 4§** En domstol får inte mot en parts bestridande pröva en fråga som enligt ett skiljeavtal skall prövas av skiljemän. En invändning om skiljeavtal skall framställas första gången en part skall föra talan i saken vid rätten. Invändningar som framställs senare är utan verkan om inte parten har haft laga förfall och framställt invändningen så snart förfallet upphörde. En invändning om skiljeavtal skall beaktas även om den part som gör invändningen låtit en fråga som omfattas av skiljeavtalet prövas av kronofogdemyndighet i ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning. Under tiden tvisten behandlas av skiljemän eller innan dess får en domstol oberoende av skiljeavtalet meddela sådana beslut om säkerhetsåtgärder som domstolen enligt lag är behörig att meddela.
- 5§** En part förlorar sin rätt att åberopa skiljeavtalet som hinder för rättegång, om parten
1. har bestritt en begäran om skiljedom,
 2. låter bli att i rätt tid utse skiljeman, eller
 3. inte i rätt tid ställer sin andel av begärd säkerhet för ersättningen till skiljemännen.
- 6§** Rör en tvist mellan en näringsidkare och en konsument en vara, en tjänst eller någon annan nyttighet som tillhandahållits för huvudsakligen enskilt bruk, får ett skiljeavtal inte göras gällande, om det träffats innan tvisten uppstod. Dock gäller sådana avtal i hyres- eller arrendeförhållanden, om genom dem en hyres- eller arrendenämnd utsetts till skiljenämnd och något annat inte följer av bestämmelserna i 8 kap. 28§ eller 12 kap. 66§ jordabalken. Första stycket gäller inte om tvisten rör avtal mellan försäkringsgivare och försäkringstagare om försäkring som grundas på kollektivavtal eller som grundas på gruppavtal och handhas av företrädare för gruppen. Första stycket gäller inte heller om annat följer av Sveriges internationella förpliktelser.

Skiljemännen

- 7§** Var och en som råder över sig själv och sin egendom kan vara skiljeman.
- 8§** En skiljeman skall vara opartisk.
En skiljeman skall på yrkande av en part skiljas från sitt uppdrag, om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet. En sådan omständighet skall alltid anses föreligga
1. om skiljemannen själv eller någon närstående till skiljemannen är part eller annars kan vänta beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång,
 2. om skiljemannen eller någon närstående till skiljemannen är ledamot av styrelsen för ett bolag eller någon annan sammanslutning som är part eller annars är ställföreträdare för en part eller för någon annan som kan vänta beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång,
 3. om skiljemannen som sakkunnig eller annars har tagit ställning i tvisten eller hjälpt en part att förbereda eller utföra sin talan i tvisten, eller
 4. om skiljemannen har mottagit eller förbehållit sig ersättning i strid med 39 § andra stycket.
- 9§** Den som ombeds att åta sig ett uppdrag som skiljeman skall genast uppge alla omständigheter som enligt 7 eller 8 § kan tänkas hindra den vidtalade från att vara skiljeman. En skiljeman skall upplysa parterna och övriga skiljemän om sådana omständigheter så snart alla skiljemän har utsetts och därefter under skiljeförfarandet så snart skiljemannen har fått kännedom om någon ny omständighet.
- 10§** Ett yrkande om att en skiljeman skall skiljas från sitt uppdrag på grund av en omständighet som anges i 8 § skall framställas inom femton dagar från det att parten fick kännedom såväl om att skiljemannen har utsetts som om omständigheten. Yrkandet prövas av skiljemännen, om parterna inte har bestämt att det skall prövas av någon annan.
Bifalls yrkandet får beslutet inte angripas.
En part som är missnöjd med ett beslut genom vilket ett yrkande ogillats eller avvisats som för sent framställt, får hos tingsrätten ansöka om att skiljemannen skall skiljas från uppdraget. Ansökan skall göras inom trettio dagar från den dag då parten fick del av beslutet. Skiljemännen får fortsätta skiljeförfarandet i avvaktan på tingsrättens avgörande.
- 11§** Parterna får bestämma att ett yrkande som anges i 10§ första stycket skall prövas slutligt av ett skiljedomsinstitut.
- 12§** Parterna får bestämma hur många skiljemännen skall vara och hur de skall utses.
Om parterna inte har bestämt något annat gäller 13-16 §§.
Tingsrätten skall utse skiljemän även i andra fall än som anges i 14-17 §§, om parterna har bestämt det och någon av parterna ansöker om det.
- 13§** Skiljemännen skall vara tre. Vardera parten väljer en skiljeman och de valda utser den tredje.
- 14§** Skall parterna var för sig välja skiljeman och har den ena parten i en begäran om skiljedom enligt 19§ underrättat motparten om sitt val av skiljeman, är motparten skyldig att inom trettio dagar från mottagandet av underrättelsen skriftligen underrätta den första parten om sitt val av skiljeman.

En part som på detta sätt har underrättat motparten om sitt val av skiljeman får inte utan motpartens samtycke återkalla valet.

Låter motparten bli att utse skiljeman inom den angivna tiden, skall tingsrätten på ansökan av den första parten utse skiljeman.

15§ Skall en skiljeman utses av andra skiljemän men låter de bli att göra det inom trettio dagar från det att den sista av dem blev vald, skall tingsrätten på ansökan av en part utse skiljemannen.

Skall en skiljeman utses av någon annan än en part eller skiljemän, men görs inte det inom trettio dagar från det att en part som önskar att skiljeman utses uppmanat den som skall utse skiljeman att göra det, skall tingsrätten på ansökan av en part utse skiljemannen. Detsamma gäller, om en skiljeman skall utses av parterna gemensamt men de inte har enats inom trettio dagar från det att frågan väckts genom att den ena parten mottagit en underrättelse från motparten.

16§ Om en skiljeman avgår eller skiljs från uppdraget, skall tingsrätten på ansökan av en part utse en ny skiljeman. Om skiljemannen inte kan fullgöra uppdraget på grund av omständigheter som uppkommit efter valet, skall i stället den som ursprungligen haft att göra valet utse en ny skiljeman. Vid detta val tillämpas 14 och 15 §§. Tiden för att utse en ny skiljeman är även för den part som begärt skiljedomen trettio dagar och räknas för alla från det att den som skall utse skiljemannen har fått kännedom om det.

17§ Har en skiljeman försenat förfarandet skall tingsrätten på ansökan av en part skilja skiljemannen från uppdraget och utse en annan skiljeman. Parterna får bestämma att en sådan begäran i stället skall prövas slutligt av ett skiljedomsinstitut.

18§ När en part har ansökt om att tingsrätten skall utse en skiljeman enligt 12 Stredje stycket eller 14-17 §§ får domstolen endast om det är uppenbart avslå ansökan på den grunden att lagliga förutsättningar för skiljeförfarande saknas.

Förfarandet

19§ Har parterna inte bestämt något annat inleds skiljeförfarandet när en part tar emot en begäran om skiljedom enligt andra stycket.

En begäran om skiljedom skall vara skriftlig och innehålla

1. en uttrycklig och villkorlös begäran om skiljedom,
2. uppgift om den fråga som omfattas av skiljeavtalet och som skiljemännen skall pröva, och
3. uppgift om partens val när parten skall utse skiljeman.

20§ Är skiljemännen flera skall en av dem utses till ordförande. Har parterna eller skiljemännen inte bestämt annat, skall den skiljeman vara ordförande som de andra skiljemännen eller, i deras ställe, tingsrätten har utsett.

21§ Skiljemännen skall handlägga tvisten opartiskt, ändamålsenligt och snabbt. De skall därvid följa vad parterna har bestämt, om det inte finns något hinder mot det.

22§ Parterna bestämmer platsen för förfarandet. Annars bestämmer skiljemännen platsen för förfarandet.

Skiljemännen får hålla sammanträde på annan plats i Sverige eller utomlands om inte parterna har bestämt något annat.

- 23§** Den part som begär skiljedom skall inom den tid som skiljemännen bestämmer ange sina yrkanden i den fråga som har uppgetts i begäran om skiljedom och de omständigheter som parten åberopar till stöd för dem. Motparten skall därefter inom den tid som skiljemännen bestämmer ange sin inställning till yrkandena och de omständigheter som motparten åberopar till stöd för den.

Den part som begär skiljedom får framställa nya yrkanden och motparten egna yrkanden, om yrkandena omfattas av skiljeavtalet och skiljemännen inte med hänsyn till den tidpunkt då de framställs eller andra omständigheter anser det olämpligt att de prövas. Under samma förutsättningar får var och en av parterna under skiljeförfarandet ändra eller komplettera tidigare framställda yrkanden och åberopa nya omständigheter till stöd för sin talan.

Första och andra styckena gäller inte om parterna har bestämt något annat.

- 24§** Skiljemännen skall ge parterna tillfälle att i all behövlig omfattning utföra sin talan skriftligt eller muntligt. Inför avgörandet av en till skiljemännen överlämnad fråga skall muntlig förhandling hållas, om en part begär det och parterna inte har bestämt något annat.

En part skall ges möjlighet att ta del av alla handlingar och allt annat material som rör tvisten och som tillförs skiljemännen från motparten eller någon annan.

Om en part utan giltigt skäl uteblir från en förhandling eller låter bli att i något annat hänseende iakttä ett föreläggande av skiljemännen, är detta inte hinder mot att handläggningen fortsätter och att tvisten avgörs på det material som finns.

- 25§** Parterna skall svara för bevisningen. Skiljemännen får dock utse sakkunniga, om inte båda parterna motsätter sig detta.

Skiljemännen får avvisa erbjuden bevisning, om den uppenbart saknar betydelse i tvisten eller om det är motiverat med hänsyn till den tidpunkt då bevisningen åberopas.

Skiljemännen får inte ta upp ed eller sanningsförsäkran. De får inte heller förelägga vite eller annars använda tvångsmedel för att skaffa in begärd bevisning.

Om inte parterna har överenskommit något annat får skiljemännen på begäran av en part bestämma att motparten under förfarandets gång skall vidta en viss åtgärd för att säkerställa det anspråk som skall prövas av skiljemännen. Skiljemännen får föreskriva att den part som begär åtgärden skall ställa skälig säkerhet för den skada som kan tillfogas motparten genom åtgärden.

- 26§** Om en part vill att ett vittne eller en sakkunnig skall höras under ed eller en part höras under sanningsförsäkran, får parten efter tillstånd av skiljemännen göra ansökan om det hos tingsrätten. Detsamma gäller om en part vill att det skall föreläggas en part eller någon annan att som bevis tillhandahålla en skriftlig handling eller ett föremål. Anser skiljemännen att åtgärden är befogad med hänsyn till utredningen, skall de lämna tillstånd till ansökan. Finns det lagliga förutsättningar för åtgärden, skall tingsrätten bifalla ansökan.

Reglerna i rättegångsbalken tillämpas i fråga om en åtgärd som avses i första stycket. Skiljemännen skall kallas till ett förhör med ett vittne, en sakkunnig eller en part och ges tillfälle att ställa frågor. Om en skiljeman uteblir från förhöret utgör detta inte hinder för att förhöret genomförs.

Skiljedomen

- 27§** De frågor som har lämnats till skiljemännen avgörs genom skiljedom. Avslutar skiljemännen skiljeförfarandet utan att avgöra dessa frågor sker det också genom skiljedom. Om parterna förliks får skiljemännen på deras begäran stadfästa förlikningen i en skiljedom. Andra avgöranden, som inte tas in i en skiljedom, betecknas beslut. Skiljemännens uppdrag anses slutfört när de har meddelat slutlig skiljedom, om inte annat följer av 32 eller 35 §.
- 28§** Återkallar ena parten ett yrkande skall skiljemännen avskryva tvisten i denna del om inte motparten begär att skiljemännen skall pröva yrkandet.
- 29§** En del av tvisten eller en viss fråga av betydelse för tvistens bedömning får avgöras genom särskild skiljedom, om inte båda parterna motsätter sig det. En fordran som åberopas till kvittning skall dock prövas i samma skiljedom som huvudfordringen. Har en part helt eller delvis medgett ett yrkande får särskild skiljedom meddelas över det som har medgetts.
- 30§** Om en skiljeman utan giltigt skäl låter bli att delta i skiljenämndens prövning av en fråga, är detta inte något hinder mot att övriga skiljemän avgör frågan. Har parterna inte bestämt något annat, skall som skiljenämndens mening gälla den mening som flertalet av de skiljemän som deltar i avgörandet enas om. Uppnås inte majoritet för någon mening, skall den mening gälla som ordföranden företräder.
- 31§** En skiljedom skall vara skriftlig och undertecknas av skiljemännen. Det är tillräckligt att domen är undertecknad av flertalet skiljemän om orsaken till att inte samtliga skiljemän undertecknat skiljedomen är angiven i denna. Parterna får bestämma att skiljenämndens ordförande ensam undertecknar skiljedomen. I skiljedomen skall dagen för dess meddelande och platsen för skiljeförfarandet anges. Skiljedomen skall genast tillställas parterna.
- 32§** Om skiljemännen finner att en skiljedom innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av skiljemännens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller om skiljemännen av förbiseende inte har avgjort en fråga som skulle ha behandlats i skiljedomen, får de inom trettio dagar från dagen för skiljedomens meddelande besluta om rättelse eller komplettera domen. De får också rätta eller komplettera en skiljedom eller tolka domslutet i en skiljedom om någon av parterna begär det inom trettio dagar från det att parten har fått del av domen. Om skiljemännen på någon av parternas begäran beslutar om rättelse eller om tolkning av domslutet i en skiljedom, skall det ske inom trettio dagar från det att skiljemännen tog emot en parts begäran om det. Om skiljemännen beslutar att komplettera domen, skall det ske inom sextio dagar. Innan skiljemännen fattar ett beslut enligt denna paragraf, bör parterna ges tillfälle att yttra sig över åtgärden.

Skiljedoms ogiltighet och upphävande av skiljedom

33§ En skiljedom är ogiltig

1. om den innefattar prövning av en fråga som enligt svensk lag inte får avgöras av skiljemän,
2. om skiljedomen eller det sätt på vilket skiljedomen tillkommit är uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen i Sverige, eller
3. om skiljedomen inte uppfyller föreskrifterna om skriftlighet och undertecknande i 31 § första stycket.

Ogiltigheten kan gälla en viss del av skiljedomen.

34§ En skiljedom som inte kan angripas enligt 36§ skall efter klander helt eller delvis upphävas på talan av en part

1. om den inte omfattas av ett giltigt skiljeavtal mellan parterna,
2. om skiljemännen har meddelat dom efter utgången av den tid som parterna bestämt eller om de annars har överskridit sitt uppdrag,
3. om skiljeförfarande enligt 47§ inte borde ha ägt rum i Sverige,
4. om en skiljeman har utsetts i strid med parternas överenskommelse eller denna lag,
5. om en skiljeman på grund av någon omständighet som anges i 7 eller 8 § har varit obehörig, eller
6. om det annars, utan partens vållande, i handläggningen har förekommit något fel som sannolikt har inverkat på utgången.

En part har inte rätt att åberopa en omständighet som han genom att delta i förfarandet utan invändning eller på annat sätt får anses ha avstått från att göra gällande. Enbart genom att parten har utsett skiljeman skall han inte anses ha godtagit skiljemännens behörighet att avgöra den hänskjutna frågan. Att en part kan ha förlorat rätten enligt första stycket 5 att åberopa en omständighet som anges i 8 § följer av 10 och 11 §§.

Talan skall väckas inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen eller, om rättelse, komplettering eller tolkning enligt 32 § har ägt rum, inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen i dess slutliga lydelse. En part får efter fristens utgång inte åberopa en ny klandergrund till stöd för sin talan.

35§ En domstol får under viss tid skjuta upp ett mål om en skiljedoms ogiltighet eller om upphävande av en skiljedom för att ge skiljemännen tillfälle att återuppta skiljeförfarandet eller vidta någon annan åtgärd som enligt skiljemännens mening undanröjer grunden för ogiltigheten eller upphävandet,

1. om domstolen har funnit att talan i målet skall bifallas och ena parten har begärt uppskov, eller
2. om båda parter har begärt uppskov.

Meddelar skiljemännen en ny skiljedom, får en part inom den tid som domstolen bestämmer utan stämningsansökan klandra skiljedomen i den mån det föranleds av det återupptagna förfarandet eller av en ändring av den första skiljedomen. Lag (2000:180).

36§ En skiljedom som innebär att skiljemännen avslutat förfarandet utan att pröva de frågor som lämnats till avgörande av dem får helt eller delvis ändras på talan av en part. Talan skall väckas inom tre månader från den dag då parten fick del av domen eller, om rättelse, komplettering eller tolkning enligt 32 § har ägt rum, inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen i dess slutliga lydelse. Skiljedomen skall innehålla en tydlig hänvisning om vad en part som vill angripa domen skall göra.

En talan enligt första stycket som enbart rör en fråga som avses i 42 är tillåten om skiljedomen innebär att skiljemännen har ansett sig vara obehöriga att pröva tvisten. Om skiljedomen innebär något annat, får en part som vill angripa beslutet klandra skiljedomen enligt bestämmelserna i 34 §.

Skiljedomskostnaderna

37§ Parterna skall solidariskt betala skälig ersättning till skiljemännen för arbete och utlägg. Har skiljemännen i skiljedomen förklarat att de är obehöriga att pröva tvisten, är dock den part som inte begärde skiljedom betalningsansvarig endast i den mån det föranleds av särskilda omständigheter.

Skiljemännen får i en slutlig skiljedom förplikta parterna att betala ersättningen till dem samt ränta från den dag som infaller en månad efter den dag då skiljedomen meddelades. Ersättningen skall anges särskilt för varje skiljeman.

38§ Skiljemännen får begära säkerhet för ersättningen. De får fastställa särskilda säkerheter för skilda yrkanden. Har en part inte inom den tid som skiljemännen bestämt ställt sin andel av begärd säkerhet, får motparten ställa hela säkerheten. Ställs inte begärd säkerhet, får skiljemännen helt eller delvis avsluta förfarandet.

Skiljemännen får under förfarandet besluta att ta säkerheten i anspråk för att täcka utlägg. Sedan skiljemännens ersättning har bestämts i en slutlig skiljedom och domen i den delen har blivit verkställbar, får skiljemännen tillgodogöra sig betalning ur säkerheten, om parterna inte fullgör sin betalningsskyldighet enligt domen. Säkerhetsrätten omfattar även egendomens avkastning.

39§ Bestämmelserna i 37 och 38§ gäller inte om något annat har bestämts av parterna gemensamt på ett sätt som är bindande för skiljemännen.

Avtal om ersättningen till skiljemännen som inte träffas med parterna gemensamt är ogiltiga. Har ena parten ställt hela säkerheten, får parten dock ensam medge att skiljemännen tar säkerheten i anspråk för att täcka ersättning för utfört arbete.

40§ Skiljemännen får inte hålla inne skiljedomen i avvaktan på att ersättningen till dem betalas.

41§ En part eller en skiljeman får hos tingsrätten föra talan mot skiljedomen om ersättning till skiljemännen. Talan skall väckas av en part inom tre månader från den dag då parten fick del av domen och av en skiljeman inom samma tid från skiljedomens meddelande. Har rättelse, komplettering eller tolkning enligt 32§ ägt rum, skall talan väckas av en part inom tre månader från den dag då parten fick del av skiljedomen i dess slutliga lydelse och av en skiljeman inom samma tid från den dag då skiljedomen fick sin slutliga lydelse. Skiljedomen skall innehålla en tydlig hänvisning om vad en part som vill föra talan mot domen i denna del skall göra.

Dom, varigenom ersättningen till en skiljeman sätts ned, gäller även för den part som inte fört talan.

42§ Om inte parterna har överenskommit något annat, får skiljemännen på begäran av en part förplikta motparten att betala ersättning för partens kostnader och bestämma hur ersättningen till skiljemännen slutligt skall fördelas mellan parterna. Skiljemännens förordnande får även omfatta ränta, om parten har yrkat det.

Forumfrågor och talefrister

- 43§** Talan mot en skiljedom enligt 33, 34 och 36 §§ tas upp av hovrätten inom vars domkrets skiljeförfarandet har ägt rum. Är platsen för skiljeförfarandet inte angiven i skiljedomen får talan väckas hos Svea hovrätt.
Hovrättens avgörande får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att avgörandet överklagas, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.
Talan beträffande ersättningen till en skiljeman tas upp av tingsrätten på platsen för skiljeförfarandet. Är platsen för skiljeförfarandet inte angiven i skiljedomen får talan väckas hos Stockholms tingsrätt.
- 44§** Ansökningsärenden om att utse en skiljeman eller att skilja en skiljeman från uppdraget tas upp av tingsrätten i den ort där någon av parterna har sitt hemvist eller av tingsrätten på platsen för skiljeförfarandet. Ansökan får även tas upp av Stockholms tingsrätt. Motparten skall om möjligt ges tillfälle att yttra sig innan ansökan bifalls. Avser ansökan en skiljemans skiljande från uppdraget bör även skiljemannen höras.
Ansökan om bevisupptagning enligt 26§ tas upp av den tingsrätt som skiljemännen har bestämt. Saknas ett sådant beslut tas ansökan upp av Stockholms tingsrätt.
Har tingsrätten bifallit en ansökan om att utse en skiljeman eller att skilja en skiljeman från uppdraget, får beslutet inte överklagas. Inte heller annars får tingsrättens avgörande enligt 10§ tredje stycket överklagas.
- 45§** Skall enligt lag eller avtal en parts talan väckas inom viss tid men omfattas talan av ett skiljeavtal, skall parten inom den angivna tiden begära skiljedom enligt 19 §.
Har skiljedom begärts i rätt tid men avslutas skiljeförfarandet utan att den fråga som lämnats till skiljemännen rättskraftigt avgörs och beror detta inte på partens vållande, skall talan anses väckt i rätt tid, om parten begär skiljedom eller väcker talan vid domstol inom trettio dagar från den dag då parten fick del av skiljedomen eller, om skiljedomen blivit upphävd eller förklarad ogiltig eller talan mot skiljedomen enligt 36§ lämnats utan bifall, från det att domen härom vunnit laga kraft.

Internationella förhållanden

- 46§** Denna lag tillämpas på skiljeförfaranden som äger rum i Sverige även om tvisten har internationell anknytning.
- 47§** Ett skiljeförfarande enligt denna lag får inledas i Sverige, om skiljeavtalet innebär att förfarandet skall äga rum i Sverige eller skiljemännen eller ett skiljedomsinstitut i enlighet med avtalet har bestämt att förfarandet skall äga rum i Sverige eller motparten annars samtycker till det.
Ett skiljeförfarande enligt denna lag får också inledas i Sverige mot en part som har hemvist här eller annars skulle kunna sökas i tvisten vid svensk domstol, om inte skiljeavtalet innebär att förfarandet skall äga rum utomlands.
I andra fall får skiljeförfaranden enligt denna lag inte äga rum i Sverige.
- 48§** Har ett skiljeavtal internationell anknytning, skall den lag som parterna kommit överens om tillämpas på avtalet. Har parterna inte träffat någon sådan överenskommelse tillämpas lagen

i det land där förfarandet med stöd av parternas avtal har ägt rum eller skall äga rum. Första stycket tillämpas inte på frågan, huruvida en part var behörig att ingå skiljeavtalet eller var behörigen företrädd.

49§ Skall utländsk rätt tillämpas på skiljeavtalet gäller 4 § beträffande en fråga som omfattas av avtalet, utom när

1. avtalet enligt tillämplig lag är ogiltigt, utan verkan eller ogenomförbart, eller
2. tvisten enligt svensk lag inte får avgöras av skiljemän.

Att en domstol utan hinder av skiljeavtalet kan meddela sådana beslut om säkerhetsåtgärder som domstolen enligt lag är behörig att meddela framgår av 4§ tredje stycket.

50§ Vad som sägs i 26 och 44 §§ om bevisupptagning under skiljeförfarande i Sverige gäller även beträffande skiljeförfaranden som äger rum utomlands, om förfarandet grundar sig på ett skiljeavtal och den fråga som lämnats till skiljemännen enligt svensk lag får avgöras av skiljemän.

51§ Har inte någon av parterna hemvist eller driftställe i Sverige, får de i ett kommersiellt förhållande genom en uttrycklig skriftlig överenskommelse utesluta eller begränsa tillämpligheten av de grunder för upphävande av en skiljedom som anges i 34 §.

En skiljedom som omfattas av en sådan överenskommelse erkänns och verkställs i Sverige enligt de regler som gäller för en utländsk skiljedom.

Erkännande och verkställighet av utländsk skiljedom m.m.

52§ En skiljedom som meddelas utomlands anses som utländsk.

Vid tillämpning av denna lag anses en skiljedom vara meddelad i det land där platsen för förfarandet är belägen.

53§ En utländsk skiljedom som grundar sig på ett skiljeavtal erkänns och verkställs i Sverige, om inte annat följer av 54-60 §§.

54§ En utländsk skiljedom erkänns och verkställs inte i Sverige, om den part mot vilken skiljedomen åberopas visar

1. att parterna enligt tillämplig lag saknade behörighet att ingå skiljeavtalet eller inte var behörigen företrädda eller att skiljeavtalet är ogiltigt enligt den lag som enligt parternas överenskommelse skall tillämpas eller, i avsaknad av varje anvisning i sådant hänseende, enligt lagen i det land där skiljedomen har meddelats,
2. att den part, mot vilken skiljedomen åberopas, inte i vederbörlig ordning har underrättats om tillsättandet av skiljeman eller om skiljeförfarandet eller av annan orsak inte varit i stånd att utföra sin talan,
3. att skiljedomen behandlar en tvist som inte avsetts med eller omfattas av parternas begäran om skiljedom, eller att skiljedomen innehåller beslut i en fråga som faller utanför skiljeavtalet, dock skall, om beslut i en fråga som omfattas av uppdraget kan skiljas från beslut som faller utanför uppdraget, den del av skiljedomen som omfattas av uppdraget erkännas och verkställas,

4. att skiljenämndens tillsättande eller dess sammansättning eller skiljeförfarandet strider mot vad parterna avtalat eller, om avtal om detta saknas, mot lagen i det land där förfarandet har ägt rum, eller
5. att skiljedomen ännu inte blivit bindande för parterna eller att den undanröjts eller dess verkställighet skjutits upp av behörig myndighet i det land där den meddelats eller enligt vars lag den meddelats.

55§ En utländsk skiljedom erkänns och verkställs inte heller, om domstolen finner

1. att skiljedomen innefattar prövning av en fråga, som enligt svensk lag inte får avgöras av skiljemän, eller
2. att det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen i Sverige att erkänna eller verkställa skiljedomen.

56§ Ansökan om verkställighet av en utländsk skiljedom görs hos Svea hovrätt.

Till ansökan skall skiljedomen fogas i original eller styrkt kopia. Om hovrätten inte bestämmer annat skall även en styrkt översättning av hela domen till svenska språket ges in.

57§ Ansökan om verkställighet får inte bifallas utan att motparten har getts tillfälle att yttra sig.

58§ Invänder motparten att skiljeavtal inte träffats, skall sökanden ge in skiljeavtalet i original eller styrkt kopia samt, om hovrätten inte bestämmer annat, styrkt översättning till svenska språket, eller på annat sätt visa att skiljeavtal ingåtts.

Invänder motparten att framställning gjorts om undanröjande av skiljedomen eller om uppskov med dess verkställighet hos myndighet som avses i 54§5, får hovrätten skjuta upp avgörandet samt, om sökanden begär det, ålägga motparten att ställa skäligen säkerhet vid påföljd att beslut om verkställighet annars kan komma att meddelas.

59§ Bifaller hovrätten ansökan, verkställs skiljedomen som en svensk domstols lagakraftägande dom, om inte Högsta domstolen efter överklagande av hovrättens beslut bestämmer något annat.

60§ Har en säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. rättegångsbalken beviljats, skall vid tillämpning av 7 § samma kapitel med talans väckande jämföras en begäran om skiljedom utomlands som kan leda till en skiljedom som erkänns och kan verkställas här.

Sedan ansökan om verkställighet av en utländsk skiljedom gjorts ankommer det på hovrätten att pröva en begäran om säkerhetsåtgärd eller om upphävande av ett sådant beslut.

Bilag 4

Tvistemålslovens 32te kapitel. Voldgift.

- § 452. Parterne kan enes om at la en retstvist avgjøres ved voldgift, naar de har fri raadighet over det, som er gjenstand for tvisten. Under samme betingelse kan parterne enes om, at fremtidige retstvister, som maatte opstaa av et bestemt retsforhold, skal avgjøres ved voldgift. Voldgiftsavtalen maa indgaaes skriftlig. Har parterne indlatt sig paa forhandling for voldgiftsretten, er det dog uten betydning, at avtalen ikke er skriftlig indgaaet. Uten samtykke fra motparten kan en retstvist ikke bringes ind for domstolene, naar den efter avtale skal avgjøres ved voldgift.
- § 453. Hvervet som voldgiftsmand er frivillig, hvis ikke andet er bestemt ved lov. Den, som har paatat sig hvervet, kan træde tilbake, naar han har en antagelig grund. Folk, som ikke er fuldmyndige, eller som er fradømt stemmeret i offentlige anliggender, kan ikke være voldgiftsmænd.
- § 454. Naar ikke andet er bestemt i voldgiftsavtalen, sammensættes voldgiftsretten av tre medlemmer, saaledes at hver av parterne vælger en voldgiftsmand og voldgiftsmændene en tredje som formand. Hvis nogen, som er valgt, dør eller ikke kan eller vil overta hvervet eller fratræder, vælges paa samme maate andre isteden.
- § 455. Hvis nogen, som har ret til at vælge voldgiftsmand, undlater at foreta valg, eller hvis voldgiftsmændene ikke kan bli enige om valget av formand, kan i mangel av anden avtale enhver av parterne og i tilfælde ogsaa enhver av voldgiftsmændene kræve, at tingretten skal foreta valget.
- § 456. Hvis nogen, som blir valgt, er utelukket fra at være voldgiftsmand eller ute av stand til at utføre hvervet betryggende, eller er ugild efter reglerne for dommere eller hindret ved forfald, som kan skjønnes at bli langvarig, kan parterne fremsætte indsigelse mot valget for tingretten, som ved kjendelse avgjør, om voldgiftsmanden skal fratræde. Det samme gjælder, hvis en voldgiftsmand senere kommer i noget saadant tilfælde. Indsigelsen bør fremsættes, saasnart dertil er anledning, og den er avskaaret, hvis parten har valgt voldgiftsmanden eller indlatt sig paa forhandling for voldgiftsretten, skjönt han kjendte til den omstændighet, som vilde begrunde indsigelse.
- § 457. Undlater en voldgiftsmand uten antagelig grund at utføre sit hverv, eller opholder han utilbørlig behandlingen eller paadømmelsen av saken, kan enhver av parterne kræve, at tingretten ved kjendelse skal paalægge ham at fremme saken uten unødig ophold. Trækkes den fremdeles i langdrag, kan enhver av parterne kræve rettens kjendelse for, at den eller de skyldige voldgiftsmænd skal fratræde og tilpligtes at erstatte den skade, som er voldt ved deres forhold.
- § 458. Voldgiftsavtalen falder bort, hvis den ikke bestemmer noget andet: naar valget av voldgiftsmænd ved avtalen er gjort avhengig av enighet mellem parterne, og enighet ikke opnaaes; naar bestemte personer ved avtalen er utset til voldgiftsmænd, og nogen av dem dør eller ikke kan eller vil overta hvervet eller fratræder.

Enhver av parterne kan bringe spørsmålet, om avtalen er faldt bort, ind for tingretten, som avgjør det ved kjendelse.

- § 459. Indeholder voldgiftsavtalen regler om fremgangsmaaten, skal voldgiftsretten følge dem, hvis det ikke er ugjørlig av retslige eller faktiske grunde. Forøvrig bestemmer voldgiftsretten selv fremgangsmaaten, hvis ikke noget særlig er bestemt. I ethvert tilfælde skal den følge reglerne i §§ 460-462.
- § 460. Før avgjørelsen maa voldgiftsretten gi parterne adgang til at uttale sig.
- § 461. Voldgiftsretten kan innkalle partene til personlig avhøring og oppfordre vitner eller sakkyndige til å møte frivillig for den og avgi forklaring. Men den kan ikke anvende tvangsmidler og straff, og den kan heller ikke ta mot forsikring.
- § 462. Finder voldgiftsretten det nødvendig at faa bevisoptagelse ved retten, gjælder derom reglerne i lov om domstolene §§ 44 og 45 og anden del i denne lov. Dog skal den ret, som foretar bevisoptagelse, ogsaa avgjøre spørsmåal, som efter de almindelige regler skulde avgjøres av den dømmende ret.
- § 463. I voldgiftsrettens avgjørelser maa alle voldgiftsmænd ta del, og avgjørelsen træffes med stemmeflerhet, hvis ikke andet er bestemt. Staar stemmerne likt ved domsavsigelsen, træder voldgiftsavtalen ut av kraft, hvis ikke andet er bestemt.
- § 464. Voldgiftsdommen skal grunngis, om ikke begge parter har frafalt grunngevingen. Den har samme virkning som en retskraftig dom, hvis ikke parterne i voldgiftsavtalen har forbeholdt sig indankning for en ny voldgiftsret. Paalægger voldgiftsdommen en ydelse eller handling, bør den fastsætte en opfyldelsesfrist efter de regler, som gjælder for domme. Bestemmelseerne i §§ 155-158 og 160 faar tilsvarende anvendelse. Forlik inngått for voldgiftsretten har samme virkning som en rettskraftig dom, når ikke annet er fastsatt i lov. Forliket skal nedtegnes og underskrives av partene og voldgiftsrettens formann. For øvrig gjelder bestemmelseerne i tvistemålslovens §§ 285 første ledds annet punktum, 286, 287 første ledd og 472 første ledd tilsvarende for forlik inngått for voldgiftsretten.
- § 465. Voldgiftsretten sørger for, at voldgiftsdommen blir meddelt parterne. Møter de ikke personlig ved avsigelsen, gir den meddelelsen snarest mulig i rekommandert brev. Meddelelsen ansees i sidstnevnte tilfælde for git to uker efter indleveringen til postoperatør, hvis ikke vedkommende har faat brevet tidligere. Voldgiftsretten skal ogsaa sende et underskrevet eksemplar av dommen til tingretten til opbevaring i rettens arkiv.
- § 466. Er innanking for en ny voldgiftsrett forbeholdt, er ankefristen en måned regnet fra meddelelsen om voldgiftsdommen, hvis annet ikke er avtalt. Blir anke erklært, faar bestemmelseerne i dette kapitel tilsvarende anvendelse paa den nye voldgiftsret og den nye behandling. Frafall av retten til å anke over voldgiftsdommen må skje uttrykkelig.
- § 467. En voldgiftsdom er ugyldig i den utstrækning, ugyldighetsgrunden medfører: naar den angaar noget, som voldgiftsavtale ikke kunde sluttes om;

naar nogen av voldgiftsmændene efter loven var utelukket fra at gjøre tjeneste;
naar domslutningen er selvmotsigende eller tvetydig, og det ikke kan rettes paa den maa-
te, som er foreskrevet i § 156;
naar dommen gaar ut paa noget, som strider mot lov eller ærbarhet.

- § 468.** Efter paastand av en part er voldgiftsdommen likeledes ugyldig:
naar der ikke foreligger nogen gyldig avtale om voldgift;
naar voldgiftsretten har gaat ut over grænserne for sit hverv;
naar lovbestemte eller særlig avtalte forskrifter om fremgangsmaaten er tilsidesat, og det er sandsynlig, at feilen har hat indflydelse paa utfaldet;
naar nogen av voldgiftsmændene var ugild efter lov om domstolene § 106;
naar nogen av de ophævelsesgrunde, som er nævnt i § 407, foreligger.
Ugyldighet kan ikke paastaaes av den, som har forsømt at gjøre indsigelse før voldgifts-
dommen, eller som har vedtat dommen, uagtet han kjendte til ugyldighetsgrunden.
Ugyldighet efter nr. 1, 2 og 3 kan heller ikke paastaaes av den, som frivillig og uten for-
behold har opfyldt voldgiftsdommen.
Ugyldighet efter nr. 3 og 5 kan bare paastaaes av den, som ugyldighetsgrunden har været
til skade for.
- § 469.** Foreligger en ugyldighetsgrund, kan parterne ved dom faa voldgiftsavgjørelsen ophævet.
I de tilfælde, som er nævnt i § 468 nr. 2 og 3, maa saken være reist inden tre maaneder,
efterat parten fik vite om voldgiftsdommen. I de tilfælde, som er nevnt i § 468 nr. 4 og
5, maa den være reist inden de frister, som er bestemt i § 408 første led.
Naar tre aar er gaat efter avsigelsen, kan der ikke i noget tilfælde reises sak til ophævelse
av voldgiftsdommen. Mot forsømmelse av denne frist gives ikke opreisning.
Saksøkeren maa gjøre sandsynlig, at saken er reist i rette tid.
§ 162 annet og fjerde ledd gjelder tilsvarende.
- § 470.** Saalænge voldgiftsdommen ikke er opfyldt, kan de ugyldighetsgrunde, som er nævnt i § 467
og § 468 nr. 1, gjøres gjældende, uten at der trænges dom til ophævelse av voldgiftsdom-
men.
- § 471.** Parterne kan ikke med bindende virkning fratagge retten til at gjøre gjældende ugyldig-
hetsgrunde, som de ikke har kjendskap til.
- § 472.** Naar §§ 455-458, 465 og 469 taler om retten, menes den tingrett, som parterne lovlig har ved-
tat, eller i mangel av saadan avtale en tingrett, som retstvisten kunde være bragt ind for, hvis
søksmaal skulde reises paa det tidspunkt, da rettens medvirkning begjæres. Har ingen domstol
myndighet etter bestemmelsen i første punktum, kan saken fremmes for Oslo tingrett.
Den domstol, som saaledes først har faat med en voldgiftssak at gjøre, skal ogsaa behand-
le alle de senere spørsmaal i samme voldgiftssak, som bringes ind for retten, og ta imot
det eksemplar av voldgiftsdommen, som er nævnt i § 465.
Før retten avsier kjendelse i noget tilfælde, som ovenfor er nævnt, skal den saavidt mu-
lig gi den eller dem, som spørsmålet gjælder, anledning til at uttale sig mundtlig eller
skriftlig. Det samme gjælder, naar retten beslutter at foreta valg i henhold til § 455.
- § 473.** Hvis ikke andet er bestemt, faar reglerne i dette kapitel ogsaa anvendelse paa voldgift, som
iverksættes i henhold til lov.

Bilag 5

Utkast til lov om voldgift

1. kapittel. Alminnelige bestemmelser

§1-1 Anvendelsesområde

- (1) Denne lov kommer til anvendelse på voldgift som etter §5-3 finner sted i Norge. Den får anvendelse også hvor voldgift følger av lov.
- (2) Kapittel 9 kommer også til anvendelse på utenlandske voldgiftsavgjørelser.

§1-2 Forholdet til domstolene

- (1) Domstolene har ingen kompetanse i tvister som hører under voldgiftsbehandling ut over det som følger av denne lov. Med domstolene menes i denne lov de alminnelige domstoler.
- (2) I de tilfeller domstolene er tillagt kompetanse, er den domstol kompetent som tvisten kunne vært anlagt for dersom det ikke forelå en voldgiftsavtale. Den domstol som først har fått med saken å gjøre, skal behandle senere begjæringer til domstolene. Bevissikring kan også foregå ved annen domstol.
- (3) Reglene i lov om tvisteløsning kommer til anvendelse på domstolenes befatning med saken dersom ikke annet fremgår av denne lov. Behandlingen i domstolen er normalt skriftlig. Muntlig forhandling holdes når hensynet til forsvarlig og rettferdig rettergang tilsier det. Den muntlige behandling kan begrenses til særlige spørsmål. Søksmål om tilsidesettelse av en voldgiftsdom etter kapittel 8 behandles etter tvisteloven kapittel 9 eller 10.

§1-3 Adgangen til å fravike lovens regler ved avtale

- (1) Lovens regler om voldgiftsrettens oppnevning og sammensetning, og om voldgiftsrettens saksbehandling og avgjørelser i kapittel 3 til 7, kan fravikes ved avtale med mindre annet er bestemt.
- (2) Regler om domstolenes befatning med voldgiftssaker kan ikke fravikes.

§1-4 Tap av retten til å fremme innsigelse

En part som kjenner eller burde kjent til at voldgiftsbehandlingen ikke er i samsvar med fravikelige bestemmelser i denne lov eller med voldgiftsavtalen, må fremsette innsigelse om dette innen de frister som er oppstilt, og dersom ikke slik frist er oppstilt, uten unødig opphold. I motsatt fall kan innsigelsen ikke gjøres gjeldende.

§1-5 Taushetsplikt og offentlighet

- (1) Voldgiftsbehandlingen er unntatt offentlighet og underlagt taushetsplikt. En part kan likevel gi de opplysninger som følger av lovbestemt opplysningsplikt, eller som er nødvendig for å utøve sin rett etter voldgiftsdommen.
- (2) Taushetsplikten for voldgiftsdommen opphører én måned etter at den er avsagt. Voldgiftsretten kan bestemme at taushetsplikten ikke skal opphøre, eller at dommen bare skal kunne publiseres i anonymisert form, hvis det er saklig grunn for begrensningen. Begjæring må fremsettes før taushetsplikten opphører. Voldgiftsretten skal treffe avgjørelsen innen én måned fra spørsmålet er brakt inn for den. Mens voldgiftsretten behandler spørsmålet, er voldgiftsdommen underlagt taushetsplikt.
- (3) Når en voldgiftsdom ikke er underlagt taushetsplikt, kan den publiseres.
- (4) Det kan avtales andre løsninger for offentlighet og taushetsplikt enn det som følger av (1) til (3). En part kan likevel alltid gi opplysninger som nevnt i (1) annet punktum.

2. kapittel. Voldgiftsavtalen

§2-1 Gjenstand for voldgift

- (1) Tvister i rettsforhold partene har fri rådighet over kan avgjøres ved voldgift.
- (2) De privatrettslige virkningene av konkurranselovgivningen kan prøves i en voldgiftssak.

§2-2 Voldgiftsavtalen

- (1) Partene kan avtale voldgift for tvister som er oppstått og for alle eller særlige tvister som kan oppstå i et bestemt rettsforhold.
- (2) Med mindre annet er avtalt mellom partene i voldgiftsavtalen, følger voldgiftsavtalen med ved overdragelse av det rettsforhold den omfatter.
- (3) En part som ikke reiser innsigelse mot voldgiftsrettens adgang til å behandle saken som fastsatt i §4-1(3), kan ikke senere gjøre gjeldende at voldgift ikke er avtalt.

§2-3 Forbrukerforhold

- (1) En voldgiftsavtale der en forbruker er part, skal tas inn i et eget dokument, som kan være elektronisk, og signeres av begge parter.
- (2) En voldgiftsavtale inngått for tvisten oppstod, er ikke bindende for forbrukeren. §2-2(3) gjelder bare dersom forbrukeren innlater seg på forhandlinger for voldgiftsretten etter å ha blitt gjort oppmerksom på at voldgiftsavtalen ikke er bindende.

§2-4 Saksanlegg for domstolene

- (1) Domstolene skal avvise søksmål om rettsforhold som er omfattet av en voldgiftsavtale dersom en part begjærer avvisning senest samtidig med at parten går inn på sakens realitet. Domstolen skal fremme saken hvis den finner at voldgiftsavtalen er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres.
- (2) Hvis voldgiftssak er innledet etter §5-4 når søksmål anlegges, skal saken bare fremmes dersom domstolen finner det klart at voldgiftsavtalen er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres.
- (3) Selv om søksmål verserer for domstolene, kan voldgiftsretten starte eller fortsette voldgiftsbehandlingen, og også avgjøre tvisten.

§2-5 Midlertidig sikring

Domstolene kan beslutte bruk av midlertidig sikring etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 14 og 15 selv om en tvist hører under voldgift.

3. kapittel. Voldgiftsretten

§3-1 Antall voldgiftsdommere

Voldgiftsretten består av tre dommere.

§3-2 Oppnevning av voldgiftsretten

- (1) Voldgiftsdommerne skal være upartiske og uavhengige av partene og være kvalifisert for vervet. Partene skal såvidt mulig oppnevne voldgiftsretten i fellesskap.
- (2) Skal voldgiftsretten ha tre medlemmer, og partene ikke blir enige om sammensetningen, oppnevner hver part ett medlem. Fristen er én måned etter at parten mottok anmodning om oppnevning. Disse medlemmene oppnevner i fellesskap voldgiftsrettens leder innen én måned.

- (3) Hvis voldgiftsretten ikke lar seg etablere i henhold til avtalen eller (2), kan hver av partene kreve at domstolen oppnevner den eller de voldgiftsdommere som mangler. Oppnevningen kan ikke ankes.

§3-3 Innsigelsesgrunner mot voldgiftsdommere

- (1) Den som blir kontaktet om mulig oppnevning som voldgiftsdommer, skal uoppfordret opplyse om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet. En voldgiftsdommer skal fra oppnevningen og gjennom hele voldgiftsbehandlingen, straks gi opplysninger til partene om nye slike forhold.
- (2) Innsigelse kan bare gjøres gjeldende mot en voldgiftsdommer dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om voldgiftsdommerens upartiskhet eller uavhengighet, eller dersom dommeren ikke har kvalifikasjoner som avtalt mellom partene. Mot en voldgiftsdommer som parten har deltatt i oppnevningen av, kan det bare gjøres gjeldende innsigelse på grunn av forhold som parten er blitt kjent med etter at oppnevningen er foretatt.
- (3) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

§3-4 Behandling av innsigelse mot en voldgiftsdommer

- (1) Innsigelse mot en voldgiftsdommer skal begrunnes og fremsettes skriftlig overfor voldgiftsretten innen to uker etter at parten fikk kjennskap til oppnevningen av dommeren og de omstendigheter innsigelsen bygger på. Voldgiftsretten avgjør innsigelsen, med mindre dommeren trekker seg eller den annen part sier seg enig i innsigelsen.
- (2) Dersom en innsigelse etter (1) eller (2) ikke blir tatt til følge, kan den part som har fremmet innsigelsen bringe spørsmålet inn for domstolene innen én måned fra melding ble mottatt om at innsigelsen ikke ble tatt til følge. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Innsigelsen kan ikke senere brukes som ugyldighetsgrunn eller som innsigelse mot anerkjennelse eller fullbyrdelse. Voldgiftsretten, inkludert den voldgiftsdommer som det er rettet innsigelse mot, kan fortsette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolene.

§3-5 Manglende oppfyllelse av en voldgiftsdommers oppdrag

- (1) Dersom det blir rettslig eller faktisk umulig for en voldgiftsdommer å oppfylle sitt oppdrag, eller en voldgiftsdommer av andre grunner unnlater å handle uten unødig opphold, opphører oppdraget hvis voldgiftsdommeren trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre. I motsatt fall kan hver av partene kreve at domstolene avgjør spørsmålet om de nevnte grunner foreligger og oppdraget dermed skal opphøre. Domstolens beslutning kan ikke ankes.
- (2) Dersom en voldgiftsdommer trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre etter denne bestemmelsen eller §3-4(1), innebærer dette ikke noen godkjennelse av holdbarheten av grunnlaget for innsigelsen etter denne bestemmelsen eller etter §3-3(2).

§3-6 Oppnevning av ny voldgiftsdommer

- (1) I de tilfeller voldgiftsdommerens oppdrag opphører etter §§3-4 eller 3-5, voldgiftsdommeren trekker seg av annen grunn, partene avtaler å tilbakekalle oppnevningen eller i andre tilfeller der oppdraget opphører, skal en ny voldgiftsdommer oppnevnes etter de regler som ble benyttet ved oppnevning av den voldgiftsdommeren som ble skiftet ut.
- (2) Alle tidligere voldgiftsforhandlinger som utgjør en del av avgjørelsesgrunnlaget, gjentas dersom en ny voldgiftsdommer oppnevnes.

4. kapittel. Voldgiftsrettens kompetanse

§4-1 Voldgiftsrettens avgjørelse av egen domsmyndighet

- (1) Voldgiftsretten avgjør spørsmål om sin egen domsmyndighet, herunder innsigelser knyttet til eksistensen eller gyldigheten av voldgiftsavtalen.
- (2) Ved anvendelsen av denne bestemmelse skal en voldgiftsavtale som utgjør en del av en kontrakt, anses som en selvstendig avtale uavhengig av de andre deler av kontrakten. En avgjørelse av voldgiftsretten om at kontrakten er ugyldig, medfører ikke i seg selv at voldgiftsavtalen er ugyldig.
- (3) Innsigelse om at voldgiftsretten mangler domsmyndighet til å avgjøre saken eller kravet, må gjøres gjeldende senest i partens første innlegg til realiteten i kravet. Voldgiftsretten kan tillate at innsigelser mot dens domsmyndighet fremmes på et senere tidspunkt dersom parten ikke er vesentlig å bebreide for at innsigelsen ikke ble fremsatt tidligere. En part blir ikke avskåret fra å fremme slik innsigelse ved å delta i oppnevningen av voldgiftsretten.
- (4) Voldgiftsretten kan behandle innsigelser mot dens domsmyndighet enten under voldgiftsbehandlingen eller i voldgiftsdommen som avgjør tvisten. Dersom voldgiftsretten under voldgiftsbehandlingen avgjør at den har domsmyndighet, kan hver av partene, innen én måned fra avgjørelsen ble mottatt, bringe spørsmålet inn for domstolene som avgjør det ved kjennelse. Voldgiftsretten kan fortsette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolene.
- (5) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

§4-2 Voldgiftsrettens adgang til å beslutte midlertidige tiltak

- (1) Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge enhver part å foreta slike midlertidige tiltak som voldgiftsretten finner nødvendig. Voldgiftsretten kan pålegge de parter som har begjært tiltaket, å stille sikkerhet for eventuelle konsekvenser av det. Pålegg fra voldgiftsretten kan ikke tvangsfullbyrdes.
- (2) Viser det seg at kravet som det midlertidige tiltaket skulle sikre ikke besto på det tidspunktet tiltaket ble besluttet, plikter de parter som begjærte tiltaket å erstatte det økonomiske tap som det har påført andre parter. Erstatningskravet avgjøres av voldgiftsretten.

5. kapittel. Saksbehandlingen i voldgiftsretten

§5-1 Likebehandling av partene

- (1) Partene skal gis lik behandling på ethvert trinn av voldgiftsbehandlingen og ha full anledning til å fremføre sin sak.
- (2) Bestemmelsen kan ikke fravikes ved avtale.

§5-2 Regler for saksbehandlingen

Innenfor rammen av partenes avtale og denne lov skal voldgiftsretten behandle saken på den måte den finner hensiktsmessig. Straks voldgiftsretten er oppnevnt, skal voldgiftsretten eller dens leder, etter drøfting med partene, fastlegge en plan for den videre behandlingen.

§5-3 Voldgiftsstedet

- (1) Voldgiftsretten bestemmer voldgiftsstedet under hensyn til praktisk behandling av saken, herunder partenes mulighet for å delta i muntlig forhandling.
- (2) Uavhengig av voldgiftsstedet kan voldgiftsretten holde møte på ethvert sted den finner hensiktsmessig for rådslagning, for å avhøre vitner, sakkyndige eller parter eller for å undersøke bevis.

§5-4 Innledning av voldgiftssaken

Voldgiftssaken er innledet den dag saksøkte mottok krav om at tvisten skal behandles ved voldgift.

§5-5 Voldgiftsspråk

- (1) Voldgiftsspråket skal være norsk dersom alle parter er hjemmehørende i Norge. I andre tilfeller bestemmer voldgiftsretten voldgiftsspråket. Er voldgiftsspråket norsk, kan svensk eller dansk brukes.
- (2) Voldgiftsspråket skal anvendes i enhver skriftlig erklæring fra partene, i muntlige forhandlinger og i avgjørelser og annen kommunikasjon fra voldgiftsretten.
- (3) Voldgiftsretten kan kreve skriftlige bevis oversatt til det språk som partene er blitt enige om eller som voldgiftsretten har fastsatt.

§5-6 Stevning og tilsvaer

- (1) Saksøker skal innen den frist voldgiftsretten har fastsatt, inngi stevning til voldgiftsretten som angir det krav som gjøres gjeldende, en påstand som angir det domsresultat saksøkeren krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for kravet og de bevis som vil bli ført.
- (2) Saksøkte skal innen den frist voldgiftsretten har fastsatt, inngi tilsvaer til voldgiftsretten som opplyser om kravet i stevningen godtas eller bestrides, eller om det gjøres gjeldende innsigelser mot at voldgiftsretten behandler saken. Tilsvaret skal inneholde en påstand med det domsresultat saksøkte krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for påstanden og de bevis som vil bli ført. Fremsetter saksøkte krav som det begjæres dom for, gjelder reglene om stevning og tilsvaer for dette kravet.
- (3) Partene kan fremsette nye krav, utvide påstanden til krav som er fremsatt, fremsette nye påstandsgrunnlag og nye bevis. Påstandsgrunnlag er rettsstiftende faktiske forhold en part bygger sin påstand på. Voldgiftsretten kan etter krav fra en part nekte endringen foretatt når hensynet til sakens fremdrift eller andre tungtveiende forhold tilsier at den ikke bør tillates.

§5-7 Muntlig og skriftlig behandling

- (1) Voldgiftsretten avgjør om det skal holdes muntlig forhandling i saken eller om den skal avgjøres på grunnlag av skriftlig behandling. En part kan kreve muntlig forhandling, som da skal holdes på et hensiktsmessig tidspunkt under saksbehandlingen.
- (2) Partene skal gis rimelig forhåndsvarsel om enhver muntlig forhandling og ethvert møte der de har rett til å være tilstede.
- (3) Alle meddelelser, dokumenter og annen informasjon som blir lagt frem for voldgiftsretten, skal parten samtidig sende til de øvrige parter i saken. Materiale voldgiftsretten mottar direkte fra andre enn partene, skal den straks oversende til dem.

§5-8 Forsømmelse fra partene

- (1) Dersom saksøkeren uten rimelig grunn forsømmer å inngi stevning etter §5-6(1), skal voldgiftsretten heve voldgiftssaken.
- (2) Dersom saksøkte uten rimelig grunn unnlater å inngi tilsvaer etter §5-6(2), skal voldgiftsretten fortsette behandlingen av saken uten å tillegge forsømmelsen virkning som innrømmelse av saksøkerens krav.
- (3) Hvis en part uteblir til en muntlig forhandling eller unnlater å fremlegge dokumentbevis, kan voldgiftsretten fortsette behandlingen og avsi dommen på det grunnlag som foreligger.

§5-9 Bevis

- (1) Partene har ansvaret for å opplyse saken og har rett til å føre de bevis de ønsker. Voldgiftsretten kan nekte et bevis ført dersom det åpenbart ikke har betydning for avgjørelsen av tvisten,

eller begrense bevisføringen dersom det ikke er et rimelig forhold mellom den betydning tvisten har og omfanget av bevisføringen.

- (2) Voldgiftsretten kan oppnevne en eller flere sakkyndige til å avgi erklæring om særskilte spørsmål som skal avgjøres av voldgiftsretten. Voldgiftsretten kan kreve at partene skal gi den sakkyndige all relevant informasjon og at de skal legge frem eller sørge for tilgang til bevis.
- (3) En sakkyndig som har avgitt skriftlig erklæring, plikter om det kreves av partene eller voldgiftsretten finner det nødvendig, å møte til muntlig forhandling hvor partene gis anledning til å stille spørsmål og til å føre sakkyndige vitner om temaet.
- (4) Reglene om innsigelse mot voldgiftsdommere i §§3-3 og 3-4(1) kommer til anvendelse så langt de passer på sakkyndige oppnevnt av voldgiftsretten.

§5-10 Bistand fra domstolene

- (1) Voldgiftsretten, eller en part med samtykke fra voldgiftsretten, kan be om at domstolene opptar partsforklaringer, vitneforklaringer og andre bevis. Voldgiftsretten skal gis rimelig forhåndsvarsel om bevisopptaket. Voldgiftsdommerne har rett til å være til stede og til å stille spørsmål.
- (2) Når en voldgiftsrett må ta stilling til tolkningen av EØS-avtalen med protokoller, vedlegg og de rettsakter vedleggene omhandler, kan den, av eget tiltak eller etter begjæring fra en part, be domstolene om å forelegge tolkningsspørsmålet for EFTA-domstolen etter reglene i domstoloven §51 A.

6. kapittel. Avgjørelse av voldgiftssaken

§6-1 Rettsanvendelsen

- (1) Voldgiftsretten skal anvende de rettsregler som partene har valgt for de materielle tvistes spørsmål saken gjelder. En henvisning til et lands lov eller rettssystem skal anses som en henvisning til dette lands materielle rettsregler og ikke til landets lovvalgsregler, med mindre annet fremgår.
- (2) Der partene ikke har valgt rettsregler, skal voldgiftsretten anvende de lovregler som følger av norske lovvalgsregler.
- (3) Voldgiftsretten skal bare treffe avgjørelse etter rimelighet dersom partene uttrykkelig har bemyndiget voldgiftsretten til dette.
- (4) I alle tilfeller skal voldgiftsretten bygge på avtalen og legge vekt på handelspraksis.

§6-2 Forholdet til partenes prosesshandlinger. Bevisbedømmelsen

- (1) Voldgiftsretten kan bare avgjøre de krav som er reist i saken. Avgjørelsen må ligge innenfor rammen av de påstander partene har lagt ned, og retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt.
- (2) Voldgiftsretten bestemmer det saksforhold avgjørelsen skal bygge på ved en fri bedømmelse av de bevis som er ført.

§6-3 Oppdeling av forhandlinger og pådømmelse

- (1) Voldgiftsretten kan bestemme at det skal forhandles særskilt om ett eller flere krav i saken, eller om ett eller flere tvistepunkter.
- (2) Voldgiftsretten kan pådømme særskilt ett eller flere krav i saken eller en del av et krav. Påstandsgrunnlag som ikke leder til avgjørelse av et krav, kan bare pådømmes særskilt hvis partene samtykker.

§6-4 Avstemningsregler

- (1) Voldgiftsrettens avgjørelser treffes ved stemmeflertall. Dersom det ikke er mulig å oppnå stemmeflertall, er stemmen til voldgiftsrettens leder avgjørende. Er det ikke flertall for noe resultat når pengebeløp eller andre størrelser skal fastsettes, legges stemmene for høyere beløp eller størrelser sammen med stemmene for de nærmest følgende til det blir flertall.
- (2) Dersom et mindretall av dommerne nekter å delta i en avstemning, kan de øvrige voldgiftsdommerne treffe avgjørelsen.
- (3) Saksbehandlingsspørsmål kan voldgiftsrettens leder avgjøre på egen hånd dersom lederen er beordret til dette av partene eller av en samlet voldgiftsrett.

§6-5 Forlik

- (1) Dersom partene inngår forlik for voldgiftsretten, skal voldgiftsretten på begjæring fra partene stadfeste forliket i en voldgiftsdom.
- (2) En voldgiftsdom som stadfester et forlik har den samme virkning som andre voldgiftsdommer.

§6-6 Voldgiftsdommens form og innhold

- (1) Voldgiftsdommen skal være skriftlig og signert av alle voldgiftsdommerne. I voldgiftssaker med mer enn én dommer er det tilstrekkelig at flertallet signerer voldgiftsdommen dersom årsaken til at ikke alle har signert fremgår av dommen.
- (2) Voldgiftsdommen skal angi de grunner som den bygger på, med mindre dommen stadfester et forlik etter §6-5. Det skal opplyses om dommen er enstemmig. Hvis det ikke er tilfelle, opplyses hvem som er uenig og hvilke punkter uenigheten gjelder.
- (3) Voldgiftsdommen skal angi tid og sted for domsavgivelsen etter §5-3(1). Voldgiftsdommen skal anses avsagt på dette stedet.
- (4) Den signerte voldgiftsdommen sendes partene.
- (5) Reglene i (1) og (3) kan ikke fravikes ved avtale.

§6-7 Avslutning av voldgiftssaken

- (1) Voldgiftssaken avsluttes med den endelige voldgiftsdommen eller med voldgiftsrettens beslutning om heving etter (2) til (4).
- (2) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom saksøkeren frafaller kravet, med mindre saksøkte motsetter seg heving og voldgiftsretten finner at saksøkte har saklig grunn for å få voldgiftsdom.
- (3) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom partene er enige om dette.
- (4) Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom den finner at en fortsettelse av saken er unødvendig eller umulig.
- (5) Voldgiftsrettens kompetanse opphører når voldgiftssaken er avsluttet, med unntak av det som følger av §§1-5(2), 6-8 og 8-3(2).

§6-8 Retting av voldgiftsdommen. Tilleggsdom

- (1) Hver av partene kan innen én måned etter domsavgivelsen be voldgiftsretten om å
 - (a) rette en dom som på grunn av skrive- eller regnefeil, trykkfeil eller liknende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med voldgiftsrettens mening, og
 - (b) avsi tilleggsdom til avgjørelse av krav som er fremsatt under voldgiftssaken og som skulle vært avgjort, men som ikke er tatt med i dommen.
- (2) Anmodningen sendes samtidig til de øvrige parter. Voldgiftsretten skal ta anmodningen til følge dersom det er grunnlag for den. Retting må foretas og tilleggsdom avsies senest én måned etter at anmodningen ble mottatt.

- (3) Voldgiftsretten kan innen én måned etter domsavsigelsen foreta retting på eget initiativ. Partene skal da varsles og gis mulighet til å uttale seg før retting.
- (4) Reglene i §6-6 kommer til anvendelse på retting av voldgiftsdommen og på avsigelse av tilleggsdom.
- (5) Adgangen til å rette feil som nevnt i (1)(a), kan ikke fravikes ved avtale.

7. kapittel. Saksomkostninger

§7-1 Omkostninger til voldgiftsretten

- (1) Voldgiftsretten fastsetter sin egen godtgjørelse og utgiftsdekning, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Fastsettelsen inntas i dom, eller i avgjørelse som avslutter saken. Beløpet forfaller til betaling én måned etter at dommen eller avgjørelsen er avsagt.
- (2) Partene er solidarisk ansvarlige for omkostningene til voldgiftsretten, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene.
- (3) Fastsettelsen etter (1) blir tvangskraftig, med mindre den bringes inn for domstolene innen én måned fra den dag parten mottok omkostningsavgjørelsen. Dersom det blir anmodet om eller foretatt retting eller avsigelse av tilleggsdom etter reglene i §6-8, løper en ny frist fra den dag parten mottok avgjørelsen. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Dersom kostnadene til voldgiftsretten blir redusert, får dette virkning også for de parter som ikke brakte spørsmålet inn for domstolene.

§7-2 Fordeling av saksomkostninger

- (1) Voldgiftsretten skal etter begjæring fra en part fordele omkostningene til voldgiftsretten mellom partene slik den finner riktig.
- (2) Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge en annen part å dekke alle eller deler av partens omkostninger med saken dersom den finner dette riktig.
- (3) Voldgiftsrettens fordeling av omkostningene tas inn i dommen eller i avgjørelsen som avslutter saken. Voldgiftsrettens fordeling av omkostninger mellom partene er endelig.

§7-3 Sikkerhetsstillelse

- (1) Voldgiftsretten kan pålegge partene å stille sikkerhet for voldgiftsrettens omkostninger, med mindre annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Voldgiftsretten kan helt eller delvis avslutte voldgiftssaken dersom ikke slik sikkerhet blir stilt.
- (2) Dersom en part unnlater å stille pålagt sikkerhet, kan den annen part stille hele sikkerheten eller bringe tvisten inn for domstolene til avgjørelse.

8. kapittel. Ugyldighet

§8-1 Krav om tilsidesetting av voldgiftsdommen

En voldgiftsdom kan bare settes til side som ugyldig av domstolene gjennom et søksmål etter §§8-2 og 8-3.

§8-2 Ugyldighetsgrunner

- (1) En voldgiftsdom kan bare settes til side av domstolene dersom
 - (a) en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig

dig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter norsk rett,

- (b) den part som har anlagt ugyldighetssøksmål ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevningen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken,
 - (c) voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller
 - (d) voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller saksbehandlingen strider mot loven eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen.
- (2) Når spørsmålet om gyldigheten av en voldgiftsdom er brakt inn for domstolene skal domstolen av eget tiltak sette dommen til side dersom
 - (a) tvisten ikke kan avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller
 - (b) voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).
 - (3) Dersom ugyldighetsgrunnen bare rammer en del av dommen, får ugyldigheten bare virkning for denne delen.

§8-3 Søksmålsfrist og behandling av søksmålet

- (1) Søksmål om å sette til side en voldgiftsdom må anlegges innen tre måneder fra den dag parten mottar voldgiftsdommen. Dersom voldgiftsretten foretar retting eller avsier tilleggsdom etter §6-8, løper fristen fra dette tidspunktet. Tilsvarende gjelder der voldgiftsretten beslutter å ikke ta til følge en parts anmodning om retting eller avsigelse av tilleggsdom etter §6-8.
- (2) Domstolen kan, når det er reist sak etter (1) og det er grunnlag for ugyldighet, sette voldgiftsdommen til side og samtidig henvide saken til videre behandling og ny avgjørelse i voldgiftsretten.
- (3) Tilsidesettelse av en voldgiftsdom medfører at den aktuelle voldgiftsavtalen igjen blir virksom, med mindre annet er avtalt mellom partene.

9. kapittel. Anerkjennelse og fullbyrdelse

§9-1 Anerkjennelse og fullbyrdelse

- (1) En voldgiftsdom skal anerkjennes og kunne fullbyrdes etter denne bestemmelsen og §9-2, uavhengig av i hvilket land den er avsagt.
- (2) Anerkjennelse og fullbyrdelse av en voldgiftsdom forutsetter at en part gjør voldgiftsdommen tilgjengelig i original eller ved attestert kopi. Dersom voldgiftsdommen ikke er utformet på norsk, svensk, dansk eller engelsk, skal parten også gjøre tilgjengelig en attestert oversettelse. Det kan kreves dokumentasjon for at det forelå avtale eller annet grunnlag for voldgift.
- (3) Fullbyrdelse skjer etter reglene i tvangsfullbyrdesloven så langt ikke annet følger av dette kapittel.

§9-2 Forhold som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse

- (1) Anerkjennelse eller fullbyrdelse av en voldgiftsdom kan bare nektes dersom:
 - (a) en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter det lands rett hvor voldgiftsdommen ble avsagt,
 - (b) den part som voldgiftsdommen er påberopt overfor ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevningen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken,
 - (c) voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet,
 - (d) voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller saksbehandlingen strider mot loven

- på voldgiftsstedet eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen, eller
- (e) voldgiftsdommen ennå ikke er bindende for partene, eller den varig eller midlertidig er satt til side av en domstol på voldgiftsstedet eller av en domstol i det landet hvis rettsregler er anvendt ved avgjørelsen av tvistegjenstanden.
- (2) Domstolene skal av eget tiltak nekte anerkjennelse og fullbyrdelse av en voldgiftsdom når:
- (a) tvisten ikke kunne avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller
 - (b) anerkjennelse eller fullbyrdelse av voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).
- (3) Dersom grunnen til å nekte anerkjennelse eller fullbyrdelse bare rammer en del av dommen, er det bare denne delen som kan nektes anerkjent eller fullbyrdet.

§9-3 Utsettelse og sikkerhetsstillelse

Domstolen kan utsette avgjørelsen om anerkjennelse og fullbyrdelse dersom den finner dette hensiktsmessig, og søksmål om tilsidesettelse av en voldgiftsdom er anlagt ved en domstol som nevnt i §9-2(1)(e). Domstolen kan i et slikt tilfelle, etter krav fra den part som krever anerkjennelse eller fullbyrdelse, pålegge den annen part å stille sikkerhet.

10. kapittel. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

§10-1 Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft [. . .].

Bilag 6

German Arbitration Law of 1998

Code of Civil Procedure, Tenth Book, Sections 1025 – 1066

Chapter I General provisions

Section 1025 Scope of application

- (1) The provisions of this Book apply if the place of arbitration as referred to in section 1043 subs. 1 is situated in Germany.
- (2) The provisions of sections 1032, 1033 and 1050 also apply if the place of arbitration is situated outside Germany or has not yet been determined.
- (3) If the place of arbitration has not yet been determined, the German courts are competent to perform the court functions specified in sections 1034, 1035, 1037 and 1038 if the respondent or the claimant has his place of business or habitual residence in Germany.
- (4) Sections 1061 to 1065 apply to the recognition and enforcement of foreign arbitral awards.

Section 1026 Extent of court intervention

In matters governed by sections 1025 to 1061, no court shall intervene except where so provided in this Book.

Section 1027 Loss of right to object

A party who knows that any provision of this Book from which the parties may derogate or any agreed requirement under the arbitral procedure has not been complied with and yet proceeds with the arbitration without stating his objection to such non-compliance without undue delay or, if a time-limit is provided therefor, within such period of time, may not raise that objection later.

Section 1028 Receipt of written communications in case of unknown whereabouts

- (1) Unless otherwise agreed by the parties, if the whereabouts of a party or of a person entitled to receive communications on his behalf are not known, any written communication shall be deemed to have been received on the day on which it could have been received at the addressee's last-known mailing address, place of business or habitual residence after proper transmission by registered mail/return receipt requested or any other means which provides a record of the attempt to deliver it there .
- (2) Subsection 1 does not apply to communications in court proceedings.

Chapter II Arbitration agreement

Section 1029 Definition

- (1) »Arbitration agreement« is an agreement by the parties to submit to arbitration all or certain disputes which have arisen or which may arise between them in respect of a defined legal relationship, whether contractual or not.
- (2) An arbitration agreement may be in the form of a separate agreement (»separate arbitration agreement«) or in the form of a clause in a contract (»arbitration clause«).

Section 1030 Arbitrability

- (1) Any claim involving an economic interest (»vermögensrechtlicher Anspruch«) can be the subject of an arbitration agreement. An arbitration agreement concerning claims not involving an economic interest shall have legal effect to the extent that the parties are entitled to conclude a settlement on the issue in dispute.
- (2) An arbitration agreement relating to disputes on the existence of a lease of residential accommodation within Germany shall be null and void. This does not apply to residential accommodation as specified in section 556a subs. 8 of the Civil Code.
- (3) Statutory provisions outside this Book by virtue of which certain disputes may not be submitted to arbitration, or may be submitted to arbitration only under certain conditions, remain unaffected.

Section 1031 Form of arbitration agreement

- (1) The arbitration agreement shall be contained either in a document signed by the parties or in an exchange of letters, telefaxes, telegrams or other means of telecommunication which provide a record of the agreement.
- (2) The form requirement of subsection 1 shall be deemed to have been complied with if the arbitration agreement is contained in a document transmitted from one party to the other party or by a third party to both parties and - if no objection was raised in good time - the contents of such document are considered to be part of the contract in accordance with common usage.
- (3) The reference in a contract complying with the form requirements of subsection 1 or 2 to a document containing an arbitration clause constitutes an arbitration agreement provided that the reference is such as to make that clause part of the contract.
- (4) An arbitration agreement is also concluded by the issuance of a bill of lading, if the latter contains an express reference to an arbitration clause in a charter party.
- (5) Arbitration agreements to which a consumer is a party must be contained in a document which has been personally signed by the parties. No agreements other than those referring to the arbitral proceedings may be contained in such a document; this shall not apply in the case of a notarial certification.
- (6) Any non-compliance with the form requirements is cured by entering into argument on the substance of the dispute in the arbitral proceedings.

Section 1032 Arbitration agreement and substantive claim before court

- (1) A court before which an action is brought in a matter which is the subject of an arbitration agreement shall, if the respondent raises an objection prior to the beginning of the oral hearing on the substance of the dispute, reject the action as inadmissible unless the court finds that the arbitration agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed.
- (2) Prior to the constitution of the arbitral tribunal, an application may be made to the court to determine whether or not arbitration is admissible.
- (3) Where an action or application referred to in subsection 1 or 2 has been brought, arbitral proceedings may nevertheless be commenced or continued, and an arbitral award may be made, while the issue is pending before the court.

Section 1033 Arbitration agreement and interim measures by court

It is not incompatible with an arbitration agreement for a court to grant, before or during arbitral proceedings, an interim measure of protection relating to the subject-matter of the arbitration upon request of a party.

Chapter III

Constitution of arbitral tribunal

Section 1034 Composition of arbitral tribunal

- (1) The parties are free to determine the number of arbitrators. Failing such determination, the number of arbitrators shall be three.
- (2) If the arbitration agreement grants preponderant rights to one party with regard to the composition of the arbitral tribunal which place the other party at a disadvantage, that other party may request the court to appoint the arbitrator or arbitrators in deviation from the nomination made, or from the agreed nomination procedure. The request must be submitted at the latest within two weeks of the party becoming aware of the constitution of the arbitral tribunal. Section 1032 subs. 3 applies *mutatis mutandis*.

Section 1035 Appointment of arbitrators

- (1) The parties are free to agree on a procedure of appointing the arbitrator or arbitrators.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties, a party shall be bound by his appointment of an arbitrator as soon as the other party has received notice of the appointment.
- (3) Failing an agreement between the parties on the appointment of the arbitrators, a sole arbitrator shall, if the parties are unable to agree on his appointment, be appointed, upon request of a party, by the court. In an arbitration with three arbitrators, each party shall appoint one arbitrator, and the two arbitrators thus appointed shall appoint the third arbitrator who shall act as chairman of the arbitral tribunal. If a party fails to appoint the arbitrator within one month of receipt of a request to do so from the other party, or if the two arbitrators fail to agree on the third arbitrator within one month of their appointment, the appointment shall be made, upon request of a party, by the court.
- (4) Where, under an appointment procedure agreed upon by the parties, a party fails to act as required under such procedure, or if the parties, or two arbitrators, are unable to reach an agreement expected of them under such procedure, or a third party fails to perform any function entrusted to it under such procedure, any party may request the court to take the necessary measure, unless the agreement on the appointment procedure provides other means for securing the appointment.
- (5) The court, in appointing an arbitrator, shall have due regard to any qualifications required of the arbitrator by the agreement of the parties and to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial arbitrator. In the case of a sole or third arbitrator, the court shall take into account as well the advisability of appointing an arbitrator of a nationality other than those of the parties.

Section 1036 Challenge of an arbitrator

- (1) When a person is approached in connection with his possible appointment as an arbitrator, he shall disclose any circumstances likely to give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence. An arbitrator, from the time of his appointment and throughout the arbitral proceedings, shall without delay disclose any such circumstances to the parties unless they have already been informed of them by him.
- (2) An arbitrator may be challenged only if circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence, or if he does not possess qualifications agreed to by the parties. A party may challenge an arbitrator appointed by him, or in whose appointment he has participated, only for reasons of which he becomes aware after the appointment has been made.

Section 1037 Challenge procedure

- (1) The parties are free to agree on a procedure for challenging an arbitrator, subject to the provisions of subsection 3 of this section.
- (2) Failing such agreement, a party who intends to challenge an arbitrator shall, within two weeks after becoming aware of the constitution of the arbitral tribunal or after becoming aware of any circumstance referred to in section 1036 subs. 2, send a written statement of the reasons for the challenge to the arbitral tribunal. Unless the challenged arbitrator withdraws from his office or the other party agrees to the challenge, the arbitral tribunal shall decide on the challenge.
- (3) If a challenge under any procedure agreed upon by the parties or under the procedure of subsection 2 of this section is not successful, the challenging party may request, within one month after having received notice of the decision rejecting the challenge, the court to decide on the challenge; the parties may agree on a different time-limit. While such a request is pending, the arbitral tribunal, including the challenged arbitrator, may continue the arbitral proceedings and make an award.

Section 1038 Failure or impossibility to act

- (1) If an arbitrator becomes de jure or de facto unable to perform his functions or for other reasons fails to act without undue delay, his mandate terminates if he withdraws from his office or if the parties agree on the termination. If the arbitrator does not withdraw from his office or if the parties cannot agree on the termination, any party may request the court to decide on the termination of the mandate.
- (2) If, under subsection 1 of this section or section 1037 subs. 2, an arbitrator withdraws from his office or a party agrees to the termination of the mandate of an arbitrator, this does not imply acceptance of the validity of any ground for withdrawal referred to in subsection 1 of this section or section 1036 subs. 2.

Section 1039 Appointment of substitute arbitrator

- (1) Where the mandate of an arbitrator terminates under section 1037 or 1038 or because of his withdrawal from office for any other reason or because of the revocation of his mandate by agreement of the parties, a substitute arbitrator shall be appointed according to the rules that were applicable to the appointment of the arbitrator being replaced.
- (2) The parties are free to agree on another procedure.

Chapter IV

Jurisdiction of arbitral tribunal

Section 1040 Competence of arbitral tribunal to rule on its jurisdiction

- (1) The arbitral tribunal may rule on its own jurisdiction and in this connection on the existence or validity of the arbitration agreement. For that purpose, an arbitration clause which forms part of a contract shall be treated as an agreement independent of the other terms of the contract.
- (2) A plea that the arbitral tribunal does not have jurisdiction shall be raised not later than the submission of the statement of defence. A party is not precluded from raising such a plea by the fact that he has appointed, or participated in the appointment of, an arbitrator. A plea that the arbitral tribunal is exceeding the scope of its authority shall be raised as soon as the matter alleged to be beyond the scope of its authority is raised during the arbitral proceedings. The arbitral tribunal may, in either case, admit a later plea if it considers that the party has justified the delay.

- (3) If the arbitral tribunal considers that it has jurisdiction, it rules on a plea referred to in subsection 2 of this section in general by means of a preliminary ruling. In this case, any party may request, within one month after having received written notice of that ruling, the court to decide the matter. While such a request is pending, the arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and make an award.

Section 1041 Interim measures of protection

- (1) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal may, at the request of a party, order such interim measures of protection as the arbitral tribunal may consider necessary in respect of the subject-matter of the dispute. The arbitral tribunal may require any party to provide appropriate security in connection with such measure.
- (2) The court may, at the request of a party, permit enforcement of a measure referred to in subsection 1, unless application for a corresponding interim measure has already been made to a court. It may recast such an order if necessary for the purpose of enforcing the measure.
- (3) The court may, upon request, repeal or amend the decision referred to in subsection 2.
- (4) If a measure ordered under subsection 1 proves to have been unjustified from the outset, the party who obtained its enforcement is obliged to compensate the other party for damage resulting from the enforcement of such measure or from his providing security in order to avoid enforcement. This claim may be put forward in the pending arbitral proceedings.

Chapter V

Conduct of arbitral proceedings

Section 1042 General rules of procedure

- (1) The parties shall be treated with equality and each party shall be given a full opportunity of presenting his case.
- (2) Counsel may not be excluded from acting as authorised representatives.
- (3) Otherwise, subject to the mandatory provisions of this Book, the parties are free to determine the procedure themselves or by reference to a set of arbitration rules.
- (4) Failing an agreement by the parties, and in the absence of provisions in this Book, the arbitral tribunal shall conduct the arbitration in such manner as it considers appropriate. The arbitral tribunal is empowered to determine the admissibility of taking evidence, take evidence and assess freely such evidence.

Section 1043 Place of arbitration

- (1) The parties are free to agree on the place of arbitration. Failing such agreement, the place of arbitration shall be determined by the arbitral tribunal having regard to the circumstances of the case, including the convenience of the parties.
- (2) Notwithstanding the provisions of subsection 1 of this section, the arbitral tribunal may, unless otherwise agreed by the parties, meet at any place it considers appropriate for an oral hearing, for hearing witnesses, experts or the parties, for consultation among its members or for inspection of property or documents.

Section 1044 Commencement of arbitral proceedings

Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral proceedings in respect of a particular dispute commence on the date on which a request for that dispute to be referred to arbitration is received

by the respondent. The request shall state the names of the parties, the subject-matter of the dispute and contain a reference to the arbitration agreement.

Section 1045 Language of proceedings

- (1) The parties are free to agree on the language or languages to be used in the arbitral proceedings. Failing such agreement, the arbitral tribunal shall determine the language or languages to be used in the proceedings. This agreement or determination, unless otherwise specified therein, shall apply to any written statement by a party, any hearing and any award, decision or other communication by the arbitral tribunal.
- (2) The arbitral tribunal may order that any documentary evidence shall be accompanied by a translation into the language or languages agreed upon by the parties or determined by the arbitral tribunal.

Section 1046 Statements of claim and defence

- (1) Within the period of time agreed by the parties or determined by the arbitral tribunal, the claimant shall state his claim and the facts supporting the claim, and the respondent shall state his defence in respect of these particulars. The parties may submit with their statements all documents they consider to be relevant or may add a reference to other evidence they will submit.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties, either party may amend or supplement his claim or defence during the course of the arbitral proceedings, unless the arbitral tribunal considers it inappropriate to allow such amendment having regard to the delay in making it without sufficient justification.
- (3) Subsections 1 and 2 apply mutatis mutandis to counter-claims.

Section 1047 Oral hearings and written proceedings

- (1) Subject to agreement by the parties, the arbitral tribunal shall decide whether to hold oral hearings or whether the proceedings shall be conducted on the basis of documents and other materials. Unless the parties have agreed that no hearings shall be held, the arbitral tribunal shall hold such hearings at an appropriate stage of the proceedings, if so requested by a party.
- (2) The parties shall be given sufficient advance notice of any hearing and of any meeting of the arbitral tribunal for the purpose of taking evidence.
- (3) All statements, documents or other information supplied to the arbitral tribunal by one party shall be communicated to the other party. Also, any expert report or evidentiary document on which the arbitral tribunal may rely in making its decision shall be communicated to both parties.

Section 1048 Default of a party

- (1) If the claimant fails to communicate his statement of claim in accordance with section 1046 subs. 1, the arbitral tribunal shall terminate the proceedings.
- (2) If the respondent fails to communicate his statement of defence in accordance with section 1046 subs. 1, the arbitral tribunal shall continue the proceedings without treating such failure in itself as an admission of the claimant's allegations.
- (3) If any party fails to appear at an oral hearing or to produce documentary evidence within a set time-limit, the arbitral tribunal may continue the proceedings and make the award on the evidence before it.
- (4) Any default which has been justified to the tribunal's satisfaction will be disregarded. Apart from that, the parties may agree otherwise on the consequences of default.

Section 1049 Expert appointed by arbitral tribunal

- (1) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal may appoint one or more experts to report to it on specific issues to be determined by the arbitral tribunal. It may also require a party to give the expert any relevant information or to produce, or to provide access to, any relevant documents or property for his inspection.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties, if a party so requests or if the arbitral tribunal considers it necessary, the expert shall, after delivery of his written or oral report, participate in an oral hearing where the parties have the opportunity to put questions to him and to present expert witnesses in order to testify on the points at issue.
- (3) Sections 1036 and 1037 subs. 1 and 2 apply mutatis mutandis to an expert appointed by the arbitral tribunal.

Section 1050 Court assistance in taking evidence and other judicial acts

The arbitral tribunal or a party with the approval of the arbitral tribunal may request from a court assistance in taking evidence or performance of other judicial acts which the arbitral tribunal is not empowered to carry out. Unless it regards the application as inadmissible, the court shall execute the request according to its rules on taking evidence or other judicial acts. The arbitrators are entitled to participate in any judicial taking of evidence and to ask questions.

Chapter VI

Making of award and termination of proceedings

Section 1051 Rules applicable to substance of dispute

- (1) The arbitral tribunal shall decide the dispute in accordance with such rules of law as are chosen by the parties as applicable to the substance of the dispute. Any designation of the law or legal system of a given State shall be construed, unless otherwise expressed, as directly referring to the substantive law of that State and not to its conflict of laws rules.
- (2) Failing any designation by the parties, the arbitral tribunal shall apply the law of the State with which the subject-matter of the proceedings is most closely connected.
- (3) The arbitral tribunal shall decide *ex aequo et bono* or as *amiable compositeur* only if the parties have expressly authorized it to do so. The parties may so authorize the arbitral tribunal up to the time of its decision.
- (4) In all cases, the arbitral tribunal shall decide in accordance with the terms of the contract and shall take into account the usages of the trade applicable to the transaction.

Section 1052 Decision making by panel of arbitrators

- (1) In arbitral proceedings with more than one arbitrator, any decision of the arbitral tribunal shall be made, unless otherwise agreed by the parties, by a majority of all its members.
- (2) If an arbitrator refuses to take part in the vote on a decision, the other arbitrators may take the decision without him, unless otherwise agreed by the parties. The parties shall be given advance notice of the intention to make an award without the arbitrator refusing to participate in the vote. In the case of other decisions, the parties shall subsequent to the decision be informed of the refusal to participate in the vote.
- (3) Individual questions of procedure may be decided by a presiding arbitrator alone if so authorized by the parties or all members of the arbitral tribunal.

Section 1053 Settlement

- (1) If, during arbitral proceedings, the parties settle the dispute, the arbitral tribunal shall terminate the proceedings. If requested by the parties, it shall record the settlement in the form of an arbitral award on agreed terms, unless the contents are in violation of public policy (ordre public).
- (2) An award on agreed terms shall be made in accordance with section 1054 and shall state that it is an award. Such an award has the same effect as any other award on the merits of the case.
- (3) If notarial certification is required for a declaration to be effective, it will be substituted, in the case of an arbitral award on agreed terms, by recording the declaration of the parties in the award.
- (4) An award on agreed terms may, upon agreement between the parties, also be declared enforceable by a notary whose notarial office is in the district of the court competent for the declaration of enforceability according to section 1062 subs. 1, no. 2. The notary shall refuse the declaration of enforceability, if the requirements of subsection 1, sentence 2 are not complied with.

Section 1054 Form and contents of award

- (1) The award shall be made in writing and shall be signed by the arbitrator or arbitrators. In arbitral proceedings with more than one arbitrator, the signatures of the majority of all members of the arbitral tribunal shall suffice, provided that the reason for any omitted signature is stated.
- (2) The award shall state the reasons upon which it is based, unless the parties have agreed that no reasons are to be given or the award is an award on agreed terms under section 1053.
- (3) The award shall state its date and the place of arbitration as determined in accordance with section 1043 subs. 1. The award shall be deemed to have been made on that date and at that place.
- (4) A copy of the award signed by the arbitrators shall be delivered to each party.

Section 1055 Effect of arbitral award

The arbitral award has the same effect between the parties as a final and binding court judgment.

Section 1056 Termination of proceedings

- (1) The arbitral proceedings are terminated by the final award or by an order of the arbitral tribunal in accordance with subsection 2 of this section.
- (2) The arbitral tribunal shall issue an order for the termination of the arbitral proceedings when
 1. the claimant:
 - a) fails to state his claim according to section 1046 subs. 1 and section 1048 subs. 4 does not apply, or
 - b) withdraws his claim, unless the respondent objects thereto and the arbitral tribunal recognizes a legitimate interest on his part in obtaining a final settlement of the dispute, or
 2. the parties agree on the termination of the proceedings, or
 3. the parties fail to pursue the arbitral proceedings in spite of being so requested by the arbitral tribunal or when the continuation of the proceedings has for any other reason become impossible.
- (3) The mandate of the arbitral tribunal terminates with the termination of the arbitral proceedings, subject to the provisions of sections 1057 subs. 2, 1058 and 1059 subs. 4.

Section 1057 Decision on costs

- (1) Unless the parties agree otherwise, the arbitral tribunal shall allocate, by means of an arbitral

award, the costs of the arbitration as between the parties, including those incurred by the parties necessary for the proper pursuit of their claim or defence. It shall do so at its discretion and take into consideration the circumstances of the case, in particular the outcome of the proceedings.

- (2) To the extent that the costs of the arbitral proceedings have been fixed, the arbitral tribunal shall also decide on the amount to be borne by each party. If the costs have not been fixed or if they can only be fixed once the arbitral proceedings have been terminated, the decision shall be taken by means of a separate award.

Section 1058 Correction and interpretation of award; additional award

- (1) Any party may request the arbitral tribunal
 1. to correct in the award any errors in computation, any clerical or typographical errors or any errors of similar nature,
 2. to give an interpretation of specific parts of the award,
 3. to make an additional award as to claims presented in the arbitral proceedings but omitted from the award.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties, the request shall be made within one month of receipt of the award.
- (3) The arbitral tribunal shall make the correction or give the interpretation within one month and make an additional award within two months.
- (4) The arbitral tribunal may make a correction of the award on its own initiative.
- (5) Section 1054 shall apply to a correction or interpretation of the award or to an additional award.

Chapter VII

Recourse against award

Section 1059 Application for setting aside

- (1) Recourse to a court against an arbitral award may be made only by an application for setting aside in accordance with subsections 2 and 3 of this section.
- (2) An arbitral award may be set aside only if:
 1. the applicant shows sufficient cause that:
 - a) a party to the arbitration agreement referred to in sections 1029 and 1031 was under some incapacity pursuant to the law applicable to him; or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under German law; or
 - b) he was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or
 - c) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration; provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, only that part of the award which contains decisions on matters not submitted to arbitration may be set aside; or
 - d) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with a provision of this Book or with an admissible agreement of the parties and this presumably affected the award; or

2. the court finds that
 - a) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under German law; or
 - b) recognition or enforcement of the award leads to a result which is in conflict with public policy (*ordre public*).
- (3) Unless the parties have agreed otherwise, an application for setting aside to the court may not be made after three months have elapsed. The period of time shall commence on the date on which the party making the application had received the award. If a request had been made under section 1058, the time-limit shall be extended by not more than one month from receipt of the decision on the request. No application for setting aside the award may be made once the award has been declared enforceable by a German court.
- (4) The court, when asked to set aside an award, may, where appropriate, set aside the award and remit the case to the arbitral tribunal.
- (5) Setting aside the arbitral award shall, in the absence of any indication to the contrary, result in the arbitration agreement becoming operative again in respect of the subject-matter of the dispute.

Chapter VIII

Recognition and enforcement of awards

Section 1060 Domestic awards

- (1) Enforcement of the award takes place if it has been declared enforceable.
- (2) An application for a declaration of enforceability shall be refused and the award set aside if one of the grounds for setting aside under section 1059 subs. 2 exists. Grounds for setting aside shall not be taken into account, if at the time when the application for a declaration of enforceability is served, an application for setting aside based on such grounds has been finally rejected. Grounds for setting aside under section 1059 subs. 2, no. 1 shall also not be taken into account if the time-limits set by section 1059 subs. 3 have expired without the party opposing the application having made an application for setting aside the award.

Section 1061 Foreign awards

- (1) Recognition and enforcement of foreign arbitral awards shall be granted in accordance with the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10 June 1958 (Bundesgesetzblatt [BGBl.] 1961 Part II p. 121). The provisions of other treaties on the recognition and enforcement of arbitral awards shall remain unaffected.
- (2) If the declaration of enforceability is to be refused, the court shall rule that the arbitral award is not to be recognized in Germany.
- (3) If the award is set aside abroad after having been declared enforceable, application for setting aside the declaration of enforceability may be made.

Chapter IX

Court proceedings

Section 1062 Competence

- (1) The Higher Regional Court (»Oberlandesgericht«) designated in the arbitration agreement or, failing such designation, the Higher Regional Court in whose district the place of arbitration is situated, is competent for decisions on applications relating to

1. the appointment of an arbitrator (sections 1034 and 1035), the challenge of an arbitrator (section 1037) or the termination of an arbitrator's mandate (section 1038);
 2. the determination of the admissibility or inadmissibility of arbitration (section 1032) or the decision of an arbitral tribunal confirming its competence in a preliminary ruling (section 1040);
 3. the enforcement, setting aside or amendment of an order for interim measures of protection by the arbitral tribunal (section 1041);
 4. the setting aside (section 1059) or the declaration of enforceability of the award (section 1060 et seqq.) or the setting aside of the declaration of enforceability (section 1061).
- (2) If the place of arbitration in the cases referred to in subsection 1, no. 2, first alternative, nos. 3 and 4 is not in Germany, competence lies with the Higher Regional Court («Oberlandesgericht») where the party opposing the application has his place of business or place of habitual residence, or where assets of that party or the property in dispute or affected by the measure is located, failing which the Berlin Higher Regional Court («Kammergericht») shall be competent.
 - (3) In the cases referred to in section 1025 subs. 3, the Higher Regional Court («Oberlandesgericht») in whose district the claimant or the respondent has his place of business or place of habitual residence is competent.
 - (4) For assistance in the taking of evidence and other judicial acts (section 1050), the Local Court («Amtsgericht»), in whose district the judicial act is to be carried out, is competent.
 - (5) Where there are several Higher Regional Courts («Oberlandesgerichte») in one Land, the Government of that Land may transfer by ordinance competence to one Higher Regional Court, or, where existent, to the highest Regional Court («oberstes Landesgericht»); the Land Government may transfer such authority to the Department of Justice of the Land concerned by ordinance. Several Länder may agree on cross-border competence of a single Higher Regional Court.

Section 1063 General provisions

- (1) The court shall decide by means of an order, which may be issued without an oral hearing. The party opposing the application shall be given an opportunity to comment before a decision is taken.
- (2) The court shall order an oral hearing to be held, if the setting aside of the award has been requested or if, in an application for recognition or declaration of enforceability of the award, grounds for setting aside in terms of section 1059 subs. 2 are to be considered.
- (3) The presiding judge of the civil court senate («Zivilsenat») may issue, without prior hearing of the party opposing the application, an order to the effect that, until a decision on the request has been reached, the applicant may pursue enforcement of the award or enforce the interim measure of protection of the arbitration court pursuant to section 1041. In the case of an award, enforcement of the award may not go beyond measures of protection. The party opposing the application may prevent enforcement by providing as security an amount corresponding to the amount that may be enforced by the applicant.
- (4) As long as no oral hearing is ordered, applications and declarations may be put on record at the court registry.

Section 1064 Particularities regarding the enforcement of awards

- (1) At the time of the application for a declaration of enforceability of an arbitral award the award or a certified copy of the award shall be supplied. The certification may also be made by counsel authorised to represent the party in the judicial proceedings.
- (2) The order declaring the award enforceable shall be declared provisionally enforceable.
- (3) Unless otherwise provided in treaties, subsections 1 and 2 shall apply to foreign awards.

Section 1065 Legal remedies

- (1) A complaint on a point of law to the Federal Court of Justice (»Bundesgerichtshof«) is available against the decisions mentioned under section 1062 subs. 1, nos. 2 and 4 if an appeal on points of law would have been available against them, had they been delivered as a final judgment. No recourse against other decisions in the proceedings specified in section 1062 subs. 1 may be made .
- (2) The Federal Court of Justice may only examine whether the order is based on a violation of a treaty or of another statute. Section 546 subs. 1, sentence 3 and subs. 2, section 549 subs. 2, sections 550 to 554 b, 556, 558, 559, 561, 563, 573 subs. 1, section 575 and sections 707, 717 apply mutatis mutandis.

Chapter X

Arbitral tribunals not established by agreement

Section 1066 Mutatis mutandis application of the provisions of the Tenth Book

The provisions of this Book apply mutatis mutandis to arbitral tribunals established lawfully by disposition on death or other dispositions not based on an agreement.

Bilag 7

Arbitration Act 1996 (of England)

An Act to restate and improve the law relating to arbitration pursuant to an arbitration agreement; to make other provision relating to arbitration and arbitration awards; and for connected purposes.

Be it enacted by the Queen's most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Lords Spiritual and Temporal, and Commons, in this present Parliament assembled, and by the authority of the same, as follows: -

Arbitration pursuant to an arbitration agreement

Introductory

Section 1. - General principles.

The provisions of this Part are founded on the following principles, and shall be construed accordingly -

- (a) the object of arbitration is to obtain the fair resolution of disputes by an impartial tribunal without unnecessary delay or expense;
- (b) the parties should be free to agree how their disputes are resolved, subject only to such safeguards as are necessary in the public interest;
- (c) in matters governed by this Part the court should not intervene except as provided by this Part.

Section 2. - Scope of application of provisions.

- (1) The provisions of this Part apply where the seat of the arbitration is in England and Wales or Northern Ireland.
- (2) The following sections apply even if the seat of the arbitration is outside England and Wales or Northern Ireland or no seat has been designated or determined -
 - (a) sections 9 to 11 (stay of legal proceedings, &c.), and
 - (b) section 66 (enforcement of arbitral awards).
- (3) The powers conferred by the following sections apply even if the seat of the arbitration is outside England and Wales or Northern Ireland or no seat has been designated or determined -
 - (a) section 43 (securing the attendance of witnesses), and
 - (b) section 44 (court powers exercisable in support of arbitral proceedings);but the court may refuse to exercise any such power if, in the opinion of the court, the fact that the seat of the arbitration is outside England and Wales or Northern Ireland, or that when designated or determined the seat is likely to be outside England and Wales or Northern Ireland, makes it inappropriate to do so.
- (4) The court may exercise a power conferred by any provision of this Part not mentioned in subsection (2) or (3) for the purpose of supporting the arbitral process where -
 - (a) no seat of the arbitration has been designated or determined, and

(b) by reason of a connection with England and Wales or Northern Ireland the court is satisfied that it is appropriate to do so.

(5) Section 7 (separability of arbitration agreement) and section 8 (death of a party) apply where the law applicable to the arbitration agreement is the law of England and Wales or Northern Ireland even if the seat of the arbitration is outside England and Wales or Northern Ireland or has not been designated or determined.

Section 3. - The seat of the arbitration.

In this Part "the seat of the arbitration" means the juridical seat of the arbitration designated -

(a) by the parties to the arbitration agreement, or

(b) by any arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in that regard, or

(c) by the arbitral tribunal if so authorised by the parties,

or determined, in the absence of any such designation, having regard to the parties' agreement and all the relevant circumstances.

Section 4. - Mandatory and non-mandatory provisions.

(1) The mandatory provisions of this Part are listed in Schedule 1 and have effect notwithstanding any agreement to the contrary.

(2) The other provisions of this Part (the "non-mandatory provisions") allow the parties to make their own arrangements by agreement but provide rules which apply in the absence of such agreement.

(3) The parties may make such arrangements by agreeing to the application of institutional rules or providing any other means by which a matter may be decided.

(4) It is immaterial whether or not the law applicable to the parties' agreement is the law of England and Wales or, as the case may be, Northern Ireland.

(5) The choice of a law other than the law of England and Wales or Northern Ireland as the applicable law in respect of a matter provided for by a non-mandatory provision of this Part is equivalent to an agreement making provision about that matter. For this purpose an applicable law determined in accordance with the parties' agreement, or which is objectively determined in the absence of any express or implied choice, shall be treated as chosen by the parties.

Section 5. - Agreements to be in writing.

(1) The provisions of this Part apply only where the arbitration agreement is in writing, and any other agreement between the parties as to any matter is effective for the purposes of this Part only if in writing. The expressions "agreement", "agree" and "agreed" shall be construed accordingly.

(2) There is an agreement in writing -

(a) if the agreement is made in writing (whether or not it is signed by the parties),

(b) if the agreement is made by exchange of communications in writing, or

- (c) if the agreement is evidenced in writing.
- (3) Where parties agree otherwise than in writing by reference to terms which are in writing, they make an agreement in writing.
- (4) An agreement is evidenced in writing if an agreement made otherwise than in writing is recorded by one of the parties, or by a third party, with the authority of the parties to the agreement.
- (5) An exchange of written submissions in arbitral or legal proceedings in which the existence of an agreement otherwise than in writing is alleged by one party against another party and not denied by the other party in his response constitutes as between those parties an agreement in writing to the effect alleged.
- (6) References in this Part to anything being written or in writing include its being recorded by any means.

Definition of arbitration agreement

Section 6. - The arbitration agreement

- (1) In this Part an "arbitration agreement" means an agreement to submit to arbitration present or future disputes (whether they are contractual or not).
- (2) The reference in an agreement to a written form of arbitration clause or to a document containing an arbitration clause constitutes an arbitration agreement if the reference is such as to make that clause part of the agreement.

Section 7. - Separability of arbitration agreement.

Unless otherwise agreed by the parties, an arbitration agreement which forms or was intended to form part of another agreement (whether or not in writing) shall not be regarded as invalid, non-existent or ineffective because that other agreement is invalid, or did not come into existence or has become ineffective, and it shall for that purpose be treated as a distinct agreement.

Section 8. - Whether agreement discharged by death of a party.

- (1) Unless otherwise agreed by the parties, an arbitration agreement is not discharged by the death of a party and may be enforced by or against the personal representatives of that party.
- (2) Subsection (1) does not affect the operation of any enactment or rule of law by virtue of which a substantive right or obligation is extinguished by death.

Stay of legal proceedings

Section 9. - Stay of legal proceedings

- (1) A party to an arbitration agreement against whom legal proceedings are brought (whether by way of claim or counterclaim) in respect of a matter which under the agreement is to be referred to arbitration may (upon notice to the other parties to the proceedings) apply to the court in which the proceedings have been brought to stay the proceedings so far as they concern that matter.

- (2) An application may be made notwithstanding that the matter is to be referred to arbitration only after the exhaustion of other dispute resolution procedures.
- (3) An application may not be made by a person before taking the appropriate procedural step (if any) to acknowledge the legal proceedings against him or after he has taken any step in those proceedings to answer the substantive claim.
- (4) On an application under this section the court shall grant a stay unless satisfied that the arbitration agreement is null and void, inoperative, or incapable of being performed.
- (5) If the court refuses to stay the legal proceedings, any provision that an award is a condition precedent to the bringing of legal proceedings in respect of any matter is of no effect in relation to those proceedings.

Section 10. - Reference of interpleader issue to arbitration.

- (1) Where in legal proceedings relief by way of interpleader is granted and any issue between the claimants is one in respect of which there is an arbitration agreement between them, the court granting the relief shall direct that the issue be determined in accordance with the agreement unless the circumstances are such that proceedings brought by a claimant in respect of the matter would not be stayed.
- (2) Where subsection (1) applies but the court does not direct that the issue be determined in accordance with the arbitration agreement, any provision that an award is a condition precedent to the bringing of legal proceedings in respect of any matter shall not affect the determination of that issue by the court.

Section 11. - Retention of security where Admiralty proceedings stayed.

- (1) Where Admiralty proceedings are stayed on the ground that the dispute in question should be submitted to arbitration, the court granting the stay may, if in those proceedings property has been arrested or bail or other security has been given to prevent or obtain release from arrest -
 - (a) order that the property arrested be retained as security for the satisfaction of any award given in the arbitration in respect of that dispute, or
 - (b) order that the stay of those proceedings be conditional on the provision of equivalent security for the satisfaction of any such award.
- (2) Subject to any provision made by rules of court and to any necessary modifications, the same law and practice shall apply in relation to property retained in pursuance of an order as would apply if it were held for the purposes of proceedings in the court making the order.

Commencement of arbitral proceedings

Section 12. - Power of court to extend time for beginning arbitral proceedings, &c.

- (1) Where an arbitration agreement to refer future disputes to arbitration provides that a claim shall be barred, or the claimant's right extinguished, unless the claimant takes within a time fixed by the agreement some step -

- (a) to begin arbitral proceedings, or
 - (b) to begin other dispute resolution procedures which must be exhausted before arbitral proceedings can be begun,
- the court may by order extend the time for taking that step.
- (2) Any party to the arbitration agreement may apply for such an order (upon notice to the other parties), but only after a claim has arisen and after exhausting any available arbitral process for obtaining an extension of time.
 - (3) The court shall make an order only if satisfied -
 - (a) that the circumstances are such as were outside the reasonable contemplation of the parties when they agreed the provision in question, and that it would be just to extend the time, or
 - (b) that the conduct of one party makes it unjust to hold the other party to the strict terms of the provision in question.
 - (4) The court may extend the time for such period and on such terms as it thinks fit, and may do so whether or not the time previously fixed (by agreement or by a previous order) has expired.
 - (5) An order under this section does not affect the operation of the Limitation Acts (see section 13).
 - (6) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 13. - Application of Limitation Acts.

- (1) The Limitation Acts apply to arbitral proceedings as they apply to legal proceedings.
- (2) The court may order that in computing the time prescribed by the Limitation Acts for the commencement of proceedings (including arbitral proceedings) in respect of a dispute which was the subject matter -
 - (a) of an award which the court orders to be set aside or declares to be of no effect, or
 - (b) of the affected part of an award which the court orders to be set aside in part, or declares to be in part of no effect,
 the period between the commencement of the arbitration and the date of the order referred to in paragraph (a) or (b) shall be excluded.
- (3) In determining for the purposes of the Limitation Acts when a cause of action accrued, any provision that an award is a condition precedent to the bringing of legal proceedings in respect of a matter to which an arbitration agreement applies shall be disregarded.
- (4) In this Part "the Limitation Acts" means -
 - (a) in England and Wales, the Limitation Act 1980, the Foreign Limitation Periods Act 1984 and any other enactment (whenever passed) relating to the limitation of actions;
 - (b) in Northern Ireland, the Limitation (Northern Ireland) Order 1989, the Foreign

Limitation Periods (Northern Ireland) Order 1985 and any other enactment (whenever passed) relating to the limitation of actions.

Section 14. - Commencement of arbitral proceedings.

- (1) The parties are free to agree when arbitral proceedings are to be regarded as commenced for the purposes of this Part and for the purposes of the Limitation Acts.
- (2) If there is no such agreement the following provisions apply.
- (3) Where the arbitrator is named or designated in the arbitration agreement, arbitral proceedings are commenced in respect of a matter when one party serves on the other party or parties a notice in writing requiring him or them to submit that matter to the person so named or designated.
- (4) Where the arbitrator or arbitrators are to be appointed by the parties, arbitral proceedings are commenced in respect of a matter when one party serves on the other party or parties notice in writing requiring him or them to appoint an arbitrator or to agree to the appointment of an arbitrator in respect of that matter.
- (5) Where the arbitrator or arbitrators are to be appointed by a person other than a party to the proceedings, arbitral proceedings are commenced in respect of a matter when one party gives notice in writing to that person requesting him to make the appointment in respect of that matter.

The arbitral tribunal

Section 15. - The arbitral tribunal.

- (1) The parties are free to agree on the number of arbitrators to form the tribunal and whether there is to be a chairman or umpire.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties, an agreement that the number of arbitrators shall be two or any other even number shall be understood as requiring the appointment of an additional arbitrator as chairman of the tribunal.
- (3) If there is no agreement as to the number of arbitrators, the tribunal shall consist of a sole arbitrator.

Section 16. - Procedure for appointment of arbitrators.

- (1) The parties are free to agree on the procedure for appointing the arbitrator or arbitrators, including the procedure for appointing any chairman or umpire.
- (2) If or to the extent that there is no such agreement, the following provisions apply.
- (3) If the tribunal is to consist of a sole arbitrator, the parties shall jointly appoint the arbitrator not later than 28 days after service of a request in writing by either party to do so.

(4) If the tribunal is to consist of two arbitrators, each party shall appoint one arbitrator not later than 14 days after service of a request in writing by either party to do so.

(5) If the tribunal is to consist of three arbitrators -

(a) each party shall appoint one arbitrator not later than 14 days after service of a request in writing by either party to do so, and

(b) the two so appointed shall forthwith appoint a third arbitrator as the chairman of the tribunal.

(6) If the tribunal is to consist of two arbitrators and an umpire -

(a) each party shall appoint one arbitrator not later than 14 days after service of a request in writing by either party to do so, and

(b) the two so appointed may appoint an umpire at any time after they themselves are appointed and shall do so before any substantive hearing or forthwith if they cannot agree on a matter relating to the arbitration.

(7) In any other case (in particular, if there are more than two parties) section 18 applies as in the case of a failure of the agreed appointment procedure.

Section 17. - Power in case of default to appoint sole arbitrator.

(1) Unless the parties otherwise agree, where each of two parties to an arbitration agreement is to appoint an arbitrator and one party ("the party in default") refuses to do so, or fails to do so within the time specified, the other party, having duly appointed his arbitrator, may give notice in writing to the party in default that he proposes to appoint his arbitrator to act as sole arbitrator.

(2) If the party in default does not within 7 clear days of that notice being given -

(a) make the required appointment, and

(b) notify the other party that he has done so,

the other party may appoint his arbitrator as sole arbitrator whose award shall be binding on both parties as if he had been so appointed by agreement.

(3) Where a sole arbitrator has been appointed under subsection (2), the party in default may (upon notice to the appointing party) apply to the court which may set aside the appointment.

(4) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 18. - Failure of appointment procedure.

(1) The parties are free to agree what is to happen in the event of a failure of the procedure for the appointment of the arbitral tribunal. There is no failure if an appointment is duly made under section 17 (power in case of default to appoint sole arbitrator), unless that appointment is set aside.

(2) If or to the extent that there is no such agreement any party to the arbitration agreement may (upon notice to the other parties) apply to the court to exercise its powers under this section.

(3) Those powers are -

- (a) to give directions as to the making of any necessary appointments;
 - (b) to direct that the tribunal shall be constituted by such appointments (or any one or more of them) as have been made;
 - (c) to revoke any appointments already made;
 - (d) to make any necessary appointments itself.
- (4) An appointment made by the court under this section has effect as if made with the agreement of the parties.
- (5) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 19. - Court to have regard to agreed qualifications.

In deciding whether to exercise, and in considering how to exercise, any of its powers under section 16 (procedure for appointment of arbitrators) or section 18 (failure of appointment procedure), the court shall have due regard to any agreement of the parties as to the qualifications required of the arbitrators.

Section 20. - Chairman.

- (1) Where the parties have agreed that there is to be a chairman, they are free to agree what the functions of the chairman are to be in relation to the making of decisions, orders and awards.
- (2) If or to the extent that there is no such agreement, the following provisions apply.
- (3) Decisions, orders and awards shall be made by all or a majority of the arbitrators (including the chairman).
- (4) The view of the chairman shall prevail in relation to a decision, order or award in respect of which there is neither unanimity nor a majority under subsection (3).

Section 21. - Umpire.

- (1) Where the parties have agreed that there is to be an umpire, they are free to agree what the functions of the umpire are to be, and in particular -
 - (a) whether he is to attend the proceedings, and
 - (b) when he is to replace the other arbitrators as the tribunal with power to make decisions, orders and awards.
- (2) If or to the extent that there is no such agreement, the following provisions apply.
- (3) The umpire shall attend the proceedings and be supplied with the same documents and other materials as are supplied to the other arbitrators.
- (4) Decisions, orders and awards shall be made by the other arbitrators unless and until they cannot agree on a matter relating to the arbitration. In that event they shall forthwith give notice in writing to the parties and the umpire, whereupon the

umpire shall replace them as the tribunal with power to make decisions, orders and awards as if he were sole arbitrator.

(5) If the arbitrators cannot agree but fail to give notice of that fact, or if any of them fails to join in the giving of notice, any party to the arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) apply to the court which may order that the umpire shall replace the other arbitrators as the tribunal with power to make decisions, orders and awards as if he were sole arbitrator.

(6) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 22. - Decision-making where no chairman or umpire.

(1) Where the parties agree that there shall be two or more arbitrators with no chairman or umpire, the parties are free to agree how the tribunal is to make decisions, orders and awards.

(2) If there is no such agreement, decisions, orders and awards shall be made by all or a majority of the arbitrators.

Section 23. - Revocation of arbitrator's authority.

(1) The parties are free to agree in what circumstances the authority of an arbitrator may be revoked.

(2) If or to the extent that there is no such agreement the following provisions apply.

(3) The authority of an arbitrator may not be revoked except -

(a) by the parties acting jointly, or

(b) by an arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in that regard.

(4) Revocation of the authority of an arbitrator by the parties acting jointly must be agreed in writing unless the parties also agree (whether or not in writing) to terminate the arbitration agreement.

(5) Nothing in this section affects the power of the court -

(a) to revoke an appointment under section 18 (powers exercisable in case of failure of appointment procedure), or

(b) to remove an arbitrator on the grounds specified in section 24.

Section 24. - Power of court to remove arbitrator.

(1) A party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties, to the arbitrator concerned and to any other arbitrator) apply to the court to remove an arbitrator on any of the following grounds -

(a) that circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to his impartiality;

(b) that he does not possess the qualifications required by the arbitration agreement;

(c) that he is physically or mentally incapable of conducting the proceedings or

there are justifiable doubts as to his capacity to do so;

(d) that he has refused or failed -

(i) properly to conduct the proceedings, or

(ii) to use all reasonable despatch in conducting the proceedings or making an award,

and that substantial injustice has been or will be caused to the applicant.

(2) If there is an arbitral or other institution or person vested by the parties with power to remove an arbitrator, the court shall not exercise its power of removal unless satisfied that the applicant has first exhausted any available recourse to that institution or person.

(3) The arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and make an award while an application to the court under this section is pending.

(4) Where the court removes an arbitrator, it may make such order as it thinks fit with respect to his entitlement (if any) to fees or expenses, or the repayment of any fees or expenses already paid.

(5) The arbitrator concerned is entitled to appear and be heard by the court before it makes any order under this section.

(6) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 25. - Resignation of arbitrator.

(1) The parties are free to agree with an arbitrator as to the consequences of his resignation as regards -

(a) his entitlement (if any) to fees or expenses, and

(b) any liability thereby incurred by him.

(2) If or to the extent that there is no such agreement the following provisions apply.

(3) An arbitrator who resigns his appointment may (upon notice to the parties) apply to the court -

(a) to grant him relief from any liability thereby incurred by him, and

(b) to make such order as it thinks fit with respect to his entitlement (if any) to fees or expenses or the repayment of any fees or expenses already paid.

(4) If the court is satisfied that in all the circumstances it was reasonable for the arbitrator to resign, it may grant such relief as is mentioned in subsection (3)(a) on such terms as it thinks fit.

(5) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 26. - Death of arbitrator or person appointing him.

(1) The authority of an arbitrator is personal and ceases on his death.

(2) Unless otherwise agreed by the parties, the death of the person by whom an

arbitrator was appointed does not revoke the arbitrator's authority.

Section 27. - Filling of vacancy, &c.

(1) Where an arbitrator ceases to hold office, the parties are free to agree -

(a) whether and if so how the vacancy is to be filled,

(b) whether and if so to what extent the previous proceedings should stand, and

(c) what effect (if any) his ceasing to hold office has on any appointment made by him (alone or jointly).

(2) If or to the extent that there is no such agreement, the following provisions apply.

(3) The provisions of sections 16 (procedure for appointment of arbitrators) and 18 (failure of appointment procedure) apply in relation to the filling of the vacancy as in relation to an original appointment.

(4) The tribunal (when reconstituted) shall determine whether and if so to what extent the previous proceedings should stand. This does not affect any right of a party to challenge those proceedings on any ground which had arisen before the arbitrator ceased to hold office.

(5) His ceasing to hold office does not affect any appointment by him (alone or jointly) of another arbitrator, in particular any appointment of a chairman or umpire.

Section 28. - Joint and several liability of parties to arbitrators for fees and expenses.

(1) The parties are jointly and severally liable to pay to the arbitrators such reasonable fees and expenses (if any) as are appropriate in the circumstances.

(2) Any party may apply to the court (upon notice to the other parties and to the arbitrators) which may order that the amount of the arbitrators' fees and expenses shall be considered and adjusted by such means and upon such terms as it may direct.

(3) If the application is made after any amount has been paid to the arbitrators by way of fees or expenses, the court may order the repayment of such amount (if any) as is shown to be excessive, but shall not do so unless it is shown that it is reasonable in the circumstances to order repayment.

(4) The above provisions have effect subject to any order of the court under section 24(4) or 25(3)(b) (order as to entitlement to fees or expenses in case of removal or resignation of arbitrator).

(5) Nothing in this section affects any liability of a party to any other party to pay all or any of the costs of the arbitration (see sections 59 to 65) or any contractual right of an arbitrator to payment of his fees and expenses.

(6) In this section references to arbitrators include an arbitrator who has ceased to act and an umpire who has not replaced the other arbitrators.

Section 29. - Immunity of arbitrator.

- (1) An arbitrator is not liable for anything done or omitted in the discharge or purported discharge of his functions as arbitrator unless the act or omission is shown to have been in bad faith.
- (2) Subsection (1) applies to an employee or agent of an arbitrator as it applies to the arbitrator himself.
- (3) This section does not affect any liability incurred by an arbitrator by reason of his resigning (but see section 25).

Jurisdiction of the arbitral tribunal

Section 30. - Competence of tribunal to rule on its own jurisdiction.

- (1) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal may rule on its own substantive jurisdiction, that is, as to -
 - (a) whether there is a valid arbitration agreement,
 - (b) whether the tribunal is properly constituted, and
 - (c) what matters have been submitted to arbitration in accordance with the arbitration agreement.
- (2) Any such ruling may be challenged by any available arbitral process of appeal or review or in accordance with the provisions of this Part.

Section 31. - Objection to substantive jurisdiction of tribunal.

- (1) An objection that the arbitral tribunal lacks substantive jurisdiction at the outset of the proceedings must be raised by a party not later than the time he takes the first step in the proceedings to contest the merits of any matter in relation to which he challenges the tribunal's jurisdiction. A party is not precluded from raising such an objection by the fact that he has appointed or participated in the appointment of an arbitrator.
- (2) Any objection during the course of the arbitral proceedings that the arbitral tribunal is exceeding its substantive jurisdiction must be made as soon as possible after the matter alleged to be beyond its jurisdiction is raised.
- (3) The arbitral tribunal may admit an objection later than the time specified in subsection (1) or (2) if it considers the delay justified.
- (4) Where an objection is duly taken to the tribunal's substantive jurisdiction and the tribunal has power to rule on its own jurisdiction, it may -
 - (a) rule on the matter in an award as to jurisdiction, or
 - (b) deal with the objection in its award on the merits. If the parties agree which of these courses the tribunal should take, the tribunal shall proceed accordingly.
- (5) The tribunal may in any case, and shall if the parties so agree, stay proceedings whilst an application is made to the court under section 32 (determination of preliminary point of jurisdiction).

Section 32. - Determination of preliminary point of jurisdiction.

(1) The court may, on the application of a party to arbitral proceedings (upon notice to the other parties), determine any question as to the substantive jurisdiction of the tribunal. A party may lose the right to object (see section 73).

(2) An application under this section shall not be considered unless -

(a) it is made with the agreement in writing of all the other parties to the proceedings, or

(b) it is made with the permission of the tribunal and the court is satisfied -

(i) that the determination of the question is likely to produce substantial savings in costs,

(ii) that the application was made without delay, and

(iii) that there is good reason why the matter should be decided by the court.

(3) An application under this section, unless made with the agreement of all the other parties to the proceedings, shall state the grounds on which it is said that the matter should be decided by the court.

(4) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and make an award while an application to the court under this section is pending.

(5) Unless the court gives leave, no appeal lies from a decision of the court whether the conditions specified in subsection (2) are met.

(6) The decision of the court on the question of jurisdiction shall be treated as a judgment of the court for the purposes of an appeal. But no appeal lies without the leave of the court which shall not be given unless the court considers that the question involves a point of law which is one of general importance or is one which for some other special reason should be considered by the Court of Appeal.

The arbitral proceedings

Section 33. - General duty of the tribunal.

(1) The tribunal shall -

(a) act fairly and impartially as between the parties, giving each party a reasonable opportunity of putting his case and dealing with that of his opponent, and

(b) adopt procedures suitable to the circumstances of the particular case, avoiding unnecessary delay or expense, so as to provide a fair means for the resolution of the matters falling to be determined.

(2) The tribunal shall comply with that general duty in conducting the arbitral proceedings, in its decisions on matters of procedure and evidence and in the exercise of all other powers conferred on it.

Section 34. - Procedural and evidential matters.

(1) It shall be for the tribunal to decide all procedural and evidential matters, subject to the right of the parties to agree any matter.

(2) Procedural and evidential matters include -

- (a) when and where any part of the proceedings is to be held;
 - (b) the language or languages to be used in the proceedings and whether translations of any relevant documents are to be supplied;
 - (c) whether any and if so what form of written statements of claim and defence are to be used, when these should be supplied and the extent to which such statements can be later amended;
 - (d) whether any and if so which documents or classes of documents should be disclosed between and produced by the parties and at what stage;
 - (e) whether any and if so what questions should be put to and answered by the respective parties and when and in what form this should be done;
 - (f) whether to apply strict rules of evidence (or any other rules) as to the admissibility, relevance or weight of any material (oral, written or other) sought to be tendered on any matters of fact or opinion, and the time, manner and form in which such material should be exchanged and presented;
 - (g) whether and to what extent the tribunal should itself take the initiative in ascertaining the facts and the law;
 - (h) whether and to what extent there should be oral or written evidence or submissions.
- (3) The tribunal may fix the time within which any directions given by it are to be complied with, and may if it thinks fit extend the time so fixed (whether or not it has expired).

Section 35. - Consolidation of proceedings and concurrent hearings.

- (1) The parties are free to agree -
- (a) that the arbitral proceedings shall be consolidated with other arbitral proceedings, or
 - (b) that concurrent hearings shall be held,
- on such terms as may be agreed.
- (2) Unless the parties agree to confer such power on the tribunal, the tribunal has no power to order consolidation of proceedings or concurrent hearings.

Section 36. - Legal or other representation.

Unless otherwise agreed by the parties, a party to arbitral proceedings may be represented in the proceedings by a lawyer or other person chosen by him.

Section 37. - Power to appoint experts, legal advisers or assessors.

- (1) Unless otherwise agreed by the parties -
- (a) the tribunal may -
 - (i) appoint experts or legal advisers to report to it and the parties, or
 - (ii) appoint assessors to assist it on technical matters,
- and may allow any such expert, legal adviser or assessor to attend the proceedings:

and

(b) the parties shall be given a reasonable opportunity to comment on any information, opinion or advice offered by any such person.

(2) The fees and expenses of an expert, legal adviser or assessor appointed by the tribunal for which the arbitrators are liable are expenses of the arbitrators for the purposes of this Part.

Section 38. - General powers exercisable by the tribunal.

(1) The parties are free to agree on the powers exercisable by the arbitral tribunal for the purposes of and in relation to the proceedings.

(2) Unless otherwise agreed by the parties the tribunal has the following powers.

(3) The tribunal may order a claimant to provide security for the costs of the arbitration. This power shall not be exercised on the ground that the claimant is -

(a) an individual ordinarily resident outside the United Kingdom, or

(b) a corporation or association incorporated or formed under the law of a country outside the United Kingdom, or whose central management and control is exercised outside the United Kingdom.

(4) The tribunal may give directions in relation to any property which is the subject of the proceedings or as to which any question arises in the proceedings, and which is owned by or is in the possession of a party to the proceedings -

(a) for the inspection, photographing, preservation, custody or detention of the property by the tribunal, an expert or a party, or

(b) ordering that samples be taken from, or any observation be made of or experiment conducted upon, the property.

(5) The tribunal may direct that a party or witness shall be examined on oath or affirmation, and may for that purpose administer any necessary oath or take any necessary affirmation.

(6) The tribunal may give directions to a party for the preservation for the purposes of the proceedings of any evidence in his custody or control.

Section 39. - Power to make provisional awards.

(1) The parties are free to agree that the tribunal shall have power to order on a provisional basis any relief which it would have power to grant in a final award.

(2) This includes, for instance, making -

(a) a provisional order for the payment of money or the disposition of property as between the parties, or

(b) an order to make an interim payment on account of the costs of the arbitration.

(3) Any such order shall be subject to the tribunal's final adjudication; and the tribunal's final award, on the merits or as to costs, shall take account of any such order.

(4) Unless the parties agree to confer such power on the tribunal, the tribunal has no

such power. This does not affect its powers under section 47 (awards on different issues, &c.).

Section 40. - General duty of parties.

(1) The parties shall do all things necessary for the proper and expeditious conduct of the arbitral proceedings.

(2) This includes -

(a) complying without delay with any determination of the tribunal as to procedural or evidential matters, or with any order or directions of the tribunal, and

(b) where appropriate, taking without delay any necessary steps to obtain a decision of the court on a preliminary question of jurisdiction or law (see sections 32 and 45).

Section 41. - Powers of tribunal in case of party's default.

(1) The parties are free to agree on the powers of the tribunal in case of a party's failure to do something necessary for the proper and expeditious conduct of the arbitration.

(2) Unless otherwise agreed by the parties, the following provisions apply.

(3) If the tribunal is satisfied that there has been inordinate and inexcusable delay on the part of the claimant in pursuing his claim and that the delay -

(a) gives rise, or is likely to give rise, to a substantial risk that it is not possible to have a fair resolution of the issues in that claim, or

(b) has caused, or is likely to cause, serious prejudice to the respondent, the tribunal may make an award dismissing the claim.

(4) If without showing sufficient cause a party -

(a) fails to attend or be represented at an oral hearing of which due notice was given, or

(b) where matters are to be dealt with in writing, fails after due notice to submit written evidence or make written submissions,

the tribunal may continue the proceedings in the absence of that party or, as the case may be, without any written evidence or submissions on his behalf, and may make an award on the basis of the evidence before it.

(5) If without showing sufficient cause a party fails to comply with any order or directions of the tribunal, the tribunal may make a preemptory order to the same effect, prescribing such time for compliance with it as the tribunal considers appropriate.

(6) If a claimant fails to comply with a preemptory order of the tribunal to provide security for costs, the tribunal may make an award dismissing his claim.

(7) If a party fails to comply with any other kind of preemptory order, then, without prejudice to section 42 (enforcement by court of tribunal's preemptory orders), the tribunal may do any of the following -

- (a) direct that the party in default shall not be entitled to rely upon any allegation or material which was the subject matter of the order;
- (b) draw such adverse inferences from the act of non-compliance as the circumstances justify;
- (c) proceed to an award on the basis of such materials as have been properly provided to it;
- (d) make such order as it thinks fit as to the payment of costs of the arbitration incurred in consequence of the non-compliance.

Powers of court in relation to arbitral proceedings

Section 42. - Enforcement of peremptory orders of tribunal.

- (1) Unless otherwise agreed by the parties, the court may make an order requiring a party to comply with a peremptory order made by the tribunal.
- (2) An application for an order under this section may be made -
 - (a) by the tribunal (upon notice to the parties),
 - (b) by a party to the arbitral proceedings with the permission of the tribunal (and upon notice to the other parties), or
 - (c) where the parties have agreed that the powers of the court under this section shall be available.
- (3) The court shall not act unless it is satisfied that the applicant has exhausted any available arbitral process in respect of failure to comply with the tribunal's order.
- (4) No order shall be made under this section unless the court is satisfied that the person to whom the tribunal's order was directed has failed to comply with it within the time prescribed in the order or, if no time was prescribed, within a reasonable time.
- (5) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 43. - Securing the attendance of witnesses.

- (1) A party to arbitral proceedings may use the same court procedures as are available in relation to legal proceedings to secure the attendance before the tribunal of a witness in order to give oral testimony or to produce documents or other material evidence.
- (2) This may only be done with the permission of the tribunal or the agreement of the other parties.
- (3) The court procedures may only be used if -
 - (a) the witness is in the United Kingdom, and
 - (b) the arbitral proceedings are being conducted in England and Wales or, as the case may be, Northern Ireland.
- (4) A person shall not be compelled by virtue of this section to produce any document or other material evidence which he could not be compelled to produce

in legal proceedings.

Section 44. - Court powers exercisable in support of arbitral proceedings.

(1) Unless otherwise agreed by the parties, the court has for the purposes of and in relation to arbitral proceedings the same power of making orders about the matters listed below as it has for the purposes of and in relation to legal proceedings.

(2) Those matters are -

(a) the taking of the evidence of witnesses;

(b) the preservation of evidence;

(c) making orders relating to property which is the subject of the proceedings or as to which any question arises in the proceedings -

(i) for the inspection, photographing, preservation, custody or detention of the property, or

(ii) ordering that samples be taken from, or any observation be made of or experiment conducted upon, the property;

and for that purpose authorising any person to enter any premises in the possession or control of a party to the arbitration;

(d) the sale of any goods the subject of the proceedings;

(e) the granting of an interim injunction or the appointment of a receiver.

(3) If the case is one of urgency, the court may, on the application of a party or proposed party to the arbitral proceedings, make such orders as it thinks necessary for the purpose of preserving evidence or assets.

(4) If the case is not one of urgency, the court shall act only on the application of a party to the arbitral proceedings (upon notice to the other parties and to the tribunal) made with the permission of the tribunal or the agreement in writing of the other parties.

(5) In any case the court shall act only if or to the extent that the arbitral tribunal, and any arbitral or other institution or person vested by the parties with power in that regard, has no power or is unable for the time being to act effectively.

(6) If the court so orders, an order made by it under this section shall cease to have effect in whole or in part on the order of the tribunal or of any such arbitral or other institution or person having power to act in relation to the subject-matter of the order.

(7) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 45. - Determination of preliminary point of law.

(1) Unless otherwise agreed by the parties, the court may on the application of a party to arbitral proceedings (upon notice to the other parties) determine any question of law arising in the course of the proceedings which the court is satisfied substantially affects the rights of one or more of the parties. An agreement to dispense with reasons for the tribunal's award shall be considered an agreement to

exclude the court's jurisdiction under this section.

(2) An application under this section shall not be considered unless -

(a) it is made with the agreement of all the other parties to the proceedings, or

(b) it is made with the permission of the tribunal and the court is satisfied -

(i) that the determination of the question is likely to produce substantial savings in costs, and

(ii) that the application was made without delay.

(3) The application shall identify the question of law to be determined and, unless made with the agreement of all the other parties to the proceedings, shall state the grounds on which it is said that the question should be decided by the court.

(4) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and make an award while an application to the court under this section is pending.

(5) Unless the court gives leave, no appeal lies from a decision of the court whether the conditions specified in subsection (2) are met.

(6) The decision of the court on the question of law shall be treated as a judgment of the court for the purposes of an appeal. But no appeal lies without the leave of the court which shall not be given unless the court considers that the question is one of general importance, or is one which for some other special reason should be considered by the Court of Appeal.

The award

Section 46. - Rules applicable to substance of dispute.

(1) The arbitral tribunal shall decide the dispute -

(a) in accordance with the law chosen by the parties as applicable to the substance of the dispute, or

(b) if the parties so agree, in accordance with such other considerations as are agreed by them or determined by the tribunal.

(2) For this purpose the choice of the laws of a country shall be understood to refer to the substantive laws of that country and not its conflict of laws rules.

(3) If or to the extent that there is no such choice or agreement, the tribunal shall apply the law determined by the conflict of laws rules which it considers applicable.

Section 47. - Awards on different issues, &c.

(1) Unless otherwise agreed by the parties, the tribunal may make more than one award at different times on different aspects of the matters to be determined.

(2) The tribunal may, in particular, make an award relating -

(a) to an issue affecting the whole claim, or

(b) to a part only of the claims or cross-claims submitted to it for decision.

(3) If the tribunal does so, it shall specify in its award the issue, or the claim or part of a claim, which is the subject matter of the award.

Section 48. - Remedies.

- (1) The parties are free to agree on the powers exercisable by the arbitral tribunal as regards remedies.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties, the tribunal has the following powers.
- (3) The tribunal may make a declaration as to any matter to be determined in the proceedings.
- (4) The tribunal may order the payment of a sum of money, in any currency.
- (5) The tribunal has the same powers as the court -
 - (a) to order a party to do or refrain from doing anything;
 - (b) to order specific performance of a contract (other than a contract relating to land);
 - (c) to order the rectification, setting aside or cancellation of a deed or other document.

Section 49. - Interest.

- (1) The parties are free to agree on the powers of the tribunal as regards the award of interest.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties the following provisions apply.
- (3) The tribunal may award simple or compound interest from such dates, at such rates and with such rests as it considers meets the justice of the case -
 - (a) on the whole or part of any amount awarded by the tribunal, in respect of any period up to the date of the award;
 - (b) on the whole or part of any amount claimed in the arbitration and outstanding at the commencement of the arbitral proceedings but paid before the award was made, in respect of any period up to the date of payment.
- (4) The tribunal may award simple or compound interest from the date of the award (or any later date) until payment, at such rates and with such rests as it considers meets the justice of the case, on the outstanding amount of any award (including any award of interest under subsection (3) and any award as to costs).
- (5) References in this section to an amount awarded by the tribunal include an amount payable in consequence of a declaratory award by the tribunal.
- (6) The above provisions do not affect any other power of the tribunal to award interest.

Section 50. - Extension of time for making award.

- (1) Where the time for making an award is limited by or in pursuance of the arbitration agreement, then, unless otherwise agreed by the parties, the court may in accordance with the following provisions by order extend that time.
- (2) An application for an order under this section may be made -
 - (a) by the tribunal (upon notice to the parties), or

(b) by any party to the proceedings (upon notice to the tribunal and the other parties),

but only after exhausting any available arbitral process for obtaining an extension of time.

(3) The court shall only make an order if satisfied that a substantial injustice would otherwise be done.

(4) The court may extend the time for such period and on such terms as it thinks fit, and may do so whether or not the time previously fixed (by or under the agreement or by a previous order) has expired.

(5) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 51. - Settlement.

(1) If during arbitral proceedings the parties settle the dispute, the following provisions apply unless otherwise agreed by the parties.

(2) The tribunal shall terminate the substantive proceedings and, if so requested by the parties and not objected to by the tribunal, shall record the settlement in the form of an agreed award.

(3) An agreed award shall state that it is an award of the tribunal and shall have the same status and effect as any other award on the merits of the case.

(4) The following provisions of this Part relating to awards (sections 52 to 58) apply to an agreed award.

(5) Unless the parties have also settled the matter of the payment of the costs of the arbitration, the provisions of this Part relating to costs (sections 59 to 65) continue to apply.

Section 52. - Form of award.

(1) The parties are free to agree on the form of an award.

(2) If or to the extent that there is no such agreement, the following provisions apply.

(3) The award shall be in writing signed by all the arbitrators or all those assenting to the award.

(4) The award shall contain the reasons for the award unless it is an agreed award or the parties have agreed to dispense with reasons.

(5) The award shall state the seat of the arbitration and the date when the award is made.

Section 53. - Place where award treated as made.

Unless otherwise agreed by the parties, where the seat of the arbitration is in England and Wales or Northern Ireland, any award in the proceedings shall be treated as made there, regardless of where it was signed, despatched or delivered to any of the parties.

Section 54. - Date of award.

- (1) Unless otherwise agreed by the parties, the tribunal may decide what is to be taken to be the date on which the award was made.
- (2) In the absence of any such decision, the date of the award shall be taken to be the date on which it is signed by the arbitrator or, where more than one arbitrator signs the award, by the last of them.

Section 55. - Notification of award.

- (1) The parties are free to agree on the requirements as to notification of the award to the parties.
- (2) If there is no such agreement, the award shall be notified to the parties by service on them of copies of the award, which shall be done without delay after the award is made.
- (3) Nothing in this section affects section 56 (power to withhold award in case of non-payment).

Section 56. - Power to withhold award in case of non-payment.

- (1) The tribunal may refuse to deliver an award to the parties except upon full payment of the fees and expenses of the arbitrators.
- (2) If the tribunal refuses on that ground to deliver an award, a party to the arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and the tribunal) apply to the court, which may order that -
 - (a) the tribunal shall deliver the award on the payment into court by the applicant of the fees and expenses demanded, or such lesser amount as the court may specify,
 - (b) the amount of the fees and expenses properly payable shall be determined by such means and upon such terms as the court may direct, and
 - (c) out of the money paid into court there shall be paid out such fees and expenses as may be found to be properly payable and the balance of the money (if any) shall be paid out to the applicant.
- (3) For this purpose the amount of fees and expenses properly payable is the amount the applicant is liable to pay under section 28 or any agreement relating to the payment of the arbitrators.
- (4) No application to the court may be made where there is any available arbitral process for appeal or review of the amount of the fees or expenses demanded.
- (5) References in this section to arbitrators include an arbitrator who has ceased to act and an umpire who has not replaced the other arbitrators.
- (6) The above provisions of this section also apply in relation to any arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in relation to the delivery of the tribunal's award. As they so apply, the references to the fees and expenses of the arbitrators shall be construed as including the fees and expenses of that institution or person.

(7) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

(8) Nothing in this section shall be construed as excluding an application under section 28 where payment has been made to the arbitrators in order to obtain the award.

Section 57. - Correction of award or additional award.

(1) The parties are free to agree on the powers of the tribunal to correct an award or make an additional award.

(2) If or to the extent there is no such agreement, the following provisions apply.

(3) The tribunal may on its own initiative or on the application of a party -

(a) correct an award so as to remove any clerical mistake or error arising from an accidental slip or omission or clarify or remove any ambiguity in the award, or

(b) make an additional award in respect of any claim (including a claim for interest or costs) which was presented to the tribunal but was not dealt with in the award.

These powers shall not be exercised without first affording the other parties a reasonable opportunity to make representations to the tribunal.

(4) Any application for the exercise of those powers must be made within 28 days of the date of the award or such longer period as the parties may agree.

(5) Any correction of an award shall be made within 28 days of the date the application was received by the tribunal or, where the correction is made by the tribunal on its own initiative, within 28 days of the date of the award or, in either case, such longer period as the parties may agree.

(6) Any additional award shall be made within 56 days of the date of the original award or such longer period as the parties may agree.

(7) Any correction of an award shall form part of the award.

Section 58. - Effect of award.

(1) Unless otherwise agreed by the parties, an award made by the tribunal pursuant to an arbitration agreement is final and binding both on the parties and on any persons claiming through or under them.

(2) This does not affect the right of a person to challenge the award by any available arbitral process of appeal or review or in accordance with the provisions of this Part.

Costs of the arbitration

Section 59. - Costs of the arbitration.

(1) References in this Part to the costs of the arbitration are to -

(a) the arbitrators' fees and expenses,

(b) the fees and expenses of any arbitral institution concerned, and

(c) the legal or other costs of the parties.

(2) Any such reference includes the costs of or incidental to any proceedings to determine the amount of the recoverable costs of the arbitration (see section 63).

Section 60. - Agreement to pay costs in any event.

An agreement which has the effect that a party is to pay the whole or part of the costs of the arbitration in any event is only valid if made after the dispute in question has arisen.

Section 61. - Award of costs.

(1) The tribunal may make an award allocating the costs of the arbitration as between the parties, subject to any agreement of the parties.

(2) Unless the parties otherwise agree, the tribunal shall award costs on the general principle that costs should follow the event except where it appears to the tribunal that in the circumstances this is not appropriate in relation to the whole or part of the costs.

Section 62. - Effect of agreement or award about costs.

Unless the parties otherwise agree, any obligation under an agreement between them as to how the costs of the arbitration are to be borne, or under an award allocating the costs of the arbitration, extends only to such costs as are recoverable.

Section 63. - The recoverable costs of the arbitration.

(1) The parties are free to agree what costs of the arbitration are recoverable.

(2) If or to the extent there is no such agreement, the following provisions apply.

(3) The tribunal may determine by award the recoverable costs of the arbitration on such basis as it thinks fit. If it does so, it shall specify -

(a) the basis on which it has acted, and

(b) the items of recoverable costs and the amount referable to each.

(4) If the tribunal does not determine the recoverable costs of the arbitration, any party to the arbitral proceedings may apply to the court (upon notice to the other parties) which may -

(a) determine the recoverable costs of the arbitration on such basis as it thinks fit, or

(b) order that they shall be determined by such means and upon such terms as it may specify.

(5) Unless the tribunal or the court determines otherwise -

(a) the recoverable costs of the arbitration shall be determined on the basis that there shall be allowed a reasonable amount in respect of all costs reasonably incurred, and

(b) any doubt as to whether costs were reasonably incurred or were reasonable in amount shall be resolved in favour of the paying party.

(6) The above provisions have effect subject to section 64 (recoverable fees and

expenses of arbitrators).

(7) Nothing in this section affects any right of the arbitrators, any expert, legal adviser or assessor appointed by the tribunal, or any arbitral institution, to payment of their fees and expenses.

Section 64. - Recoverable fees and expenses of arbitrators.

(1) Unless otherwise agreed by the parties, the recoverable costs of the arbitration shall include in respect of the fees and expenses of the arbitrators only such reasonable fees and expenses as are appropriate in the circumstances.

(2) If there is any question as to what reasonable fees and expenses are appropriate in the circumstances, and the matter is not already before the court on an application under section 63(4), the court may on the application of any party (upon notice to the other parties) -

(a) determine the matter, or

(b) order that it be determined by such means and upon such terms as the court may specify.

(3) Subsection (1) has effect subject to any order of the court under section 24(4) or 25(3)(b) (order as to entitlement to fees or expenses in case of removal or resignation of arbitrator).

(4) Nothing in this section affects any right of the arbitrator to payment of his fees and expenses.

Section 65. - Power to limit recoverable costs.

(1) Unless otherwise agreed by the parties, the tribunal may direct that the recoverable costs of the arbitration, or of any part of the arbitral proceedings, shall be limited to a specified amount.

(2) Any direction may be made or varied at any stage, but this must be done sufficiently in advance of the incurring of costs to which it relates, or the taking of any steps in the proceedings which may be affected by it, for the limit to be taken into account.

Powers of the court in relation to award

Section 66. - Enforcement of the award.

(1) An award made by the tribunal pursuant to an arbitration agreement may, by leave of the court, be enforced in the same manner as a judgment or order of the court to the same effect.

(2) Where leave is so given, judgment may be entered in terms of the award.

(3) Leave to enforce an award shall not be given where, or to the extent that, the person against whom it is sought to be enforced shows that the tribunal lacked substantive jurisdiction to make the award. The right to raise such an objection may have been lost (see section 73).

1950 c. 27.

(4) Nothing in this section affects the recognition or enforcement of an award under any other enactment or rule of law, in particular under Part II of the Arbitration Act 1950 (enforcement of awards under Geneva Convention) or the provisions of Part III of this Act relating to the recognition and enforcement of awards under the New York Convention or by an action on the award.

Section 67. - Challenging the award: substantive jurisdiction.

(1) A party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) apply to the court -

(a) challenging any award of the arbitral tribunal as to its substantive jurisdiction;
or

(b) for an order declaring an award made by the tribunal on the merits to be of no effect, in whole or in part, because the tribunal did not have substantive jurisdiction. A party may lose the right to object (see section 73) and the right to apply is subject to the restrictions in section 70(2) and (3).

(2) The arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and make a further award while an application to the court under this section is pending in relation to an award as to jurisdiction.

(3) On an application under this section challenging an award of the arbitral tribunal as to its substantive jurisdiction, the court may by order -

(a) confirm the award,

(b) vary the award, or

(c) set aside the award in whole or in part.

(4) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 68. - Challenging the award: serious irregularity.

(1) A party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) apply to the court challenging an award in the proceedings on the ground of serious irregularity affecting the tribunal, the proceedings or the award. A party may lose the right to object (see section 73) and the right to apply is subject to the restrictions in section 70(2) and (3).

(2) Serious irregularity means an irregularity of one or more of the following kinds which the court considers has caused or will cause substantial injustice to the applicant -

(a) failure by the tribunal to comply with section 33 (general duty of tribunal);

(b) the tribunal exceeding its powers (otherwise than by exceeding its substantive jurisdiction: see section 67);

(c) failure by the tribunal to conduct the proceedings in accordance with the procedure agreed by the parties;

(d) failure by the tribunal to deal with all the issues that were put to it;

(e) any arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in

relation to the proceedings or the award exceeding its powers;

(f) uncertainty or ambiguity as to the effect of the award;

(g) the award being obtained by fraud or the award or the way in which it was procured being contrary to public policy;

(h) failure to comply with the requirements as to the form of the award; or

(i) any irregularity in the conduct of the proceedings or in the award which is admitted by the tribunal or by any arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in relation to the proceedings or the award.

(3) If there is shown to be serious irregularity affecting the tribunal, the proceedings or the award, the court may -

(a) remit the award to the tribunal, in whole or in part, for reconsideration,

(b) set the award aside in whole or in part, or

(c) declare the award to be of no effect, in whole or in part. The court shall not exercise its power to set aside or to declare an award to be of no effect, in whole or in part, unless it is satisfied that it would be inappropriate to remit the matters in question to the tribunal for reconsideration.

(4) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 69. - Appeal on point of law.

(1) Unless otherwise agreed by the parties, a party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) appeal to the court on a question of law arising out of an award made in the proceedings. An agreement to dispense with reasons for the tribunal's award shall be considered an agreement to exclude the court's jurisdiction under this section.

(2) An appeal shall not be brought under this section except -

(a) with the agreement of all the other parties to the proceedings, or

(b) with the leave of the court. The right to appeal is also subject to the restrictions in section 70(2) and (3).

(3) Leave to appeal shall be given only if the court is satisfied -

(a) that the determination of the question will substantially affect the rights of one or more of the parties,

(b) that the question is one which the tribunal was asked to determine,

(c) that, on the basis of the findings of fact in the award -

(i) the decision of the tribunal on the question is obviously wrong, or

(ii) the question is one of general public importance and the decision of the tribunal is at least open to serious doubt, and

(d) that, despite the agreement of the parties to resolve the matter by arbitration, it is just and proper in all the circumstances for the court to determine the question.

(4) An application for leave to appeal under this section shall identify the question of law to be determined and state the grounds on which it is alleged that leave to

appeal should be granted.

(5) The court shall determine an application for leave to appeal under this section without a hearing unless it appears to the court that a hearing is required.

(6) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section to grant or refuse leave to appeal.

(7) On an appeal under this section the court may by order -

(a) confirm the award,

(b) vary the award,

(c) remit the award to the tribunal, in whole or in part, for reconsideration in the light of the court's determination, or

(d) set aside the award in whole or in part. The court shall not exercise its power to set aside an award, in whole or in part, unless it is satisfied that it would be inappropriate to remit the matters in question to the tribunal for reconsideration.

(8) The decision of the court on an appeal under this section shall be treated as a judgment of the court for the purposes of a further appeal. But no such appeal lies without the leave of the court which shall not be given unless the court considers that the question is one of general importance or is one which for some other special reason should be considered by the Court of Appeal.

Section 70. - Challenge or appeal: supplementary provisions.

(1) The following provisions apply to an application or appeal under section 67, 68 or 69.

(2) An application or appeal may not be brought if the applicant or appellant has not first exhausted -

(a) any available arbitral process of appeal or review, and

(b) any available recourse under section 57 (correction of award or additional award).

(3) Any application or appeal must be brought within 28 days of the date of the award or, if there has been any arbitral process of appeal or review, of the date when the applicant or appellant was notified of the result of that process.

(4) If on an application or appeal it appears to the court that the award -

(a) does not contain the tribunal's reasons, or

(b) does not set out the tribunal's reasons in sufficient detail to enable the court properly to consider the application or appeal,

the court may order the tribunal to state the reasons for its award in sufficient detail for that purpose.

(5) Where the court makes an order under subsection (4), it may make such further order as it thinks fit with respect to any additional costs of the arbitration resulting from its order.

(6) The court may order the applicant or appellant to provide security for the costs of the application or appeal, and may direct that the application or appeal be

dismissed if the order is not complied with. The power to order security for costs shall not be exercised on the ground that the applicant or appellant is -

- (a) an individual ordinarily resident outside the United Kingdom, or
- (b) a corporation or association incorporated or formed under the law of a country outside the United Kingdom, or whose central management and control is exercised outside the United Kingdom.

(7) The court may order that any money payable under the award shall be brought into court or otherwise secured pending the determination of the application or appeal, and may direct that the application or appeal be dismissed if the order is not complied with.

(8) The court may grant leave to appeal subject to conditions to the same or similar effect as an order under subsection (6) or (7). This does not affect the general discretion of the court to grant leave subject to conditions.

Section 71. - Challenge or appeal: effect of order of court.

(1) The following provisions have effect where the court makes an order under section 67, 68 or 69 with respect to an award.

(2) Where the award is varied, the variation has effect as part of the tribunal's award.

(3) Where the award is remitted to the tribunal, in whole or in part, for reconsideration, the tribunal shall make a fresh award in respect of the matters remitted within three months of the date of the order for remission or such longer or shorter period as the court may direct.

(4) Where the award is set aside or declared to be of no effect, in whole or in part, the court may also order that any provision that an award is a condition precedent to the bringing of legal proceedings in respect of a matter to which the arbitration agreement applies, is of no effect as regards the subject matter of the award or, as the case may be, the relevant part of the award.

Miscellaneous

Section 72. - Saving for rights of person who takes no part in proceedings.

(1) A person alleged to be a party to arbitral proceedings but who takes no part in the proceedings may question -

- (a) whether there is a valid arbitration agreement,
- (b) whether the tribunal is properly constituted, or
- (c) what matters have been submitted to arbitration in accordance with the arbitration agreement,

by proceedings in the court for a declaration or injunction or other appropriate relief.

(2) He also has the same right as a party to the arbitral proceedings to challenge an award -

- (a) by an application under section 67 on the ground of lack of substantive

jurisdiction in relation to him, or

(b) by an application under section 68 on the ground of serious irregularity (within the meaning of that section) affecting him;

and section 70(2) (duty to exhaust arbitral procedures) does not apply in his case.

Section 73. - Loss of right to object.

(1) If a party to arbitral proceedings takes part, or continues to take part, in the proceedings without making, either forthwith or within such time as is allowed by the arbitration agreement or the tribunal or by any provision of this Part, any objection -

(a) that the tribunal lacks substantive jurisdiction,

(b) that the proceedings have been improperly conducted,

(c) that there has been a failure to comply with the arbitration agreement or with any provision of this Part, or

(d) that there has been any other irregularity affecting the tribunal or the proceedings,

he may not raise that objection later, before the tribunal or the court, unless he shows that, at the time he took part or continued to take part in the proceedings, he did not know and could not with reasonable diligence have discovered the grounds for the objection.

(2) Where the arbitral tribunal rules that it has substantive jurisdiction and a party to arbitral proceedings who could have questioned that ruling -

(a) by any available arbitral process of appeal or review, or

(b) by challenging the award,

does not do so, or does not do so within the time allowed by the arbitration agreement or any provision of this Part, he may not object later to the tribunal's substantive jurisdiction on any ground which was the subject of that ruling.

Section 74. - Immunity of arbitral institutions, &c.

(1) An arbitral or other institution or person designated or requested by the parties to appoint or nominate an arbitrator is not liable for anything done or omitted in the discharge or purported discharge of that function unless the act or omission is shown to have been in bad faith.

(2) An arbitral or other institution or person by whom an arbitrator is appointed or nominated is not liable, by reason of having appointed or nominated him, for anything done or omitted by the arbitrator (or his employees or agents) in the discharge or purported discharge of his functions as arbitrator.

(3) The above provisions apply to an employee or agent of an arbitral or other institution or person as they apply to the institution or person himself.

Section 75. - Charge to secure payment of solicitors' costs.

The powers of the court to make declarations and orders under section 73 of the

Solicitors Act 1974 or Article 71H of the Solicitors (Northern Ireland) Order 1976 (power to charge property recovered in the proceedings with the payment of solicitors' costs) may be exercised in relation to arbitral proceedings as if those proceedings were proceedings in the court.

Section 76. - Service of notices, &c.

(1) The parties are free to agree on the manner of service of any notice or other document required or authorised to be given or served in pursuance of the arbitration agreement or for the purposes of the arbitral proceedings.

(2) If or to the extent that there is no such agreement the following provisions apply.

(3) A notice or other document may be served on a person by any effective means.

(4) If a notice or other document is addressed, pre-paid and delivered by post -

(a) to the addressee's last known principal residence or, if he is or has been carrying on a trade, profession or business, his last known principal business address, or

(b) where the addressee is a body corporate, to the body's registered or principal office,

it shall be treated as effectively served.

(5) This section does not apply to the service of documents for the purposes of legal proceedings, for which provision is made by rules of court.

(6) References in this Part to a notice or other document include any form of communication in writing and references to giving or serving a notice or other document shall be construed accordingly.

Section 77. - Powers of court in relation to service of documents.

(1) This section applies where service of a document on a person in the manner agreed by the parties, or in accordance with provisions of section 76 having effect in default of agreement, is not reasonably practicable.

(2) Unless otherwise agreed by the parties, the court may make such order as it thinks fit -

(a) for service in such manner as the court may direct, or

(b) dispensing with service of the document.

(3) Any party to the arbitration agreement may apply for an order, but only after exhausting any available arbitral process for resolving the matter.

(4) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 78. - Reckoning periods of time.

(1) The parties are free to agree on the method of reckoning periods of time for the purposes of any provision agreed by them or any provision of this Part having effect in default of such agreement.

(2) If or to the extent there is no such agreement, periods of time shall be reckoned in accordance with the following provisions.

(3) Where the act is required to be done within a specified period after or from a specified date, the period begins immediately after that date.

(4) Where the act is required to be done a specified number of clear days after a specified date, at least that number of days must intervene between the day on which the act is done and that date.

(5) Where the period is a period of seven days or less which would include a Saturday, Sunday or a public holiday in the place where anything which has to be done within the period falls to be done, that day shall be excluded. In relation to England and Wales or Northern Ireland, a "public holiday" means Christmas Day, Good Friday or a day which under the Banking and Financial Dealings Act 1971 is a bank holiday.

Section 79. - Power of court to extend time limits relating to arbitral proceedings.

(1) Unless the parties otherwise agree, the court may by order extend any time limit agreed by them in relation to any matter relating to the arbitral proceedings or specified in any provision of this Part having effect in default of such agreement. This section does not apply to a time limit to which section 12 applies (power of court to extend time for beginning arbitral proceedings, &c.).

(2) An application for an order may be made -

(a) by any party to the arbitral proceedings (upon notice to the other parties and to the tribunal), or

(b) by the arbitral tribunal (upon notice to the parties).

(3) The court shall not exercise its power to extend a time limit unless it is satisfied -

(a) that any available recourse to the tribunal, or to any arbitral or other institution or person vested by the parties with power in that regard, has first been exhausted, and

(b) that a substantial injustice would otherwise be done.

(4) The court's power under this section may be exercised whether or not the time has already expired.

(5) An order under this section may be made on such terms as the court thinks fit.

(6) The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

Section 80. - Notice and other requirements in connection with legal proceedings.

(1) References in this Part to an application, appeal or other step in relation to legal proceedings being taken "upon notice" to the other parties to the arbitral proceedings, or to the tribunal, are to such notice of the originating process as is required by rules of court and do not impose any separate requirement.

(2) Rules of court shall be made -

(a) requiring such notice to be given as indicated by any provision of this Part, and

(b) as to the manner, form and content of any such notice.

(3) Subject to any provision made by rules of court, a requirement to give notice to the tribunal of legal proceedings shall be construed -

(a) if there is more than one arbitrator, as a requirement to give notice to each of them; and

(b) if the tribunal is not fully constituted, as a requirement to give notice to any arbitrator who has been appointed.

(4) References in this Part to making an application or appeal to the court within a specified period are to the issue within that period of the appropriate originating process in accordance with rules of court.

(5) Where any provision of this Part requires an application or appeal to be made to the court within a specified time, the rules of court relating to the reckoning of periods, the extending or abridging of periods, and the consequences of not taking a step within the period prescribed by the rules, apply in relation to that requirement.

(6) Provision may be made by rules of court amending the provisions of this Part -

(a) with respect to the time within which any application or appeal to the court must be made,

(b) so as to keep any provision made by this Part in relation to arbitral proceedings in step with the corresponding provision of rules of court applying in relation to proceedings in the court, or

(c) so as to keep any provision made by this Part in relation to legal proceedings in step with the corresponding provision of rules of court applying generally in relation to proceedings in the court.

(7) Nothing in this section affects the generality of the power to make rules of court.

Section 81. - Saving for certain matters governed by common law.

(1) Nothing in this Part shall be construed as excluding the operation of any rule of law consistent with the provisions of this Part, in particular, any rule of law as to -

(a) matters which are not capable of settlement by arbitration;

(b) the effect of an oral arbitration agreement; or

(c) the refusal of recognition or enforcement of an arbitral award on grounds of public policy.

(2) Nothing in this Act shall be construed as reviving any jurisdiction of the court to

set aside or remit an award on the ground of errors of fact or law on the face of the award.

Section 82. - Minor definitions.

(1) In this Part -

"arbitrator", unless the context otherwise requires, includes an umpire;

"available arbitral process", in relation to any matter, includes any process of appeal to or review by an arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in relation to that matter;

"claimant", unless the context otherwise requires, includes a counterclaimant, and related expressions shall be construed accordingly;

"dispute" includes any difference;

"enactment" includes an enactment contained in Northern Ireland legislation;

"legal proceedings" means civil proceedings in the High Court or a county court;

"peremptory order" means an order made under section 41(5) or made in exercise of any corresponding power conferred by the parties;

"premises" includes land, buildings, moveable structures, vehicles, vessels, aircraft and hovercraft;

"question of law" means -

(a) for a court in England and Wales, a question of the law of England and Wales, and

(b) for a court in Northern Ireland, a question of the law of Northern Ireland;

"substantive jurisdiction", in relation to an arbitral tribunal, refers to the matters specified in section 30(1)(a) to (c), and references to the tribunal exceeding its substantive jurisdiction shall be construed accordingly.

(2) References in this Part to a party to an arbitration agreement include any person claiming under or through a party to the agreement.

Section 83. - Index of defined expressions: Part I.

In this Part the expressions listed below are defined or otherwise explained by the provisions indicated -

agreement, agree and agreed

section 5(1)

costs of the arbitration	section 59
the court	section 105
dispute	section 82(1)
enactment	section 82(1)
legal proceedings	section 82(1)
Limitation Acts	section 13(4)
notice (or other document)	section 76(6)
party -	
- in relation to an arbitration agreement	section 82(2)
- where section 106(2) or (3) applies	section 106(4)
peremptory order	section 82(1) (and see section 41(5))
premises	section 82(1)
question of law	section 82(1)
recoverable costs	sections 63 and 64
seat of the arbitration	section 3
serve and service (of notice or other document)	section 76(6)
substantive jurisdiction (in relation to an arbitral tribunal)	section 82(1) (and see section 30(1)(a) to (c))
upon notice (to the parties or the tribunal)	section 80
written and in writing	section 5(6)

Section 84. - Transitional provisions.

(1) The provisions of this Part do not apply to arbitral proceedings commenced before the date on which this Part comes into force.

(2) They apply to arbitral proceedings commenced on or after that date under an arbitration agreement whenever made.

(3) The above provisions have effect subject to any transitional provision made by an order under section 109(2) (power to include transitional provisions in commencement order).

Part II – Other provisions relating to arbitration

Domestic arbitration agreements

Section 85. - Modification of Part I in relation to domestic arbitration agreement.

(1) In the case of a domestic arbitration agreement the provisions of Part I are modified in accordance with the following sections.

(2) For this purpose a "domestic arbitration agreement" means an arbitration

agreement to which none of the parties is -

(a) an individual who is a national of, or habitually resident in, a state other than the United Kingdom, or

(b) a body corporate which is incorporated in, or whose central control and management is exercised in, a state other than the United Kingdom,

and under which the seat of the arbitration (if the seat has been designated or determined) is in the United Kingdom.

(3) In subsection (2) "arbitration agreement" and "seat of the arbitration" have the same meaning as in Part I (see sections 3, 5(1) and 6).

Section 86. - Staying of legal proceedings.

(1) In section 9 (stay of legal proceedings), subsection (4) (stay unless the arbitration agreement is null and void, inoperative, or incapable of being performed) does not apply to a domestic arbitration agreement.

(2) On an application under that section in relation to a domestic arbitration agreement the court shall grant a stay unless satisfied -

(a) that the arbitration agreement is null and void, inoperative, or incapable of being performed, or

(b) that there are other sufficient grounds for not requiring the parties to abide by the arbitration agreement.

(3) The court may treat as a sufficient ground under subsection (2)(b) the fact that the applicant is or was at any material time not ready and willing to do all things necessary for the proper conduct of the arbitration or of any other dispute resolution procedures required to be exhausted before resorting to arbitration.

(4) For the purposes of this section the question whether an arbitration agreement is a domestic arbitration agreement shall be determined by reference to the facts at the time the legal proceedings are commenced.

Section 87. - Effectiveness of agreement to exclude court's jurisdiction.

(1) In the case of a domestic arbitration agreement any agreement to exclude the jurisdiction of the court under -

(a) section 45 (determination of preliminary point of law), or

(b) section 69 (challenging the award: appeal on point of law),

is not effective unless entered into after the commencement of the arbitral proceedings in which the question arises or the award is made.

(2) For this purpose the commencement of the arbitral proceedings has the same meaning as in Part I (see section 14).

(3) For the purposes of this section the question whether an arbitration agreement is a domestic arbitration agreement shall be determined by reference to the facts at the time the agreement is entered into.

Section 88. - Power to repeal or amend sections 85 to 87.

(1) The Secretary of State may by order repeal or amend the provisions of sections 85 to 87.

(2) An order under this section may contain such supplementary, incidental and transitional provisions as appear to the Secretary of State to be appropriate.

(3) An order under this section shall be made by statutory instrument and no such order shall be made unless a draft of it has been laid before and approved by a resolution of each House of Parliament.

Consumer arbitration agreement

Section 89. - Application of unfair terms regulations to consumer arbitration agreements.

(1) The following sections extend the application of the Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations 1994 in relation to a term which constitutes an arbitration agreement. For this purpose "arbitration agreement" means an agreement to submit to arbitration present or future disputes or differences (whether or not contractual).

(2) In those sections "the Regulations" means those regulations and includes any regulations amending or replacing those regulations.

(3) Those sections apply whatever the law applicable to the arbitration agreement.

Section 90. - Regulations apply where consumer is a legal person.

The Regulations apply where the consumer is a legal person as they apply where the consumer is a natural person.

Section 91. - Arbitration agreement unfair where modest amount sought.

(1) A term which constitutes an arbitration agreement is unfair for the purposes of the Regulations so far as it relates to a claim for a pecuniary remedy which does not exceed the amount specified by order for the purposes of this section.

(2) Orders under this section may make different provision for different cases and for different purposes.

(3) The power to make orders under this section is exercisable -

(a) for England and Wales, by the Secretary of State with the concurrence of the Lord Chancellor,

(b) for Scotland, by the Secretary of State with the concurrence of the Lord Advocate, and

(c) for Northern Ireland, by the Department of Economic Development for Northern Ireland with the concurrence of the Lord Chancellor.

(4) Any such order for England and Wales or Scotland shall be made by statutory instrument which shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament.

(5) Any such order for Northern Ireland shall be a statutory rule for the purposes of the Statutory Rules (Northern Ireland) Order 1979 and shall be subject to negative resolution, within the meaning of section 41(6) of the Interpretation Act (Northern Ireland) 1954.

Small claims arbitration in the county court

Section 92. - Exclusion of Part I in relation to small claims arbitration in the county court.

Nothing in Part I of this Act applies to arbitration under section 64 of the County Courts Act 1984.

Section 93. - Appointment of judges as arbitrators.

(1) A judge of the Commercial Court or an official referee may, if in all the circumstances he thinks fit, accept appointment as a sole arbitrator or as umpire by or by virtue of an arbitration agreement.

(2) A judge of the Commercial Court shall not do so unless the Lord Chief Justice has informed him that, having regard to the state of business in the High Court and the Crown Court, he can be made available.

(3) An official referee shall not do so unless the Lord Chief Justice has informed him that, having regard to the state of official referees' business, he can be made available.

(4) The fees payable for the services of a judge of the Commercial Court or official referee as arbitrator or umpire shall be taken in the High Court.

(5) In this section -

"arbitration agreement" has the same meaning as in Part I; and
1981 c. 54.

"official referee" means a person nominated under section 68(1)(a) of the Supreme Court Act 1981 to deal with official referees' business.

(6) The provisions of Part I of this Act apply to arbitration before a person appointed under this section with the modifications specified in Schedule 2.

Statutory arbitrations

Section 94. - Application of Part I to statutory arbitrations.

(1) The provisions of Part I apply to every arbitration under an enactment (a "statutory arbitration"), whether the enactment was passed or made before or after the commencement of this Act, subject to the adaptations and exclusions specified in sections 95 to 98.

(2) The provisions of Part I do not apply to a statutory arbitration if or to the extent that their application -

(a) is inconsistent with the provisions of the enactment concerned, with any rules or procedure authorised or recognised by it, or

(b) is excluded by any other enactment.

(3) In this section and the following provisions of this Part "enactment" -
1978 c. 30.

(a) in England and Wales, includes an enactment contained in subordinate legislation within the meaning of the Interpretation Act 1978;

1954 c. 33 (N.I.).

(b) in Northern Ireland, means a statutory provision within the meaning of section 1(f) of the Interpretation Act (Northern Ireland) 1954.

Section 95. - General adaptation of provisions in relation to statutory arbitrations.

(1) The provisions of Part I apply to a statutory arbitration -

(a) as if the arbitration were pursuant to an arbitration agreement and as if the enactment were that agreement, and

(b) as if the persons by and against whom a claim subject to arbitration in pursuance of the enactment may be or has been made were parties to that agreement.

(2) Every statutory arbitration shall be taken to have its seat in England and Wales or, as the case may be, in Northern Ireland.

Section 96. - Specific adaptations of provisions in relation to statutory arbitrations.

(1) The following provisions of Part I apply to a statutory arbitration with the following adaptations.

(2) In section 30(1) (competence of tribunal to rule on its own jurisdiction), the reference in paragraph (a) to whether there is a valid arbitration agreement shall be construed as a reference to whether the enactment applies to the dispute or difference in question.

(3) Section 35 (consolidation of proceedings and concurrent hearings) applies only so as to authorise the consolidation of proceedings, or concurrent hearings in proceedings, under the same enactment.

(4) Section 46 (rules applicable to substance of dispute) applies with the omission of subsection (1)(b) (determination in accordance with considerations agreed by parties).

Section 97. - Provisions excluded from applying to statutory arbitrations.

The following provisions of Part I do not apply in relation to a statutory arbitration

-

(a) section 8 (whether agreement discharged by death of a party);

- (b) section 12 (power of court to extend agreed time limits);
- (c) sections 9(5), 10(2) and 71(4) (restrictions on effect of provision that award condition precedent to right to bring legal proceedings).

Section 98. - Power to make further provision by regulations.

- (1) The Secretary of State may make provision by regulations for adapting or excluding any provision of Part I in relation to statutory arbitrations in general or statutory arbitrations of any particular description.
- (2) The power is exercisable whether the enactment concerned is passed or made before or after the commencement of this Act.
- (3) Regulations under this section shall be made by statutory instrument which shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament.

Part III – Recognition and enforcement of certain foreign awards

Enforcement of Geneva Convention awards

Section 99. - Continuation of Part II of the Arbitration Act 1950.

Part II of the Arbitration Act 1950 (enforcement of certain foreign awards) continues to apply in relation to foreign awards within the meaning of that Part which are not also New York Convention awards.

Recognition and enforcement of New York Convention awards

Section 100. - New York Convention awards.

- (1) In this Part a "New York Convention award" means an award made, in pursuance of an arbitration agreement, in the territory of a state (other than the United Kingdom) which is a party to the New York Convention.
- (2) For the purposes of subsection (1) and of the provisions of this Part relating to such awards -
 - (a) "arbitration agreement" means an arbitration agreement in writing, and
 - (b) an award shall be treated as made at the seat of the arbitration, regardless of where it was signed, despatched or delivered to any of the parties. In this subsection "agreement in writing" and "seat of the arbitration" have the same meaning as in Part I.
- (3) If Her Majesty by Order in Council declares that a state specified in the Order is a party to the New York Convention, or is a party in respect of any territory so specified, the Order shall, while in force, be conclusive evidence of that fact.
- (4) In this section "the New York Convention" means the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards adopted by the United Nations Conference on International Commercial Arbitration on 10th June 1958.

Section 101. - Recognition and enforcement of awards.

(1) A New York Convention award shall be recognised as binding on the persons as between whom it was made, and may accordingly be relied on by those persons by way of defence, set-off or otherwise in any legal proceedings in England and Wales or Northern Ireland.

(2) A New York Convention award may, by leave of the court, be enforced in the same manner as a judgment or order of the court to the same effect. As to the meaning of "the court" see section 105.

(3) Where leave is so given, judgment may be entered in terms of the award.

Section 102. - Evidence to be produced by party seeking recognition or enforcement.

(1) A party seeking the recognition or enforcement of a New York Convention award must produce -

(a) the duly authenticated original award or a duly certified copy of it, and

(b) the original arbitration agreement or a duly certified copy of it.

(2) If the award or agreement is in a foreign language, the party must also produce a translation of it certified by an official or sworn translator or by a diplomatic or consular agent.

Section 103. - Refusal of recognition or enforcement.

(1) Recognition or enforcement of a New York Convention award shall not be refused except in the following cases.

(2) Recognition or enforcement of the award may be refused if the person against whom it is invoked proves -

(a) that a party to the arbitration agreement was (under the law applicable to him) under some incapacity;

(b) that the arbitration agreement was not valid under the law to which the parties subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made;

(c) that he was not given proper notice of the appointment of the arbitrator or of the arbitration proceedings or was otherwise unable to present his case;

(d) that the award deals with a difference not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration or contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration (but see subsection (4));

(e) that the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties or, failing such agreement, with the law of the country in which the arbitration took place;

(f) that the award has not yet become binding on the parties, or has been set aside or suspended by a competent authority of the country in which, or under the law of which, it was made.

(3) Recognition or enforcement of the award may also be refused if the award is in respect of a matter which is not capable of settlement by arbitration, or if it would

be contrary to public policy to recognise or enforce the award.

(4) An award which contains decisions on matters not submitted to arbitration may be recognised or enforced to the extent that it contains decisions on matters submitted to arbitration which can be separated from those on matters not so submitted.

(5) Where an application for the setting aside or suspension of the award has been made to such a competent authority as is mentioned in subsection (2)(f), the court before which the award is sought to be relied upon may, if it considers it proper, adjourn the decision on the recognition or enforcement of the award. It may also on the application of the party claiming recognition or enforcement of the award order the other party to give suitable security.

Section 104. - Saving for other bases of recognition or enforcement.

Nothing in the preceding provisions of this Part affects any right to rely upon or enforce a New York Convention award at common law or under section 66.

Part IV – General Provisions

Section 105. - Meaning of "the court": jurisdiction of High Court and county court.

(1) In this Act "the court" means the High Court or a county court, subject to the following provisions.

(2) The Lord Chancellor may by order make provision -

- (a) allocating proceedings under this Act to the High Court or to county courts; or
- (b) specifying proceedings under this Act which may be commenced or taken only in the High Court or in a county court.

(3) The Lord Chancellor may by order make provision requiring proceedings of any specified description under this Act in relation to which a county court has jurisdiction to be commenced or taken in one or more specified county courts. Any jurisdiction so exercisable by a specified county court is exercisable throughout England and Wales or, as the case may be, Northern Ireland.

(4) An order under this section -

- (a) may differentiate between categories of proceedings by reference to such criteria as the Lord Chancellor sees fit to specify, and
- (b) may make such incidental or transitional provision as the Lord Chancellor considers necessary or expedient.

(5) An order under this section for England and Wales shall be made by statutory instrument which shall be subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament.

(6) An order under this section for Northern Ireland shall be a statutory rule for the purposes of the Statutory Rules (Northern Ireland) Order 1979 which shall be

subject to annulment in pursuance of a resolution of either House of Parliament in like manner as a statutory instrument and section 5 of the Statutory Instruments Act 1946 shall apply accordingly.

Section 106. - Crown application.

(1) Part I of this Act applies to any arbitration agreement to which Her Majesty, either in right of the Crown or of the Duchy of Lancaster or otherwise, or the Duke of Cornwall, is a party.

(2) Where Her Majesty is party to an arbitration agreement otherwise than in right of the Crown, Her Majesty shall be represented for the purposes of any arbitral proceedings -

(a) where the agreement was entered into by Her Majesty in right of the Duchy of Lancaster, by the Chancellor of the Duchy or such person as he may appoint, and

(b) in any other case, by such person as Her Majesty may appoint in writing under the Royal Sign Manual.

(3) Where the Duke of Cornwall is party to an arbitration agreement, he shall be represented for the purposes of any arbitral proceedings by such person as he may appoint.

(4) References in Part I to a party or the parties to the arbitration agreement or to arbitral proceedings shall be construed, where subsection (2) or (3) applies, as references to the person representing Her Majesty or the Duke of Cornwall.

Section 107. - Consequential amendments and repeals.

(1) The enactments specified in Schedule 3 are amended in accordance with that Schedule, the amendments being consequential on the provisions of this Act.

(2) The enactments specified in Schedule 4 are repealed to the extent specified.

Section 108. - Extent.

(1) The provisions of this Act extend to England and Wales and, except as mentioned below, to Northern Ireland.

(2) The following provisions of Part II do not extend to Northern Ireland - section 92 (exclusion of Part I in relation to small claims arbitration in the county court), and

section 93 and Schedule 2 (appointment of judges as arbitrators).

(3) Sections 89, 90 and 91 (consumer arbitration agreements) extend to Scotland and the provisions of Schedules 3 and 4 (consequential amendments and repeals) extend to Scotland so far as they relate to enactments which so extend, subject as follows.

(4) The repeal of the Arbitration Act 1975 extends only to England and Wales and Northern Ireland.

Section 109. - Commencement.

(1) The provisions of this Act come into force on such day as the Secretary of State may appoint by order made by statutory instrument, and different days may be appointed for different purposes.

(2) An order under subsection (1) may contain such transitional provisions as appear to the Secretary of State to be appropriate.

Section 110. - Short title.

This Act may be cited as the Arbitration Act 1996.

Bilag 8
UNCITRAL Model Law on International
Commercial Arbitration
(Modelloven)

Chapter I
General provisions

Article 1. Scope of application

- (1) This Law applies to international commercial arbitration, subject to any agreement in force between this State and any other State or States.
- (2) The provisions of this Law, except articles 8, 9, 35 and 36, apply only if the place of arbitration is in the territory of this State.
- (3) An arbitration is international if:
 - (a) the parties to an arbitration agreement have, at the time of the conclusion of that agreement, their places of business in different States; or
 - (b) one of the following places is situated outside the State in which the parties have their places of business:
 - (i) the place of arbitration if determined in, or pursuant to, the arbitration agreement;
 - (ii) any place where a substantial part of the obligations of the commercial relationship is to be performed or the place with which the subject-matter of the dispute is most closely connected; or
 - (c) the parties have expressly agreed that the subject-matter of the arbitration agreement relates to more than one country.
- (4) For the purposes of paragraph (3) of this article:
 - (a) if a party has more than one place of business, the place of business is that which has the closest relationship to the arbitration agreement;
 - (b) if a party does not have a place of business, reference is to be made to his habitual residence.
- (5) This Law shall not affect any other law of this State by virtue of which certain disputes may not be submitted to arbitration or may be submitted to arbitration only according to provisions other than those of this Law.

Article 2. Definitions and rules of interpretation

For the purposes of this Law:

- (a) «arbitration» means any arbitration whether or not administered by a permanent arbitral institution;
- (b) «arbitral tribunal» means a sole arbitrator or a panel of arbitrators;
- (c) «court» means a body or organ of the judicial system of a State;
- (d) where a provision of this Law, except article 28, leaves the parties free to determine a certain issue, such freedom includes the right of the parties to authorize a third party, including an institution, to make that determination;
- (e) where a provision of this Law refers to the fact that the parties have agreed or that they may agree or in any other way refers to an agreement of the parties, such agreement includes any arbitration rules referred to in that agreement;
- (f) where a provision of this Law, other than in articles 25(a) and 32(2)(a), refers to a claim, it also applies to a counter-claim, and where it refers to a defence, it also applies to a defence to such counter-claim.

Article 3. Receipt of written communications

(1) Unless otherwise agreed by the parties:

(a) any written communication is deemed to have been received if it is delivered to the addressee personally or if it is delivered at his place of business, habitual residence or mailing address; if none of these can be found after making a reasonable inquiry, a written communication is deemed to have been received if it is sent to the addressee's last-known place of business, habitual residence or mailing address by registered letter or any other means which provides a record of the attempt to deliver it;

(b) the communication is deemed to have been received on the day it is so delivered.

(2) The provisions of this article do not apply to communications in court proceedings.

Article 4. Waiver of right to object

A party who knows that any provision of this Law from which the parties may derogate or any requirement under the arbitration agreement has not been complied with and yet proceeds with the arbitration without stating his objection to such non-compliance without undue delay or, if a time-limit is provided therefor, within such period of time, shall be deemed to have waived his right to object.

Article 5. Extent of court intervention

In matters governed by this Law, no court shall intervene except where so provided in this Law.

Article 6. Court or other authority for certain functions of arbitration assistance and supervision

The functions referred to in articles 11(3), 11(4), 13(3), 14, 16(3) and 34(2) shall be performed by ... [Each State enacting this model law specifies the court, courts or, where referred to therein, other authority competent to perform these functions.]

Chapter II

Arbitration agreement

Article 7. Definition and form of arbitration agreement

(1) «Arbitration agreement» is an agreement by the parties to submit to arbitration all or certain disputes which have arisen or which may arise between them in respect of a defined legal relationship, whether contractual or not. An arbitration agreement may be in the form of an arbitration clause in a contract or in the form of a separate agreement.

(2) The arbitration agreement shall be in writing. An agreement is in writing if it is contained in a document signed by the parties or in an exchange of letters, telex, telegrams or other means of telecommunication which provide a record of the agreement, or in an exchange of statements of claim and defence in which the existence of an agreement is alleged by one party and not denied by another. The reference in a contract to a document containing an arbitration clause constitutes an arbitration agreement provided that the contract is in writing and the reference is such as to make that clause part of the contract.

Article 8. Arbitration agreement and substantive claim before court

(1) A court before which an action is brought in a matter which is the subject of an arbitration agreement shall, if a party so requests not later than when submitting his first statement on the substance of the dispute, refer the parties to arbitration unless it finds that the agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed.

- (2) Where an action referred to in paragraph (1) of this article has been brought, arbitral proceedings may nevertheless be commenced or continued, and an award may be made, while the issue is pending before the court.

Article 9. Arbitration agreement and interim measures by court

It is not incompatible with an arbitration agreement for a party to request, before or during arbitral proceedings, from a court an interim measure of protection and for a court to grant such measure.

Chapter III

Composition of arbitral tribunal

Article 10. Number of arbitrators

- (1) The parties are free to determine the number of arbitrators.
- (2) Failing such determination, the number of arbitrators shall be three.

Article 11. Appointment of arbitrators

- (1) No person shall be precluded by reason of his nationality from acting as an arbitrator, unless otherwise agreed by the parties.
- (2) The parties are free to agree on a procedure of appointing the arbitrator or arbitrators, subject to the provisions of paragraphs (4) and (5) of this article.
- (3) Failing such agreement,
 - (a) in an arbitration with three arbitrators, each party shall appoint one arbitrator, and the two arbitrators thus appointed shall appoint the third arbitrator; if a party fails to appoint the arbitrator within thirty days of receipt of a request to do so from the other party, or if the two arbitrators fail to agree on the third arbitrator within thirty days of their appointment, the appointment shall be made, upon request of a party, by the court or other authority specified in article 6;
 - (b) in an arbitration with a sole arbitrator, if the parties are unable to agree on the arbitrator, he shall be appointed, upon request of a party, by the court or other authority specified in article 6.
- (4) Where, under an appointment procedure agreed upon by the parties,
 - (a) a party fails to act as required under such procedure, or
 - (b) the parties, or two arbitrators, are unable to reach an agreement expected of them under such procedure, or
 - (c) a third party, including an institution, fails to perform any function entrusted to it under such procedure, any party may request the court or other authority specified in article 6 to take the necessary measure, unless the agreement on the appointment procedure provides other means for securing the appointment.
- (5) A decision on a matter entrusted by paragraph (3) or (4) of this article to the court or other authority specified in article 6 shall be subject to no appeal. The court or other authority, in appointing an arbitrator, shall have due regard to any qualifications required of the arbitrator by the agreement of the parties and to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial arbitrator and, in the case of a sole or third arbitrator, shall take into account as well the advisability of appointing an arbitrator of a nationality other than those of the parties.

Article 12. Grounds for challenge

- (1) When a person is approached in connection with his possible appointment as an arbitrator, he shall disclose any circumstances likely to give rise to justifiable doubts as to his impartiality or

independence. An arbitrator, from the time of his appointment and throughout the arbitral proceedings, shall without delay disclose any such circumstances to the parties unless they have already been informed of them by him.

- (2) An arbitrator may be challenged only if circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence, or if he does not possess qualifications agreed to by the parties. A party may challenge an arbitrator appointed by him, or in whose appointment he has participated, only for reasons of which he becomes aware after the appointment has been made.

Article 13. Challenge procedure

- (1) The parties are free to agree on a procedure for challenging an arbitrator, subject to the provisions of paragraph (3) of this article.
- (2) Failing such agreement, a party who intends to challenge an arbitrator shall, within fifteen days after becoming aware of the constitution of the arbitral tribunal or after becoming aware of any circumstance referred to in article 12(2), send a written statement of the reasons for the challenge to the arbitral tribunal. Unless the challenged arbitrator withdraws from his office or the other party agrees to the challenge, the arbitral tribunal shall decide on the challenge.
- (3) If a challenge under any procedure agreed upon by the parties or under the procedure of paragraph (2) of this article is not successful, the challenging party may request, within thirty days after having received notice of the decision rejecting the challenge, the court or other authority specified in article 6 to decide on the challenge, which decision shall be subject to no appeal; while such a request is pending, the arbitral tribunal, including the challenged arbitrator, may continue the arbitral proceedings and make an award.

Article 14. Failure or impossibility to act

- (1) If an arbitrator becomes de jure or de facto unable to perform his functions or for other reasons fails to act without undue delay, his mandate terminates if he withdraws from his office or if the parties agree on the termination. Otherwise, if a controversy remains concerning any of these grounds, any party may request the court or other authority specified in article 6 to decide on the termination of the mandate, which decision shall be subject to no appeal.
- (2) If, under this article or article 13(2), an arbitrator withdraws from his office or a party agrees to the termination of the mandate of an arbitrator, this does not imply acceptance of the validity of any ground referred to in this article or article 12(2).

Article 15. Appointment of substitute arbitrator

Where the mandate of an arbitrator terminates under article 13 or 14 or because of his withdrawal from office for any other reason or because of the revocation of his mandate by agreement of the parties or in any other case of termination of his mandate, a substitute arbitrator shall be appointed according to the rules that were applicable to the appointment of the arbitrator being replaced.

Chapter IV

Jurisdiction of arbitral tribunal

Article 16. Competence of arbitral tribunal to rule on its jurisdiction

- (1) The arbitral tribunal may rule on its own jurisdiction, including any objections with respect to the existence or validity of the arbitration agreement. For that purpose, an arbitration clause

which forms part of a contract shall be treated as an agreement independent of the other terms of the contract. A decision by the arbitral tribunal that the contract is null and void shall not entail ipso jure the invalidity of the arbitration clause.

- (2) A plea that the arbitral tribunal does not have jurisdiction shall be raised not later than the submission of the statement of defence. A party is not precluded from raising such a plea by the fact that he has appointed, or participated in the appointment of, an arbitrator. A plea that the arbitral tribunal is exceeding the scope of its authority shall be raised as soon as the matter alleged to be beyond the scope of its authority is raised during the arbitral proceedings. The arbitral tribunal may, in either case, admit a later plea if it considers the delay justified.
- (3) The arbitral tribunal may rule on a plea referred to in paragraph (2) of this article either as a preliminary question or in an award on the merits. If the arbitral tribunal rules as a preliminary question that it has jurisdiction, any party may request, within thirty days after having received notice of that ruling, the court specified in article 6 to decide the matter, which decision shall be subject to no appeal; while such a request is pending, the arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and make an award.

Article 17. Power of arbitral tribunal to order interim measures

Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal may, at the request of a party, order any party to take such interim measure of protection as the arbitral tribunal may consider necessary in respect of the subject-matter of the dispute. The arbitral tribunal may require any party to provide appropriate security in connection with such measure.

Chapter V

Conduct of arbitral proceedings

Article 18. Equal treatment of parties

The parties shall be treated with equality and each party shall be given a full opportunity of presenting his case.

Article 19. Determination of rules of procedure

- (1) Subject to the provisions of this Law, the parties are free to agree on the procedure to be followed by the arbitral tribunal in conducting the proceedings.
- (2) Failing such agreement, the arbitral tribunal may, subject to the provisions of this Law, conduct the arbitration in such manner as it considers appropriate. The power conferred upon the arbitral tribunal includes the power to determine the admissibility, relevance, materiality and weight of any evidence.

Article 20. Place of arbitration

- (1) The parties are free to agree on the place of arbitration. Failing such agreement, the place of arbitration shall be determined by the arbitral tribunal having regard to the circumstances of the case, including the convenience of the parties.
- (2) Notwithstanding the provisions of paragraph (1) of this article, the arbitral tribunal may, unless otherwise agreed by the parties, meet at any place it considers appropriate for consultation among its members, for hearing witnesses, experts or the parties, or for inspection of goods, other property or documents.

Article 21. Commencement of arbitral proceedings

Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral proceedings in respect of a particular dispute commence on the date on which a request for that dispute to be referred to arbitration is received by the respondent.

Article 22. Language

- (1) The parties are free to agree on the language or languages to be used in the arbitral proceedings. Failing such agreement, the arbitral tribunal shall determine the language or languages to be used in the proceedings. This agreement or determination, unless otherwise specified therein, shall apply to any written statement by a party, any hearing and any award, decision or other communication by the arbitral tribunal.
- (2) The arbitral tribunal may order that any documentary evidence shall be accompanied by a translation into the language or languages agreed upon by the parties or determined by the arbitral tribunal.

Article 23. Statements of claim and defence

- (1) Within the period of time agreed by the parties or determined by the arbitral tribunal, the claimant shall state the facts supporting his claim, the points at issue and the relief or remedy sought, and the respondent shall state his defence in respect of these particulars, unless the parties have otherwise agreed as to the required elements of such statements. The parties may submit with their statements all documents they consider to be relevant or may add a reference to the documents or other evidence they will submit.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties, either party may amend or supplement his claim or defence during the course of the arbitral proceedings, unless the arbitral tribunal considers it inappropriate to allow such amendment having regard to the delay in making it.

Article 24. Hearings and written proceedings

- (1) Subject to any contrary agreement by the parties, the arbitral tribunal shall decide whether to hold oral hearings for the presentation of evidence or for oral argument, or whether the proceedings shall be conducted on the basis of documents and other materials. However, unless the parties have agreed that no hearings shall be held, the arbitral tribunal shall hold such hearings at an appropriate stage of the proceedings, if so requested by a party.
- (2) The parties shall be given sufficient advance notice of any hearing and of any meeting of the arbitral tribunal for the purposes of inspection of goods, other property or documents.
- (3) All statements, documents or other information supplied to the arbitral tribunal by one party shall be communicated to the other party. Also any expert report or evidentiary document on which the arbitral tribunal may rely in making its decision shall be communicated to the parties.

Article 25. Default of a party

Unless otherwise agreed by the parties, if, without showing sufficient cause,

- (a) the claimant fails to communicate his statement of claim in accordance with article 23(1), the arbitral tribunal shall terminate the proceedings;
- (b) the respondent fails to communicate his statement of defence in accordance with article 23(1), the arbitral tribunal shall continue the proceedings without treating such failure in itself as an admission of the claimant's allegations;
- (c) any party fails to appear at a hearing or to produce documentary evidence, the arbitral tribunal may continue the proceedings and make the award on the evidence before it.

Article 26. Expert appointed by arbitral tribunal

- (1) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal
 - (a) may appoint one or more experts to report to it on specific issues to be determined by the arbitral tribunal;
 - (b) may require a party to give the expert any relevant information or to produce, or to provide access to, any relevant documents, goods or other property for his inspection.
- (2) Unless otherwise agreed by the parties, if a party so requests or if the arbitral tribunal considers it necessary, the expert shall, after delivery of his written or oral report, participate in a hearing where the parties have the opportunity to put questions to him and to present expert witnesses in order to testify on the points at issue.

Article 27. Court assistance in taking evidence

The arbitral tribunal or a party with the approval of the arbitral tribunal may request from a competent court of this State assistance in taking evidence. The court may execute the request within its competence and according to its rules on taking evidence.

Chapter VI

Making of award and termination of proceedings

Article 28. Rules applicable to substance of dispute

- (1) The arbitral tribunal shall decide the dispute in accordance with such rules of law as are chosen by the parties as applicable to the substance of the dispute. Any designation of the law or legal system of a given State shall be construed, unless otherwise expressed, as directly referring to the substantive law of that State and not to its conflict of laws rules.
- (2) Failing any designation by the parties, the arbitral tribunal shall apply the law determined by the conflict of laws rules which it considers applicable.
- (3) The arbitral tribunal shall decide *ex aequo et bono* or as *amiable compositeur* only if the parties have expressly authorized it to do so.
- (4) In all cases, the arbitral tribunal shall decide in accordance with the terms of the contract and shall take into account the usages of the trade applicable to the transaction.

Article 29. Decision making by panel of arbitrators

In arbitral proceedings with more than one arbitrator, any decision of the arbitral tribunal shall be made, unless otherwise agreed by the parties, by a majority of all its members. However, questions of procedure may be decided by a presiding arbitrator, if so authorized by the parties or all members of the arbitral tribunal.

Article 30. Settlement

- (1) If, during arbitral proceedings, the parties settle the dispute, the arbitral tribunal shall terminate the proceedings and, if requested by the parties and not objected to by the arbitral tribunal, record the settlement in the form of an arbitral award on agreed terms.
- (2) An award on agreed terms shall be made in accordance with the provisions of article 31 and shall state that it is an award. Such an award has the same status and effect as any other award on the merits of the case.

Article 31. Form and contents of award

- (1) The award shall be made in writing and shall be signed by the arbitrator or arbitrators. In arbi-

- tral proceedings with more than one arbitrator, the signatures of the majority of all members of the arbitral tribunal shall suffice, provided that the reason for any omitted signature is stated.
- (2) The award shall state the reasons upon which it is based, unless the parties have agreed that no reasons are to be given or the award is an award on agreed terms under article 30.
 - (3) The award shall state its date and the place of arbitration as determined in accordance with article 20(1). The award shall be deemed to have been made at that place.
 - (4) After the award is made, a copy signed by the arbitrators in accordance with paragraph (1) of this article shall be delivered to each party.

Article 32. Termination of proceedings

- (1) The arbitral proceedings are terminated by the final award or by an order of the arbitral tribunal in accordance with paragraph (2) of this article.
- (2) The arbitral tribunal shall issue an order for the termination of the arbitral proceedings when:
 - (a) the claimant withdraws his claim, unless the respondent objects thereto and the arbitral tribunal recognizes a legitimate interest on his part in obtaining a final settlement of the dispute;
 - (b) the parties agree on the termination of the proceedings;
 - (c) the arbitral tribunal finds that the continuation of the proceedings has for any other reason become unnecessary or impossible.
- (3) The mandate of the arbitral tribunal terminates with the termination of the arbitral proceedings, subject to the provisions of articles 33 and 34(4).

Article 33. Correction and interpretation of award; additional award

- (1) Within thirty days of receipt of the award, unless another period of time has been agreed upon by the parties:
 - (a) a party, with notice to the other party, may request the arbitral tribunal to correct in the award any errors in computation, any clerical or typographical errors or any errors of similar nature;
 - (b) if so agreed by the parties, a party, with notice to the other party, may request the arbitral tribunal to give an interpretation of a specific point or part of the award.
If the arbitral tribunal considers the request to be justified, it shall make the correction or give the interpretation within thirty days of receipt of the request. The interpretation shall form part of the award.
- (2) The arbitral tribunal may correct any error of the type referred to in paragraph (1)(a) of this article on its own initiative within thirty days of the date of the award.
- (3) Unless otherwise agreed by the parties, a party, with notice to the other party, may request, within thirty days of receipt of the award, the arbitral tribunal to make an additional award as to claims presented in the arbitral proceedings but omitted from the award. If the arbitral tribunal considers the request to be justified, it shall make the additional award within sixty days.
- (4) The arbitral tribunal may extend, if necessary, the period of time within which it shall make a correction, interpretation or an additional award under paragraph (1) or (3) of this article.
- (5) The provisions of article 31 shall apply to a correction or interpretation of the award or to an additional award.

Chapter VII

Recourse against award

Article 34. Application for setting aside as exclusive recourse against arbitral award

- (1) Recourse to a court against an arbitral award may be made only by an application for setting aside in accordance with paragraphs (2) and (3) of this article.
- (2) An arbitral award may be set aside by the court specified in article 6 only if:
 - (a) the party making the application furnishes proof that:
 - (i) a party to the arbitration agreement referred to in article 7 was under some incapacity; or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of this State; or
 - (ii) the party making the application was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or
 - (iii) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, only that part of the award which contains decisions on matters not submitted to arbitration may be set aside; or
 - (iv) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, unless such agreement was in conflict with a provision of this Law from which the parties cannot derogate, or, failing such agreement, was not in accordance with this Law; or
 - (b) the court finds that:
 - (i) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of this State; or
 - (ii) the award is in conflict with the public policy of this State.
- (3) An application for setting aside may not be made after three months have elapsed from the date on which the party making that application had received the award or, if a request had been made under article 33, from the date on which that request had been disposed of by the arbitral tribunal.
- (4) The court, when asked to set aside an award, may, where appropriate and so requested by a party, suspend the setting aside proceedings for a period of time determined by it in order to give the arbitral tribunal an opportunity to resume the arbitral proceedings or to take such other action as in the arbitral tribunal's opinion will eliminate the grounds for setting aside.

Chapter VIII

Recognition and enforcement of awards

Article 35. Recognition and enforcement

- (1) An arbitral award, irrespective of the country in which it was made, shall be recognized as binding and, upon application in writing to the competent court, shall be enforced subject to the provisions of this article and of article 36.
- (2) The party relying on an award or applying for its enforcement shall supply the duly authenticated original award or a duly certified copy thereof, and the original arbitration agreement referred to in article 7 or a duly certified copy thereof. If the award or agreement is not made in

an official language of this State, the party shall supply a duly certified translation thereof into such language.

Article 36. Grounds for refusing recognition or enforcement

- (1) Recognition or enforcement of an arbitral award, irrespective of the country in which it was made, may be refused only:
 - (a) at the request of the party against whom it is invoked, if that party furnishes to the competent court where recognition or enforcement is sought proof that:
 - (i) a party to the arbitration agreement referred to in article 7 was under some incapacity; or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made; or
 - (ii) the party against whom the award is invoked was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or
 - (iii) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or it contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, that part of the award which contains decisions on matters submitted to arbitration may be recognized and enforced; or
 - (iv) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties or, failing such agreement, was not in accordance with the law of the country where the arbitration took place; or
 - (v) the award has not yet become binding on the parties or has been set aside or suspended by a court of the country in which, or under the law of which, that award was made; or
 - (b) if the court finds that:
 - (i) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of this State; or
 - (ii) the recognition or enforcement of the award would be contrary to the public policy of this State.
- (2) If an application for setting aside or suspension of an award has been made to a court referred to in paragraph (1)(a)(v) of this article, the court where recognition or enforcement is sought may, if it considers it proper, adjourn its decision and may also, on the application of the party claiming recognition or enforcement of the award, order the other party to provide appropriate security.

Bilag 9 Genève-protokollen

PROTOKOL ANGAAENDE VOLDGIFTSKLAUSULER.

De Undertegnede, der er forsynet med behørig Fuldmagt, erklærer, at de paa det af dem repræsenterede Lands Vegne antager følgende Bestemmelser:

1. Enhver af de kontraherende Stater anerkender Gyldigheden af en Overenskomst -- hvad enten den angaar allerede bestaaende eller fremtidige Uoverensstemmelser -- indgaaet mellem Parter, der hver er underkastet forskellige kontraherende Staters Jurisdiktion, hvorved Parterne i en Kontrakt forpligter sig til at gøre alle eller visse Uoverensstemmelser, der maatte opstaa i Forbindelse med en saadan Kontrakt, angaaende Handelsspørgsmaal eller et hvilket som helst andet Spørgsmaal, der kan ordnes ved Voldgift, til Genstand for saadan, selv om Voldgiften skal finde Sted i et Land, under hvis Jurisdiktion ingen af Parterne hører.

Enhver kontraherende Stat forbeholder sig Retten til at begrænse ovennævnte Forpligtelse til saadanne Kontrakter, der af dens nationale Lovgivning betragtes som Handelskontrakter. Den kontraherende Stat, der benytter sig af denne Ret, skal underrette Generalsekretæren for Folkenes Forbund derom, for at der kan tilgaa de andre kontraherende Stater Meddelelse desangaaende.

2. Voldgiftsproceduren, deri indbefattet Nedsættelsen af Voldgiftsdomstolen, skal ordnes efter Parternes Vilje og efter Lovgivningen i det Land, indenfor hvis Omraade Voldgiften finder Sted.

De kontraherende Stater forpligter sig til at lette ethvert Skridt, som under Proceduren maa foretages paa deres Omraade, i Overensstemmelse med de Bestemmelser, der efter deres Lovgivning ordner Proceduren ved Voldgift.

3. Enhver kontraherende Stat paatager sig at sikre, at Voldgiftskendelser, afsagte paa dens eget Omraade i Henhold til de foregaaende Artikler, gennemfoeres af dens Myndigheder og i Overensstemmelse med dens nationale Lovgivnings Bestemmelser.

4. Naar en Retstvist angaaende en Kontrakt indgaaet mellem Personer, paa hvem Art. I finder Anvendelse, og indeholdende en Voldgiftsaftale, det være sig om allerede bestaaende eller fremtidige Uoverensstemmelser, der er gyldig i Medfør af nævnte Artikel og egnet til at anvendes, indbringes for en af de kontraherende Staters Domstole, skal denne paa en af Parternes Begæring henvise dem til Voldgiftsdommernes Afgørelse.

En saadan Henvisning skal ikke præjudicere Domstolenes Kompetence i Tilfælde af, at Voldgiftsaftalen eller Voldgiftsbehandlingen ikke kan føres igennem eller bliver uvirksom.

5. Denne Protokol, der skal staa aaben til Undertegnelse af alle Stater, skal ratificeres. Ratifikationerne skal deponeres snaest muligt hos Generalsekretæren for Folkenes Forbund, der vil drage Omsorg for, at alle andre undertegnende Magter erhoder Underretning derom.

6. Denne Protokol skal træde i Kraft saa snart to Ratifikationer er blevet deponerede. Derefter træder den i Kraft for hver kontraherende Stats Vedkommende en Maaned efter at Generalsekretæren har udsendt Meddelelse om Deponeringen af dens Ratifikation.

7. Denne Protokol kan opsiges af enhver kontraherende Stat med et Aars Varsel. Opsigelsen skal finde Sted ved en Meddelelse stilet til Generalsekretæren for Folkenes Forbund, der straks skal oversende Genparter af denne Meddelelse til alle andre undertegnende Magter med Angivelse af den Dato, paa hvilken den blev modtaget. Opsigelsen træder i Kraft et Aar efter den Dag, paa hvilken den blev meddelt Generalsekretæren og skal kun gælde for den Stat, der har anmeldt den.

8. Det staar de kontraherende Stater frit for at erklære, at deres Tiltrædelse af denne Protokol ikke gælder for alle eller nogle af nedenævnte Omraader, nemlig: deres Kolonier, oversøiske Besiddelser eller Omraader, Protektorater eller saadanne Omraader, over hvilke de udøver et Mandat.

Saadanne Stater kan senere tiltræde Protokollen særskilt for ethvert af de saaledes udelukkede Omraaders Vedkommende. Enhver saadan Tiltræden skal snarest muligt meddeles Generalsekretæren for Folkenes Forbund, som derefter skal underrette alle Signatarmagterne derom. Den træder i Kraft en Maaned efter Meddelelsen fra Generalsekretæren til alle Signatarmagterne.

De kontraherende Stater kan ligeledes opsigte nærværende Protokol særskilt for hvert enkelt af de ovenfor nævnte Omraader. Art. 7 finder Anvendelse paa en saadan Opsigelse.

En bekræftet Genpart af denne Protokol vil af Generalsekretæren blive oversendt til alle de kontraherende Stater.

Sket i Genf, den fireogtyvende September Nitten Hundrede og Treogtyve,

i en enkelt Udfærdigelse, hvis franske og engelske Tekst begge skal være autentiske, og som skal opbevares i Folkeforbundssekretariatets Arkiv.

I Overensstemmelse med Art. 1, 2. Stk. forbeholder Belgien sig Ret til at begrænse den i Art. 1, 1. Stk. omhandlede Forpligtelse til Kontrakter, der af dets nationale Ret betragtes som Handelskontrakter.

Bilag 10
Genève-overenskomsten

**OVERENSKOMST ANGAAENDE EKSEKUTION AF
VOLDGIFTSKENDELSER, AFSAGT I UDLANDET.**

Det tyske Riges Præsident; Præsidenten for Republiken Østrig; Hans Majestæt Belgiernes Konge; Hans Majestæt Kongen af Storbritannien, Irland og de britiske oversøiske Lande, Kejser af Indien; Hans Majestæt Kongen af Danmark; Præsidenten for Republiken Estland; Præsidenten for den franske Republik; Hans Majestæt Kongen af Italien; Præsidenten for Republiken Nicaragua; Hendes Majestæt Dronningen af Nederlandene; Hans Majestæt Kongen af Rumænien:

der har undertegnet den i Genève den 24. September 1923 aabnede Protokol om Voldgiftsklausuler,

og ønsker at afslutte en Overenskomst, der skal supplere denne Protokol,

har som deres Befuldmægtigede udnævnt følgende:

Det tyske Riges Præsident:

Hr. ADOLF MÜLLER, Overordentlig Gesandt og Befuldmægtiget Minister ved det schweiziske Forbundsraad;

Præsidenten for Republiken Østrig:

Hr. EMERICH PFLÜGL, Befuldmægtiget Minister, den østrigske federale Regerings Repræsentant ved Folkenes Forbund;

Hans Majestæt Belgiernes Konge:

Hr. J. BRUNET, Overordentlig Gesandt og Befuldmægtiget Minister;

Hans Majestæt Kongen af Storbritannien, Irland og de Britiske oversøiske Lande, Kejser af Indien:

For Storbritannien og Nord-Irland saavel som alle Dele af det Britiske Rige, som ikke særskilt er Medlemmer af Folkenes Forbund:

Sir AUSTEN CHAMBERLAIN, K. G., M. P., Hans Britiske Majestæts
Statssekretær for Udenrigsanliggender;

For Ny Zealand:

Sir C. J. PARR, Højkommissær for New Zealand i London;

Hans Majestæt Kongen af Danmark:

Hr. A. OLDENBURG, Overordentlig Gesandt og Befuldmægtiget Minister ved det schweiziske Forbundsraad, fast Repræsentant ved Folkenes Forbund;

Præsidenten for Republiken Estland:

Hr. H. SCHMIDT, Fungerende Udenrigsminister;

Præsidenten for den franske Republik:

Hr. ARISTIDE BRIAND, Udenrigsminister;

Hans Majestæt Kongen af Italien:

Hr. VITTORIO SCIALOJA, Senator;

Præsidenten for Republiken Nicaragua:

Hr. T. F. MEDINA, Overordentlig Gesandt og Befuldmægtiget Minister hos Præsidenten for den franske Republik;

Hendes Majestæt Dronningen af Nederlandene:

Jonkheer F. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Udenrigsminister;

Hans Majestæt Kongen af Rumænien:

Hr. C. ANTONIADE, Befuldmægtiget Minister, Rumæniens faste Repræsentant ved Folkenes Forbund;

som efter at have meddelt hinanden deres Fuldmagter, der fandtes at være i god og behørig Form, er blevet enige om følgende Bestemmelser:

Artikel 1.

En Voldgiftskendelse, der paa et af de høje kontraherende Parters Omraader, hvor denne Overenskomst finder Anvendelse, er blevet afsagt i Henhold til en særlig Voldgiftsaftale eller en almindelig Voldgiftsklausul, som falder ind under den i Genève den 24. September 1923 aabnede Protokol angaaende Voldgiftsklausuler, skal anerkendes og skal eksekveres i Overensstemmelse med Procesreglerne paa det Omraade, hvor Kendelsen gøres gældende, naar Kendelsen er blevet afsagt paa et af de høje kontraherende

Parters Omraade, hvor denne Overenskomst finder Anvendelse, og imellem Personer, der er underkastet en af de høje kontraherende Parters Jurisdiktion.

For at opnaa denne Anerkendelse eller denne Eksekution vil det endvidere være nødvendigt:

- a) at Kendelsen er blevet afsagt i Henhold til en Voldgiftsoverenskomst eller en Voldgiftsklausul, der er gyldig ifølge den Lovgivning, som er anvendelig paa dem;
- b) at det Spørgsmaal, der er Genstand for Kendelsen, kan ordnes ved Voldgift ifølge Lovgivningen i det Land, hvor Kendelsen paaberaabes;
- c) at Kendelsen er blevet afsagt af den Voldgiftsdomstol, der er blevet bestemt i Voldgiftsoverenskomsten eller Voldgiftsklausulen, eller blevet oprettet paa den Maade, Parterne er enedes om og i Overensstemmelse med de Retsregler, som er anvendelige paa Voldgiftsproceduren;
- d) at Kendelsen er endelig i det Land, hvor den er afsagt, saaledes at den ikke betragtes som saadan, hvis den kan gøres til Genstand for Indsigelse, Appel eller Krav om Kassation (i de Lande, hvor der findes Adgang til saadanne Behandlingsformer), eller hvis det godtgøres, at der allerede finder en Procedure Sted, som gaar ud paa at bestride Kendelsens Gyldighed;
- e) at Anerkendelsen eller Eksekutionen af Kendelsen ikke er i Strid med den offentlige Orden eller den offentlige Rets Grundsætninger i det Land, hvor den paaberaabes.

Artikel 2.

Selv om de i Artikel 1 fastsatte Betingelser er opfyldt, vil Kendelsen ikke kunne anerkendes eller eksekveres, hvis Retten kommer til det Resultat:

- a) at Kendelsen er blevet omstødt i det Land, hvor den er blevet afsagt;
- b) at den Part, overfor hvem Kendelsen søges gjort gældende, ikke har faaet Underretning om Voldgiftsbehandlingen saa betids, at han har kunnet fremstille sin Sag, eller at han har været lovlig forhindret uden at have været behørigt repræsenteret;

- c) at Kendelsen ikke angaar de Uoverensstemmelser, hvortil der er sigtet i Voldgiftsoverenskomsten, eller ikke falder ind under Bestemmelserne i Voldgiftsklausulen, eller at den indeholder Afgørelser, som gaar ud over Bestemmelserne i Voldgiftsoverenskomsten eller Voldgiftsklausulen.

Hvis Kendelsen ikke har afgjort alle de Spørgsmaal, der er blevet forelagt Voldgiftsdomstolen, kan den kompetente Myndighed i det Land, hvor der søges Anerkendelse eller Eksekution af Kendelsen, hvis den finder Anledning dertil, udsætte denne Anerkendelse eller Eksekution eller gøre den afhængig af en saadan Sikkerhedsstilling, som denne Myndighed bestemmer.

Artikel 3.

Hvis den Part, hvem Kendelsen er gaaet imod, godtgør, at der ifølge de Retsregler, som er anvendelige paa Voldgiftsproceduren, findes en anden Grund end de i Artikel 1 a) og c) og i Artikel 2 b) og c) nævnte Grunde, der berettiger ham til at bestride Kendelsens Gyldighed for en Domstol, kan Dommeren, hvis han finder Anledning dertil, enten nægte Anerkendelse eller Eksekution af Kendelsen eller foretage en Udsættelse, saaledes at der gives Parten en rimelig Tid til at faa Kendelsen omstødt af den kompetente Domstol.

Artikel 4.

Den Part, som gør Kendelsen gældende eller forlanger den eksekveret, maa navnlig tilvejebringe:

- 1) den originale Kendelse eller en Genpart, som behørig er bekræftet i Overensstemmelse med Lovgivningen i det Land, hvor Kendelsen er blevet afsagt;
- 2) Aktstykker og Oplysninger, der godtgør, at Kendelsen paa den i Artikel 1 d) nærmere fastsatte Maade er endelig i det Land, hvor den er blevet afsagt;
- 3) i paakommende Tilfælde Aktstykker og Oplysninger, som godtgør, at de i Artikel 1, 1. Stk., og 2. Stk. a) og c) nævnte Betingelser er tilstede.

Der kan forlanges en Oversættelse af Kendelsen og de andre i denne Artikel nævnte Aktstykker til det Lands officielle Sprog, hvor Kendelsen paaberaabes. Denne Oversættelse skal være bekræftet af en diplomatisk eller konsulær Repræsentant for det Land, hvor den Part, der gør Kendelsen gældende, er hjemmehørende, eller af en edsvoren Translatør i det Land, hvor Kendelsen paaberaabes.

Artikel 5.

De i foranstaaende Artikler indeholdte Bestemmelser skal ikke berøve nogen af de interesserede Parter Retten til at gøre en Voldgiftskendelse gældende paa den Maade og i den Udstrækning, der er hjemlet ved Lovgivningen eller Traktaterne i det Land, hvor en saadan Kendelse paaberaabes.

Artikel 6.

Denne Overenskomst omfatter kun de Voldgiftskendelser, der er afsagt, efter at den i Genève den 24. September 1923 aabnede Protokol angaaende Voldgiftsklausuler er traadt i Kraft.

Artikel 7.

Denne Overenskomst, der skal staa aaben til Undertegnelse for alle Undertegnere af Protokollen af 1923 angaaende Voldgiftsklausuler, skal ratificeres.

Den kan kun ratificeres af saadanne Medlemmer af Folkeforbundet og af saadanne Stater, som ikke er Medlemmer af Forbundet, paa hvis Vegne ogsaa Protokollen af 1923 er blevet ratificeret.

Ratifikationerne skal saa snart som muligt deponeres hos Generalsekretæren for Folkenes Forbund, der vil give alle dem, som undertegner, Meddelelse om Deponeringen.

Artikel 8.

Denne Overenskomst træder i Kraft tre Maaneder efter, at den er blevet ratificeret af to af de høje kontraherende Parter. I senere Tilfælde træder den for hver af de høje kontraherende Parters Vedkommende i Kraft

tre Maaneder efter, at dens Ratifikation er blevet deponeret hos Generalsekretæren for Folkenes Forbund.

Artikel 9.

Denne Overenskomst kan opsiges baade af ethvert Folkeforbunds-medlem og af enhver Stat, som ikke er Medlem. Opsigelsen meddeles skriftligt til Generalsekretæren for Folkenes Forbund, som straks skal sende en bekræftet Genpart af Meddelelsen til alle de andre kontraherende Parter, ledsaget af en Angivelse af den Dag, paa hvilken han har modtaget den.

Opsigelsen gælder kun for den høje kontraherende Part, der har meddelt den, og først et Aar efter, at denne Meddelelse er kommet til Generalsekretæren for Folkenes Forbund.

Opsigelsen af Protokollen angaaende Voldgiftsklausuler medfører tillige Opsigelsen af denne Overenskomst.

Artikel 10.

Denne Overenskomst gælder ikke uden videre for de høje kontraherende Parters Kolonier, Protektorater eller for Omraader, som er stillet under deres Overøvrighed eller Mandat.

Denne Overenskomst kan altid ved en Erklæring til Generalsekretæren for Folkenes Forbund fra en af de høje kontraherende Parter gøres anvendelig med Hensyn til en eller flere af saadanne Kolonier, Protektorater eller Omraader, for hvilke den i Genève den 24. September 1923 aabnede Protokol angaaende Voldgiftsklausuler er gældende.

En saadan Erklæring skal have Virkning tre Maaneder efter, at den er blevet deponeret.

De høje kontraherende Parter kan til enhver Tid opsiges Konventionen for alle eller nogle af de ovennævnte Kolonier, Protektorater eller Omraader. Ved en saadan Opsigelse finder Artikel 9 Anvendelse.

Artikel 11.

En bekræftet Genpart af denne Overenskomst skal af Generalsekretæren for Folkenes Forbund tilstilles hvert Medlem af Folkeforbundet og hver Stat, der ikke er Medlem, men undertegner nævnte Overenskomst.

Til Bekræftelse heraf har de ovennævnte Befuldmægtigede undertegnet denne Overenskomst.

Udfærdiget i Genève den seks og tyvende September nitten Hundrede og syv og tyve, i eet Eksempplar, hvis engelske og franske Tekst begge betragtes som autentiske, og som vil blive opbevaret i Folkeforbundets Arkiv.

Bilag 11
Convention on the Recognition and Enforcement
of Foreign Arbitral Awards
(New York-konventionen)

Article I

1. This Convention shall apply to the recognition and enforcement of arbitral awards made in the territory of a State other than the State where the recognition and enforcement of such awards are sought, and arising out of differences between persons, whether physical or legal. It shall also apply to arbitral awards not considered as domestic awards in the State where their recognition and enforcement are sought.
2. The term «arbitral awards» shall include not only awards made by arbitrators appointed for each case but also those made by permanent arbitral bodies to which the parties have submitted.
3. When signing, ratifying or acceding to this Convention, or notifying extension under article X hereof, any State may on the basis of reciprocity declare that it will apply the Convention to the recognition and enforcement of awards made only in the territory of another Contracting State. It may also declare that it will apply the Convention only to differences arising out of legal relationships, whether contractual or not, which are considered as commercial under the national law of the State making such declaration.

Article II

1. Each Contracting State shall recognize an agreement in writing under which the parties undertake to submit to arbitration all or any differences which have arisen or which may arise between them in respect of a defined legal relationship, whether contractual or not, concerning a subject matter capable of settlement by arbitration.
2. The term «agreement in writing» shall include an arbitral clause in a contract or an arbitration agreement, signed by the parties or contained in an exchange of letters or telegrams.
3. The court of a Contracting State, when seized of an action in a matter in respect of which the parties have made an agreement within the meaning of this article, shall, at the request of one of the parties, refer the parties to arbitration, unless it finds that the said agreement is null and void, inoperative or incapable of being performed.

Article III

Each Contracting State shall recognize arbitral awards as binding and enforce them in accordance with the rules of procedure of the territory where the award is relied upon, under the conditions laid down in the following articles. There shall not be imposed substantially more onerous conditions or higher fees or charges on the recognition or enforcement of arbitral awards to which this Convention applies than are imposed on the recognition or enforcement of domestic arbitral awards.

Article IV

1. To obtain the recognition and enforcement mentioned in the preceding article, the party applying for recognition and enforcement shall, at the time of the application, supply:
 - (a) The duly authenticated original award or a duly certified copy thereof;
 - (b) The original agreement referred to in article II or a duly certified copy thereof.

2. If the said award or agreement is not made in an official language of the country in which the award is relied upon, the party applying for recognition and enforcement of the award shall produce a translation of these documents into such language. The translation shall be certified by an official or sworn translator or by a diplomatic or consular agent.

Article V

1. Recognition and enforcement of the award may be refused, at the request of the party against whom it is invoked, only if that party furnishes to the competent authority where the recognition and enforcement is sought, proof that:
 - (a) The parties to the agreement referred to in article II were, under the law applicable to them, under some incapacity, or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made; or
 - (b) The party against whom the award is invoked was not given proper notice of the appointment of the arbitrator or of the arbitration proceedings or was otherwise unable to present his case; or
 - (c) The award deals with a difference not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or it contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, that part of the award which contains decisions on matters submitted to arbitration may be recognized and enforced; or
 - (d) The composition of the arbitral authority or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, or, failing such agreement, was not in accordance with the law of the country where the arbitration took place; or
 - (e) The award has not yet become binding, on the parties, or has been set aside or suspended by a competent authority of the country in which, or under the law of which, that award was made.
2. Recognition and enforcement of an arbitral award may also be refused if the competent authority in the country where recognition and enforcement is sought finds that:
 - (a) The subject matter of the difference is not capable of settlement by arbitration under the law of that country; or
 - (b) The recognition or enforcement of the award would be contrary to the public policy of that country.

Article VI

If an application for the setting, aside or suspension of the award has been made to a competent authority referred to in article V (1) (e), the authority before which the award is sought to be relied upon may, if it considers it proper, adjourn the decision on the enforcement of the award and may also, on the application of the party claiming enforcement of the award, order the other party to give suitable security.

Article VII

1. The provisions of the present Convention shall not affect the validity of multilateral or bilateral agreements concerning the recognition and enforcement of arbitral awards entered into by the Contracting States nor deprive any interested party of any right he may have to avail himself of an arbitral award in the manner and to the extent allowed by the law or the treaties of the country where such award is sought to be relied upon.
2. The Geneva Protocol on Arbitration Clauses of 1923 and the Geneva Convention on the Ex-

ecution of Foreign Arbitral Awards of 1927 shall cease to have effect between Contracting States on their becoming bound and to the extent that they become bound, by this Convention.

Article VIII

1. This Convention shall be open until 31 December 1958 for signature on behalf of any Member of the United Nations and also on behalf of any other State which is or hereafter becomes a member of any specialized agency of the United Nations, or which is or hereafter becomes a party to the Statute of the International Court of Justice, or any other State to which an invitation has been addressed by the General Assembly of the United Nations.
2. This Convention shall be ratified and the instrument of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article IX

1. This Convention shall be open for accession to all States referred to in article VIII.
2. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

Article X

1. Any State may, at the time of signature, ratification or accession, declare that this Convention shall extend to all or any of the territories for the international relations of which it is responsible. Such a declaration shall take effect when the Convention enters into force for the State concerned.
2. At any time thereafter any such extension shall be made by notification addressed to the Secretary-General of the United Nations and shall take effect as from the ninetieth day after the day of receipt by the Secretary-General of the United Nations of this notification, or as from the date of entry into force of the Convention for the State concerned, whichever is the later.
3. With respect to those territories to which this Convention is not extended at the time of signature, ratification or accession, each State concerned shall consider the possibility of taking the necessary steps in order to extend the application of this Convention to such territories, subject, where necessary for constitutional reasons, to the consent of the Governments of such territories.

Article XI

In the case of a federal or non-unitary State, the following provisions shall apply:

- (a) With respect to those articles of this Convention that come within the legislative jurisdiction of the federal authority, the obligations of the federal Government shall to this extent be the same as those of Contracting States which are not federal States;
- (b) With respect to those articles of this Convention that come within the legislative jurisdiction of constituent states or provinces which are not, under the constitutional system of the federation, bound to take legislative action, the federal Government shall bring such articles with a favourable recommendation to the notice of the appropriate authorities of constituent states or provinces at the earliest possible moment;
- (c) A federal State Party to this Convention shall, at the request of any other Contracting State transmitted through the Secretary-General of the United Nations, supply a statement of the law and practice of the federation and its constituent units in regard to any particular provision of this Convention, showing the extent to which effect has been given to that provision by legislative or other action.

Article XII

1. This Convention shall come into force on the ninetieth day following the date of deposit of the third instrument of ratification or accession.
2. For each State ratifying or acceding to this Convention after the deposit of the third instrument of ratification or accession, this Convention shall enter into force on the ninetieth day after deposit by such State of its instrument of ratification or accession.

Article XIII

1. Any Contracting State may denounce this Convention by a written notification to the Secretary-General of the United Nations. Denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.
2. Any State which has made a declaration or notification under article X may, at any time thereafter, by notification to the Secretary-General of the United Nations, declare that this Convention shall cease to extend to the territory concerned one year after the date of the receipt of the notification by the Secretary-General.
3. This Convention shall continue to be applicable to arbitral awards in respect of which recognition or enforcement proceedings have been instituted before the denunciation takes effect.

Article XIV

A Contracting State shall not be entitled to avail itself of the present Convention against other Contracting States except to the extent that it is itself bound to apply the Convention.

Article XV

The Secretary-General of the United Nations shall notify the States contemplated in article VIII of the following:

- (a) Signatures and ratifications in accordance with article VIII;
- (b) Accessions in accordance with article IX;
- (c) Declarations and notifications under articles I, X and XI;
- (d) The date upon which this Convention enters into force in accordance with article XII;
- (e) Denunciations and notifications in accordance with article XIII.

Article XVI

1. This Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts shall be equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit a certified copy of this Convention to the States contemplated in article VIII.

Bilag 12

European Convention on International Commercial Arbitration (Genève-konventionen)

Preamble

The undersigned, duly authorized,

Convened under the auspices of the Economic Commission for Europe of the United Nations, Having noted that on 10th June 1958 at the United Nations Conference on International Commercial Arbitration has been signed in New York a Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards,

Desirous of promoting the development of European trade by, as far as possible, removing certain difficulties that may impede the organization and operation of international commercial arbitration in relations between physical or legal persons of different European countries,

Have agreed on the following provisions:

Article I - Scope of the Convention

1. This Convention shall apply:
 - (a) to arbitration agreements concluded for the purpose of settling disputes arising from international trade between physical or legal persons having, when concluding the agreement, their habitual place of residence or their seat in different Contracting States;
 - (b) to arbitral procedures and awards based on agreements referred to in paragraph 1(a) above.
2. For the purpose of this Convention,
 - (a) the term »arbitration agreement« shall mean either an arbitral clause in a contract or an arbitration agreement being signed by the parties, or contained in an exchange of letters, telegrams, or in a communication by teleprinter and, in relations between States whose laws do not require that an arbitration agreement be made in writing, any arbitration agreement concluded in the form authorized by these laws;
 - (b) the term »arbitration« shall mean not only settlement by arbitrators appointed for each case (ad hoc arbitration) but also by permanent arbitral institutions;
 - (c) the term »seat« shall mean the place of the situation of the establishment that has made the arbitration agreement.

Article II - Right of legal persons of public law to resort to arbitration

1. In the cases referred to in Article I, paragraph 1, of this Convention, legal persons considered by the law which is applicable to them as »legal persons of public law« have the right to conclude valid arbitration agreements.
2. On signing, ratifying or acceding to this Convention any State shall be entitled to declare that it limits the above faculty to such conditions as may be stated in its declaration.

Article III - Right of foreign nationals to be designated as arbitrators

In arbitration covered by this Convention, foreign nationals may be designated as arbitrators.

Article IV - Organization of the arbitration

1. The parties to an arbitration agreement shall be free to submit their disputes:

- (a) to a permanent arbitral institution; in this case, the arbitration proceedings shall be held in conformity with the rules of the said institution;
 - (b) to an ad hoc arbitral procedure; in this case, they shall be free inter alia:
 - (i) to appoint arbitrators or to establish means for their appointment in the event of an actual dispute;
 - (ii) to determine the place of arbitration; and
 - (iii) to lay down the procedure to be followed by the arbitrators.
2. Where the parties have agreed to submit any disputes to an ad hoc arbitration, and where within thirty days of the notification of the request for arbitration to the respondent one of the parties fails to appoint his arbitrator, the latter shall, unless otherwise provided, be appointed at the request of the other party by the President of the competent Chamber of Commerce of the country of the defaulting party's habitual place of residence or seat at the time of the introduction of the request for arbitration. This paragraph shall also apply to the replacement of the arbitrator(s) appointed by one of the parties or by the President of the Chamber of Commerce above referred to.
3. Where the parties have agreed to submit any disputes to an ad hoc arbitration by one or more arbitrators and the arbitration agreement contains no indication regarding the organization of the arbitration, as mentioned in paragraph 1 of this article, the necessary steps shall be taken by the arbitrator(s) already appointed, unless the parties are able to agree thereon and without prejudice to the case referred to in paragraph 2 above. Where the parties cannot agree on the appointment of the sole arbitrator or where the arbitrators appointed cannot agree on the measures to be taken, the claimant shall apply for the necessary action, where the place of arbitration has been agreed upon by the parties, at his option to the President of the Chamber of Commerce of the place of arbitration agreed upon or to the President of the competent Chamber of Commerce of the respondent's habitual place of residence or seat at the time of the introduction of the request for arbitration. Where such a place has not been agreed upon, the claimant shall be entitled at his option to apply for the necessary action either to the President of the competent Chamber of Commerce of the country of the respondent's habitual place of residence or seat at the time of the introduction of the request for arbitration, or to the Special Committee whose composition and procedure are specified in the Annex to this Convention. Where the claimant fails to exercise the rights given to him under this paragraph the respondent or the arbitrator(s) shall be entitled to do so.
4. When seized of a request the President or the Special Committee shall be entitled as need be:
 - (a) to appoint the sole arbitrator, presiding arbitrator, umpire, or referee;
 - (b) to replace the arbitrator(s) appointed under any procedure other than that referred to in paragraph 2 above;
 - (c) to determine the place of arbitration, provided that the arbitrator(s) may fix another place of arbitration;
 - (d) to establish directly or by reference to the rules and statutes of a permanent arbitral institution the rules of procedure to be followed by the arbitrator(s), provided that the arbitrators have not established these rules themselves in the absence of any agreement thereon between the parties.
5. Where the parties have agreed to submit their disputes to a permanent arbitral institution without determining the institution in question and cannot agree thereon, the claimant may request the determination of such institution in conformity with the procedure referred to in paragraph 3 above.
6. Where the arbitration agreement does not specify the mode of arbitration (arbitration by a permanent arbitral institution or an ad hoc arbitration) to which the parties have agreed to submit their dispute, and where the parties cannot agree thereon, the claimant shall be entitled to

have recourse in this case to the procedure referred to in paragraph 3 above to determine the question. The President of the competent Chamber of Commerce or the Special Committee, shall be entitled either to refer the parties to a permanent arbitral institution or to request the parties to appoint their arbitrators within such time-limits as the President of the competent Chamber of Commerce or the Special Committee may have fixed and to agree within such time-limits on the necessary measures for the functioning of the arbitration. In the latter case, the provisions of paragraphs 2, 3 and 4 of this Article shall apply.

7. Where within a period of sixty days from the moment when he was requested to fulfil one of the functions set out in paragraphs 2, 3, 4, 5 and 6 of this Article, the President of the Chamber of Commerce designated by virtue of these paragraphs has not fulfilled one of these functions, the party requesting shall be entitled to ask the Special Committee to do so.

Article V - Plea as to arbitral jurisdiction

1. The party which intends to raise a plea as to the arbitrator's jurisdiction based on the fact that the arbitration agreement was either non-existent or null and void or had lapsed shall do so during the arbitration proceedings, not later than the delivery of its statement of claim or defence relating to the substance of the dispute; those based on the fact that an arbitrator has exceeded his terms of reference shall be raised during the arbitration proceedings as soon as the question on which the arbitrator is alleged to have no jurisdiction is raised during the arbitral procedure. Where the delay in raising the plea is due to a cause which the arbitrator deems justified, the arbitrator shall declare the plea admissible.
2. Pleas to the jurisdiction referred to in paragraph 1 above that have not been raised during the time-limits there referred to, may not be entered either during a subsequent stage of the arbitral proceedings where they are pleas left to the sole discretion of the parties under the law applicable by the arbitrator, or during subsequent court proceedings concerning the substance or the enforcement of the award where such pleas are left to the discretion of the parties under the rule of conflict of the court seized of the substance of the dispute or the enforcement of the award. The arbitrator's decision on the delay in raising the plea, will, however, be subject to judicial control.
3. Subject to any subsequent judicial control provided for under the *lex fori*, the arbitrator whose jurisdiction is called in question shall be entitled to proceed with the arbitration, to rule on his own jurisdiction and to decide upon the existence or the validity of the arbitration agreement or of the contract of which the agreement forms part.

Article VI - Jurisdiction of courts of law

1. A plea as to the jurisdiction of the court made before the court seized by either party to the arbitration agreement, on the basis of the fact that an arbitration agreement exists shall, under penalty of estoppel, be presented by the respondent before or at the same time as the presentation of his substantial defence, depending upon whether the law of the court seized regards this plea as one of procedure or of substance.
2. In taking a decision concerning the existence or the validity of an arbitration agreement, courts of Contracting States shall examine the validity of such agreement with reference to the capacity of the parties, under the law applicable to them, and with reference to other questions:
 - (a) under the law to which the parties have subjected their arbitration agreement;
 - (b) failing any indication thereon, under the law of the country in which the award is to be made;
 - (c) failing any indication as to the law to which the parties have subjected the agreement, and where at the time when the question is raised in court the country in which the award is to be made cannot be determined, under the competent law by virtue of the rules of conflict of the court seized of the dispute.

The courts may also refuse recognition of the arbitration agreement if under the law of their country the dispute is not capable of settlement by arbitration.

3. Where either party to an arbitration agreement has initiated arbitration proceedings before any resort is had to a court, courts of Contracting States subsequently asked to deal with the same subject-matter between the same parties or with the question whether the arbitration agreement was non-existent or null and void or had lapsed, shall stay their ruling on the arbitrator's jurisdiction until the arbitral award is made, unless they have good and substantial reasons to the contrary.
4. A request for interim measures or measures of conservation addressed to a judicial authority shall not be deemed incompatible with the arbitration agreement, or regarded as a submission of the substance of the case to the court.

Article VII - Applicable law

1. The parties shall be free to determine, by agreement, the law to be applied by the arbitrators to the substance of the dispute. Failing any indication by the parties as to the applicable law, the arbitrators shall apply the proper law under the rule of conflict that the arbitrators deem applicable. In both cases the arbitrators shall take account of the terms of the contract and trade usages.
2. The arbitrators shall act as *amiables compositeurs* if the parties so decide and if they may do so under the law applicable to the arbitration.

Article VIII - Reasons for the award

The parties shall be presumed to have agreed that reasons shall be given for the award unless they:

- (a) either expressly declare that reasons shall not be given; or
- (b) have assented to an arbitral procedure under which it is not customary to give reasons for awards, provided that in this case neither party requests before the end of the hearing, or if there has not been a hearing then before the making of the award, that reasons be given.

Article IX - Setting aside of the arbitral award

1. The setting aside in a Contracting State of an arbitral award covered by this Convention shall only constitute a ground for the refusal of recognition or enforcement in another Contracting State where such setting aside took place in a State in which, or under the law of which, the award has been made and for one of the following reasons:
 - (a) the parties to the arbitration agreement were under the law applicable to them, under some incapacity or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made, or
 - (b) the party requesting the setting aside of the award was not given proper notice of the appointment of the arbitrator or of the arbitration proceedings or was otherwise unable to present his case; or
 - (c) the award deals with a difference not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or it contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, that part of the award which contains decisions on matters submitted to arbitration need not be set aside;
 - (d) the composition of the arbitral authority or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, or failing such agreement, with the provisions of Article IV of this Convention.

2. In relations between Contracting States that are also parties to the New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 10th June 1958, paragraph 1 of this Article limits the application of Article V(1)(e) of the New York Convention solely to the cases of setting aside set out under paragraph 1 above.

Article X - Final clauses

1. This Convention is open for signature or accession by countries members of the Economic Commission for Europe and countries admitted to the Commission in a consultative capacity under paragraph 8 of the Commission's terms of reference.
2. Such countries as may participate in certain activities of the Economic Commission for Europe in accordance with paragraph 11 of the Commission's terms of reference may become Contracting Parties to this Convention by acceding thereto after its entry into force.
3. The Convention shall be open for signature until 31 December 1961 inclusive. Thereafter, it shall be open for accession.
4. This Convention shall be ratified.
5. Ratification or accession shall be effected by the deposit of an instrument with the Secretary-General of the United Nations.
6. When signing, ratifying or acceding to this Convention, the Contracting Parties shall communicate to the Secretary-General of the United Nations a list of the Chambers of Commerce or other institutions in their country who will exercise the functions conferred by virtue of Article IV of this Convention on Presidents of the competent Chambers of Commerce.
7. The provisions of the present Convention shall not affect the validity of multilateral or bilateral agreements concerning arbitration entered into by Contracting States.
8. This Convention shall come into force on the ninetieth day after five of the countries referred to in paragraph 1 above have deposited their instruments of ratification or accession. For any country ratifying or acceding to it later this Convention shall enter into force on the ninetieth day after the said country has deposited its instrument of ratification or accession.
9. Any Contracting Party may denounce this Convention by so notifying the Secretary-General of the United Nations. Denunciation shall take effect twelve months after the date of receipt by the Secretary-General of the notification of denunciation.
10. If, after the entry into force of this Convention, the number of Contracting Parties is reduced, as a result of denunciations, to less than five, the Convention shall cease to be in force from the date on which the last of such denunciations takes effect.
11. The Secretary-General of the United Nations shall notify the countries referred to in paragraph 1, and the countries which have become Contracting Parties under paragraph 2 above, of:
 - (a) declarations made under Article II, paragraph 2;
 - (b) ratifications and accessions under paragraphs 1 and 2 above;
 - (c) communications received in pursuance of paragraph 6 above;
 - (d) the dates of entry into force of this Convention in accordance with paragraph 8 above;
 - (e) denunciations under paragraph 9 above;
 - (f) the termination of this Convention in accordance with paragraph 10 above.
12. After 31 December 1961, the original of this Convention shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit certified true copies to each of the countries mentioned in paragraphs 1 and 2 above.

Bilag 13
Agreement Relating to Application of The
European Convention on International
Commercial Arbitration
(Europaråds-overenskomsten)

The signatory governments of the member States of the Council of Europe,

Considering that a European Convention on International Commercial Arbitration was opened for signature at Geneva on 21st April 1961;

Considering, however, that certain measures relating to the organisation of the arbitration, provided for in Article IV of the Convention, are not to be recommended except in the case of disputes between physical or legal persons having, on the one hand, their habitual place of residence or seat in Contracting States where, according to the terms of the Annex to the Convention, there exist National Committees of the International Chamber of Commerce, and, on the other, in States where no such committees exist;

Considering that under the terms of paragraph 7 of Article X of the said Convention the provisions of that Convention shall not affect the validity of multilateral or bilateral agreements concerning arbitration entered into by States which are Parties thereto;

Without prejudice to the intervention of a Convention relating to a uniform law on arbitration now being drawn up within the Council of Europe,

Have agreed as follows:

Article 1

In relations between physical or legal persons whose habitual residence or seat is in States Parties to the present Agreement, paragraphs 2 to 7 of Article IV of the European Convention on International Commercial Arbitration, opened for signature at Geneva on 21st April 1961, are replaced by the following provision:

“If the arbitral Agreement contains no indication regarding the measures referred to in paragraph 1 of Article IV of the European Convention on International Commercial Arbitration as a whole, or some of these measures, any difficulties arising with regard to the constitution or functioning of the arbitral tribunal shall be submitted to the decision of the competent authority at the request of the party instituting proceedings.”

Article 2

- 1 This Agreement shall be open for signature by the member States of the Council of Europe. It shall be ratified or accepted. Instruments of ratification or acceptance shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
- 2 Subject to the provisions of Article 4, this Agreement shall come into force thirty days after the date of deposit of the second instrument of ratification or acceptance.
- 3 Subject to the provisions of Article 4, in respect of any signatory government ratifying or accepting it subsequently, the Agreement shall come into force thirty days after the date of deposit of its instrument of ratification or acceptance.

Article 3

- 1 After the entry into force of this Agreement, the Committee of Ministers of the Council of Europe may invite any State which is not a member of the Council and in which there exists a National Committee of the International Chamber of Commerce to accede to this Agreement.
- 2 Accession shall be effected by the deposit with the Secretary General of the Council of Europe of an instrument of accession, which shall take effect, subject to the provisions of Article 4, thirty days after the date of its deposit.

Article 4

The entry into force of this Agreement in respect of any State after ratification, acceptance or accession in accordance with the terms of Articles 2 and 3 shall be conditional upon the entry into force of the European Convention on International Commercial Arbitration in respect of that State.

Article 5

Any Contracting Party may, in so far as it is concerned, denounce this Agreement by giving notice to the Secretary General of the Council of Europe. Denunciation shall take effect six months after the date of receipt by the Secretary General of the Council of such notification.

Article 6

The Secretary General of the Council of Europe shall notify member States of the Council and the government of any State which has acceded to this Agreement of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance or accession;
- c any date of entry into force;
- d any notification received in pursuance of the provisions of Article 5.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement. Done at Paris, this 17th day of December 1962, in English and in French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General shall transmit certified copies to each of the signatory and acceding governments.

Bilag 14

UNCITRAL Arbitration Rules

RESOLUTION 31/98 ADOPTED BY THE GENERAL ASSEMBLY ON 15 DECEMBER 1976

31/98. Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law
The General Assembly,

Recognizing the value of arbitration as a method of settling disputes arising in the context of international commercial relations,

Being convinced that the establishment of rules for ad hoc arbitration that are acceptable in countries with different legal, social and economic systems would significantly contribute to the development of harmonious international economic relations,

Bearing in mind that the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law have been prepared after extensive consultation with arbitral institutions and centres of international commercial arbitration,

Noting that the Arbitration Rules were adopted by the United Nations Commission on International Trade Law at its ninth session 1/ after due deliberation,

1. *Recommends* the use of the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law in the settlement of disputes arising in the context of international commercial relations, particularly by reference to the Arbitration Rules in commercial contracts;
2. *Requests* the Secretary-General to arrange for the widest possible distribution of the Arbitration Rules.

UNCITRAL ARBITRATION RULES

Section I. Introductory rules

SCOPE OF APPLICATION

Article 1

1. Where the parties to a contract have agreed in writing that disputes in relation to that contract shall be referred to arbitration under the UNCITRAL Arbitration Rules, then such disputes shall be settled in accordance with these Rules subject to such modification as the parties may agree in writing.
2. These Rules shall govern the arbitration except that where any of these Rules is in conflict with a provision of the law applicable to the arbitration from which the parties cannot derogate, that provision shall prevail.
 - (a) The appointing authority shall be ... (name of institution or person);
 - (b) The number of arbitrators shall be ... (one or three);
 - (c) The place of arbitration shall be ... (town or country);
 - (d) The language(s) to be used in the arbitral proceedings shall be ...

NOTICE, CALCULATION OF PERIODS OF TIME

Article 2

1. For the purposes of these Rules, any notice, including a notification, communication or pro-

posal, is deemed to have been received if it is physically delivered to the addressee or if it is delivered at his habitual residence, place of business or mailing address, or, if none of these can be found after making reasonable inquiry, then at the addressee's last-known residence or place of business. Notice shall be deemed to have been received on the day it is so delivered.

2. For the purposes of calculating a period of time under these Rules, such period shall begin to run on the day following the day when a notice, notification, communication or proposal is received. If the last day of such period is an official holiday or a non-business day at the residence or place of business of the addressee, the period is extended until the first business day which follows. Official holidays or non-business days occurring during the running of the period of time are included in calculating the period.

NOTICE OF ARBITRATION

Article 3

1. The party initiating recourse to arbitration (hereinafter called the «claimant») shall give to the other party (hereinafter called the «respondent») a notice of arbitration.
2. Arbitral proceedings shall be deemed to commence on the date on which the notice of arbitration is received by the respondent.
3. The notice of arbitration shall include the following:
 - (a) A demand that the dispute be referred to arbitration;
 - (b) The names and addresses of the parties;
 - (c) A reference to the arbitration clause or the separate arbitration agreement that is invoked;
 - (d) A reference to the contract out of or in relation to which the dispute arises;
 - (e) The general nature of the claim and an indication of the amount involved, if any;
 - (f) The relief or remedy sought;
 - (g) A proposal as to the number of arbitrators (i.e. one or three), if the parties have not previously agreed thereon.
4. The notice of arbitration may also include:
 - (a) The proposals for the appointments of a sole arbitrator and an appointing authority referred to in article 6, paragraph 1;
 - (b) The notification of the appointment of an arbitrator referred to in article 7;
 - (c) The statement of claim referred to in article 18.

REPRESENTATION AND ASSISTANCE

Article 4

The parties may be represented or assisted by persons of their choice. The names and addresses of such persons must be communicated in writing to the other party; such communication must specify whether the appointment is being made for purposes of representation or assistance.

Section II. Composition of the arbitral tribunal

NUMBER OF ARBITRATORS

Article 5

If the parties have not previously agreed on the number of arbitrators (i.e. one or three), and if within fifteen days after the receipt by the respondent of the notice of arbitration the parties have not agreed that there shall be only one arbitrator, three arbitrators shall be appointed.

APPOINTMENT OF ARBITRATORS (Articles 6 to 8)

Article 6

1. If a sole arbitrator is to be appointed, either party may propose to the other:

- (a) The names of one or more persons, one of whom would serve as the sole arbitrator; and
 - (b) If no appointing authority has been agreed upon by the parties, the name or names of one or more institutions or persons, one of whom would serve as appointing authority.
2. If within thirty days after receipt by a party of a proposal made in accordance with paragraph 1 the parties have not reached agreement on the choice of a sole arbitrator, the sole arbitrator shall be appointed by the appointing authority agreed upon by the parties. If no appointing authority has been agreed upon by the parties, or if the appointing authority agreed upon refuses to act or fails to appoint the arbitrator within sixty days of the receipt of a party's request therefor, either party may request the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration at The Hague to designate an appointing authority.
 3. The appointing authority shall, at the request of one of the parties, appoint the sole arbitrator as promptly as possible. In making the appointment the appointing authority shall use the following list-procedure, unless both parties agree that the list-procedure should not be used or unless the appointing authority determines in its discretion that the use of the list-procedure is not appropriate for the case:
 - (a) At the request of one of the parties the appointing authority shall communicate to both parties an identical list containing at least three names;
 - (b) Within fifteen days after the receipt of this list, each party may return the list to the appointing authority after having deleted the name or names to which he objects and numbered the remaining names on the list in the order of his preference;
 - (c) After the expiration of the above period of time the appointing authority shall appoint the sole arbitrator from among the names approved on the lists returned to it and in accordance with the order of preference indicated by the parties;
 - (d) If for any reason the appointment cannot be made according to this procedure, the appointing authority may exercise its discretion in appointing the sole arbitrator.
 4. In making the appointment, the appointing authority shall have regard to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial arbitrator and shall take into account as well the advisability of appointing an arbitrator of a nationality other than the nationalities of the parties.

Article 7

1. If three arbitrators are to be appointed, each party shall appoint one arbitrator. The two arbitrators thus appointed shall choose the third arbitrator who will act as the presiding arbitrator of the tribunal.
2. If within thirty days after the receipt of a party's notification of the appointment of an arbitrator the other party has not notified the first party of the arbitrator he has appointed:
 - (a) The first party may request the appointing authority previously designated by the parties to appoint the second arbitrator; or
 - (b) If no such authority has been previously designated by the parties, or if the appointing authority previously designated refuses to act or fails to appoint the arbitrator within thirty days after receipt of a party's request therefor, the first party may request the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration at The Hague to designate the appointing authority. The first party may then request the appointing authority so designated to appoint the second arbitrator. In either case, the appointing authority may exercise its discretion in appointing the arbitrator.
3. If within thirty days after the appointment of the second arbitrator the two arbitrators have not agreed on the choice of the presiding arbitrator, the presiding arbitrator shall be appointed by an appointing authority in the same way as a sole arbitrator would be appointed under article 6.

Article 8

1. When an appointing authority is requested to appoint an arbitrator pursuant to article 6 or article 7, the party which makes the request shall send to the appointing authority a copy of the notice of arbitration, a copy of the contract out of or in relation to which the dispute has arisen and a copy of the arbitration agreement if it is not contained in the contract. The appointing authority may require from either party such information as it deems necessary to fulfil its function.
2. Where the names of one or more persons are proposed for appointment as arbitrators, their full names, addresses and nationalities shall be indicated, together with a description of their qualifications.

CHALLENGE OF ARBITRATORS (Articles 9 to 12)

Article 9

A prospective arbitrator shall disclose to those who approach him in connexion with his possible appointment any circumstances likely to give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence. An arbitrator, once appointed or chosen, shall disclose such circumstances to the parties unless they have already been informed by him of these circumstances.

Article 10

1. Any arbitrator may be challenged if circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to the arbitrator's impartiality or independence.
2. A party may challenge the arbitrator appointed by him only for reasons of which he becomes aware after the appointment has been made.

Article 11

1. A party who intends to challenge an arbitrator shall send notice of his challenge within fifteen days after the appointment of the challenged arbitrator has been notified to the challenging party or within fifteen days after the circumstances mentioned in articles 9 and 10 became known to that party.
2. The challenge shall be notified to the other party, to the arbitrator who is challenged and to the other members of the arbitral tribunal. The notification shall be in writing and shall state the reasons for the challenge.
3. When an arbitrator has been challenged by one party, the other party may agree to the challenge. The arbitrator may also, after the challenge, withdraw from his office. In neither case does this imply acceptance of the validity of the grounds for the challenge. In both cases the procedure provided in article 6 or 7 shall be used in full for the appointment of the substitute arbitrator, even if during the process of appointing the challenged arbitrator a party had failed to exercise his right to appoint or to participate in the appointment.

Article 12

1. If the other party does not agree to the challenge and the challenged arbitrator does not withdraw, the decision on the challenge will be made:
 - (a) When the initial appointment was made by an appointing authority, by that authority;
 - (b) When the initial appointment was not made by an appointing authority, but an appointing authority has been previously designated, by that authority;
 - (c) In all other cases, by the appointing authority to be designated in accordance with the procedure for designating an appointing authority as provided for in article 6.
2. If the appointing authority sustains the challenge, a substitute arbitrator shall be appointed or

chosen pursuant to the procedure applicable to the appointment or choice of an arbitrator as provided in articles 6 to 9 except that, when this procedure would call for the designation of an appointing authority, the appointment of the arbitrator shall be made by the appointing authority which decided on the challenge.

REPLACEMENT OF AN ARBITRATOR

Article 13

1. In the event of the death or resignation of an arbitrator during the course of the arbitral proceedings, a substitute arbitrator shall be appointed or chosen pursuant to the procedure provided for in articles 6 to 9 that was applicable to the appointment or choice of the arbitrator being replaced.
2. In the event that an arbitrator fails to act or in the event of the *de jure* or *de facto* impossibility of his performing his functions, the procedure in respect of the challenge and replacement of an arbitrator as provided in the preceding articles shall apply.

REPETITION OF HEARINGS IN THE EVENT OF THE REPLACEMENT OF AN ARBITRATOR

Article 14

If under articles 11 to 13 the sole or presiding arbitrator is replaced, any hearings held previously shall be repeated; if any other arbitrator is replaced, such prior hearings may be repeated at the discretion of the arbitral tribunal.

Section III. Arbitral proceedings

GENERAL PROVISIONS

Article 15

1. Subject to these Rules, the arbitral tribunal may conduct the arbitration in such manner as it considers appropriate, provided that the parties are treated with equality and that at any stage of the proceedings each party is given a full opportunity of presenting his case.
2. If either party so requests at any stage of the proceedings, the arbitral tribunal shall hold hearings for the presentation of evidence by witnesses, including expert witnesses, or for oral argument. In the absence of such a request, the arbitral tribunal shall decide whether to hold such hearings or whether the proceedings shall be conducted on the basis of documents and other materials.
3. All documents or information supplied to the arbitral tribunal by one party shall at the same time be communicated by that party to the other party.

PLACE OF ARBITRATION

Article 16

1. Unless the parties have agreed upon the place where the arbitration is to be held, such place shall be determined by the arbitral tribunal, having regard to the circumstances of the arbitration.
2. The arbitral tribunal may determine the locale of the arbitration within the country agreed upon by the parties. It may hear witnesses and hold meetings for consultation among its members at any place it deems appropriate, having regard to the circumstances of the arbitration.
3. The arbitral tribunal may meet at any place it deems appropriate for the inspection of goods, other property or documents. The parties shall be given sufficient notice to enable them to be present at such inspection.
4. The award shall be made at the place of arbitration.

LANGUAGE

Article 17

1. Subject to an agreement by the parties, the arbitral tribunal shall, promptly after its appointment, determine the language or languages to be used in the proceedings. This determination shall apply to the statement of claim, the statement of defence, and any further written statements and, if oral hearings take place, to the language or languages to be used in such hearings.
2. The arbitral tribunal may order that any documents annexed to the statement of claim or statement of defence, and any supplementary documents or exhibits submitted in the course of the proceedings, delivered in their original language, shall be accompanied by a translation into the language or languages agreed upon by the parties or determined by the arbitral tribunal.

STATEMENT OF CLAIM

Article 18

1. Unless the statement of claim was contained in the notice of arbitration, within a period of time to be determined by the arbitral tribunal, the claimant shall communicate his statement of claim in writing to the respondent and to each of the arbitrators. A copy of the contract, and of the arbitration agreement if not contained in the contract, shall be annexed thereto.
2. The statement of claim shall include the following particulars:
 - (a) The names and addresses of the parties;
 - (b) A statement of the facts supporting the claim;
 - (c) The points at issue;
 - (d) The relief or remedy sought.

The claimant may annex to his statement of claim all documents he deems relevant or may add a reference to the documents or other evidence he will submit.

STATEMENT OF DEFENCE

Article 19

1. Within a period of time to be determined by the arbitral tribunal, the respondent shall communicate his statement of defence in writing to the claimant and to each of the arbitrators.
2. The statement of defence shall reply to the particulars (b), (c) and (d) of the statement of claim (article 18, para. 2). The respondent may annex to his statement the documents on which he relies for his defence or may add a reference to the documents or other evidence he will submit.
3. In his statement of defence, or at a later stage in the arbitral proceedings if the arbitral tribunal decides that the delay was justified under the circumstances, the respondent may make a counter-claim arising out of the same contract or rely on a claim arising out of the same contract for the purpose of a set-off.
4. The provisions of article 18, paragraph 2, shall apply to a counter-claim and a claim relied on for the purpose of a set-off.

AMENDMENTS TO THE CLAIM OR DEFENCE

Article 20

During the course of the arbitral proceedings either party may amend or supplement his claim or defence unless the arbitral tribunal considers it inappropriate to allow such amendment having regard to the delay in making it or prejudice to the other party or any other circumstances. However, a claim may not be amended in such a manner that the amended claim falls outside the scope of the arbitration clause or separate arbitration agreement.

PLEAS AS TO THE JURISDICTION OF THE ARBITRAL TRIBUNAL

Article 21

1. The arbitral tribunal shall have the power to rule on objections that it has no jurisdiction, including any objections with respect to the existence or validity of the arbitration clause or of the separate arbitration agreement.
2. The arbitral tribunal shall have the power to determine the existence or the validity of the contract of which an arbitration clause forms a part. For the purposes of article 21, an arbitration clause which forms part of a contract and which provides for arbitration under these Rules shall be treated as an agreement independent of the other terms of the contract. A decision by the arbitral tribunal that the contract is null and void shall not entail *ipso jure* the invalidity of the arbitration clause.
3. A plea that the arbitral tribunal does not have jurisdiction shall be raised not later than in the statement of defence or, with respect to a counter-claim, in the reply to the counter-claim.
4. In general, the arbitral tribunal should rule on a plea concerning its jurisdiction as a preliminary question. However, the arbitral tribunal may proceed with the arbitration and rule on such a plea in their final award.

FURTHER WRITTEN STATEMENTS

Article 22

The arbitral tribunal shall decide which further written statements, in addition to the statement of claim and the statement of defence, shall be required from the parties or may be presented by them and shall fix the periods of time for communicating such statements.

PERIODS OF TIME

Article 23

The periods of time fixed by the arbitral tribunal for the communication of written statements (including the statement of claim and statement of defence) should not exceed forty-five days. However, the arbitral tribunal may extend the time-limits if it concludes that an extension is justified.

EVIDENCE AND HEARINGS (ARTICLES 24 AND 25)

Article 24

1. Each party shall have the burden of proving the facts relied on to support his claim or defence.
2. The arbitral tribunal may, if it considers it appropriate, require a party to deliver to the tribunal and to the other party, within such a period of time as the arbitral tribunal shall decide, a summary of the documents and other evidence which that party intends to present in support of the facts in issue set out in his statement of claim or statement of defence.
3. At any time during the arbitral proceedings the arbitral tribunal may require the parties to produce documents, exhibits or other evidence within such a period of time as the tribunal shall determine.

Article 25

1. In the event of an oral hearing, the arbitral tribunal shall give the parties adequate advance notice of the date, time and place thereof.
2. If witnesses are to be heard, at least fifteen days before the hearing each party shall communicate to the arbitral tribunal and to the other party the names and addresses of the witnesses he intends to present, the subject upon and the languages in which such witnesses will give their testimony.

3. The arbitral tribunal shall make arrangements for the translation of oral statements made at a hearing and for a record of the hearing if either is deemed necessary by the tribunal under the circumstances of the case, or if the parties have agreed thereto and have communicated such agreement to the tribunal at least fifteen days before the hearing.
4. Hearings shall be held *in camera* unless the parties agree otherwise. The arbitral tribunal may require the retirement of any witness or witnesses during the testimony of other witnesses. The arbitral tribunal is free to determine the manner in which witnesses are examined.
5. Evidence of witnesses may also be presented in the form of written statements signed by them.
6. The arbitral tribunal shall determine the admissibility, relevance, materiality and weight of the evidence offered.

INTERIM MEASURES OF PROTECTION

Article 26

1. At the request of either party, the arbitral tribunal may take any interim measures it deems necessary in respect of the subject-matter of the dispute, including measures for the conservation of the goods forming the subject-matter in dispute, such as ordering their deposit with a third person or the sale of perishable goods.
2. Such interim measures may be established in the form of an interim award. The arbitral tribunal shall be entitled to require security for the costs of such measures.
3. A request for interim measures addressed by any party to a judicial authority shall not be deemed incompatible with the agreement to arbitrate, or as a waiver of that agreement.

EXPERTS

Article 27

1. The arbitral tribunal may appoint one or more experts to report to it, in writing, on specific issues to be determined by the tribunal. A copy of the expert's terms of reference, established by the arbitral tribunal, shall be communicated to the parties.
2. The parties shall give the expert any relevant information or produce for his inspection any relevant documents or goods that he may require of them. Any dispute between a party and such expert as to the relevance of the required information or production shall be referred to the arbitral tribunal for decision.
3. Upon receipt of the expert's report, the arbitral tribunal shall communicate a copy of the report to the parties who shall be given the opportunity to express, in writing, their opinion on the report. A party shall be entitled to examine any document on which the expert has relied in his report.
4. At the request of either party the expert, after delivery of the report, may be heard at a hearing where the parties shall have the opportunity to be present and to interrogate the expert. At this hearing either party may present expert witnesses in order to testify on the points at issue. The provisions of article 25 shall be applicable to such proceedings.

DEFAULT

Article 28

1. If, within the period of time fixed by the arbitral tribunal, the claimant has failed to communicate his claim without showing sufficient cause for such failure, the arbitral tribunal shall issue an order for the termination of the arbitral proceedings. If, within the period of time fixed by the arbitral tribunal, the respondent has failed to communicate his statement of defence without showing sufficient cause for such failure, the arbitral tribunal shall order that the proceedings continue.

2. If one of the parties, duly notified under these Rules, fails to appear at a hearing, without showing sufficient cause for such failure, the arbitral tribunal may proceed with the arbitration.
3. If one of the parties, duly invited to produce documentary evidence, fails to do so within the established period of time, without showing sufficient cause for such failure, the arbitral tribunal may make the award on the evidence before it.

CLOSURE OF HEARINGS

Article 29

1. The arbitral tribunal may inquire of the parties if they have any further proof to offer or witnesses to be heard or submissions to make and, if there are none, it may declare the hearings closed.
2. The arbitral tribunal may, if it considers it necessary owing to exceptional circumstances, decide, on its own motion or upon application of a party, to reopen the hearings at any time before the award is made.

WAIVER OF RULES

Article 30

A party who knows that any provision of, or requirement under, these Rules has not been complied with and yet proceeds with the arbitration without promptly stating his objection to such non-compliance, shall be deemed to have waived his right to object.

Section IV. The award

DECISIONS

Article 31

1. When there are three arbitrators, any award or other decision of the arbitral tribunal shall be made by a majority of the arbitrators.
2. In the case of questions of procedure, when there is no majority or when the arbitral tribunal so authorizes, the presiding arbitrator may decide on his own, subject to revision, if any, by the arbitral tribunal.

FORM AND EFFECT OF THE AWARD

Article 32

1. In addition to making a final award, the arbitral tribunal shall be entitled to make interim, interlocutory, or partial awards.
2. The award shall be made in writing and shall be final and binding on the parties. The parties undertake to carry out the award without delay.
3. The arbitral tribunal shall state the reasons upon which the award is based, unless the parties have agreed that no reasons are to be given.
4. An award shall be signed by the arbitrators and it shall contain the date on which and the place where the award was made. Where there are three arbitrators and one of them fails to sign, the award shall state the reason for the absence of the signature.
5. The award may be made public only with the consent of both parties.
6. Copies of the award signed by the arbitrators shall be communicated to the parties by the arbitral tribunal.
7. If the arbitration law of the country where the award is made requires that the award be filed or registered by the arbitral tribunal, the tribunal shall comply with this requirement within the period of time required by law.

APPLICABLE LAW, AMIABLE COMPOSITEUR

Article 33

1. The arbitral tribunal shall apply the law designated by the parties as applicable to the substance of the dispute. Failing such designation by the parties, the arbitral tribunal shall apply the law determined by the conflict of laws rules which it considers applicable.
2. The arbitral tribunal shall decide as *amiable compositeur* or *ex aequo et bono* only if the parties have expressly authorized the arbitral tribunal to do so and if the law applicable to the arbitral procedure permits such arbitration.
3. In all cases, the arbitral tribunal shall decide in accordance with the terms of the contract and shall take into account the usages of the trade applicable to the transaction.

SETTLEMENT OR OTHER GROUNDS FOR TERMINATION

Article 34

1. If, before the award is made, the parties agree on a settlement of the dispute, the arbitral tribunal shall either issue an order for the termination of the arbitral proceedings or, if requested by both parties and accepted by the tribunal, record the settlement in the form of an arbitral award on agreed terms. The arbitral tribunal is not obliged to give reasons for such an award.
2. If, before the award is made, the continuation of the arbitral proceedings becomes unnecessary or impossible for any reason not mentioned in paragraph 1, the arbitral tribunal shall inform the parties of its intention to issue an order for the termination of the proceedings. The arbitral tribunal shall have the power to issue such an order unless a party raises justifiable grounds for objection.
3. Copies of the order for termination of the arbitral proceedings or of the arbitral award on agreed terms, signed by the arbitrators, shall be communicated by the arbitral tribunal to the parties. Where an arbitral award on agreed terms is made, the provisions of article 32, paragraphs 2 and 4 to 7, shall apply.

INTERPRETATION OF THE AWARD

Article 35

1. Within thirty days after the receipt of the award, either party, with notice to the other party, may request that the arbitral tribunal give an interpretation of the award.
2. The interpretation shall be given in writing within forty-five days after the receipt of the request. The interpretation shall form part of the award and the provisions of article 32, paragraphs 2 to 7, shall apply.

CORRECTION OF THE AWARD

Article 36

1. Within thirty days after the receipt of the award, either party, with notice to the other party, may request the arbitral tribunal to correct in the award any errors in computation, any clerical or typographical errors, or any errors of similar nature. The arbitral tribunal may within thirty days after the communication of the award make such corrections on its own initiative.
2. Such corrections shall be in writing, and the provisions of article 32, paragraphs 2 to 7, shall apply.

ADDITIONAL AWARD

Article 37

1. Within thirty days after the receipt of the award, either party, with notice to the other party, may request the arbitral tribunal to make an additional award as to claims presented in the ar-

- bitral proceedings but omitted from the award.
2. If the arbitral tribunal considers the request for an additional award to be justified and considers that the omission can be rectified without any further hearings or evidence, it shall complete its award within sixty days after the receipt of the request.
 3. When an additional award is made, the provisions of article 32, paragraphs 2 to 7, shall apply.

COSTS (Articles 38 to 40)

Article 38

The arbitral tribunal shall fix the costs of arbitration in its award. The term »costs« includes only:

- (a) The fees of the arbitral tribunal to be stated separately as to each arbitrator and to be fixed by the tribunal itself in accordance with article 39;
- (b) The travel and other expenses incurred by the arbitrators;
- (c) The costs of expert advice and of other assistance required by the arbitral tribunal;
- (d) The travel and other expenses of witnesses to the extent such expenses are approved by the arbitral tribunal;
- (e) The costs for legal representation and assistance of the successful party if such costs were claimed during the arbitral proceedings, and only to the extent that the arbitral tribunal determines that the amount of such costs is reasonable;
- (f) Any fees and expenses of the appointing authority as well as the expenses of the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration at The Hague.

Article 39

1. The fees of the arbitral tribunal shall be reasonable in amount, taking into account the amount in dispute, the complexity of the subject-matter, the time spent by the arbitrators and any other relevant circumstances of the case.
2. If an appointing authority has been agreed upon by the parties or designated by the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration at The Hague, and if that authority has issued a schedule of fees for arbitrators in international cases which it administers, the arbitral tribunal in fixing its fees shall take that schedule of fees into account to the extent that it considers appropriate in the circumstances of the case.
3. If such appointing authority has not issued a schedule of fees for arbitrators in international cases, any party may at any time request the appointing authority to furnish a statement setting forth the basis for establishing fees which is customarily followed in international cases in which the authority appoints arbitrators. If the appointing authority consents to provide such a statement, the arbitral tribunal in fixing its fees shall take such information into account to the extent that it considers appropriate in the circumstances of the case.
4. In cases referred to in paragraphs 2 and 3, when a party so requests and the appointing authority consents to perform the function, the arbitral tribunal shall fix its fees only after consultation with the appointing authority which may make any comment it deems appropriate to the arbitral tribunal concerning the fees.

Article 40

1. Except as provided in paragraph 2, the costs of arbitration shall in principle be borne by the unsuccessful party. However, the arbitral tribunal may apportion each of such costs between the parties if it determines that apportionment is reasonable, taking into account the circumstances of the case.
2. With respect to the costs of legal representation and assistance referred to in article 38, paragraph (e), the arbitral tribunal, taking into account the circumstances of the case, shall be free

to determine which party shall bear such costs or may apportion such costs between the parties if it determines that apportionment is reasonable.

3. When the arbitral tribunal issues an order for the termination of the arbitral proceedings or makes an award on agreed terms, it shall fix the costs of arbitration referred to in article 38 and article 39, paragraph 1, in the text of that order or award.
4. No additional fees may be charged by an arbitral tribunal for interpretation or correction or completion of its award under articles 35 to 37.

DEPOSIT OF COSTS

Article 41

1. The arbitral tribunal, on its establishment, may request each party to deposit an equal amount as an advance for the costs referred to in article 38, paragraphs (a), (b) and (c).
2. During the course of the arbitral proceedings the arbitral tribunal may request supplementary deposits from the parties.
3. If an appointing authority has been agreed upon by the parties or designated by the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration at The Hague, and when a party so requests and the appointing authority consents to perform the function, the arbitral tribunal shall fix the amounts of any deposits or supplementary deposits only after consultation with the appointing authority which may make any comments to the arbitral tribunal which it deems appropriate concerning the amount of such deposits and supplementary deposits.
4. If the required deposits are not paid in full within thirty days after the receipt of the request, the arbitral tribunal shall so inform the parties in order that one or another of them may make the required payment. If such payment is not made, the arbitral tribunal may order the suspension or termination of the arbitral proceedings.
5. After the award has been made, the arbitral tribunal shall render an accounting to the parties of the deposits received and return any unexpended balance to the parties.

Bilag 15

UNCITRAL Conciliation Rules

APPLICATION OF THE RULES

Article 1

- (1) These Rules apply to conciliation of disputes arising out of or relating to a contractual or other legal relationship where the parties seeking an amicable settlement of their dispute have agreed that the UNCITRAL Conciliation Rules apply.
- (2) The parties may agree to exclude or vary any of these Rules at any time.
- (3) Where any of these Rules is in conflict with a provision of law from which the parties cannot derogate, that provision prevails.

COMMENCEMENT OF CONCILIATION PROCEEDINGS

Article 2

- (1) The party initiating conciliation sends to the other party a written invitation to conciliate under these Rules, briefly identifying the subject of the dispute.
- (2) Conciliation proceedings commence when the other party accepts the invitation to conciliate. If the acceptance is made orally, it is advisable that it be confirmed in writing.
- (3) If the other party rejects the invitation, there will be no conciliation proceedings.
- (4) If the party initiating conciliation does not receive a reply within thirty days from the date on which he sends the invitation, or within such other period of time as specified in the invitation, he may elect to treat this as a rejection of the invitation to conciliate. If he so elects, he informs the other party accordingly.

NUMBER OF CONCILIATORS

Article 3

There shall be one conciliator unless the parties agree that there shall be two or three conciliators. Where there is more than one conciliator, they ought, as a general rule, to act jointly.

APPOINTMENT OF CONCILIATORS

Article 4

- (1)
 - (a) In conciliation proceedings with one conciliator, the parties shall endeavour to reach agreement on the name of a sole conciliator;
 - (b) In conciliation proceedings with two conciliators, each party appoints one conciliator;
 - (c) In conciliation proceedings with three conciliators, each party appoints one conciliator. The parties shall endeavour to reach agreement on the name of the third conciliator.
- (2) Parties may enlist the assistance of an appropriate institution or person in connexion with the appointment of conciliators. In particular,
 - (a) A party may request such an institution or person to recommend the names of suitable individuals to act as conciliator; or
 - (b) The parties may agree that the appointment of one or more conciliators be made directly by such an institution or person.

In recommending or appointing individuals to act as conciliator, the institution or person shall have regard to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial conciliator and, with respect to a sole or third conciliator, shall take into account the advisability of appointing a conciliator of a nationality other than the nationalities of the parties.

SUBMISSION OF STATEMENTS TO CONCILIATOR

Article 5

- (1) The conciliator, upon his appointment, requests each party to submit to him a brief written statement describing the general nature of the dispute and the points at issue. Each party sends a copy of his statement to the other party.
- (2) The conciliator may request each party to submit to him a further written statement of his position and the facts and grounds in support thereof, supplemented by any documents and other evidence that such party deems appropriate. The party sends a copy of his statement to the other party.
- (3) At any stage of the conciliation proceedings the conciliator may request a party to submit to him such additional information as he deems appropriate.

REPRESENTATION AND ASSISTANCE

Article 6

The parties may be represented or assisted by persons of their choice. The names and addresses of such persons are to be communicated in writing to the other party and to the conciliator; such communication is to specify whether the appointment is made for purposes of representation or of assistance.

ROLE OF CONCILIATOR

Article 7

- (1) The conciliator assists the parties in an independent and impartial manner in their attempt to reach an amicable settlement of their dispute.
- (2) The conciliator will be guided by principles of objectivity, fairness and justice, giving consideration to, among other things, the rights and obligations of the parties, the usages of the trade concerned and the circumstances surrounding the dispute, including any previous business practices between the parties.
- (3) The conciliator may conduct the conciliation proceedings in such a manner as he considers appropriate, taking into account the circumstances of the case, the wishes the parties may express, including any request by a party that the conciliator hear oral statements, and the need for a speedy settlement of the dispute.
- (4) The conciliator may, at any stage of the conciliation proceedings, make proposals for a settlement of the dispute. Such proposals need not be in writing and need not be accompanied by a statement of the reasons therefor.

ADMINISTRATIVE ASSISTANCE

Article 8

In order to facilitate the conduct of the conciliation proceedings, the parties, or the conciliator with the consent of the parties, may arrange for administrative assistance by a suitable institution or person.

COMMUNICATION BETWEEN CONCILIATOR AND PARTIES

Article 9

- (1) The conciliator may invite the parties to meet with him or may communicate with them orally or in writing. He may meet or communicate with the parties together or with each of them separately.
- (2) Unless the parties have agreed upon the place where meetings with the conciliator are to be held, such place will be determined by the conciliator, after consultation with the parties, having regard to the circumstances of the conciliation proceedings.

DISCLOSURE OF INFORMATION

Article 10

When the conciliator receives factual information concerning the dispute from a party, he discloses the substance of that information to the other party in order that the other party may have the opportunity to present any explanation which he considers appropriate. However, when a party gives any information to the conciliator subject to a specific condition that it be kept confidential, the conciliator does not disclose that information to the other party.

CO-OPERATION OF PARTIES WITH CONCILIATOR

Article 11

The parties will in good faith co-operate with the conciliator and, in particular, will endeavour to comply with requests by the conciliator to submit written materials, provide evidence and attend meetings.

SUGGESTIONS BY PARTIES FOR SETTLEMENT OF DISPUTE

Article 12

Each party may, on his own initiative or at the invitation of the conciliator, submit to the conciliator suggestions for the settlement of the dispute.

SETTLEMENT AGREEMENT

Article 13

- (1) When it appears to the conciliator that there exist elements of a settlement which would be acceptable to the parties, he formulates the terms of a possible settlement and submits them to the parties for their observations. After receiving the observations of the parties, the conciliator may reformulate the terms of a possible settlement in the light of such observations.
- (2) If the parties reach agreement on a settlement of the dispute, they draw up and sign a written settlement agreement. If requested by the parties, the conciliator draws up, or assists the parties in drawing up, the settlement agreement.
- (3) The parties by signing the settlement agreement put an end to the dispute and are bound by the agreement.

CONFIDENTIALITY

Article 14

The conciliator and the parties must keep confidential all matters relating to the conciliation proceedings. Confidentiality extends also the settlement agreement, except where its disclosure is necessary for purposes of implementation and enforcement.

TERMINATION OF CONCILIATION PROCEEDINGS

Article 15

The conciliation proceedings are terminated:

- (a) By the signing of the settlement agreement by the parties, on the date of the agreement; or
- (b) By a written declaration of the conciliator, after consultation with the parties, to the effect that further efforts at conciliation are no longer justified, on the date of the declaration; or
- (c) By a written declaration of the parties addressed to the conciliator to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration; or
- (d) By a written declaration of a party to the other party and the conciliator, if appointed, to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration.

RESORT TO ARBITRAL OR JUDICIAL PROCEEDINGS

Article 16

The parties undertake not to initiate, during the conciliation proceedings, any arbitral or judicial proceedings in respect of a dispute that is the subject of the conciliation proceedings, except that a party may initiate arbitral or judicial proceedings where, in his opinion, such proceedings are necessary for preserving his rights.

COSTS

Article 17

- (1) Upon termination of the conciliation proceedings, the conciliator fixes the costs of the conciliation and gives written notice thereof to the parties. The term »costs« includes only:
 - (a) The fee of the conciliator which shall be reasonable in amount;
 - (b) The travel and other expenses of the conciliator;
 - (c) The travel and other expenses of witnesses requested by the conciliator with the consent of the parties;
 - (d) The cost of any expert advice requested by the conciliator with the consent of the parties;
 - (e) The cost of any assistance provided pursuant to articles 4, paragraph (2)(b), and 8 of these Rules.
- (2) The costs, as defined above, are borne equally by the parties unless the settlement agreement provides for a different apportionment. All other expenses incurred by a party are borne by that party.

DEPOSITS

Article 18

- (1) The conciliator, upon his appointment, may request each party to deposit an equal amount as an advance for the costs referred to in article 17, paragraph (1) which he expects will be incurred.
- (2) During the course of the conciliation proceedings the conciliator may request supplementary deposits in an equal amount from each party.
- (3) If the required deposits under paragraphs (1) and (2) of this article are not paid in full by both parties within thirty days, the conciliator may suspend the proceedings or may make a written declaration of termination to the parties, effective on the date of that declaration.
- (4) Upon termination of the conciliation proceedings, the conciliator renders an accounting to the parties of the deposits received and returns any unexpended balance to the parties.

ROLE OF CONCILIATOR IN OTHER PROCEEDINGS

Article 19

The parties and the conciliator undertake that the conciliator will not act as an arbitrator or as a representative or counsel of a party in any arbitral or judicial proceedings in respect of a dispute that is the subject of the conciliation proceedings. The parties also undertake that they will not present the conciliator as a witness in any such proceedings.

ADMISSIBILITY OF EVIDENCE IN OTHER PROCEEDINGS

Article 20

The parties undertake not to rely on or introduce as evidence in arbitral or judicial proceedings, whether or not such proceedings relate to the dispute that is the subject of the conciliation proceedings;

- (a) Views expressed or suggestions made by the other party in respect of a possible settlement of the dispute;

- (b) Admissions made by the other party in the course of the conciliation proceedings;
- (c) Proposals made by the conciliator;
- (d) The fact that the other party had indicated his willingness to accept a proposal for settlement made by the conciliator.

MODEL CONCILIATION CLAUSE

Where, in the event of a dispute arising out of or relating to this contract, the parties wish to seek an amicable settlement of that dispute by conciliation, the conciliation shall take place in accordance with the UNCITRAL Conciliation Rules as at present in force.

(The parties may agree on other conciliation clauses.)

Bilag 16

UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation

Article 1. Scope of application and definitions

- (1) This Law applies to international^a commercial^b conciliation.
- (2) For the purposes of this Law, “conciliator” means a sole conciliator or two or more conciliators, as the case may be.
- (3) For the purposes of this Law, “conciliation” means a process, whether referred to by the expression conciliation, mediation or an expression of similar import, whereby parties request a third person or persons (“the conciliator”) to assist them in their attempt to reach an amicable settlement of their dispute arising out of or relating to a contractual or other legal relationship. The conciliator does not have the authority to impose upon the parties a solution to the dispute.
- (4) A conciliation is international if:
 - (a) The parties to an agreement to conciliate have, at the time of the conclusion of that agreement, their places of business in different States; or
 - (b) The State in which the parties have their places of business is different from either:
 - (i) The State in which a substantial part of the obligations of the commercial relationship is to be performed; or
 - (ii) The State with which the subject matter of the dispute is most closely connected.
- (5) For the purposes of this article:
 - (a) If a party has more than one place of business, the place of business is that which has the closest relationship to the agreement to conciliate;
 - (b) If a party does not have a place of business, reference is to be made to the party’s habitual residence.
- (6) This Law also applies to a commercial conciliation when the parties agree that the conciliation is international or agree to the applicability of this Law.

^a States wishing to enact this Model Law to apply to domestic as well as international conciliation may wish to consider the following changes to the text:

- Delete the word “international” in paragraph (1) of article 1; and
- Delete paragraphs (4), (5) and (6) of article 1.

^b The term “commercial” should be given a wide interpretation so as to cover matters arising from all relationships of a commercial nature, whether contractual or not. Relationships of a commercial nature include, but are not limited to, the following transactions: any trade transaction for the supply or exchange of goods or services; distribution agreement; commercial representation or agency; factoring; leasing; construction of works; consulting; engineering; licensing; investment; financing; banking; insurance; exploitation agreement or concession; joint venture and other forms of industrial or business cooperation; carriage of goods or passengers by air, sea, rail or road.

(7) The parties are free to agree to exclude the applicability of this Law.

(8) Subject to the provisions of paragraph (9) of this article, this Law applies irrespective of the basis upon which the conciliation is carried out, including agreement between the parties whether reached before or after a dispute has arisen, an obligation established by law, or a direction or suggestion of a court, arbitral tribunal or competent governmental entity.

(9) This Law does not apply to:

(a) Cases where a judge or an arbitrator, in the course of judicial or arbitral proceedings, attempts to facilitate a settlement; and

(b) [...].

Article 2. Interpretation

(1) In the interpretation of this Law, regard is to be had to its international origin and to the need to promote uniformity in its application and the observance of good faith.

(2) Questions concerning matters governed by this Law which are not expressly settled in it are to be settled in conformity with the general principles on which this Law is based.

Article 3. Variation by agreement

Except for the provisions of article 2 and article 6, paragraph (3), the parties may agree to exclude or vary any of the provisions of this Law.

Article 4. Commencement of conciliation proceedings^c

(1) Conciliation proceedings in respect of a dispute that has arisen commence on the day on which the parties to that dispute agree to engage in conciliation proceedings.

(2) If a party that invited another party to conciliate does not receive an acceptance of the invitation within thirty days from the day on which the invitation was sent, or within such other period of time as specified in the invitation, the party may elect to treat this as a rejection of the invitation to conciliate.

Article 5. Number and appointment of conciliators

(1) There shall be one conciliator, unless the parties agree that there shall be two or more conciliators.

^c The following text is suggested for States that might wish to adopt a provision on the suspension of the limitation period:

Article X. Suspension of limitation period

(1) When the conciliation proceedings commence, the running of the limitation period regarding the claim that is the subject matter of the conciliation is suspended.

(2) Where the conciliation proceedings have terminated without a settlement agreement, the limitation period resumes running from the time the conciliation ended without a settlement agreement.

(2) The parties shall endeavour to reach agreement on a conciliator or conciliators, unless a different procedure for their appointment has been agreed upon.

(3) Parties may seek the assistance of an institution or person in connection with the appointment of conciliators. In particular:

(a) A party may request such an institution or person to recommend suitable persons to act as conciliator; or

(b) The parties may agree that the appointment of one or more conciliators be made directly by such an institution or person.

(4) In recommending or appointing individuals to act as conciliator, the institution or person shall have regard to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial conciliator and, where appropriate, shall take into account the advisability of appointing a conciliator of a nationality other than the nationalities of the parties.

(5) When a person is approached in connection with his or her possible appointment as conciliator, he or she shall disclose any circumstances likely to give rise to justifiable doubts as to his or her impartiality or independence. A conciliator, from the time of his or her appointment and throughout the conciliation proceedings, shall without delay disclose any such circumstances to the parties unless they have already been informed of them by him or her.

Article 6. Conduct of conciliation

(1) The parties are free to agree, by reference to a set of rules or otherwise, on the manner in which the conciliation is to be conducted.

(2) Failing agreement on the manner in which the conciliation is to be conducted, the conciliator may conduct the conciliation proceedings in such a manner as the conciliator considers appropriate, taking into account the circumstances of the case, any wishes that the parties may express and the need for a speedy settlement of the dispute.

(3) In any case, in conducting the proceedings, the conciliator shall seek to maintain fair treatment of the parties and, in so doing, shall take into account the circumstances of the case.

(4) The conciliator may, at any stage of the conciliation proceedings, make proposals for a settlement of the dispute.

Article 7. Communication between conciliator and parties

The conciliator may meet or communicate with the parties together or with each of them separately.

Article 8. Disclosure of information

When the conciliator receives information concerning the dispute from a party, the conciliator may disclose the substance of that information to any other party to the conciliation. However, when a party gives any information to the conciliator,

subject to a specific condition that it be kept confidential, that information shall not be disclosed to any other party to the conciliation.

Article 9. Confidentiality

Unless otherwise agreed by the parties, all information relating to the conciliation proceedings shall be kept confidential, except where disclosure is required under the law or for the purposes of implementation or enforcement of a settlement agreement.

Article 10. Admissibility of evidence in other proceedings

(1) A party to the conciliation proceedings, the conciliator and any third person, including those involved in the administration of the conciliation proceedings, shall not in arbitral, judicial or similar proceedings rely on, introduce as evidence or give testimony or evidence regarding any of the following:

(a) An invitation by a party to engage in conciliation proceedings or the fact that a party was willing to participate in conciliation proceedings;

(b) Views expressed or suggestions made by a party in the conciliation in respect of a possible settlement of the dispute;

(c) Statements or admissions made by a party in the course of the conciliation proceedings;

(d) Proposals made by the conciliator;

(e) The fact that a party had indicated its willingness to accept a proposal for settlement made by the conciliator;

(f) A document prepared solely for purposes of the conciliation proceedings.

(2) Paragraph (1) of this article applies irrespective of the form of the information or evidence referred to therein.

(3) The disclosure of the information referred to in paragraph (1) of this article shall not be ordered by an arbitral tribunal, court or other competent governmental authority and, if such information is offered as evidence in contravention of paragraph (1) of this article, that evidence shall be treated as inadmissible. Nevertheless, such information may be disclosed or admitted in evidence to the extent required under the law or for the purposes of implementation or enforcement of a settlement agreement.

(4) The provisions of paragraphs (1), (2) and (3) of this article apply whether or not the arbitral, judicial or similar proceedings relate to the dispute that is or was the subject matter of the conciliation proceedings.

(5) Subject to the limitations of paragraph (1) of this article, evidence that is otherwise admissible in arbitral or judicial or similar proceedings does not become inadmissible as a consequence of having been used in a conciliation.

Article 11. Termination of conciliation proceedings

The conciliation proceedings are terminated:

(a) By the conclusion of a settlement agreement by the parties, on the date of the agreement;

(b) By a declaration of the conciliator, after consultation with the parties, to the effect that further efforts at conciliation are no longer justified, on the date of the declaration;

(c) By a declaration of the parties addressed to the conciliator to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration; or

(d) By a declaration of a party to the other party or parties and the conciliator, if appointed, to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration.

Article 12. Conciliator acting as arbitrator

Unless otherwise agreed by the parties, the conciliator shall not act as an arbitrator in respect of a dispute that was or is the subject of the conciliation proceedings or in respect of another dispute that has arisen from the same contract or legal relationship or any related contract or legal relationship.

Article 13. Resort to arbitral or judicial proceedings

Where the parties have agreed to conciliate and have expressly undertaken not to initiate during a specified period of time or until a specified event has occurred arbitral or judicial proceedings with respect to an existing or future dispute, such an undertaking shall be given effect by the arbitral tribunal or the court until the terms of the undertaking have been complied with, except to the extent necessary for a party, in its opinion, to preserve its rights. Initiation of such proceedings is not of itself to be regarded as a waiver of the agreement to conciliate or as a termination of the conciliation proceedings.

Article 14. Enforceability of settlement agreement^d

If the parties conclude an agreement settling a dispute, that settlement agreement is binding and enforceable ... *[the enacting State may insert a description of the method of enforcing settlement agreements or refer to provisions governing such enforcement]*.

^d When implementing the procedure for enforcement of settlement agreements, an enacting State may consider the possibility of such a procedure being mandatory.

Bilag 17

INTERNATIONAL BAR ASSOCIATION RULES OF ETHICS FOR INTERNATIONAL ARBITRATION

Introductory Note

International arbitrators should be impartial, independent, competent, diligent and discreet. These rules seek to establish the manner in which these abstract qualities may be assessed in practice. Rather than rigid rules, they reflect internationally acceptable guidelines developed by practising lawyers from all continents. They will attain their objectives only if they are applied in good faith.

The rules cannot be directly binding either on arbitrators, or on the parties themselves, unless they are adopted by agreement. Whilst the International Bar Association hopes that they will be taken into account in the context of challenges to arbitrators, it is emphasised that these guidelines are not intended to create grounds for the setting aside of awards by national courts.

If parties wish to adopt the rules they may add the following to their arbitration clause or arbitration agreement:

'The parties agree that the Rules of Ethics for International Arbitrators established by the International Bar Association, in force at the date of the commencement of any arbitration under this clause, shall be applicable to the arbitrators appointed in respect of such arbitration.'

The International Bar Association takes the position that (whatever may be the case in domestic arbitration) international arbitrators should in principle be granted immunity from suit under national laws, except in extreme cases of wilful or reckless disregard of their legal obligations. Accordingly, the International Bar Association wishes to make it clear that it is not the intention of these rules to create opportunities for aggrieved parties to sue international arbitrators in national courts. The normal sanction for breach of an ethical duty is removal from office, with consequent loss of entitlement to remuneration. The International Bar Association also emphasises that these rules do not affect, and are intended to be consistent with, the International Code of Ethics for lawyers, adopted at Oslo on 25 July 1956, and amended by the General Meeting of the International Bar Association at Mexico City on 24 July 1964.

1. Fundamental Rule

Arbitrators shall proceed diligently and efficiently to provide the parties with a just and effective resolution of their disputes, and shall be and shall remain free from bias.

2. Acceptance of Appointment

- 2.1 A prospective arbitrator shall accept an appointment only if he is fully satisfied that he is able to discharge his duties without bias.
- 2.2 A prospective arbitrator shall accept an appointment only if he is fully satisfied that he is competent to determine the issues in dispute, and has an adequate knowledge of the language of the arbitration.

2.3 A prospective arbitrator should accept an appointment only if he is able to give to the arbitration the time and attention which the parties are reasonably entitled to expect.

2.4 It is inappropriate to contact parties in order to solicit appointment as arbitrator.

3. Elements of Bias

3.1 The criteria for assessing questions relating to bias are impartiality and independence. Partiality arises when an arbitrator favours one of the parties, or where he is prejudiced in relation to the subject-matter of the dispute. Dependence arises from relationships between an arbitrator and one of the parties, or with someone closely connected with one of the parties.

3.2 Facts which might lead a reasonable person, not knowing the arbitrator's true state of mind, to consider that he is dependent on a party create an appearance of bias. The same is true if an arbitrator has a material interest in the outcome of the dispute, or if he has already taken a position in relation to it. The appearance of bias is best overcome by full disclosure as described in Article 4 below.

3.3 Any current direct or indirect business relationship between an arbitrator and a party, or with a person who is known to be a potentially important witness, will normally give rise to justifiable doubts as to a prospective arbitrator's impartiality or independence. He should decline to accept an appointment in such circumstances unless the parties agree in writing that he may proceed. Examples of indirect relationships are where a member of the prospective arbitrator's family, his firm, or any business partner has a business relationship with one of the parties.

3.4 Past business relationships will not operate as an absolute bar to acceptance of appointment, unless they are of such magnitude or nature as to be likely to affect a prospective arbitrator's judgment.

3.5 Continuous and substantial social or professional relationships between a prospective arbitrator and a party, or with a person who is known to be a potentially important witness in the arbitration, will normally give rise to justifiable doubts as to the impartiality or independence of a prospective arbitrator.

4. Duty of Disclosure

4.1 A prospective arbitrator should disclose all facts or circumstances that may give rise to justifiable doubts as to his impartiality or independence. Failure to make such disclosure creates an appearance of bias, and may of itself be a ground for disqualification even though the non-disclosed facts or circumstances would not of themselves justify disqualification.

4.2 A prospective arbitrator should disclose:

- a) any past or present business relationship, whether direct or indirect as illustrated in Article 3.3, including prior appointment as arbitrator, with any party to the dispute, or any representative of a party, or any person known to be a potentially important witness in the arbitration. With regard to present relationships, the duty of disclosure applies irrespective of their magnitude, but with regard to past relationships only if they were of more than a trivial nature in relation to the arbitrator's professional or business affairs. Non-disclosure of an indirect relationship unknown to a prospective arbitrator will not be a ground for disqualification unless it could have been ascertained by making reasonable enquiries;
- b) the nature and duration of any substantial social relationships with any party or any person known to be likely to be an important witness in the arbitration;
- c) the nature of any previous relationship with any fellow arbitrator (including prior joint service as an arbitrator);
- d) the extent of any prior knowledge he may have of the dispute;
- e) the extent of any commitments which may affect his availability to perform his duties as arbitrator as may be reasonably anticipated.
- 4.3 The duty of disclosure continues throughout the arbitral proceedings as regards new facts or circumstances.
- 4.4 Disclosure should be made in writing and communicated to all parties and arbitrators. When an arbitrator has been appointed, any previous disclosure made to the parties should be communicated to the other arbitrators.
- 5. Communications with Parties**
- 5.1 When approached with a view to appointment, a prospective arbitrator should make sufficient enquiries in order to inform himself whether there may be any justifiable doubts regarding his impartiality or independence; whether he is competent to determine the issues in dispute; and whether he is able to give the arbitration the time and attention required. He may also respond to enquiries from those approaching him, provided that such enquiries are designed to determine his suitability and availability for the appointment and provided that the merits of the case are not discussed. In the event that a prospective sole arbitrator or presiding arbitrator is approached by one party alone, or by one arbitrator chosen unilaterally by a party (a 'party-nominated' arbitrator), he should ascertain that the other party or parties, or the other arbitrator, has consented to the manner in which he has been approached. In such circumstances he should, in writing or orally, inform the other party or parties, or the other arbitrator, of the substance of the initial conversation.
- 5.2 If a party-nominated arbitrator is required to participate in the selection of a third or presiding arbitrator, it is acceptable for him (although he is not so required) to obtain the views of the party who nominated him as to the acceptability of candidates being considered.
- 5.3 Throughout the arbitral proceedings, an arbitrator should avoid any unilateral communications regarding the case with any party, or its representatives. If such communication should occur, the arbitrator should inform the other party or parties and arbitrators of its substance.
- 5.4 If an arbitrator becomes aware that a fellow arbitrator has been in improper communication with a party, he may inform the remaining arbitrators and they should together determine what action should be taken. Normally, the appropriate initial course of action is for the offending arbitrator to be requested to refrain from making any further improper communications with the party. Where the offending arbitrator fails or refuses to refrain from improper communications, the remaining arbitrators may inform the innocent party in order that he may consider what action he should take. An arbitrator may act unilaterally to inform a party of the conduct of another arbitrator in order to allow the said party to consider a challenge of the offending arbitrator only in extreme circumstances, and after communicating his intention to his fellow arbitrators in writing.
- 5.5 No arbitrator should accept any gift or substantial hospitality, directly or indirectly, from any party to the arbitration. Sole arbitrators and presiding arbitrators should be particularly meticulous in avoiding significant social or professional contacts with any party to the arbitration other than in the presence of the other parties.
- 6. Fees**
- Unless the parties agree otherwise or a party defaults, an arbitrator shall make no unilateral arrangements for fees or expenses.
- 7. Duty of Diligence**
- All arbitrators should devote such time and attention as the parties may reasonably require having regard to all the circumstances of the case, and shall do their best to conduct the arbitration in such a manner that costs do not rise to an unreasonable proportion of the interests at stake.
- 8. Involvement in Settlement Proposals**
- Where the parties have so requested, or consented to a suggestion to this effect by the arbitral tribunal, the tribunal as a whole (or the presiding arbitrator where appropriate), may make proposals for settlement to both parties simultaneously, and preferably in the presence of each other. Although any procedure is possible with the agreement of the parties, the arbitral tribunal should point out to the parties that it is undesirable that any arbitrator should discuss settlement terms with a party in the absence of the other parties since this will normally have the result that any arbitrator involved in such discussions will become disqualified from any future participation in the arbitration.
- 9. Confidentiality of the Deliberations**
- The deliberations of the arbitral tribunal, and the contents of the award itself, remain confidential in perpetuity unless the parties release the arbitrators from this obligation. An arbitrator should not participate in, or give any information for the purpose of assistance in, any proceedings to consider the award unless, exceptionally, he considers it his duty to disclose any material misconduct or fraud on the part of his fellow arbitrators.

Bilag 18

**RESOLUTION ON TRANSNATIONAL RULES ADOPTED AT THE 65th
INTERNATIONAL LAW ASSOCIATION CONFERENCE
IN CAIRO ON APRIL 26, 1992
(ILA International Law)**

HAVING REGARD to the preliminary report of the Committee on International Commercial Arbitration, dealing with the validity and enforceability of arbitral awards based on transnational rules;

RECOMMENDS the following:

The fact that an international arbitrator has based an award on transnational rules (general principles of law, principles common to several jurisdictions, international law, usages of trade, etc.) rather than on one law of a particular State should not in itself affect the validity or enforceability of the award;

- (1) where the parties have agreed that the arbitrator may apply transnational rules; or
- (2) where the parties have remained silent concerning the applicable law.

INVITES the Committee to pursue its work on the content and implementation of specific transnational rules.

Bilag 19

IBA Rules on the Taking of Evidence in International Commercial Arbitration

International Bar Association

Article 1 Definitions

In the IBA Rules of Evidence:

“*Arbitral Tribunal*” means a sole arbitrator or a panel of arbitrators validly deciding by majority or otherwise; “*Claimant*” means the Party or Parties who commenced the arbitration and any Party who, through joinder or otherwise, becomes aligned with such Party or Parties; “*Document*” means a writing of any kind, whether recorded on paper, electronic means, audio or visual recordings or any other mechanical or electronic means of storing or recording information; “*Evidentiary Hearing*” means any hearing, whether or not held on consecutive days, at which the Arbitral Tribunal receives oral evidence; “*Expert Report*” means a written statement by a Tribunal-Appointed Expert or a Party-Appointed Expert submitted pursuant to the IBA Rules of Evidence; “*General Rules*” mean the institutional or *ad hoc* rules according to which the Parties are conducting their arbitration; “*Party*” means a party to the arbitration; “*Party-Appointed Expert*” means an expert witness presented by a Party; “*Request to Produce*” means a request by a Party for a procedural order by which the Arbitral Tribunal would direct another Party to produce documents; “*Respondent*” means the Party or Parties against whom the Claimant made its claim, and any Party who, through joinder or otherwise, becomes aligned with such party or Parties, and includes a Respondent making a counter-claim; “*Tribunal-Appointed Expert*” means a person or organization appointed by the Arbitral Tribunal in order to report to it on specific issues determined by the Arbitral Tribunal.

Article 2 Scope of Application

1. Whenever the Parties have agreed or the Arbitral Tribunal has determined to apply the IBA Rules of Evidence, the Rules shall govern the taking of evidence, except to the extent that any specific provision of them may be found to be in conflict with any mandatory provision of law determined to be applicable to the case by the Parties or by the Arbitral Tribunal.
In case of conflict between any provisions of the IBA Rules of Evidence and the General Rules, the Arbitral Tribunal shall apply the IBA Rules of Evidence in the manner that it determines best in order to accomplish the purposes of both the General Rules and the IBA Rules of Evidence, unless the Parties agree to the contrary.
In the event of any dispute regarding the meaning of the IBA Rules of Evidence, the Arbitral Tribunal shall interpret them according to their purpose and in the manner most appropriate for the particular arbitration.
4. Insofar as the IBA Rules of Evidence and the General Rules are silent on any matter concerning the taking of evidence and the Parties have not agreed otherwise, the Arbitral Tribunal may conduct the taking of evidence as it deems appropriate, in accordance with the general principles of the IBA Rules of Evidence.

Article 3 Documents

1. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, each Party shall submit to the Arbitral Tribunal and to the other Parties all documents available to it on which it relies, including pu-

- blic documents and those in the public domain, except for any documents that have already been submitted by another Party.
2. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, any Party may submit to the Arbitral Tribunal a Request to Produce.
 3. A Request to Produce shall contain:
 - (i) a description of a requested document sufficient to identify it, or (ii) a description in sufficient detail (including subject matter) of a narrow and specific requested category of documents that are reasonably believed to exist;
a description of how the documents requested are relevant and material to the outcome of the case; and
a statement that the documents requested are not in the possession, custody or control of the requesting Party, and of the reason why that Party assumes the documents requested to be in the possession, custody or control of the other Party.
 4. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, the Party to whom the Request to Produce is addressed shall produce to the Arbitral Tribunal and to the other Parties all the documents requested in its possession, custody or control as to which no objection is made.
 5. If the Party to whom the Request to Produce is addressed has objections to some or all of the documents requested, it shall state them in writing to the Arbitral Tribunal within the time ordered by the Arbitral Tribunal. The reasons for such objections shall be any of those set forth in Article 9.2.
 6. The Arbitral Tribunal shall, in consultation with the Parties and in timely fashion, consider the Request to Produce and the objections. The Arbitral Tribunal may order the Party to whom such Request is addressed to produce to the Arbitral Tribunal and to the other Parties those requested documents in its possession, custody or control as to which the Arbitral Tribunal determines that (i) the issues that the requesting Party wishes to prove are relevant and material to the outcome of the case, and (ii) none of the reasons for objection set forth in Article 9.2 apply.
 7. In exceptional circumstances, if the propriety of an objection can only be determined by review of the document, the Arbitral Tribunal may determine that it should not review the document. In that event, the Arbitral Tribunal may, after consultation with the Parties, appoint an independent and impartial expert, bound to confidentiality, to review any such document and to report on the objection. To the extent that the objection is upheld by the Arbitral Tribunal, the expert shall not disclose to the Arbitral Tribunal and to the other Parties the contents of the document reviewed.
 8. If a Party wishes to obtain the production of documents from a person or organization who is not a Party to the arbitration and from whom the Party cannot obtain the documents on its own, the Party may, within the time ordered by the Arbitral Tribunal, ask it to take whatever steps are legally available to obtain the requested documents. The Party shall identify the documents in sufficient detail and state why such documents are relevant and material to the outcome of the case. The Arbitral Tribunal shall decide on this request and shall take the necessary steps if in its discretion it determines that the documents would be relevant and material.
 9. The Arbitral Tribunal, at any time before the arbitration is concluded, may request a Party to produce to the Arbitral Tribunal and to the other Parties any documents that it believes to be relevant and material to the outcome of the case. A Party may object to such a request based on any of the reasons set forth in Article 9.2. If a Party raises such an objection, the Arbitral Tribunal shall decide whether to order the production of such documents based upon the considerations set forth in Article 3.6 and, if the Arbitral Tribunal considers it appropriate, through the use of the procedures set forth in Article 3.7.
 10. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, the Parties may submit to the Arbitral Tri-

bunal and to the other Parties any additional documents which they believe have become relevant and material as a consequence of the issues raised in documents, Witness Statements or Expert Reports submitted or produced by another Party or in other submissions of the Parties.

11. If copies are submitted or produced, they must conform fully to the originals. At the request of the Arbitral Tribunal, any original must be presented for inspection.
12. All documents produced by a Party pursuant to the IBA Rules of Evidence (or by a non-Party pursuant to Article 3.8) shall be kept confidential by the Arbitral Tribunal and by the other Parties, and they shall be used only in connection with the arbitration. The Arbitral Tribunal may issue orders to set forth the terms of this confidentiality. This requirement is without prejudice to all other obligations of confidentiality in arbitration.

Article 4 Witnesses of Fact

1. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, each Party shall identify the witnesses on whose testimony it relies and the subject matter of that testimony.
2. Any person may present evidence as a witness, including a Party or a Party's officer, employee or other representative.
3. It shall not be improper for a Party, its officers, employees, legal advisors or other representatives to interview its witnesses or potential witnesses.
4. The Arbitral Tribunal may order each Party to submit within a specified time to the Arbitral Tribunal and to the other Parties a written statement by each witness on whose testimony it relies, except for those witnesses whose testimony is sought pursuant to Article 4.10 (the "Witness Statement"). If Evidentiary Hearings are organized on separate issues (such as liability and damages), the Arbitral Tribunal or the Parties by agreement may schedule the submission of Witness statements separately for each Evidentiary Hearing.
5. Each Witness Statement shall contain:
 - (a) the full name and address of the witness, his or her present and past relationship (if any) with any of the Parties, and a description of his or her background, qualifications, training and experience, if such a description may be relevant and material to the dispute or to the contents of the statement;
 - (b) a full and detailed description of the facts, and the source of the witness's information as to those facts, sufficient to serve as that witness's evidence in the matter in dispute;
 - (c) an affirmation of the truth of the statement; and
 - (d) the signature of the witness and its date and place.
6. If Witness Statements are submitted, any Party may, within the time ordered by the Arbitral Tribunal, submit to the arbitral Tribunal and to the other Parties revised or additional Witness Statements, including statements from persons not previously named as witnesses, so long as any such revisions or additions only respond to matters contained in another Party's Witness Statement or Expert Report and such matters have not been previously presented in the arbitration.
7. witness who has submitted a Witness Statement shall appear for testimony at an Evidentiary Hearing, unless the Parties agree otherwise.
8. If a witness who has submitted a Witness Statement does not appear without a valid reason for testimony at an Evidentiary Hearing, except by agreement of the Parties, the Arbitral Tribunal shall disregard that Witness Statement unless, in exceptional circumstances, the Arbitral Tribunal determines otherwise.
9. If the Parties agree that a witness who has submitted a Witness Statement does not need to appear for testimony at an Evidentiary Hearing, such an agreement shall not be considered to reflect an agreement as to the correctness of the content of the Witness Statement.

10. If a Party wishes to present evidence from a person who will not appear voluntarily at its request, the Party may, within the time ordered by the Arbitral Tribunal, ask it to take whatever steps are legally available to obtain the testimony of that person. The Party shall identify the intended witness, shall describe the subjects on which the witness's testimony is sought and shall state why such subjects are relevant and material to the outcome of the case. The Arbitral Tribunal shall decide on this request and shall take the necessary steps if in its discretion it determines that the testimony of that witness would be relevant and material.
11. The Arbitral Tribunal may, at any time before the arbitration is concluded, order any Party to provide, or to use its best efforts to provide, the appearance for testimony at an Evidentiary Hearing of any person, including one whose testimony has not yet been offered.

Article 5 Party-Appointed Experts

1. A Party may rely on a Party-Appointed Expert as a means of evidence on specific issues. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, a Party-Appointed Expert shall submit an Expert Report.
2. The Expert Report shall contain:
 - the full name and address of the Party-Appointed Expert, his or her present and past relationship (if any) with any of the Parties, and a description of his or her background, qualifications, training and experience;
 - a statement of the facts on which he or she is basing his or her expert opinions and conclusions;
 - his or her expert opinions and conclusions, including a description of the method, evidence and information used in arriving at the conclusions;
 - an affirmation of the truth of the Expert Report; and
 - the signature of the Party-Appointed Expert and its date and place.
3. The Arbitral Tribunal in its discretion may order that any Party-Appointed Experts who have submitted Expert Reports on the same or related issues meet and confer on such issues. At such meeting, the Party-Appointed Experts shall attempt to reach agreement on those issues as to which they had differences of opinion in their Expert Reports, and they shall record in writing any such issues on which they reach agreement.
4. Each Party-Appointed Expert shall appear for testimony at an Evidentiary Hearing, unless the Parties agree otherwise and the Arbitral Tribunal accepts this agreement.
5. If a Party-Appointed Expert does not appear without a valid reason for testimony at an Evidentiary Hearing, except by agreement of the Parties accepted by the Arbitral Tribunal, the Arbitral Tribunal shall disregard his or her Expert Report unless, in exceptional circumstances, the Arbitral Tribunal determines otherwise.
6. If the Parties agree that a Party-Appointed Expert does not need to appear for testimony at an Evidentiary Hearing, such an agreement shall not be considered to reflect an agreement as to the correctness of the content of the Expert Report.

Article 6 Tribunal-Appointed Experts

1. The Arbitral Tribunal, after having consulted with the Parties, may appoint one or more independent Tribunal-Appointed Experts to report to it on specific issues designated by the Arbitral Tribunal. The Arbitral Tribunal shall establish the terms of reference for any Tribunal-Appointed Expert report after having consulted with the Parties. A copy of the final terms of reference shall be sent by the Arbitral Tribunal to the Parties.
2. The Tribunal-Appointed Expert shall, before accepting appointment, submit to the Arbitral Tribunal and to the Parties a statement of his or her independence from the Parties and the Ar-

Arbitral Tribunal. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, the Parties shall inform the Arbitral Tribunal whether they have any objections to the Tribunal-Appointed Expert's independence. The Arbitral Tribunal shall decide promptly whether to accept any such objection.

3. Subject to the provisions of Article 9.2, the Tribunal-Appointed Expert may request a Party to provide any relevant and material information or to provide access to any relevant documents, goods, samples, property or site for inspection.

The authority of a Tribunal-Appointed Expert to request such information or access shall be the same as the authority of the Arbitral Tribunal. The Parties and their representatives shall have the right to receive any such information and to attend any such inspection. Any disagreement between a Tribunal-Appointed Expert and a Party as to the relevance, materiality or appropriateness of such a request shall be decided by the Arbitral Tribunal, in the manner provided in Articles 3.5 through 3.7. The Tribunal-Appointed Expert shall record in the report any non-compliance by a Party with an appropriate request or decision by the Arbitral Tribunal and shall describe its effects on the determination of the specific issue.

4. The Tribunal-Appointed Expert shall report in writing to the Arbitral Tribunal. The Tribunal-Appointed Expert shall describe in the report the method, evidence and information used in arriving at the conclusions.
5. The Arbitral Tribunal shall send a copy of such Expert Report to the Parties. The Parties may examine any document that the Tribunal-Appointed Expert has examined and any correspondence between the Arbitral Tribunal and the Tribunal-Appointed Expert. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, any Party shall have the opportunity to respond to the report in a submission by the Party or through an Expert Report by a Party-Appointed Expert. The Arbitral Tribunal shall send the submission or Expert Report to the Tribunal-Appointed Expert and to the other Parties.
6. At the request of a Party or of the Arbitral Tribunal, the Tribunal-Appointed Expert shall be present at an Evidentiary Hearing. The Arbitral Tribunal may question the Tribunal-Appointed Expert, and he or she may be questioned by the Parties or by any Party-Appointed Expert on issues raised in the Parties' submissions or in the Expert Reports made by the Party-Appointed Experts pursuant to Article 6.5.
7. Any Expert Report made by a Tribunal-Appointed Expert and its conclusions shall be assessed by the Arbitral Tribunal with due regard to all circumstances of the case.
8. The fees and expenses of a Tribunal-Appointed Expert, to be funded in a manner determined by the Arbitral Tribunal, shall form part of the costs of the arbitration.

Article 7 On Site Inspection

Subject to the provisions of Article 9.2, the Arbitral Tribunal may, at the request of a Party or on its own motion, inspect or require the inspection by a Tribunal-Appointed Expert of any site, property, machinery or any other goods or process, or documents, as it deems appropriate. The Arbitral Tribunal shall, in consultation with the Parties, determine the timing and arrangement for the inspection. The Parties and their representatives shall have the right to attend any such inspection.

Article 8 Evidentiary Hearing

1. The Arbitral Tribunal shall at all times have complete control over the Evidentiary Hearing. The Arbitral Tribunal may limit or exclude any question to, answer by or appearance of a witness (which term includes, for the purposes of this Article, witnesses of fact and any Experts), if it considers such question, answer or appearance to be irrelevant, immaterial, burdensome, duplicative or covered by a reason for objection set forth in Article 9.2. Questions to a witness during direct and redirect testimony may not be unreasonably leading.

2. The Claimant shall ordinarily first present the testimony of its witnesses, followed by the Respondent presenting testimony of its witnesses, and then by the presentation by Claimant of rebuttal witnesses, if any. Following direct testimony, any other Party may question such witness, in an order to be determined by the Arbitral Tribunal. The Party who initially presented the witness shall subsequently have the opportunity to ask additional questions on the matters raised in the other Parties' questioning. The Arbitral Tribunal, upon request of a Party or on its own motion, may vary this order of proceeding, including the arrangement of testimony by particular issues or in such a manner that witnesses presented by different Parties be questioned at the same time and in confrontation with each other. The Arbitral Tribunal may ask questions to a witness at any time.
3. Any witness providing testimony shall first affirm, in a manner determined appropriate by the Arbitral Tribunal, that he or she is telling the truth. If the witness has submitted a Witness Statement or an Expert Report, the witness shall confirm it. The Parties may agree or the Arbitral Tribunal may order that the Witness Statement or Expert Report shall serve as that witness's direct testimony.
4. Subject to the provisions of Article 9.2, the Arbitral Tribunal may request any person to give oral or written evidence on any issue that the Arbitral Tribunal considers to be relevant and material. Any witness called and questioned by the Arbitral Tribunal may also be questioned by the Parties.

Article 9 Admissibility and Assessment of Evidence

1. The Arbitral Tribunal shall determine the admissibility, relevance, materiality and weight of evidence.
2. The Arbitral Tribunal shall, at the request of a Party or on its own motion, exclude from evidence or production any document, statement, oral testimony or inspection for any of the following reasons:
 - (a) lack of sufficient relevance or materiality;
 - (b) legal impediment or privilege under the legal or ethical rules determined by the Arbitral Tribunal to be applicable;
 - (c) unreasonable burden to produce the requested evidence;
 - (d) loss or destruction of the document that has been reasonably shown to have occurred;
 - (e) grounds of commercial or technical confidentiality that the Arbitral Tribunal determines to be compelling;
 - (f) grounds of special political or institutional sensitivity (including evidence that has been classified as secret by a government or a public international institution) that the Arbitral Tribunal determines to be compelling; or
 - (g) considerations of fairness or equality of the Parties that the Arbitral Tribunal determines to be compelling.
3. The Arbitral Tribunal may, where appropriate, make necessary arrangements to permit evidence to be considered subject to suitable confidentiality protection.
4. If a Party fails without satisfactory explanation to produce any document requested in a Request to Produce to which it has not objected in due time or fails to produce any document ordered to be produced by the Arbitral Tribunal, the Arbitral Tribunal may infer that such document would be adverse to the interests of that Party.
5. If a Party fails without satisfactory explanation to make available any other relevant evidence, including testimony, sought by one Party to which the Party to whom the request was addressed has not objected in due time or fails to make available any evidence, including testimony, ordered by the Arbitral Tribunal to be produced, the Arbitral Tribunal may infer that such evidence would be adverse to the interests of that Party.

